KENT TARTIŞMALARI

23-24 ŞUBAT

tmmob
mimarlar odası
Kayseri Şubesi

"KENTSEL DÖNÜŞÜM"

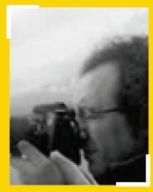

Kayseri
Basım Yeri ve Yılı
Kayseri, Şubat, 2017

Baskı:
ISBN:

İletişim ve Sekretarya
Mimarlar Odası Kayseri Şubesi
Sahabiye Mh. Yıldırım Cad. No:30 Kocasinan/KAYSERİ

E-posta: kayseri@mo.org.tr
Tel: 0 352 232 61 49
Fax: 0 352 222 86 95

TMMOB Mimarlar Odası Kayseri Şubesi yayınıdır. Bütün hakları saklıdır.
Bu eserin bir kısmı veya tamamı TMMOB Mimarlar Odası Kayseri Şubesi nin izni olmadan, hiçbir şekilde çoğaltılamaz, kopya edilemez.

Bu kitap yayına hazırlanırken kayda alınan panel konuşmalarının çözümlemesi baz alınmıştır. Davetli konuşmacılar ile de çözümlemeler paylaşılmış, kendilerinin düzeltme ve ilaveleri ile onayları alınarak yayınlanmaktadır.

tmmob
mimarlar odası
Kayseri Şubesi

KENT TARTIŞMALARI 1
"Kentsel Dönüşüm"
23 - 24 Şubat 2015
Kayseri

Yayına Hazırlayanlar

Aydan Başyazıcıoğlu
Hikmet Eldek
Eda Velibaşoğlu
Neşe Yılmaz Bakır

Şubat 2017

KENT TARTIŞMALARI 1-PROGRAM

23 ŞUBAT 2015 ***PAZARTESİ*** *YER: KÇETAŞ KONFERANS SALONU*	
13:00 - 13:15	**AÇILIŞ** *Eda Velibaşoğlu*
13:15 - 14:00	**AÇILIŞ KONUŞMASI** *Uğur Tanyeli* *"Kentsel Dönüşüm Ne Zaman Ahlaki ve Demokratik Olamaz"*
14.00 - 16.00	**YENİ-DEN KENT "1** **Moderatör : Korhan Gümüş**
	Sezai Göksu Hatice Kurtuluş Hakkı Yırtıcı
16.00 - 16.45	Soru - Cevap & Kahve Molası
17.00 - 19.00	**YENİ-DEN KENT "2** **Moderatör: Koray Velibeyoğlu**
	Hüseyin Kahvecioğlu Mehmet Nazım Özer Necati Uyar
19.00 - 19.30	Soru-Cevap
24 ŞUBAT 2015 ***SALI*** *YER: KÇETAŞ KONFERANS SALONU*	
10.00 - 12.30	**KENTLERİN GELECEĞİ: KAYSERİ** **Moderatör: Faruk Göksu**
	İlhami Akkum Veli Böke A. Erdem Erbaş Eda Velibaşoğlu
12.30 - 13.00	Soru-Cevap
13.00 - 14.00	Öğle Arası
14.00 - 18.00	**KAYSERİ KENT ÇALIŞTAYI** **Sunum** Neşe Yılmaz Bakır Hikmet Eldek **Moderatör: Faruk Göksu** *Aktörlerin Buluşması - Beyin Fırtınası* Katılımcılar: (Belediyeler, Üniversiteler, STK, Kent Konseyi, Kalkınma Ajansı, Müteahhitler Birliği, İl Koordinasyon Kurulu, Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Üyeler)

SUNUŞ…

Günümüzde YENİ-DEN; kentler, planlama-yaklaşımları, yöntemleri, paydaşları ve gelişim yönleri çok boyutlu olarak tartışılmaktadır. Kentlerin yeniden planlanması, dönüşüm kararları ile plandan bağımsız, piyasa süreçleri odaklı alınan kararlar ile geleceğe yön verecek değişimlerin yaşanması bu tartışmalar içerisinde yer almaktadır. Planlamada etkin mekanizmaların, tasarım süresinin/sürecin içinde yer alan bütün paydaşlar ile tartışılarak, kentin geleceğinde etkin olunması ve şeffaf bir platform oluşturulması "Kent Tartışmalarının" çıkış noktası olmuştur. Bu bağlamda kentlerin dünya genelinde özellikle "rekabetçilik", "yatırım çekme", "marka kentler", "kentsel pazarlama" gibi kavramlar ve stratejiler sonucu YENİ-DEN keşfedilerek biçimlenen mekânsal dönüşümlerinin irdelenmesini hedefleyen paneller ve çalıştaylar düzenlenmesi ve 20. yy başında kentlerin geleceğinin tasarlandığı bakış açısının günümüzdeki yapısı, uygulama alanları ve sonuçlarının tartışılması temel konular olarak gündeme gelmiştir.

Etkinlik ilk gün "Yeni-den Kent" ve "Kayseri-Kentlerin Geleceği" olmak üzere iki temel başlık altında düzenlenmiş, "Yeni-den Kent" teması çerçevesinde iki oturum gerçekleştirilmiştir. İlk oturumda kentler, kent planlaması ve kentsel dönüşüm teorik kapsamda irdelenmiş, ikinci oturumda ise güncel yaklaşımlar ve uygulamalar olumlu ve olumsuz yönleri üzerinden tartışılmıştır.

İkinci gün ise "Kayseri-Kentlerin Geleceği" teması altında planlı ve plansız olarak öngörülemez bir biçimde büyüyen ve değişen kent mekânları ele alınmış, bu oturumda özellikle Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarının, yatırımcıların kente bakış açılarının, planlamanın hukuksal boyutunun ve kent plancılarının gelecek öngörüleri tartışılmıştır.

Etkinlik Kayseri'nin gelişiminin, değişiminin bütün aktörleri ile tartışılacağı çalıştay ile tamamlanmıştır. Kayseri özelinde gerçekleşen çalıştayda, ekonomik ve kültürel açılardan Anadolu coğrafyasında etkin olan, demografik açıdan hızla büyüyerek değişen Kayseri kentinin gelişimindeki etkin paydaşlar ile konusunda uzman kişileri bir araya getirmiş, kentlere dair gelişmeleri bilimsel bir platformda, objektif bakış açısıyla, toplumun her kesimini gözeterek değerlendirilerek beyin fırtınası gerçekleştirilmiştir.

Etkinlik toplumun her kesiminde kentlilerin yoğun katılımı ile gerçekleşmiş, bu süreç Kent Tartışmaları etkinlik serisinin sürekliliği için gereken heyecanı sağlamıştır. Amacına uygun olarak toplantıyı izleyenlerin tartışmalara dahil olarak yönelttiği sorular ve yorumlar zenginlik katmıştır.

Yoğun geçen tartışma ortamının somut kazanımları hedefiyle gerçekleştirilen bu kitap diliyoruz ki Kayseri özelinde gelişen kent tartışmaları ortamının yaygınlaşmasında, ortak gelişen sorunlarda deneyimlerin paylaşılmasında, dönüşüm konusuna kentin tüm aktörlerini dahil ederek çok yönlü bakış açısı geliştirilmesinde ve çıkarımların değerlendirilmesinde katkı sağlar.

Katılım sağlayan tüm değerli hocalarımıza ve tartışma platformunu sürekliliği için bizlere heyecan veren tün kentlilere sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Kent Tartışmaları1/2015 Düzenleme Kurulu adına

Aydan Başyazıcıoğlu
Hikmet Eldek
Eda Velibaşoğlu
Neşe Yılmaz Bakır

AÇILIŞ KONUŞMASI

Uğur TANYELİ

Kentsel Dönüşüm Ne Zaman Ahlaki ve Demokratik Olmaz?*

Yanıt basit: Güncel Türkiye'deki gibi yapılıyorsa, hiçbir zaman olmaz. Demokrasiye ilişkin pek çok alanda olduğu gibi bunda da ciddi zaaflarımız olduğu söylenebilir. Bu zaaflar nedeniyle belirli bir kişi veya grubu suçlamaya çalışmayacağım. Kuşkusuz böyle suçlamalar da yapılabilir ve sorumluluğun eşit dağılmadığı farkedilebilir. Ama benim söylemeye çalıştığım, bundan hepimizin çeşitli biçimlerde sorumlu olduğu. Kentsel dönüşüm bağlamında ahlaki ve demokratik olma endişesi taşıyorsak, onu hepimizin bir biçimde sorumluluğunda olan bir mesele olarak düşünmemiz gerekir. Hem ahlaki, hem de demokratik olmak demek, tanımları gereği olarak, zaten alınan kararların bir dizi mutabakatı yansıtması, dolayısıyla kolektif sorumluluk ilkesine yaslanması demektir.

"Kentsel dönüşüm nedir" sorusunu soyut biçimde cevaplamaya kalkışmayacağım. Kentsel dönüşüm kabaca Batı dillerindeki "transformasyon"u karşılamak üzere son 20 yılda Türkçe'de yaygınlaşarak kullanılan bir sözcük. Bir kentin ya da bir parçasının yapısal değişimine işaret ediyor. Burada yapısal değişim meselesine özellikle vurgu yapmak istiyorum. Çünkü bütün çağlar boyunca bütün kentler sürekli değişirler. Değişmeyen veya değişimi hep estetik anlamda revizyon niteliğinde olan bir kent tahayyülü zaten gerçeği ifade etmez. Olsa olsa, ezeli ve ebedi bir doğruluk rejiminin egemen olduğu bir yer tahayyülüne yaslanan ütopik anlatılarda anlamlıdır. O zaman "hangi değişimi dönüşüm olarak nitelendiriyoruz" sorusunu sorabiliriz. Yanıt ilk bakışta yalın: Kentin değişimi yapısal nitelikteyse, o güne kadar sürdürdüğü strüktürel özelliklerini başkalaştıracak kadar köklü değişiklikler üretiyorsa ve bu değişiklikler aynı zamanda da kentsel toplumsallığı radikal biçimde değiştiriyorsa, bu değişime dönüşüm adını veririz. Her çağda kentler böyle değişmiyorlar. Kısa bir tarihsel özet bunu daha iyi anlatmaya yarayacak.

Çok kaba bir tarihsel analiz için, dünya tarihini değişim ve dönüşüm dönemleri diye ikiye ayırmanın anlamlı olduğu söylenebilir. Genel olarak modernöncesi dünyada kentler transformasyon yaşamaz. Antik Yunan koloni kenti kurma pratikleri bu bağlamda aydınlatıcıdır. Kalabalıklaşan ve çevre kaynakları artan nüfusa yetişmeyen kentlerin koloni ihraç ettiği bilinir. Öyle durumlarda yeni bir yerde yeni bir kent kurarak yerleşecek olanlar bir araya gelir, bazen binlerce kilometre öteye uzanan bir gemi yolculuğu yapar ve yeni bir "polis" kurarlar. Bu denli radikal bir taşınmayla başlamasına rağmen, taşınanların gidilen yerde eski kent ve yaşam kavrayışlarını köklü biçimde değiştirmesi sözkonusu olmaz. Değişimin o durumda sadece bir konum değişikliğinden ibaret kaldığı kuşkusuz düşünülemez. Ancak,

o konum değişikliğini yapanlar beraberinde kendilerinin de değiştiklerini düşünmezler. Oluşturdukları yeni koloni kenti de öncekilerden çok farklı bir toplumsallığa sahip olmaz.

Bazı kentler hiç değişmedikleri izlenimini verecek kadar "aldatıcı"dırlar da. Sözgelimi Yemen'in San'a kenti… San'a o kadar bugüne ait gözükmez ki, oradaki yapılaşmanın ezelden beri aynen bugünkü gibi olduğu sanılabilir. Kuşkusuz değişmiştir ve değişmektedir, ama o değişim, içinde yaşayanların farkına varacakları tempoda olmaz. Asıl önemlisi, belgelenmez de… O kentin sakinleri kentlerinin geçmişini ne reel olarak belgelerle, ne de nostaljik olarak vuzuhsuz bir düş biçiminde hatırlarlar. Değişim historiyografik bir yavaşlıkta olur, ama historiyografik bir pratikle betimlenerek olmaz. Asıl önemlisi amaçlanmış nitelikte olmaz. O zaman da o değişime dönüşüm adını verme imkânı yoktur.

İstanbul örneğinde, 15. yüzyılda Fatih, 16. yüzyılda Süleymaniye gibi büyük külliyeler kente eklenirler, ama bu külliyelerin eklenmesi o kentin içindeki ne insani ilişkileri radikal biçimde dönüştürür, ne de orada yaşayanların toplumsal sınıf yapılarını değiştirir. Hatta orada yaşayanların içinde barındıkları konutları, içinde konumlandıkları mahalle yapılanmasını başkalaştırmaz. Zaman içinde kuşkusuz hepsi değişir, ama o değişimlerin doğrudan nedeni sözkonusu külliyelerin inşası değildir. Kentin içindeki elemanlara yeni biri daha eklenmiş olur, ancak Süleymaniye Külliyesi'ni İstanbul'a eklemenin sonucunda o semtte yaşayanların önceden deneyimlemedikleri türden insani ilişkiler kurmaları gibi olgularla karşı karşıya gelinmez. Geçmişin dünyası sürpriz ve şaşırtma tanımaz; olsa olsa uzun aralıklarla katastrof üretir. Ancak, sabit bir dünya hayaline tapınma eksenli muhafazakar düşüncelerle örtüşen bu "cennet Osmanlı"nın süreklilik imajı, görüşümüzü bulandırmasın: Bazen büyük külliye yapımları o alanda daha önce barınanların yaşamını altüst edebilir, hatta onlara zarar da verebilir. Örneğin, İstanbul Eminönü'nde Yeni Cami ve külliyesi inşa edilirken, orada yaşayan Museviler'in evleri satın alınmış ve onlar başka bir bölgeye taşınmak zorunda bırakılmıştır. "İstimlak ücreti ödendiğine göre, sorun ne" diye sorulabilir. Sorun, Osmanlı istimlak pratiklerinin reel fiyata değil, "haklı fiyat" gibi saymaca bir değer kavramına göre çalışmasından kaynaklanır. O nedenle, inşaat alanında mülkü istimlak edilenler onları ikinci kişilere satsalardı alabileceklerinden azını alırlar. Daha önemlisi ticari etkinliklerini de yürüttükleri bir mekanı daha uzaktaki bir başka Musevi mahallesine yerleşmek üzere bırakmak zorunda kalırlar. Yerleşecekleri ve zaten kalabalık olan başka Musevi yerleşim alanlarını ise daha da kalabalıklaştıracak, yaşam koşullarını daha da kötüleştireceklerdir. Üstelik, orada yabancı da sayılacaklardır. Yere bağlılığın yaşamsal olduğu bir çağ ve dönemde orasını terke zorlanmak ciddi bir psikososyal zedelenmedir.

Demek ki, sorun kentin binalarının değişmesi olmaktan çok, toplumsallığının değişmesidir. Oysa, Türkiye'deki güncel alışkanlıklarımız çerçevesinde genellikle binalardan söz etmeyi ön plana alır ve neredeyse kentin toplumsallığını ikinci plana atarız. Hemen her zaman mimarlar bunun tam aksini söylemeye hazırdır, ama sonunda yaptıkları işin kaçınılmaz olarak özgül bir "deformation professionelle" üretmesinden ötürü, mimarlığı toplumsallığı dönüştüren bir araç gibi düşünmekten kendilerini alamazlar. Georg Simmel'in bir sözünü bu bağlamda bir kere daha tekrarlamakta yarar var: "Kent toplumsallığı da olan bir

fiziksellik değil, fizikselliği de olan bir toplumsallıktır". Dolayısıyla kentin toplumsallığını sık sık vurgularız, ama bu toplumsallığın değişiminin aslında fiziksel değişimle özdeşliğini görmezden geliriz. Onun için diyelim ki, 17. yüzyıl için Yeni Cami'nin inşasının pekala da yıkıcı olduğu kestirilebilen toplumsal uzanımlarını nasıl dikkate almayabiliyorsak, bugün kimi kentsel dönüşüm projelerinin İstanbul'un toplumsallığını ne denli radikal biçimde dönüştürdüğünü de görmezden gelme imkânı buluruz.

Çağdaş dünyada böyle bir görmezden gelmenin hoşgörülebilir yanı yok. Masumane de değildir. Naif bir iyi niyetlilik haliyle ender olarak ilişkilidir. Dönüşümün toplumsal maliyetini görmezden gelmek, hemen daima ondan başkalarının zararına çıkar sağlamış olmakla ve bunu gizleme çabasıyla açıklanabilir. Çünkü, her kentsel dönüşüm girişimi birilerinin yaşam ve barınma alanlarını onlardan boşaltmak ve daha şanslı olanlara kaynak transferi yapmaktır. Buysa, boşaltana ve o boşaltmadan sonra orada mülk edinene, boşaltılanlardan alınan değerleri aktarmak demektir. Bunun ahlakiliğiyse, yitirenlerin kaybının ne kadar kompanse edildiği çerçevesinde tartışılabilir. Ciddi biçimde kompanse edilmesiyse asla mümkün olamaz. Aksi takdirde kentsel dönüşüm bu kadar karlı bir iş olamaz, dolayısıyla bu kadar hevesle yürütülemez, yönetim tarafından bu kadar ısrarla savunulamazdı.

Kapitalizmöncesi ekonomilerde kentsel dönüşüm olmadığı gibi, kentliler hem içinde yaşadıkları mekanın değişiminin, hem de kendi değişimlerinin farkında olmazlar. Kişisel değişimler gençlik, yaşlılık gibi biyolojik süreçlerden ibaret diye görülür. Dünya ise genelde sanki hiç değişmiyormuş gibi gelir. Bu yüzden, örneğin, 15.- 18. Yüzyıl Osmanlı metinleri okuduğunda değişim, dönüşüm anlatısı adına çok az şeyle karşılaşılır. Hatta karşılaşılabilecek tek şey sadece değişimin olumsuzluğu merkezli söylemlerdir. Onlarda, kentin ve insanların yaşadığı her değişimin arızi olarak görüldüğü ve o arızi değişimin de bozulma/çürüme sayılarak mahkûm edildiği anlaşılır. Bugünkülere benzer kentsel dönüşümlerle ve dönüşüm anlatılarıyla karşılaşmak için, yine çok abartılı biçimde genellenmiş bir argümentasyonla, Avrupa'nın 16. yüzyılına gelmek gerekiyor.

Venedik değişim ve dönüşüm tartışmasını yürütmek için iyi bir örnek, çünkü zamanda sabitlenmiş gibi gözükür. Oysa, 15. yüzyıl başında yapılmış bir genel Venedik görüntüsündeki yapılaşma alanları bugünkünden çok farklıdır. Hiç değişmiyormuş gibi gözüken Venedik de belli ki değişmiştir. Bugün neredeyse birkaç meydan dışında her yerin yapıyla dopdolu olduğunu görülür. Bu gördüğümüz Venedik ise kabaca 18. yüzyıl Venedik'i. O yüzyıldan sonra Venedik radikal biçimde ekonomik yapı özelliklerini değiştirdiği, artık önemli bir ticari ve siyasal merkez olma özelliğini kaybettiği için fosilleşerek zamanda donmuş bir yer izlenimi verir. Kabaca 9.-18. yüzyıllar arasında 9 yüzyıl boyunca adaların sürekli olarak yeni yapılaşmayla dolduğu, sıkıştığı, yoğunlaştığı, kalabalıklaştığı anlaşılıyor. Ne var ki, Venedik'in dönüşüm evresini okumak istiyorsak, şaşırtıcı olan şu ki, fiziksel değişiminin neredeyse durmuş gözüktüğü noktaya ve sonrasına bakmak gerekecek. 18. yüzyılın sonundan bugüne kadarki süre içinde Venedik aslında çok radikal biçimde dönüşüyor. Nasıl?

Eski özelliklerini kaybediyor; örneğin, ticaret kenti olma özelliğini çoktan kaybetti ve giderek sadece turistik anlamı olan bir yere dönüştü. Böyle olunca da binaları görünüşte

değişmese bile, o kadar radikal bir transformasyon geçiriyor. Abartılı biçimde söyleyecek olursam, bütün binaları yepyeni gözüken Kayseri'den daha radikal bir dönüşüm geçiriyor. Çünkü bütün o eski binaların içindeki toplumsallık artık 18. yüzyıl öncesiyle uzaktan, yakından ilgili değil. Bambaşka bir Venediklilik, bambaşka bir Venedik kenti, bambaşka bir Venedik ekonomisi, bambaşka bir Venedik'te yaşama hali sözkonusu. Hatta "orada artık Venedikli var mı" sorusu bile sorulabilir, çünkü bugün Venedik'in eski yerleşim alanının içinde yaklaşık 20 000 kadar kişinin yaşıyor ki, 14. yüzyılda bile kent bundan daha kalabalıktı muhtemelen. Ama, asıl önemlisi, bugün Venedik'te hemen her zaman kentin asli sakinlerinden kat kat fazla sayıda turist var. Burası Venedikliler'in değil, dev bir geçici sakinler kitlesinin kenti. Paradoks şu: Bütün binalar sanki en iyi ihtimalle erken 18. yüzyılda yapılmış gibi duruyorlar. Önemli bir bölümü 12-13. yüzyıllara dek uzanan izleri hâlâ üzerlerinde taşıyor; fakat kentte yenilenmemiş, çağdaş fiziksel koşullara uygunlaştırılmamış ve eski toplumsallıklarla ilgisi zerre kadar olsun kalmış yapı yok. Onun için, dönüşüm deyince Türkiye'de tahayyül edildiği gibi binaların yıkılıp, yerine yenilerinin yapılması şeklinde bir değişim sürecini tek seçenek ve tek radikalizm saymak anlamlı değil. Türkiye'dekinden daha radikal, ama ondan çok daha az hoyrat radikalizmler mümkün.

Tam aksi doğrultuda bir erken değişim örneği içinse bu kez Roma'da bir caddeye, Via Giulia'ya bakmak gerekiyor. Bu yeryüzünde bir mevcut kentsel alanın içinde planlanarak açılmış ilk yol. Papalık hükümeti Ortaçağ Roması'nın suru içinde bir dizi istimlak yapmış, Ponte Sisto ile San Giovanni dei Fiorentini Kilisesi'ni birbirine bağlayan dünyanın ilk planlı caddesi ortaya böyle çıkmış (1508'den başlayarak). Bu tarihteki muhtemelen ilk dönüşüm, çünkü Roma kentinin yapısını radikal biçimde başkalaştırıyor ve daha inşa edildiği yüzyılda bile kentin en varlıklı grupları için çekici bir adres haline geliyor. Planlanmamış, kendi kendine vuku bulmuş bir yapılaşmanın hiçe sayılarak ortadan kaldırılması ve mekanın disipline edilmesi çok kapsamlı bir farklılaştırma iradesini yansıtıyor. Ve belki hepsinden önemlisi, Via Giulia'nın bir tasarımcısı var –Bramante'nin eseri. Tam bu noktada dönüşümün bir temel özelliğine daha işaret etmek gerekli: Değişim anonim ve kendiliğinden olabilir, ama dönüşümün hemen daima özneleri, adı bilinen "müsebbipleri", sorumluları vardır.

Bir diğer özellikse, dönüşümün kapitalizmle eşanlamlı oluşu. Dönüşüm sözcüğünün kullanıldığı her durumda aslında kapitalist üretim ilişkilerinden söz edildiğini görmek zorundayız. Toprağın rant üretir hale gelmesi modern dünyanın, modern kentin ve dönüşümün de başlangıç evresine işaret eder. Prekapitalist, premodern ekonomiler toprakta rant üretmezler. Dolayısıyla, sözgelimi, "16. yüzyıl İstanbul'unda neden dönüşümden söz edilemezdi" sorusunun cevabının, "çünkü kapitalizmden konuşulamazdı" diye verilmesi yanlış olmaz. Ancak, 18. yüzyılın sonuna gelindiği zaman, İstanbul da artık rant üreten bir kent haline gelecek ve muhtemelen Osmanlı toprakları üzerinde rant üreten ilk yer olacak. Yani, toprak artık hisse senedi gibi alınıp satılırlık kazanacak, değeri kullanım değeriyle tanımlı olmaktan uzaklaşacak.

Kuşkusuz kentsel toprak ya da onun bir kesimi her çağda alınıp satılabiliyordu. Ancak, sorun şu: Bu alınıp satılma işlemlerinin sonucunda toprağın her alım satımından sonra değerinin arttığından söz etmek mümkün müydü? İkincisi, hiç kullanılmasa da, yalnızca elde "biriktirmek" suretiyle o topraktan kâr etme imkânı var mıydı? Geçmişte topraktaki fiyat artışının kullanım değeriyle ve dönemin enflasyonuyla tanımlı olduğu yüzyıllar yaşandığı söylenebilir. Örneğin, 16. yüzyılda Kayseri'deki kent arsalarının fiyatı 17. yüzyıldakinden muhtemelen daha düşüktü. Ama bu fiyat değişimini açıklayabilecek tek şey aynı aralıkta Osmanlı parasının, genel olarak enflasyonist bir ortamda bulunuşuydu. Kapitalist bir ekonomideyse toprağın gelir getirme imkânının enflasyonla böyle bir korelasyon içinde olmadığı rahatça söylenebilir. Bugün toprak spekülatif kazanç sağlayan bir enstrümandır.

Dönüşümün ve toprağın rant üretir haline gelişinin öyküsü hiç de uzun değil. Ayrıntılı bir Avrupa spekülasyon tarihi yazmak zor ve burada böyle bir deneme yapmıyorum. Ama birkaç noktasal örnek verilebilir. 15. yüzyılın ortasında, sözgelimi Floransa'da ciddi bir spekülatif basınç vardı. Rant üretiliyordu ve dolayısıyla da kadastro haritası, parsel numarası, ada numarası gibi bir toprak parçasını mülkiyete geçirmeyi ve sabitlemeyi sağlayan temel bütün teknik araçlar çoktan üretilmişti. Bugün elde 15. yüzyılda yapılmış bir Floransa kadastro haritası var. Kadastro eşittir spekülasyon ve eşittir kapitalistleşme ve hatta eşittir dönüşüm diye bir denklem pekâlâ kurulabilir. Türkiye'de kadastrosu yapılan ilk kent (1930'ların ortalarında) İstanbul. Bu, nereden ve nasıl konuşmaya başlayacağımıza ilişkin bir fikir veriyor.

18. yüzyıl içinde Londra kentsel dönüşümün bugünkü en bilindik izleklerinin ortaya konulduğu yer haline gelecektir. Örneğin, Bloomsbury semti erken bir dönüşüm alanı. Bu bölge Bedford Dükü'nün arazisiydi ve dük mütahit aracılığıyla bir yatırım yaparak arazisini planladı, eşbiçimli, eşboyutlu "terrace houses" diye adlandırılan, Türkçe'ye diziev olarak çevirebilecek konutlarla donattı. Tarihteki ilk büyük spekülatif dönüşüm girişimlerinden biri budur. Burası bugün hâlâ varlığını sürdüren bir alan. Türkiye'deki terimler kullanılırsa, oradakiler "mütahit konutları". Hepsi dönemi için ucuz malzemeyle ve bir tür standardizasyonla yapılmışlardır. Kapitalizmin varettiği spekülasyon dünyasına ayak atıldığı andan itibaren bu gerçeklerle karşılaşmamanın imkânı yok. Sadece bu gerçeklerle karşılaştığında farkına varmayacak kadar naif olmak mümkündür.

Dönüşümün karmaşık sonuçları bağlamında yukarıdakiyle bağlantılı bir ilginç örnek verebilirim: İngiliz başbakanlarının oturdukları Downing Street 10 numara ile başlayan üç evlik dizi de yine 18. yüzyılın başında yapılmış mütahit yapımı konutlardır. Dönüşüm ürünü bu evler o kadar kötü yapılmışlardı ki, İkinci Dünya Savaşı içinde Churchill başbakanken bu binaların içinde radikal biçimde strüktürel güçlendirme yapmak gerekti. Çünkü yandaki parka düşen bombaların etkisiyle bile binaların içinde hasar oluşuyordu. Churchill anılarında "bunlar zaten mütahit evleri olduğu için sorunluydular" diye not düşer. Londra, dönemi bağlamında müthiş azgın bir spekülasyonun egemen olduğu bir kentti. Hala da öyledir.

Dönüşümün üst gelir gruplarını ilgilendiren biçimlerinin yanısıra, alt gelir gruplarına özgü formları da var. En iyi kârların 19. yüzyılda nereden elde edildiği konusu İngiltere'de ciddi biçimde araştırıldığı için konuşmak mümkün. En kârlı yatırımlar arasında yoksullara ev yapma ve kiralama bulunuyor. Türkiye'de de bugün en kârlı yatırımlar üst gelir gruplarına değil, alt orta ve orta sınıflara ev yapmak suretiyle gerçekleştiriliyor. Paradoksal gibi gözükse de, en varlıklılara ev yapmakla para kazanmak daha zor. Bu gerçeğin 19. yüzyıl İngiltere'sindeyse artık neredeyse kural haline geldiği görülür. O kadar ki, çoğu kentte tarladan doğruca işçi konutu yerleşmesine geçilir. Bu, Avrupa'nın çeşitli yerlerindeki en kötü fiziksel çevrelerin üretilmesini sağlayan süreçlerden de biri. İronik olan şu ki, bugün Avrupa'nın pek çok yerinde bu tür bazı alanlar, gördüğümüzde "ne kadar güzel, işte bizde de keşke böyle olsa" denebilecek yerler haline gelebilmiştir. Başka bir dönüşüm süreci bunları kimi yerlerde işçi konutları olmaktan çıkardı ve pekâlâ sevilebilir, pek çok kişinin oturmak için talep edeceği mekanlara dönüştürdü. Güncel Londra'nın en sevilen, en pahalı adreslerinden bir grubunun adı "mews" sözcüğünü içerir. "Mews" eski lüks dizi konutların arkasındaki ahır ve arabalık dizilerinin adı. Eskiden öndeki eve hizmet sunan araba sürücüleri, seyisler ve atlar için yapılmış küçük mekanlar bunlar. Şimdi Belgravia ve Kensington'daki en pahalı adresler arasında bulunuyorlar. Bu gibi durumlarda da yine yoksullara ait olandan yüksek gelir gruplarına doğru bir transferin gerçekleştiği söyleyebilir. Dolayısıyla, bir kere daha dikkat çekmek istiyorum: Dönüşüm meselesi sadece yapılara ilişkin değil. Yapılar ve genelde mekanlar farklı toplumsallıkları içerecek biçimde dönüşebilirler. Başka niteliklere kavuşturulabilirler. Dün arabalık olan bugün bir uluslararası mankenin evi haline gelebilir. Ancak, toplumsallığa yapılan her müdahale acıtıcı olma ihtimali yüksek bir müdahaledir. Bugün Türkiye'deki dönüşüm projelerinin önemli bir bölümünün vahim oluşu, sürekli toplumsallığa müdahale etmelerinden ve bunun farkında bile olmayan bir siyasal iktidarca yapılmasından kaynaklanıyor. Bu aymazlığı, örneğin, Çin'le paylaştığımızı, ama artık Avrupa ve ABD'de böyle tavırların ahlâki sayılmadığını görmek zorundayız.

En erken modern dönüşümlerde de kentin yapı stoğunun değişiminden çok, kullanıcılarının toplumsal özelliklerinin değişimi gözlemlenir. Mevcut orta sınıf mahalleleri sakinlerinin oraları daha şanssız durumdakilere, işçi sınıfına terketmesiyle/kiralamasıyla ortaya çıkan dokular belirecektir. Sefalet mahallesi (slum) dokusu böyle doğar. Türkiye'de bugün artık çok sık biçimde karşımıza çıkıyor. Kentlerin merkez kesimlerinde, İstanbul'da sözgelimi Beyoğlu'nun bazı kesimleri, tarihi yarımadanın epey önemlice bir bölümü bu özellikleri taşıyor. Bir zamanlar kendileri için yapılmış bu semtlerin eski sakinleri artık orada yaşamıyorlar. Onların yerine daha düşük gelirli olan ve ötekilerin artık çekici bulmadıkları bu yöreyi terk etmesinden kaynaklanan nedenlerle kiralayan ya da el koyanlardan oluşan yoksullar veya marjiinal gruplar yerleşiyor.

Bu süreçse hem bizatihi bir dönüşüm üretiyor, hem de büyük oranda Türkiye'ye özgü bir gayriahlaki aymazlığı tetikliyor. Örneğin, İstanbul'da Vefa ve Tarlabaşı örneklerinde olduğu gibi "bu bölgede oturanlar zaten bu bölgede oturması gerekmeyenlerdir" şeklinde konuşulmaya başlanıyor. "Onlar kentli değiller, burada haksız olarak bulunuyorlar, suçluluğu arttırıyorlar, ahlaki açıdan sorunludurlar" şeklinde sözler çok kolay sarfedilebiliyor. Türkiye

böyle ayrımcı bir dili çok ağırlıklı biçimde 2000'li yıllarda üretmeye başladı. Bu İngiltere'de kabaca 18. yüzyılda üretilmeye başlanmış bir söylem. Türkiye'de 200 yıllık, hatta biraz daha fazla bir gecikmeyle ortaya çıktı. Orada benzer söylemler üretmek artık ciddi etik zaaflar sayılıyor ve hoşgörülmüyor.

Yukarıda bir gecikmeden söz ettim. Kronolojik farklılığı sanki ille de böyle bir söylem kullanmak gerekiyormuş gibi ifade ettim, ama benimkisi bir dil sürçmesi değil. Anlatmaya çalıştığım, Türkiye'nin daha önce başkalarının geçtiğine benzer yollardan geçtiği. Bu yollardan geçerken burada bazen öncekilerden bile daha vahim, daha gayriahlâki, daha ayrımcı, çok daha hoşgörüsüz söylemler üretebiliyoruz. Bugün "çöp niteliğindeki grupları süpürerek alanı temizleyeceğiz" biçimindeki dili kullanmak Almanya'da, İngiltere'de imkansız, ama Türkiye'de çok olağan. Sözgelimi, Sulukule'nin eski sakinleri olan Çingeneler'in ahlakı üzerine ahkam kesmek toplum çoğunluğuna yadırgatıcı gelmiyor.

Londra'nın, sözgelimi, Soho bölgesi için 1820'lerden başlayarak "slum temizleme" çalışmaları yapıldı ve bizdeki utanç verici dilin benzerleri üretildi. Sorun şu: Bu "slum" temizleme çalışmaları 1820'lerde yapıldı, ama 20. yüzyılın başında bile slum temizliğinin vahim bir kentsel pratik olduğunu söyleyen kent yöneticileri, toplumsal düşünürler, kanaat önderleri vardı. Şimdi Türkiye'de 21. yüzyılda bu problemle hâlâ karşılaşıyorsak, bu hem dünyayı kavramadaki hızımıza ilişkin olumlu şeyler söylemiyor, hem de sürekli ahlaktan konuşulan bu ülkede çok ciddi ahlaki zaaflarımız olduğunu göremiyoruz anlamına geliyor.

Chicago'nun "Loop" diye adlandırılan bölgesinin değişimi başka bir ilginç örnek. Kentin 1860 gibi bir tarihteki kuruluş döneminden bu yana uzanan değişimi sadece burası üzerinden konuşularak bile dönüşüm meselesi anlatılabilir. Yaklaşık olarak 1860'tan bugüne kadarki 150 yıl içinde buradaki her parselin ortalama 9 kez yıkılıp yeniden inşa edildiği hesaplanmış. 150 yılda her bir yapı olsa olsa 15 yıl ayakta kalmış. Türkiye'de hiçbir yer bu hızla dönüşmüyor. Sandığımızın aksine oldukça yavaş dönüşen bir ülkede yaşıyoruz. Buna karşılık kentlerimizi çok hoyratça dönüştürüyoruz.

Dönüşümün pek tanımadığımız biçimleri de var. Toprak kapitalist dünyada hisse senedi gibi olduğu ve hisse senedi gibi muamele gördüğü için, hisse senedinin başına ne gelirse toprağın başına da o gelebilir. Türkiye'de henüz olmuyor, ama ABD'de, örneğin, Detroit'te kentsel toprak artık bazı yörelerde alınıp satılamıyor. Metaforik olarak, hiç kimse o şirketin hisse senedini almıyor, çünkü getirisi olmayacağını kestiriyor. Nasıl ki bir şirket kar etmeyebiliyorsa, bir toprak parçası da rant üretmeyebiliyor. Detroit'te sözgelimi arsa talebi bazı bölgelerde sıfıra kadar düşmüş gibi görünüyor. Bazı yörelerinde çevre kentleşme öncesine dönmüş gibi. Artık içinde barınma talebi olmayan, alınıp satılamayan evleri belediye yıkmak zorunda kalıyor. Çünkü vandalist eğilimleri olanlar evlerin içine girip zevk için ateşe verebiliyorlar. Terk edilmiş binlerce evden oluşan semtlerden söz ediyorum. Detroit örneği dönüşümün ebediyen fiyatların ve yapıların sürekli yükselmesi biçiminde cereyan etmediğini çok iyi anlatıyor. Türkiye'de hemen herkes kentinin bir gün gelip Manhattan'a dönüşeceği umuduyla yaşar. Katsayılar, yapılar, fiyatlar hep yükselecek ve elinde mülkü olanlar hep kar edecektir diye düşünülür. Ne var ki, dönüşüm iki yönde de olabiliyor:

Koşullar uygunken sürekli tırmanan bir spekülasyon olanağından yararlanılabilir. Koşulların değişimini okuma ferasetini gösteremeyenler ise, zarar edebilirler. Detroit merkezine yatırım yapan birileri ellerindeki mülkten uygun zamanda kurtulamadılarsa, tabii ki zarar etmişlerdir. Bu durum bugün ABD emlak piyasasını dünyanın en benzersiz emlak piyasası haline getiriyor. Bu keskinlikte bir kar-zarar kutupsallığı Avrupa'nın hiçbir yerinde galiba bu yok, ama reel fiyat düşüşleri Avrupa'da da yaşanan bir gerçek.

Türkiye'de Amerikan kapitalizminin değişime uyarlanma hızını yakalamış değiliz. Ancak, dönüşümün mucizevi karlılığına inanan bu ülkede dönüşümün yıkıcı ucuna da bir gün gelip tanıklık edeceğimizi iddia edebilirim. Burada da mülk fiyatları bazı yerlerde tıpkı hisse senedi fiyatlarının zaman zaman çakılması gibi yere çakılacaktır. Ebediyete kadar tırmanan bir spekülasyon ummak kapitalist dünyada çok naif bir beklenti. Bütün spekülatörler, Amerika'da ve Avrupa'da böyle bir saflık göstermedikleri için kâr ederler. Değerinin artacağını kestirdikleri bir arsayı en ucuz olduğu zaman alırlar, edebileceği en yüksek fiyattayken satarlar. Çünkü optimum kar fırsatının kaçtığı eşikten sonra fiyat reel olarak daha fazla yükselmeyecektir. Tıpkı borsadaki brokırlar gibi çalışırlar. Eldeki hisse senetlerinin bileşimi bitimsizce değişir; mülk stoğunun da öyle olur. Hep ucuza alıp en fazla değerlendiği kestirildiği anda satmak gerekir. Sürekli bu süreci döndürmek dışında seçenek yoktur. Arsa spekülasyonu da aynen böyle yürütülen bir spekülasyon ve Türkiye bunu henüz daha el yordamıyla keşfediyor. Şunu anlamaktan acizim: Bu kadar yüksek spekülatif basınç altındaki bir ülkede spekülasyon piyasasının bu kadar safça yürütülmesi, neredeyse "fiyatlar nasıl olsa yükselir" diyerek beklemek dışında hiçbir şey yapılmaması nasıl mümkün oluyor? Belki de ortada bir Türk mucizesi daha var ve ben bunu kavrayabilecek zihinsel yetilere sahip değilim.

Kapitalist dönüşümün özetlediğim sarsak temposuna verilebilecek en iyi örneklerden biri New York'ta güney Manhattan'da Soho, Chelsea gibi bölgeler. Burası bir zamanlar New York'un en varlıklı yeriydi. 19. yüzyılın ilk çeyreği biterken, daha kuzeye taşınan varlıklılar tarafından boşaltıldı, fiyatlar düştü. Ucuzlayan mülkler küçük imalatçılık sektörünün eline geçti. Tüm dillere "loft" sözcüğünü armağan eden yer burası olacaktı. Buradaki her binanın her bir katı bir loft (Loft, Amerikan İngilizcesi'nde başlangıçta birkaç katlı bir kagir yapıda ara bölmesi yapılmamış küçük imalat ya da depo mekanı anlamını taşıyordu, şimdilerde tümel mekan özellikleri gösteren konut katı anlamına geliyor. Türkiye'deyse artık lüks bir apartman dairesi demek, yaklaşık olarak). 20. yüzyılın ortalarındaysa mülk fiyatları yine alabildiğine düşmeye başlayacaktı. Çünkü küçük boyutlu üretim artık buradaki yer kıtlığı içinde büyüyemiyordu. Küçük üreticilerin talebi düştüğü zaman loftlar da yeniden el değiştirmeye başladılar. Çevre tekinsiz hale geldi. O zaman bu ucuzlamadan yararlanan genç entelektüeller, sanatçılar, üniversite hocaları, hatta öğrenciler buradaki mülkleri satın almaya koyuldular. Ne var ki, onların gelişi ile toplumsal kalite tırmanınca fiyatlar da tırmanmaya başladı. İronik olan şu: Onlar da kısa zaman sonra burayı aynı değer artışı nedeniyle daha varlıklılara terketmeye başladılar. Bugün New York'un en şık adreslerinden biri böyle doğdu. Bugün "yuppie" diye adlandırılan varlıklı, iyi eğitimli, üst sınıf Amerikalı

gençler burada oturmak istiyorlar. Çevre şık butikler, kalteli lokantalarla dolu. Dönüşüm işte böyle bir süreç.

Sorun şu: Burada devlet –Türkiye'dekinin aksine- dönüşüme müdahale etmiyor, "şu kadar yapı zorunlu olarak yıkılıp alan arsaya dönüştürülecek ve yeniden yapılaşacak" gibi "karakuşi" kararlar üretmiyor. Herşey piyasa koşulları içinde gerçekleşiyor. Türkiye'deki gibi merkezi yönetimin doğrudan doğruya işe el koyması, yoksul veya orta hallinin elindeki mülkü bir yatırımcıya spekülasyon malzemesi olarak devretmesi şeklinde çalışan bir sistem hiçbir gelişkin kapitalist ülkede yok. Bu sadece Türkiye, Rusya ve Çin gibi ülkelerde var. Türkiye'de devlet spekülasyonu neredeyse kendisi bizzat yapıyor. Güney Manhattan örneğinde hiç kuşkusuz herkes spekülasyon yapıyordu. Orada ev edinen bir zamanların genç üniversite öğrencileri de, sonra mülkleri onların elinden alıp buradaki ilk lokantaları açan, ilk yenilemeleri yapanlar da spekülasyon yapıyorlardı. Ama dikkat edelim: New York'ta kamu otoritesi kendi imkânlarını yatırımcıların spekülatif kazançlarını tırmandırmak, meşrulaştırmak ve regüle etmek için kullanmıyor. En azından bunu daha dikkatli ve incelikli yollarla yapıyor. Türkiye ise dönüşümün bütün kapitalist dünyadaki en korkunç güncel biçimlerini ortaya koyuyor.

Devlet müdahalesiyle dönüşümün kaba bir ekonomik talan mekanizması olduğuna ilişkin şöyle bir karşılaştırma anlamlı olur: İstanbul'da, örneğin, Bostancı-Kadıköy alanında bir mütahitle yık-yap-sat anlaşması yapıldığında, ortaya konacak yeni yapılaşma hakkından arsa sahipleri %80, mütahit ise %20'ye kadar düşen oranda pay alır. Dönüşüm alanlarındaysa, mülklerini yatırımcıya devredenlerin bir oran talebine bile hakları yoktur. Bir kere, o alandaki yeni yapılaşma hakkının ne olduğunu onlar bilmezler. Bu yatırımcı ile kamu otoritesi arasında gizlidir. Dolayısıyla, eski mal sahiplerinin pazarlık yapma imkanları yoktur. Onlara kabaca ne kadar metrekarelik bir yapılaşmış alan terketmişseler, o kadar metrekarelik yeni konut verilir. Oysa yatırımcı aynı alanda eskiden yapılaşmış olanın defalarca fazlasını yapacaktır. Sözgelimi, yaklaşık üç katlı bir gecekondunun yerine 12 katlı bir blok inşa edecektir. Bunun anlamı, verdiğim örnekte, eski malsahiplerinin en iyi ihtimalle %25, yatırımcının %75 oranında pay aldığıdır. Kimi durumlarda bundan çok daha yüksek oranların sözkonusu olduğu rahatça söylenebilir. Devlet destekli dönüşüm talanının neden bu kadar heves ve iştahla yürütüldüğü anlamak zor olmasa gerek. Yeryüzünün en yüksek spekülatif kazanç oranları Türkiye'deki "dönüştürücüler" tarafından elde edilmiyorsa çok şaşırtıcı olur.

Verdiğim örnekle güney Manhattan dönüşümü arasında bir ahlaki karşılaştırma yapmak aydınlatıcı. Çünkü, oradaki kendiliğinden, yani otorite tarafından buyurulmamış dönüşümün bile ABD'de çok ciddi biçimde eleştirildiği biliniyor. Şöyle söyleyenler var: "Bu süreç gayriahlâkidir. Bir zamanlar burada oturan gençler, orta sınıftan insanlar, açılmış küçük çekici mütevazı lokantalar burasını mutena bir semte dönüştürdüler. Ama aynı mutenalaşmanın da kurbanı oldular. Düzeyi yükselen kentsel alan değerlendi; adım adım daha varlılıklılar tarafından satın alınmak suretiyle el değiştirdi. Bir zamanlar burayı çekici hale getirenler artık orada barınamaz oldular. Bu insanları buradan süpürdük."

Dikkat edilirse, kendi kendine vuku bulan dönüşümün bile ahlakiliğinin tartışma konusu yapıldığı yerler var dünyada. Ahlakı, namusu, dinsel doğruluğu diline dolamış insanların ülkesi Türkiye'de devlet bu talanı düpedüz mümkün kılan süreçleri harekete geçiriyor. Trajik olansa, bunu eleştiren bir yana, ahlaki içeriği üzerinde konuşan bile çok küçük bir azınlık. Durumun ne kadar vahim olduğunu umarım Türkiye bir gün öğrenecek, konuyu anlatan tarih metinleri yazılacak ve ülkede egemen ikiyüzlülük sistemi ve bunu tırmandıran iktidarın rolü ortaya konacaktır. Ama öğrenmek konusundaki korkunç yavaşlığımızın da hayranlık verici bir Türk mucizesi daha olduğunu unutmayalım.

Demokrasi kaygıları duyan bir ülkeden aksi doğrultuda bir örnek, Kopenhag'da Christiania. Eski bir kışla alanı. Burayı 70'li yıllarda hippiler ele geçirip bir komün kuruyorlar. Orada parayı ortadan kaldırıyorlar. Kopenhag kentinde geçerli olan çeşitli kurallar burada geçmiyor, hatta burada bir ölçüde serbest uyuşturucu bile satılıyor. Ne var ki, kamu otoritesi burayı yıkıp ortadan kaldırmıyor. Çünkü, bazı insanlar böyle yaşamak istiyorlarsa, öyle yaşamalarının onların hakkı olduğuna inanan bir ülkeden bahsediyoruz. Bu tabii ki marjinal bir durum. Dünyada her köşede bir Christiana yok. Bunun bir kural olacağını, böyle olması gerektiğini anlatmaya çalışmıyorum. Sadece dönüşüme yapılacak kamu müdahalelerinin ne kadar problemli olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Çünkü kamu otoritesinin gücünü kullanmak suretiyle buradaki insanları tek günde Türkiye'deki gibi süpürüp atabilirsiniz. Sulukule'de, Tarlabaşı'nda atıldığı gibi. Bu atmama, süpürmeme halini arada sırada düşünsek, kentsel sorunları insani maliyetlerini hesaba katarak çözme şansımız olabilir. Demokrasiyi yalnızca bir seçim mekanizması olarak tahayyül edersek, onu henüz ufukta bile görmediğimizi söyleyebilirim.

Sulukule, Türkiye'deki antidemokratik ve gayriahlaki dönüşümün ilk açığa çıktığı alan. Varlığını Fatih çağından beri koruyan bir mahalle yok edildi. Ancak, buradaki problem sadece tarihin yok edilişi meselesi değil. Sulukule'de tarihi yapılar da yok oldu, ama orada asıl Sulukuleliler vardı; insanlar yaşıyorlardı. O insanları kentin 35 km ötesine süpürdük. Bir bölümü gönderildikleri yerde yaşayabildiler, bazıları yeniden kentin başka kesimlerine döndüler. Bunun ne zararı oldu onlara diye sorabiliriz. 35 km öteye bir Roman'ı gönderirseniz, artık kentin içinde yaptığı marjinal işleri yapma şansı yok demektir. Onu başka biçimde yaşamak zorunda bırakırsınız. Artık onun Roman olma şansı yoktur, eskiden yaptığı işleri sürdürme şansı yoktur. O halde şu gerçeği görmek gerekir: Varlıklılar ve orta sınıflar için konut bir yatırım enstrümanı, ama yoksullar için bir protezdir. Tıpkı diş protezini çıkarınca çiğnenemeyeceği, ayak protezini çıkarınca yürünemeyeceği, kol protezi olmayınca iş yapılamayacağı gibi... Herkes spekülatif kazançtan bir biçimde payına düşeni alabilir, ama Sulukule'deki Romanlar alamazlar, Tarlabaşı'ndan süpürülmüş olan evsizler alamazlar. Süpürüldükleri yerin mülkiyeti bile çoğunlukla onlarda değildi ki...

Zamanla süpürülenlerden bazıları tabii ki olağan burjuvalar haline geleceklerdir. Ama bazıları da eskisinden görece olarak daha kötü koşullara mahkum olacaktır. Onların kaderini görmüyoruz. Toplum genelinde şaşkınlık verici bir biçimde bunlara karşı duyarsız davranıyoruz. Sürekli olarak dayanışma, yardımlaşma, maneviyat, paylaşma üzerine zırva

nutuklar atılan bir ülkede bu kadar dayanışmadan habersiz bir toplumsallık görmek trajik. Yoksulların evlerine el koyup yerine villalar yapmak, yoksulun cebinden alınan parayı varlıklılara vermek demektir. Onların evleri arsaya dönüştürüldü ve üzerine asla onların gelir düzeyindekilerin oturma ihtimali olmayan villalar yapıldı Sulukule'de.

Belediyelerden başlayarak her iktidar kademesinde en sevilen meşrulaştırma gerekçesiyse, "oradaki halk da istiyor" şeklinde. "Oradaki halk" şayet o spekülasyondan kâr edebilecek gelir düzeyindeyse tabii ki istiyor. Orta gelirliler için dönüşüm ellerine bir yatırım enstrümanı daha geçirmek demek. Ancak, onlar da kendilerine verilen ile yapılan spekülasyonun getirisi arasındaki korkunç farkı bilselerdi, zarara uğradıklarını, hatta soyulduklarını kavrayabilirlerdi. Yukarıda da sürekli vurguladığım gibi, böyle bir zarar mekanizması devletin yatırımcıya/mütahite haksız olarak sunduğu olanakları kullanarak çalışıyor. Yönetim ve biçimlendirdiği hukuki altyapı yatırımcıya "başkalarının elindeki spekülasyona uygun kent toprağını alın ve ne kadar isterseniz o kadar kar edin" diyor. Bu, ahlâki ve demokratikse, o sözcüklerin tanımlarını değiştirmek zorundayız.

Bunları onyıllar sonra yazacak olan tarihçiler bugünkü Türkiye'ye şaşkınlıkla yaklaşacaklardır. Dönüşüm mağduriyetleri (ve kuşkusuz diğer mağduriyetler) karşısında ne kadar duyarsız kalındığını, ama sürekli olarak toplumsal duyarlılıklardan, haktan, dürüstlükten, imandan söz edildiğini yazacaklardır. Victoria çağı İngiltere'sini üzerinden birkaç onyıl geçtikten sonra yazanların yaptığı gibi, ortamda egemen ikiyüzlülüğe işaret edeceklerdir. Türkiye'nin bu kentsel dönüşüm politikalarını gelecekte anlatacak olanların yazdıklarını okuyacakların yüzleri kızaracaktır.

O halde, neden bugün yüzümüz kızarmıyor veya neden ancak çok az kişi ortadaki ahlaki ve demokratik açmazları görebiliyor? Trajikomik bir örnek açıklayıcı olabilir: Nevşehir'de kentin tepe üstündeki kesimi birkaç yıl önce dönüşüm alanı ilan edildi. İlginç olanı, bu bölge yerleşmenin en eski kesimiydi. 18. yüzyılın başlarında Damat İbrahim Paşa döneminde bile mevcuttu ve Paşa memleketinin bu parçasına çeşmeler gibi kimi kentsel donatılar da vakfetmişti. Külliyesi de zaten aynı alanın hemen kıyısında konumlanıyordu. Ne var ki, Ankara'dan bakan yönetim, bakanlık ve belediye için burası bir gecekondu mahallesiydi! Yatırımcıya ihsan edildi, hızla yıktırılıp yok edildi. Ne var ki, yıkım tamamlanınca alanın sayısız konut mağarasını içerdiğinin farkına varıldı. Sözkonusu mağaraların varlığının farkına varılması iddiasıysa bir tür şaka olmalıydı, çünkü orada yaşayanlara sormak akla gelseydi herkes bu durumu daha işin başlangıcında anlatabilirdi. Dönüşüm iradesini kullananlar zahmet edip yarım saat kadar alanı gezselerdi, burasının tarihsel yapı stoğu içerdiğini de gözlemleyebilirlerdi. Ancak, tabii ki bunların hiçbiri mümkün olmadı. Ne zaman ki mağaralar görünürlük kazandı, o anda ilgili bakanlık harekete geçti. Gazeteler "Türkiye'nin en büyük yeraltı kenti ortaya çıktı" diye haberler yazdı. Dönüşüm durdu, orasını turistik yeni bir destinasyon haline getirme fikri belirdi. Sonrasını bilmiyorum.

Şimdi bu dönüşüm serüveni bize ne anlatıyor? Cehalet, aymazlık ve duyarsızlığın Türkiye'de ne denli güçlü damarları olduğunu mu? Tüm bu dönüşüm etkinliklerinin nasıl bir bilgisizlik zemininde yürütüldüğünü mü? Yönetilenler ile yönetimlerin ne kadar diyalogsuz

yaşadığını mı? Yönetimin halka karşı ne kadar kayıtsız olduğunu mu? Kuşkusuz hepsinin yanıtı evet. Herşeyden önce, Nevşehir 'in 18. yüzyılda bu adı almasından önce de mevcut olduğu biliniyordu. Muşkara gibi Yunanca'dan kökenlenen bir eski adı olduğu da biliniyordu. Yani burası çok eski kökenleri olan bir yerleşmeydi. Bütün bu bölgede eski evlerin ön tarafta kargir yapı, arka tarafta mağara olarak biçimlendiği de biraz merak edilse bilinebilirdi. Yörenin konut mimarisindeki değişimin yaklaşık 1500 yıllık bir aralıkta önce mağarayla başlayıp ardından zemin üstü inşaata doğru ilerlediği, sonra da bir taraftan yukarıya, öte taraftan yeraltına doğru ilerlediği de meçhul değildi. Özetle, burada bir yeraltı kenti yok. Geç Antikite'den Bizans'a ve Osmanlı'ya uzanan süreçte biçimlenmiş ve yüzeye çıkışını kesinlikle Osmanlı çağına borçlu olan olağan bir yöre yapılaşması var. Ve ulusal, ahlaki, tarihsel değerlere duyduğu saygıyı eksen alarak konuşma meraklısı yerel ve merkezi yönetimler, bu yapılaşmanın Osmanlı katmanını dönüşüm adına silip süpürdü ve geriye eski konutların deyim yerindeyse bodrumlarını bıraktılar. Onları da yeraltı kenti sanıyorlar. Bunun adına, cehalet ve çocuksulukla işbirliği halinde lumpen-kapitalist uyanıklık denebilir olsa olsa.

Türkiye'nin sadece dönüşüm bağlamında değil, her konudaki gerçeklerinden biri, bana öyle geliyor ki, derin bir bilgisizlik, saflık, çocuksuluk. Büyümek için hâlâ bir fırsatımız var. Yetişkin insanlar gibi mutabakatlar üretebilir, sorumluluklar duymaya başlayabiliriz. Bunlar için de tarih, demokrasi, ahlak gibi meseleler hakkında soyut bilgiler edinmekle, fikirler üretmekle işe başlayabiliriz. Önce eyleme geçip sonra düşünmeye kalkışanlar daha nice nice yeraltı kentleri keşfedeceklerdir!. Dönüşümün ahlaki ve demokratik olanını ise, aksi doğrultuda davrananlar başarabiliyor.

Prof.Dr. Uğur Tanyeli, İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

**Bu metin toplantıda yaptığım konuşmanın deşifresinin gözden geçirilmiş halidir. O nedenle dipnotları ve kaynakçası yoktur.*

"Oturum 1- Yeni-den Kent 1"

Moderatör: Korhan Gümüş

Konuşmacılar: Sezai Göksu, Hatice Kurtuluş, Hakkı Yırtıcı

Davetli konuşmacıların panel konuşmaları kayda alınmış, çözümlemeleri kendilerine ulaştırılmış, uygun gördükleri düzeltmeleri yaparak yayın kuruluna ulaştırdıkları metinler yayımlanmıştır.

Korhan GÜMÜŞ

Bu buluşmaya davet edilmiş olmaktan dolayı mutlu oldum. Farklı tarafları bir araya getiren, bu çok boyutlu karşılaşmayı hazırlayan kişileri tebrik ederim. Gerçekten ufuk açıcı oldu benim açımdan, hem izlediğim tartışmalar ve hem salondan katkılar...

Öncelikle şunu söyleyeyim: Burada gördüklerim benim için şaşırtıcı oldu. Alışılageldik bir mesleki tartışma ortamı bekliyordum. Ancak katılımcılara, özellikle de salondaki topluluğa bakınca toplantının farklı bir biçimde düzenlenmiş olduğunu gördüm. Disipliner ayrımların ötesine geçen bir ilişki ve tartışma biçiminin amaçlandığını fark ettim. Zor bir tercih. Ancak çaresizliklerin değil, çözümlerin konuşulması için de önemli bir adım.

İsterseniz buradan başlayayım: Hep söyleniyor: Bugün kentlerde yaşanan sorunları ortodoks bir yaklaşımla anlamak mümkün değil. Elbette ki anlaşılmayan bir şeyle baş etmek de mümkün değil. Doktorlar -ki onlar daha kesinliklerin bulunduğu bir alanda çalışırlar- tedavi cevap vermiyorsa teşhislerini gözden geçirirler. Eğer tedavide bir gelişme olmuyorsa, şehirle ilgili uğraşlar edinmiş kişilerin de teşhislerini gözden geçirmesi elzemdir. Bu da sorunun yalnızca iktidarlarda, siyasal tercihlerde olmadığını gösterir.

Oysa endüstri devriminin başında şehirleri, mekanı temsil eden ihtisaslaşmış işlevlerle yönlendirmek mümkündü. Çünkü farklı bir mantıkla çalışan şehri modernleştirmek için yapılacak müdahaleler belliydi. Metropoliten ulaşım sistemlerinin kuruluşu örneğin. Şehri hızla ilişkisel bir coğrafyaya kavuşturuyordu. Kamusal alandaki devrim niteliğindeki bu gelişmeleri yönetmek için askeri modernleşme alanından devşirilen teknikler yeterli oluyordu: İhtiyaçların tanımlanması, ona göre çözümlerin planlanması... Bu kamu sisteminde elbette ki mekan ve hatta şehir uzmanların biçimlendirebileceği fiziksel bir varlık, bir nesne gibi algılanıyordu. Uzmanlar şehre kalıcı bir temsil edilen statüsü tanıyorlardı. Bu da gayet anlaşılır bir nedenleydi, çünkü karşılarındaki şehir henüz böyle bir müdahale görmemişti.

Uzmanlar, bilim insanları başkaları için neyin doğru, neyin yanlış olduğuna kendileri karar verebiliyorlardı. Henüz ortada bir demokrasi fikri bulunmuyordu. Her şeyden önemlisi uzmanlar iktidar bloğunun en güçlü, en etkin aktörleriydiler. Çünkü ne yapılması gerektiğini iktidarlara onlar söylüyorlardı, kamusal nitelikli kararları oluşturan sembolik üretimi onlar gerçekleştiriyordu. Günümüzde bilindiği gibi bilgiyi temsil eden uzmanların, sembolik sınıfın iktidarla romansı sona erdi. Bugün bu sınıfın kendi kamu yararı anlayışını temsil etmesi hiçbir şey ifade etmiyor. İstanbul'da gördüğümüz gibi devasa bir planlama bürosu kurup, sonra da onların söylediklerinin tam tersini yapabiliyor, yönetimler. Şehir yöneticilerine sorarsanız, "onların fikirlerinden yararlandık, planlar yaptırdık" diyorlar.

Yani koskoca metropolün "master planı" diye hazırlanan ve kısa bir sürede bir büyük üniversite kuracak kadar bütçe ayrılan çalışma, uyulması gereken yönlendirici bir belge değil, boş zamanlarında okuyabilecekleri bir "başvuru kitabı" niteliğinde. Sonuçta bilimin eskiden olduğu gibi kendi başına -din gibi- bir ikna gücü yok.

Bu nedenle Koolhaas'ın da altını çizdiği gibi artık "üst-sistem", "alt-sistem" diye bir şey kalmadı. Hatta tersine, projeler planları daha çok belirler hale geldi. Önce projeler hazırlanıyor. Sonra bunlar planlara işleniyor.

Geçmişte olduğu gibi büyük kamu projelerine siyasetçilerin karar verdiğini ve yatırımlar için kamu bütçelerinin kullanıldığını zannedenler yanılıyorlar. Önce yatırımcılar projeleri hazırlatıyorlar. Bu projelere uluslararası finansman piyasalarından kredi sağlıyorlar. Sonra iktidarların karşısına çıkıp "sen de şunları yap" diyorlar. Kamu yönlendirici değil, moda deyimle "kolaylaştırıcı" konumunda. Yatırımcılar kamudan kar garantisi, hizmetlerin fiyatlandırılması, imtiyaz talep ediyorlar. Karşılığında ise kamuya karlarından pay veriyorlar. Kamu da kentsel ranttan pay almaya çalışan ve bunu da belediyelerde değil kendi elinde toplayan merkeziyetçi bir örgütlenmeye doğru kayıyor. Bu nedenle 90'lardaki yerelleşme siyaseti sanki sona ermiş gibi gözüküyor. Bu da siyasal planda merkeziyetçilikle birlikte kutuplaşmayı artırıyor.

Başta da söyledim: bu durumla baş etmek zor. Kamu yönetimleri piyasa aktörleri ile bütünleşiyor. Genellikle sembolik sınıf, entelektüel üretimi gerçekleştiren seçkinler de kendi kamu yararlarını temsil ederek sisteme dahil oluyor. Bugün bu karşılaşma biçimiyle yaşanan sorunla baş etmek neredeyse imkansız. Ancak dediğim gibi bu karşılaşma biçimiyle. Umutsuz olmak için bir neden yok. Bu nedenle herkesin kendi deneyimlerini gözden geçirmesi gerekiyor.

Öncelikle sermaye toplumlarının neoliberal dönemdeki dönüşümünü, yarattığı büyük krizi anlamaya çalışmak ve kentlerin geleceği hakkındaki kararların kamusal niteliğini geliştirecek adımlar atmak mümkün. Bunların başında uzmanlıkların da eski yetkilendirilme ve iktidarlarla ilişki biçimlerini değiştirecek deneyimler geliyor.

Violet-le-Duc açıklamalı mimarlık sözlüğündeki "alignement" (yapıların dizilişi) maddesinde kentlerin ortaçağdan kalan morfolojiyi sürdürdüğünü, yeni yapıların eski parseller üzerine kurulduğunu, bu durumu değiştirebilen istisnanın ise büyük yangınlar olduğunu söylüyor. Şehirlere yeniden biçim vermeyi amaçlayan büyük operasyonların yarattığı yıkımların da yangınları örnek aldığını varsayabiliriz. Şehir dokusunu değiştiren mekanizma yangınlardır, bunu planlara baktığımızda hemen anlarız. Ama diğer bir mekanizma da modern belediye teşkilatlarının kurulması ve planlama aygıtıdır, planlama faaliyetinin ortaya çıkmasıdır.

Antik dönem şehirlerinde, ortaçağda külliyelerde de var, ama genel bir kural haline gelmesi kapitalizmin serpildiği kentlerde planlama tekniklerinin ortaya çıkması ve bunun teknik bir iş olarak eğitimiyle, yöntemleriyle, hukukuyla kurumsallaşmasıdır.

Zaten şehir kendi kendini resmeden bir ağ sistemi içinde geliştiği için yolları açmak, su-havagazı borularını döşemek için bu sistem yeterli oluyordu. Bu sistemin günümüzde yarattığı sonuçlar ise tam tersi. Yalnızca İstanbul'daki planlama deneyimine bakılsa bile, bu modelin yarım asırdır çökmüş olduğu açıkça görülüyor. Peki diyeceksiniz, yıllardır çöktüğü belli olduğu, görüldüğü halde neden sanki sistem çalışıyormuş gibi yapılıyor? Gecekonduların yapıldığı dönemde plancılar bunların geçici olduğunu, planlı kentlere geçmek için finansal sorunları aşmak gerektiğini söylüyorlardı ve kamuoyunu bu modelin çalıştığına ikna ediyorlardı. Yaşanan sorunun adı "çarpık yapılaşma"ydı ve plancılar bunun nasıl düzeltileceğini biliyorlardı. Bugün o tarihlerde sanki masummuş gibi gözüken bu yalanın yerini daha kötücül bir entelektüel yetersizlik ve o tarihlerde olduğu gibi meşru gözükmeyen yöntemler aldı. Bunu anlamak için yalnızca İstanbul'da Sulukule, Tarlabaşı, Okmeydanı, Ayazma gibi mahallelerinde gerçekleştirilen operasyonlara bakmak yeter.

19. yüzyılda nasıl sermaye toplumlarına geçildiyse, bir devrim yaşandıysa, bugün de böyle bir devrim yaşanıyor. Dolayısı ile alegorik bir anlatımla, dinle devlet ve iktidar ilişkilerinin ayrışması gibi bilginin de günümüzde piyasadan ve iktidar mekanizmalarından ayrışması, "sekülerleşmesi" gerekiyor. Bu nedenle neoklasik ulusdevletin bilgiyi kompartımanlara bölen, mekanı sürekli bir temsil edilen olarak imal eden yapısı köklü bir değişime uğruyor. Bu değişimi kavrayamayan kamu sistemleri çöküyor. Çökmekle birlikte çok büyük felaketlerin yaşanmasına neden oluyorlar. İşte böyle bir ortamda kendi deneyimlerimizi de tartışmakta yarar var.

Genellikle bir mimarın "mimar" olduğu ya da plancının "plancı" olduğu için şehirle ilgilendiğini düşünenler olabilir. Oysa çoğu zaman sorgulanması gereken bir durumdur. Uzmanlık donanımları elbette ki şehir hakkında önemli bilgilere sahip olmamızı sağlarlar. Üniversite eğitimi sermaye toplumlarının başlangıcında böylesine bir temsil düzeni içinde kurumsallaşmıştır. Ancak dünya savaşları ve yaşanan felaketlerle sermaye toplumlarını demokratikleştiren bir süreç yaşanmıştır. Bu nedenle tıpkı diğer disiplinlerde olduğu gibi güncel mimarlık, şehircilik deneyimlerinde gerçekleşen bu neoklasik düzenden bir kopuşla üniversiteler kurumsallaşmıştır. Bu edinilmiş kimliklerin ötesine geçmeyi, bilginin kritik bir işlev kazanmasını, çoğulculaşmasını, ilişki kurma kabiliyeti kazanmasını, öznenin temsil alanın dışında kaldığının farkındalığını üretmeyi sağlamıştır. Bugün üniversite demek, bu konumların mesleki kimliklerle, donanımlarla, yetkilerle, ayrıcalıklarla sağladığı bütün kapasitelerin yarattığı koşullandırmalardan bağımsız düşünmeyi gerektirir.

Bu gelişmenin konumuzla çok ilişkisi var. Bir taraftan şehirlerde sınırsız bir fragmantasyon, "tuzbuz olma hali" yaşanırken, uzmanlar, sanatçılar çoğu zaman disipliner ayrımların ötesine geçmeye çalışıyorlar. Bir bakıma geçen yüzyılda şehri bir eşya gibi bir defada biçimlendirilecek bir bütün gibi algılayan mimarların tasarım ideallerini tersine bükmeyi denedikleri bile söylenebilir.

Çünkü Koolhaas'ın yıllar önce dediği gibi, artık tasarım idealleri arasında bir hiyerarşi yok. Projeler planların yerini almış durumda. Şehri onlar, yani sermaye ile iç içe geçen siyasetçiler, oligarklar yönlendiriyorlar. Bu nedenle uzmanların tekrar kendi temsil araçlarını

gözden geçirmesi gerekiyor. Geçmişte plancıların düşünüp de halka açıkça söylemedikleri neydi? "Sizin nasıl mutlu olacağınızı sizden daha iyi biliriz." Şimdi demokratik bir şekilde, bu edinilmiş kimliklerin verdiği yetkilerin halka iadesi gerekiyor. Bu da çok zor bir iş. Çünkü hem yetkilerin paylaşılmasına razı olmayan kurumlar var, hem de farklı kamu yararı kavramlarının eşitlikçi bir şekilde temsilini engelleyen koşullar. Sembolik sınıfın bilme adına kendi kamu yararını temsil eden bir sivil toplum kesimi gibi hareket etmesi görünüşte piyasa bağımlısı gelişmelerle çelişiyormuş gibi gözükse de, aslında tam tersine yol açıyor: Sermaye-siyaset ittifakı bütün hukuk normlarını, itirazları bir kenara koyarak, etrafından dolanarak yolunu açıyor. Neoliberal sistemi değiştirecek koşulları yaratmak için geriye, 1930'lara dönmek yeterli değil. Bunun yerine haksızlıkları, eşitsizliği, yıkımları sorun edenlerin bilgi üretimindeki asimetriyi sorun etmesi ve kamusal niteliği üretecek demokratik koşulları, yeni deneyimleri araştırması gerekiyor.

Bu deneyimleri tartışmak gerekli. Genel geçer olanlar kamu-piyasa mekanizmaları olarak şekillenen neoliberal işleyişe karşı geliştirilen normlar. Örneğin A.B. ülkelerinde plan ve proje hizmetleri piyasa aktörlerine kapalı. Kamusal kararların içeriğini oluşturan fikir üretimi kamusal nitelikli olmak zorunda. Bu kararların kamu bürokrasisi tarafından alınması anlamına gelmiyor. Tam tersine. Kamu bürokrasisi sivil kurumları, aktörleri işin içine katacak bir rol oynuyorlar. Türkiye'de gördüğümüz gibi katılım alanını daraltacak bir şekilde kendileri proje yapmıyorlar. Ayrıca çok katmanlı, çok taraflı işbirliklerini de teşvik etmeleri bekleniyor. Somutlaştırmak gerekirse, örneğin kentin bir bölgesine yapılacak bir müdahalenin içeriğine yatırımcılar karar vermiyor. İhtiyaçları belirlemeden, yapılacak faaliyetlere kadar çerçeve düzenleyici bağımsız kurumlarla ve halkın katılımıyla belirleniyor. Sonra buna göre diyelim ki rehabilitasyon, kadınların kamusal hayata katılımı, gençlik projeleri , istihdam dışı kalmış nüfusun kazanılması, ayrımcılığın engellenmesi… ne gerekiyorsa, ona göre birlikte, entegral bir yaklaşımla bağımsız uzmanlık kurumları paydaşlar olarak proje tekliflerini veriyorlar. Bağımsız seçiciler ve hakemlik mekanizmaları ve kamu desteği ile çalışmalar gerçekleşiyor. Çünkü kamu bürokrasisi yaratıcı konularda kendi başına nasıl karar verebilir? Gördüğünüz gibi piyasa aktörleri ile kamu arasındaki ilişkileri düzenleyen rekabet normları, ihale sistemi bilgi üretiminde geçerli değil. Zaten ne yapılacağı bile olmadan fikir üretimi nasıl ihale edilebilir? Tıpkı bir sanat eseri gibi. Kiloyla, zamanla veya metreyle bilgi üretimini ölçemezsiniz. Dahası: Bunun olabileceğini kim iddia ediyorsa, insan zekasıyla alay ediyor demektir.

Uğur Tanyeli'nin bıraktığı noktadan eğer devam etmek gerekirse, bilgi üretiminin bağımsızlığı (sekülerleşme, uzmanların devletten ve piyasadan bağımsızlaşması) meselesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Aaron Betsky Venedik Bienali'nde "mimarlığın mezarıdır" demişti, piyasaya, iktidara bağımlı olduğu anda bilgi üretimi felç olur. Farklı kamu yararı kavramlarının temsiline imkân tanımaz, yaratıcı olamaz, haksızlık, şiddet, ayrımcılık yaratır. Dolayısıyla "aksayan şey" ne dersek, yalnızca siyaset kurumlarının değil, meslek kuruluşlarının, üniversitelerin, STK'ların işlevini yerine getirmemesidir. Piyasa aktörleri bile iyi bir yönetim için piyasa-dışı mekanizmaların geliştirilmesini talep eder. Zenginliği yaratan piyasa-dışı mekanizmalardır. Demokratik ülkeleri ayakta tutan, gelişmeyi sağlayan

yalnızca piyasa mekanizmaları değildir. Yani piyasa mekanizmaları evet, uygulamada büyük gelişmeler sağlar. Ama piyasa dışı mekanizmalar olmadan bir işe yaramaz. Türkiye'de mekan politikalarındaki sorun tam buradan karşımıza çıkıyor. Yerel dinamiklerin merkezi kontrol mekanizmaları, zihniyeti ile araçsallaştırılması gelişmeyi felç ediyor. Şehirleri gelir transferi aracına dönüştürüyor.

Evet, 19. yüzyılda seksiyonlara ayrışmış kamu işlevleri, uzmanlıklar modernleştirici bir dinamik yaratmıştı. Kentsel mekan, ulaşım, enerji dağıtımı, güvenlik gibi kamusal hizmetler alanında büyük devrimlere sahne olmuştu. Ama bir ağ sistemi olan kentin mantığı çok daha farklı çalışıyor. Kentin planlanması, ulaşım projeleri, kamusal alanların yönetimi, kültürel mirasın yönetimi çok boyutlu temsil sistemleri ve organları gerektiriyor.

Bu neoliberal sistem tam da 19. yüzyıldan kalma bu teknokratik planlama modeli üzerinde kurumsallaştı. Siyaseti de -bir kutsal bagaj olarak- tanrılar katına taşıdı. Hakikatlerin en önemli özelliği nesnesini temsil içine almasıydı, temsil edilmeyene dönüştürüp hiçleştirmesiydi. O yüzden de kolaylıkla şehirlerin yeniden tasarlanabileceğini, bir bütün olarak yeniden kurgulanabileceğini varsayan planlama anlayışı bir hayalet gibi hala tepemizde dolaşıyor. Bugün bu neoklasik dünyanın son çırpınışları içindeyiz ama bir taraftan da tam bir yıkıma gidecek kadar asimetrik bir bilgi üretimi içindeyiz. Bu sistem çoktan sınırlarına gelmiş durumda, kaybedilen fırsatların bedeli çok ağır oluyor. Bu sistem çelişkileri karşıtlıklarla örtüyor.

Gelir dağılımını kent toprakları üzerinden yeni mutenalaştırıcı süreçler yaratarak dengelemeye çalışıyor, ama bir taraftan da merkeziyetçi bir modele şehirlerin teslim olmasını getiriyor. Dünyada bununla baş etmek için çok önemli deneyimler var. Bu deneyimler arasında da bir bağlantı kurmak gerekiyor. Örneğin, Habitat sonrası ciddi bir şey oldu, böyle bir canlanma oldu. Yani sivil toplum kuruluşları uluslararası kuruluşlarla işbirliğine gittiler insan hakları konusunda, kadın konusunda, istihdam konusunda, oysaki şimdi mesela Tarlabaşı projesine baksanız belediye başkanına nasıl verdiniz bu işi diyorsunuz. Yani piyasa aktörüne doğrudan doğruya teslim ediyor, yüzde 40'la verdim diyor. Neyin yüzde 40'ı? İstihdam dışı kalmış nüfusun mu, oradaki kadınların eğitimiyle ilgili mi, gençlerle mi ilgili? Hayır, yapılacak metrekare inşaatının yüzde 40'ı, Sulukule'ye baksanız içinde hobi odaları olan, altında otomobil garajı olan villaları yapan mimara sorsanız ne yaptın? Ben diyor daha iyisini yaptım, daha iyi yaşayacak insanlar. Sanki böyle yarı tanrı gibi, yeryüzüne düşmüş tanrılar gibi kendilerini görüyorlar. Oysaki tanrıların yeryüzüne inmesi, insanlara bu kadar mesafesiz olmaması lazım. Siyasetçilerin ve ayrıcalıklı çıkar gruplarının çamurdan heykel yapar gibi, insanlara kendi ellerindeki çamura şekil verir gibi hissetmeleri, şehirle oynayabilmeleri üzerinde düşünülmesi gereken çok ciddi bir temel mesele. Yalnızca insanlar değil, canlılar, hatta cansızların da katılabileceği bir demokrasi hayal etmemiz gerekiyor. Su, hava, toprak, ... bunlara yapılan müdahaleleri köktencilikten kurtarmak gerekiyor. Doğrusu bunları da konuşabilmek iyi olur, bunun çünkü sadece yas tutan insanlar olarak itiraz etmemiz, sadece karşı çıkmamız yetmiyor. Bizim sorumluluklarımız var, kamusal sorumluluklarımız var. İtiraz eden vatandaşlar sonuna kadar haklılar. Zeytinlikleri kesilen Yırcalılar

sonuna kadar direnmekte haklılar, ama edinilmiş kimliklere sahip olanların daha fazlasını yapmaları gerekiyor. Sulukule'deki insanlar sonuna kadar direndiler, ama karşılarında onlara şiddet uygulayan, hiçleştiren uzmanları, kurumları buldular. Kamu bütçesi ile o projeyle uğraşan insanların oraya bir kere bile uğramadıklarını görüldü. Ama yurtdışından gelen bir üniversitenin (LCU) hocaları gönüllü olarak her gün oraya geldi. Bu çok şaşırtıcı, yani Türkiye'deki profesyonellerin düştüğü durum sahiden çok şaşırtıcı. Kimi zaman kamu otoritesi asıl belirleyici zannediliyor, asıl sorumluluk onun üstünde belki ama bu bakışla bu şiddeti üreten araçların üzeri örtülüyor. Bu nedenle çoğu zaman profesyoneller seyirci gibi sürece yaklaşıyor. Gezi direnişi sırasında insanların kafasına fişek sıkan polislerin sorumluluğu belki daha kolay görülüyor. Ama o projeyi yapmak için yıllardır iktidarları ikna etmeye çalışan, bunun karşılığında dünyanın parasını alan kurumları, kişileri görmüyoruz. Onu da baştan çıkaran ve onun kabul etmek zorunda kaldığı öle aktörler devreye giriyor ki Onlar bunun etkin bir iş olduğuna kamuoyunu ikna ederek, işlerini öyle sinsi bir şekilde geliştiriyor ve inandırıcı bir şekilde de kapasiteleri oluşturuyorlar ki herkes ışığın gösterdiğini görüyor, karanlıktakileri fark etmiyor. Belediye başkanları çoğu zaman hani ortalıkta vardır, otobüs garlarında müşteri çağırır, nereye gidiyorlarsa... Onlara ne deniliyor? Çığırtkanlar. Görünen aktörlerin yaptıkları iş bundan ibaret. Projeler gerçekte asimetrik bir işleyişin semptomları. Arkalarında kurumlar, değer sistemleri, ayrıcalık talepleri var. Yani bu durumda yalnızca projelere itiraz etmek, siyasetçileri sistemin içinde belirleyici aktörler olarak görmek yeterli mi?

Şimdi bu oturum yeniden kentleri düşüneceğimiz, tartışacağımız bölümün ilk oturumunu başlatıyoruz. Karma bir grubuz, sosyal bilimler, şehir planlama, mimarlık biraz iç içe geçmiş gibi. Programda olduğu gibi Sezai Göksu'yla başlayalım. Kendisi ODTÜ'nün şehir ve bölge planlamadan mezun olduktan sonra yüksek lisansını da orada yapmış, ondan sonra Dokuz Eylül Üniversitesinde akademik kariyeri var. Son olarak da ilgi çekici deneyimlerden İzmir bölge planı hazırlanmasına yönelik bir çalışması var. Bölge ve alt bölgelerin bölgeler arası ilişkilerin tespit çalışmalarını yürütmüş, doğrudan doğruya pratiğin içinde, şehir planlama pratiğinin içinde bir kişi olarak ve sizinle başlayalım isterseniz. Programa göre siz *"Kentsel Dönüşümü Yeniden Düşünmek"* başlıklı bir konuşma yapacaksınız zannedersem, sizinle başlıyoruz, buyurun Sezai Bey.

Sezai GÖKSU

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Öncelikle, ben de Mimarlar Odası Kayseri Şubesine çok teşekkür ediyorum, buraya beni davet ettikleri için. Bu, önemli bir meseledir ve bu meselenin etrafında hakikaten düşünülmesi ve tartışılması daha çok uzun senelerce süreceğe benziyor. Ben buraya gelmeden önce bu konu üzerine yaptığım konuşmaları taradım. Yani çok da fazla ara vermeden bu konu üzerine konuşmuşum, mesela iki ayrı konuşma arasında bir yıl geçmiş en fazla, fakat her seferinde yeni bir boyut ya da yön eklemişim. Başka bir deyişle, kentsel dönüşüm tartışmalarımızda sürekli bir değişim var. Şimdi, bu sefer de yine böyle bir yeni eklemeyle bugünkü konuşmayı organize ettim. Bu da bence, bu dönüşüm meselesinde çok önemli bir süreyi alacak yeni bir tartışma alanı gibi görünüyor.

Şimdi biraz geriye doğru gittiğimiz zaman, bu meselenin ilk olarak neoklasik iktisat teorisi etkisi altında gelişen şehir ekonomisi tarafından ele alındığını keşfediyoruz. Şöyle bir şey söylüyorlar; bir yapı zaman içerisinde üzerinde durduğu arsadan daha kıymetsiz hale gelirse, ya da tersinden söylersek, belirli bir sürede arsa yapıdan daha kıymetli olursa, o yapıya müdahale edilir. Şimdi, bu argümanı tek yapı ölçeğinden kentsel ölçeğe taşıdığımızda, elbette büyük bir kentsel alanın bile benzer bir müdahaleyle ele alınmasının meşru olarak önü açılmış olmaktadır. Bu neoklasik iktisadın etkisi altında gelişen şehir ekonomisi disiplininin önemli bir diskurudur. Burada aslında teknik bir mesele var. Hatta çok masum bile gelebilir. Örneğin bir bölgedeki yapılar fiziksel olarak, belki ekonomik olarak, ya da çevresel olarak üzerinde durdukları toprak parçasından daha kıymetsiz hale gelmiş olabilir, ve sırf bu nedenle, bunun piyasa ekonomisi açısından kabul edilebilir bir gelişme olmadığı son derece açıktır. Müdahale, o bölgedeki yapıları daha değerli hale getirmek için kaçınılmazdır. Bunun, elbette öyle olamayacağı istisnai haller de vardır. Örneğin, kentlerin öyle bölgeleri vardır ki, yapıların çok kıymetsiz olduğu düşünülebilir, ama özellikle üzerindeki imar kısıtlamaları nedeniyle, o bölgede böyle bir köklü müdahale yapamazsınız. Ancak, oradaki değeri arttıracak, yani yapıları arsa değerine getirip veya belki biraz daha yükseltecek onarım, restorasyon, işlev değişikliği gibi birtakım müdahale yolları tarif edilebilir. Elbette, bu teknik mesele burada bu kadarla kalmıyor. 1950'li yıllarda ABD'de bu teoriden hareket edilerek girişilen büyük dönüşüm müdahalesi giderek siyahları yerinden etme siyasetine dönüştüğü zaman, teknik bir müdahalenin artık siyasallaşması gibi bir durumla karşı karşıya kalınıyor. Şimdilerde Türkiye'de de benzer bir süreci yaşadığımızı sadece Sulukule örneğine bakarak bile söylemek mümkündür. O zaman soru şu hale geliyor; bu kadar teknik bir konu, kentin kimi parçalarının yenilenmesi ile ilgili olan bu kadar ekonomik bir mesele nasıl böyle bir toplumsal ya da siyasal sonuçları olan bir problem haline geliyor?

Şimdi bunun üzerinde biraz düşündüğümüz zaman, kaçınılmaz olarak 1970'li yılların ortasına kadar gitmemiz gerekiyor. Orada gördüğümüz çok önemli bir olay var. Dünya kapitalist sistemi büyük bir bunalım içerisine giriyor. Bu, petrol meselesiyle başlayıp, devletin mali kriziyle devam eden ve büyük 1980 transformasyonu ile nihayetlenen restorasyon süreci olarak tarif edilebilir. Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye de bundan salim kalamadı. Devletin küçültülmesi gerektiği söylemi etrafında gelişen, piyasa ekonomisi yüceltmesi, o krize bir yanıt olarak gelişti. Türkiye, tabii çok kötü makaslar arasında kaldı. İki farklı noktadan iki farklı reçete uzatıldı. Birisi, Dünya Bankası ve IMF gibi kaynaklardan borç alabilmek için, elde ne varsa satılmasını öneriyordu. Özelleştirme gibi bir politika tavsiyesi, kuralsızlaştırma, basitleştirme ve merkezden uzaklaştırma gibi üç önemli strateji ile birlikte emrediliyordu. Öte yandan, BM'den uzatılan belgede, elde ne varsa korunması gerektiği, çünkü bunların sadece bizim değil, ama aynı zamanda gelecek kuşakların malı olduğu hatırlatılıyordu. Bu, benzer ülkelerde yaşanan bir hikaye. Şimdi tabii hikayenin yerel özellikleri, o yere özgün bazı koşulları, bir yandan fark edilir bir biçimde oluşurken ve gelişirken, bir yandan da onu belirleyen büyük bir sistemin çelişkileri var. Kapitalist sistem çok uzunca bir süredir krizler içinde çırpınıyor. Bu 1980 transformasyonu onun için çok önemli. Öte yandan, sermayenin her krizini bir başka çevrimle telafi etmek zorunda olduğu çoktan beridir, neredeyse 150 yıldır söylenegeliyor. Ancak bizler bunu geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında şehirleri açıklarken yorumlayabildik. Kente ve kentsel olana olan ilginin artması, sermayenin kendisini krizden kurtarmak için tamamen kentsel alana ve inşaata dayalı ya da kentleşmeye dayalı bir alana taşımak istemesidir, başka bir ifadeyle, sermayenin kentleşmesi diye adlandırılan süreçtir. Şimdi burada tabii üç önemli mesele var, bunun becerilebilmesi için. Birincisi, ilk olarak kentsel diye başlayan, ama sonrasında devletin girişimciliği biçiminde gelişen ve devletin doğrudan piyasa aktörü olduğu süreç. İkincisi, devletin düzenleyici rolü gereği piyasa önündeki tüm engellerin kaldırılması sürecidir. Üçüncüsü de bunun ayrılmaz parçası olarak ve talep yaratıcı bir araç olarak finansallaşma denilen gelişmedir. Şimdi, soru şu; bütün bunlar ne ile yapılacak? Güç. Türkiye'de yeni yasal düzenlemeler bize yeni bir güç geometrisi tarif ediyor. Bir ucu merkezde, bir ucu Büyükşehir Belediyelerinde, yerelde ve merkezde iki uçlu bir güç geometrisi anlatıyor. Bunun önemli bir kanıtını 1970'li yıllara ve Türkiye'de yaşanan son 10 yıla bakarak pekiştireyim. 1970'lerde, planlama, planlama bürokrasisinin elindeydi. Planlama, siyasetin, kapısından içeri giremediği ya da çok zor girebildiği bir alandı. Oysa bugün, planlama kurumu tamamen siyasi otoritenin elindedir. 5216 sayılı yasa, İstanbul'daki son emrivakiler, İzmir'de tünel projesi bu sürecin hemen aklımıza gelebilen en önemli kanıtları olsa gerek. Sonuç olarak, devlet girişiyor, düzenliyor, finansallaştırıyor, ve bütün bunları giderek dozu artan bir güçle yapıyor. Gücün dozunun arttığının en önemli kanıtı ise kamuoyunda iç güvenlik paketi olarak bilinen son yasal düzenlemelerdir. Özetle, bugün kentsel dönüşüm meselesini basit bir teknik kentsel müdahale olmaktan çıkartıp toplumsal ve siyasal sonuçları olan ve direniş mekanizmalarının geliştirilmesine yol açan süreci, ancak sermayenin genel krizi ve üzerine kriz telafi mekanizmalarının döşendiği yolu anlamakla açıklayabiliriz. Çok teşekkür ederim.

KORHAN GÜMÜŞ- Sorularla tekrar derinleştirme fırsatı bulacağımızı düşünüyorum, ama bu planlamanın krizi aynı zamanda kamu yönetimlerinin krizi elbette. Çok önemli bir noktaya değindiniz. Yani Türkiye'de iktidar alanında zaten bilinen, yani bu çok partili hayata geçildikten sonra bir devlet aklını temsil eden bir bürokrasi ve onun karşısında da işte bir popülist siyasi şeyin sürekli gel-git içinde uzlaştığı, bir koalisyon oluşturduğu bir modelden söz ediyoruz. Asıl politikasızlığa mahkûm eden şehirleri bu deneyimsizlik olur belki de, yani bu uluslararası finans piyasalarının içinde geliştirilmiş olan projelerin şehirlere empoze edilmesini sağlayan, şehirlerin aslında direnebilecek şeyi kalmamış olduğunu gösteriyor. Çünkü tamamen bürokratik bir mekanizmayla, mesela İstanbul'da bir büro kurup şehrin planını yapmaya çalışmak, oradaki uzmanları toplayıp, ondan sonra da bu şehrin anayasası olacak denilen belgenin bir rehber niteliğini kazanması, yani yöneticiler için bir rehbere dönüştü biliyorsunuz. Son demeçlerinde Kadir Topbaş artık bu şehrin çevre düzeni planı ya da master planı değil, bizi bilgilendiren bir rehber olduğu şeklinde kullanıyor. Yani daha önceki planlar ya da deprem master planı gibi uzmanlar tarafından hazırlanıyor, yöneticiler işte onu dikkate alsın diye, ama öbür taraftan da bir başka güç yukarıdan bir helikopter üzerinden şehrin gelişme yönünü tayin edebiliyor.

Şimdi bu çok ciddi bir şey, kriz, yani çok ciddi bir krize işaret ediyor ve dünyada da buna benzer çok sayıda kriz yaşanıyor ve birçok şehirde de krizin sonuçları âdeta görülüyor. Daha başlarken nereye gideceği belli olan birçok durum var. Bu konuda Hatice Kurtuluş epey deneyimli bir kişi olarak ben defalarca izledim sizin konuşmalarınızı ve gerçekten çok şey öğrendim. Bugünkü konuşmanız *"Yeni Kentin Yüzleri ya da Bir Yüzün İki Yanağı"* başlığını taşıyor. Siz siyaset bilimcisisiniz. İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi, kendisi belki herhalde daha doğru olacak, "kent antropoloğu" da denilebilir mi bilmiyorum. Size bu mikrofonu vereceğim, buyurun.

Hatice KURTULUŞ

Ben de çok teşekkür ederim Kayseri Mimarlar Odasına beni davet ettikleri için. Kayseri'yi hiç görmemiştim. Son yıllarda görmediğim kentleri göreceğim diye bir heyecanlanıyorum önce, ama sonra hepsi birbirine benziyor ve heyecanım bir anda hayal kırıklığına dönüşüyor. Kayseri'de bir şey vardı heyecanımı sürdüren. İner inmez dağı görüyorsunuz. En azından dağ yerinde duruyor. Mesela Sinop'ta dağ da yerinde pek durmuyordu, çok üzücü oluyor. Kentlerin coğrafyalarına bu kadar radikal müdahaleler insana tarihini kaybettiği duygusunu veriyor.

Ben çok korumacı bir gelenekten gelmiyorum. Kentsel koruma konusunda mimar arkadaşlarımla tartışmışlığım vardır. Sosyoloji geleneğinden geliyorum ve sosyolojide değişim esastır. Hiçbir şehir olduğu gibi durmuyor. Sümer şehirlerinde yaşamıyoruz. Değişme kaçınılmazdır ancak nasıl olacağı önemli. Sabah bir önceki konuşmada Uğur Hocanın da üzerinde çok detaylı durduğu gibi değişim olacak, ama değişim nasıl olacak? O zaman kentler nasıl yerler ve bu yerlerde değişim nasıl olacak? Genellikle soyuttan somuta doğru gideriz. Önce teorik bir çerçeve belirleriz, ondan sonra onun somut örneklerini vermeye çalışırız. Ben tersinden giderek önce somut bazı kentsel deneyimleri göstereceğim size slaytlarda ve sonra da bunu soyutlamaya çalışacağım.

Şimdi şu gördüğünüz bir kongre afişi. Oradan başlayacağım. Ondan önce şunu söylemem lazım: Uğur Hocanın konuşmasını dinlerken gerçekten Türkiye'de olanlar gelişmiş kabul ettiğimiz bazı ülkelerden çok mu farklı diye düşündüm. Genel yaklaşım olarak, evet, bütün dünyada benzer şeyler oluyor, ama bizde daha beter oluyor. Çünkü bizde bir demokrasi problemi var, halkın katılım problemi var, kente, mekana aidiyet problemi var. Ancak kentlerin yaşadığı radikal dönüşüm süreçlerine baktığımızda aslında o kadar da çok fark yok . Ona da biraz girmeye çalışacağım. Evet, farklılıklar var, ama o farklılıklar çok derin değil, daha yüzeysel aslında.

Şimdi neden bu afişi buraya aldım? Bir-iki gün önce gelen bir kongre davetiyesi içinden çıkan bir afiş. Başlığı ''2. Her Yönüyle Kentsel Dönüşüm Kongresi". İstanbul'da yapılacak bir kongrenin Afişi. Kentsel dönüşümün kaç yönü olabilir arkadaşlar? Bu afişte kentsel dönüşümün iki aktörünü görüyorsunuz: Bir, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, bir de Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları, büyük inşaat şirketleri (İnşaat ve Emlak sermayesi) var. Afişte iki görsel malzeme kullanılmış. Üstte, yepyeni binlar, jilet gibi caddelerin olduğu bir mimari illüstrasyon kullanılmış. Altta ise şu anda yaşamakta olduğumuz kentlerimizden çekilmiş gerçek bir fotoğraf. Bu fotoğrafta eskimiş, sıkışık, düzensiz binalar, yukarıdaki görsele hay-

ranlığı artırmak üzere özenle seçilmiş. Yukarıda çizilmiş olan ise yaşamayı hak ettiğimiz hayali bir mekan. Bu afişte 'her yönüyle' ele alınacağı iddia edilen kentsel dönüşümün iki yanı öne çıkmakta: Yepyeni binalar ve yeni rant yaratma yolları. Burada insan yok. Modern kent toplumsal sınıfların mekanda yerleşmesi ile oluşmuş bir sınıfsal-sosyal cografyaya sahiptir. Üstteki illustrasyonda belli bir sınıf için yaratılmış bir mekan görüyoruz. Alttaki fotograf ise başka bir sınıfın yaşadığı mekana dair. Bu afişte olmayan bir şey daha var. Bu kent yaklaşık (İstanbul için konuşuyorum ki bütün şehirlerde ufak tefek irili ufaklı örnekleri var) 20 yıldır direniyor. Kentli sınıflar, kendilerine önerilen bu yeni kentin içinde yer alamayacaklarını biliyorlar ve sahip olduklarını kaybetmemek üzere direniyorlar. Bu direnişler, itirazar nedeniyle o kadar kolay gerçekleşmiyor kentsel dönüşüm projeleri. Mimarlar, şehir plancıları, mimarlık ve şehir planlama bölümlerinin öğrencileri çok iyi biliyorlar ve itiraz ediyorlar bu sürece. Demek ki kentin bir yüzü daha var ve orada bir direnme, ''hayır, bu yaptığınız dönüşüm benim lehime işlemiyor" itirazı var. O zaman demek ki bu afiş bize, sadece büyük inşaat ve emlak şirketlerine yeni yatırım alanları açmaya çalışan siyasal iktidarın yaratmaya çalıştığı yeni kenti gösteriyor. Bu afişten ben onu anlıyorum.

Şimdi yeni şehirlere bir bakalım, yeni şehirlerde ne var dünyada? Sadece çarpıcı bir-iki örnek vereceğim. Sadece Doğuda olmuyor bunlar ya da dünyanın Güneyinde olmuyor, Batısında da oluyor, Kuzeyinde de oluyor. Yeni Şanghay böyle bir şaşaalı bir yer. Bir de yeni Şanghay'ın bu haline bakın. Her ikiside yeni Şanghay'a ait fotoğraflar. Yeni Kuala Lumpur'a bakın, bu yeni bir fotoğraf ama bu da yeni kente dair. Yeni Bombay'a bakın, bu da yeni Bombay. Aynı şehrin giderek birbirinden uzaklaşan yüzleri. Paris'e bakın, şimdi Batıya gidelim biraz. Paris'in Defans bölgesine bakın. Berlin'in Potsdamer Platz'ına bakın. Ve New York'a bakın, bir reklam afişinde bu da yeni New York. Amerika'dan bir fotoğraf, sokakta yaşayan bir aile. Bu Berkley'den bir direniş fotoğrafı, kamusal alanı geri istiyor çocuklar, üniversite öğrencileri, hippiler. Almanya'dan bir fotoğraf, sokakta yaşayan göçmen değil, beyaz bir Alman. Ve güvenlik mimarisi. Yeni şehrin iki yüzünün arasındaki fark açıldıkça güvenlik, mimari tasarıma yapısal bir unsur olarak giriyor. The Guardian'da yayınlanmış bir fotoğraf. Büyük ihtimal bir yıldız mimarın eseri bir banka binasının dışa bakan pencerelerinin kenarlarındaki derin boşluklara sokaktaki insanlar oturmasın diye 'estetik' çiviler yapılmış. Bakın, bu daha da ilginç, biz köprü altından ne anlarız genellikle? Yoksullar soğukta, karda kışta köprü altlarına girerler. Köprü altında kimse yatmasın diye görüyorsunuz nasıl engeller konulmuş. Bunlar mimari olarak tasarlanmış 'estetik' engeller. Mimarlık da masum bir meslek değil, gördüğümüz gibi.

Şimdi kent ne o zaman? Bu çerçeveden bir bakalım, şehir dediğimiz şey nedir? Bir toplumsal artık belirli bir mekanda yoğunlaştığı/yığıldığı zaman şehir oluyor. Bu Sümer şehrinden itibaren bütük antik şehirlerde böyleydi. Ortaçağ şehirleri de toplumsal artığın denetiminin belirli ölçüde yapıldığı yerlerdir ama ortaçağ şehirlerinde toplumsal artığı denetleyen şatosunda yaşayan aristokrattır. Onun da şehrin içiyle pek alakası yoktur. Onun için ortaçağ şehirleri genellikle küçülmüş şehirlerdir ve fazla bir fonksiyonları yoktur. Max Weber der ya, şehir havası insanı özgürleştirir diye, o özgürlük aslında kimse fazla karışmıyor bu şehirlere diyedir. Çünkü antik şehrin önemli fonksiyonu olan toplumsal artığı denetle-

me özelliğinden çok zanaat üretiminin merkezleridir ortaçağ kentleri. Tarımsal artı ürün ise toprak sahibi sınıf tarafından denetlenir. Toplumsal artığın denetiminin tekrar kente geçmesi sanayi kenti ile gerçekleşecektir. Diğer yandan mülkiyetin mekanda yaşayanlar arasında eşit paylaşılmadığı bir yerdir şehir. Şehir bir farklılaşma olarak ortaya çıkar. Neolitik köyler ya da komünler eşit yerlerdi. Orada sınıflar yoktur, toprak mülkiyeti yoktur, hiçbir şeyin mülkiyeti yoktur. Ancak şehirde böyle bir eşitlik yoktur. Toplumsal sınıflar bu eşitsizlikle inşa olmuştur. Toplumsal artığa olduğu kadar ortak meakna el koyma biçimleri ile oluşan bir politiko-sosyal alandır şehir. Aynı zamanda estetik ve fiziksel bir ölçektir şehir. Şimdi bu estetik ve fiziksel ölçeği bir yana bırakarak politik ve sosyal yanından gideceğim.

Robert Park diyor ki: "Biz şehirleri inşa ederken aslında kendimizin yaşayacağı bir şehri inşa ettik, sonra da içine hapsolduk. Şimdi bu şehirde yaşamak zorundayız. Artık, başka bir şahsımız yok" Bourdieu ise , "Mekansal ve zamansal deneyimler toplumsal ilişkilerin kodlanması ve yeniden üretilmesinde birincil araçlardır" diyor. Yani mekansal bir deneyim olmadan hiç bir şey kodlanamaz. Toplumsal ilişkilerin kodlandığı ve yeniden üretildiği yer mekandır. Mekan yoksa bunların hiçbiri yoktur. Kültür denilen şey var olamaz. Harvey' göre ise, ''Kente hak, bizim kaynaklara ulaşmamızla ilgili bir şey değildir. Basit bir demokratik mücadele olurdu kaynaklara ulaşmak. Kaldı ki İkinci Dünya Savaşından sonra sosyal refah devleti döneminde kentsel kaynaklara toplumun pek çok sınıfına ulaştı. Kapitalizmin altın yılları denilen 1950'lerden 1970'lere kadar olan dönemde hemen hemen bütün toplumsal sınıflar kentsel kaynaklardan paylarını belirli ölçüde alabildiler. Barınma, sağlık ve sosyal güvenlik açısından olduğu kadar yapılan büyük parklar gibi kentsel yatırımlar da toplumsal sınıfların kamusal alandan daha çok pay almalarını sağladı. Ama kente hak kavramı bunlardan farklı bir içerik taşıyor. Kente hak bizim kendimizi de içinde inşa edeceğimiz bir kenti inşa etme hakkıdır. , Herkesin o kentte hakkı olduğu anlamına gelir. Elektriğe, suya ve diğer kentsel hizmetlere erişime hakkından daha ötede bir haktır.

2009'da Dünya Sosyal Forumunda, Brezilya'da yine Harvey şunu söylüyor: "Margaret Thatcher başka alternatifimiz yok dedi". Kaldı ki Sezai Beyin dediği gibi aslında İngiltere de özelleştirmeleri planladığı ölçüde yapamadı. İngiltere'de de başarılı olmadı özelleştirme. Bizim yapamamamızın da nedeni hükümetlerin beceriksizliği değil, yoksa çok becerikliler o konuda, ama direnişler oldu. Hem direnişler oldu, hem mülkiyet problemleri oldu, hem mekanın paylaşılması problemleri oldu. Onun için Harvey: "Ama 'başka bir alternatifimiz yok' a karşı söylenilecek en iyi şey 'Evet, bir alternatifimiz var'dır. O alternatifimiz var diyebilmenin cesareti de ancak kente başka bir yerden bakabilmektir." demektedir. Yani o afişteki gibi bir yerden baktığınızda bu mümkün değil.

Bana çok çeşitli platformlarda bu soru geliyor. ''İyi de Hocam ama çok kötü artık bu binalar, ne yapacağız eskimiş ve güvenli olmayan bu sıkış tıkış binaları?" Bu kalitesiz yapılarda daha ne kadar yaşanabilir? Evet bu binaların yenilenmesi gerekir. Ama nasıl yenileneceği önemli. Elbette yenilenmeli çünkü betonarme binaların bir ömrü var. Kullanılan yapı malzemelerinin bir ömrü var. Sabah yine Uğur Hocan'ın dediği gibi dokuz kere değişmiş binalar, dokuz defa yıkılıp yeniden yapılmış. Ne mağaraların içinde yaşıyoruz artık, ne de

taştan yapılmış evlerimiz var. Üstelik bu yeryüzü demografik olarak hareket halinde bir coğrafya. O nedenle evet, değişecek. Kimse o kötü binalarda oturmayı hak etmiyor. Kimse kanalizasyonların kokuları apartmanın içinde olan binalarda oturmayı hak etmiyor. Kimse deprem riski olan binalarda oturmayı hak etmiyor. Hatta estetik olarak da insan ölçeğinin, insanın yaşam tarzlarının, yani tarihsel olarak gelmiş yaşam tarzının dışındaki betonların içinde oturmayı da kimse hak etmiyor. Herkes sosyal medyada güzel fotoğraflar paylaşıyor doğanın içinde sevimli evler, yeşillikler içinde kulübeler. Demek ki sanayi çağının en üst düzeyinde bir mühendis ya da bir yazılım devi şirketin üst düzey yöneticisi bile öyle bir evi hayal ediyor. Bütünüyle elektronik olarak donanmış bir evi değil de, kırda küçük bir külübeyi paylaşıyor bir hayal olarak. Demek ki insan ölçeğinde başka bir şey var ve aynı zamanda insanlar bunu hak ediyorlar.

Peki, nasıl olacak? İki tür dönüşüm var: Birincisi eski metropollerde mega projelerle gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları. Çünkü bu metropoliten alanlarda çok büyük bir sermaye birikim olanağı var. Bu alanlar aynı zamada nüfusun ve dolayısıyla emek gücünün yığıldığı yerler. Çoğaldıkça ucuzlayan emek sayesinde artı sermeyenin yoğunlaştığı yerler. Bu eski metropoller New York, Londra ve Berlin dahil olmak üzere, mega projelerle kentsel dönüşüm gerçekleşiyor. Bunlara en iyi örneklerden biri Londra'nın eski liman ve depoloma bölgesindeki kentsel dönüşümdür. Alt orta sınıfları yaşadığı ve çalıştığı bu geniş alan Londra olimpiyatları kapsamında bir mega projeyle yenilenmiştir. Şimdi orası Arap Kraliyet Ailesinin mensuplarının, star futbolcuların ve diğer zengin ünlülerin evlerinin ve eğlence yerlerinin olduğu kapalı bir alan dönüşmüş durumda .

Dünyanın yeni metropollerinde ise bu ölçekte mega projeleri kentin yerleşik alanlarında uygulamanın çeşitli zorluklarına karşın metropoliten çeperde mega kentsel projeler ve merkezi alanlarda da daha dar ve parçalı kentsel döünüşüm uygulamaları dikkati çekmektedir. Türkiye'nin ve Dünya'nın yeni metropolleşen kentlerindeki sermaye birikim hızı ise henüz mega kentsel projelere akacak artı sermaye barındırmıyor. Kayseri sermaye birikiminin hızla arttığı ''yükselen kentlerden" biri ama yine de henüz büyük metropollerle kıyaslanabilecek bir artı sermayeye sahip değil. Ancak kendi bölgesinde sermaye birikim odaklarından biri. Bu kentlerde mega projelerden çok, orman ve tarım arazilerinin kentsel araziye dönüşerek yapılaşması ve kent merkezinin dönüşümü görülüyor. Bu kentlerde kent merkezlerindeki tarihi doku 1930'lar ve 40'larda zaten bir dönüşüm geçirmiş. Varolan yapı stokları bu yıllardan kalma ve merkezler daha çok çöküntü alanı haline gelmiş. Bu nedenle bu alanlardaki arsa değeri varolan bina değerinin çok üstüne çıkmış durumda. Bu merkezlerin üzerinde kentsel dönüşüm baskısı var. Bu bölgelerin kent yoksullarını ve marjinal grupları barındırması da bu alanlara yönelik kentsel dönüşüm projelerini ''kentsel temizlik" üzerinden meşrulaştırmaktadır. Eskiyen kent merkezleri orada yaşayan eski orta sınıfları kentin yeni konut alanlarına doğru dışarı iterken, kentin eski ve yeni yoksullarını ucuz barınma olanağı ile kendine çekmektedir. İşsizler, yasal ve düzenli işleri ve gelirleri olmayanlar, yoksul göçmenler ve hatta şehir dışından okumaya gelmiş öğrenciler ile bu alandan çıkabilecek gelir düzeyinin altına düşmüş eski orta sınıflar bu mahalleler sayesinde o kente tutunabilmektedirler. Bu grupları kentin merkezinden çıkarmak amacıyla Kamu

eliyle kentin merkezi mahallelerinde kentsel dönüşüm projeleri geliştirilmektedir (Bu konuyla ilgili geniş bir Uluslar arası literatür oluşmuştur, okumanızı tavsiye ederim). Yeni metropolleşen kentlerde dönüşüm o nedenle büyük metropollerdeki kadar ağır muhalefetle karşılaşmıyor. Bunun da iki nedeni var: Birincisi coğrafi büyüklük. Örneğin Kayseri'nin kentsel çeperinde yapılan bir yeni toplu konut alanından kentin merkezine kaç dakikada ulaşıyorsunuz? Maksimum 10, 15, 30 dakika değil mi? İstanbul'daysa 1.5 saat sürebilir mesela Taksim'den Bahçeşehir'e ulaşmanız, yani sadece kilometre mesafesi değildir bu, aynı zamanda trafiğin yoğunluğudur. Şimdi o nedenle bu şehirlerin etrafında hâlâ açılabilecekleri araziler kente yakın olduğu için (aynı otomobil teknolojisini kullanıyoruz bütün şehirlerde) ve daha mesafeler yakın olduğu için bu şehirlerin dışındaki tarımsal arazilerle orman arazileri üzerinde büyümeleri daha kolay oluyor. O nedenle şehrin içinden dışarıya doğru nüfusu çıkarttığınız zaman çok büyük bir muhalefete neden olabilecek bir sorun ortaya çıkmıyor henüz. Ama büyük Metropollerde öyle değil. Sulukule'den bir nüfusu çıkarıp yeni metropoliten çeperde Bezirganbahçe'ye taşıdığınızda, işi kentin merkezindeki eğlence yerlerinde keman çalmak ya da sokakta ayakkabı boyacılığı yapmak olan insanlar işlerini yapabilmek için iki saatlik bir mesafeyi kat etmek zorunda kalıyorlar. Ve doğal olarak eski mahallelerinden çıkmamak için direniyorlar. Ya da taşındıkları yerlerde yaşayamayıp eski mahallelerinin çeperlerindeki alanlara geri taşınmaya başlıyorlar. O zaman demek ki büyük metropoliten alanlarla, yeni metropolleşen kentlerin kentsel dönüşüm süreçlerinde farklılıklar yaşanıyor. Buna bağlı olarak küçük kentlerde ya da orta ölçekli kentlerde bu artı sermayenin mekanda emilmesinin yarattığı bir sınıfsal coğrafyanın değişimi çok radikal bir muhalefete neden olmuyor, ama büyük kentlerde oluyor. Bütün dünyada, İstanbul dahil olmak üzere önemli kentsel hareketler var. İstanbul'da Gezi örneği basit bir örnek değildir. Romantikleştirmek için söylemiyorum bunu. Gezi parkı bulunduğu yer itibariyle pastanın üzerindeki çilektir. Kentte bulunduğu konum olarak başka bir rant, sembolik de bir rant yaratıyor, sadece maddi bir rant yaratmıyor. O nedenle Gezi direnişi sonucunda o mekan kamusal olarak kaldı. Bu küçük bir şey değil Türkiye için. Şu söyleniyor: Gezi'yi çok abartmayın, şimdilik durdu ama benzer bir sürü proje uygulanıyor. Bu doğru değil. Gezi Direnişinden sonra benzer projelerde çok daha dikkatli bir süreç işliyor. Her proje Sezai Hocanın dediği gibi bin tane farklı yöntem kullanılarak, bypass edilerek geçirilmeye çalışılıyor. Bu kentsel hareketlerin yükselmesiyle alakalı bir durumdur.

Mekanın bu sürekli üretimi ve tüketimi nasıl gerçekleşiyor? Mekan üretimi meta üretiminden farklıdır. Çünkü "yeryüzü" çoğaltılamaz. Kentsel mekanı meta olarak ele almanın en büyük problemi buradan kaynaklanıyor. Yani orada büyük bir paradoks var aslında, hani diyoruz ya mekan metalaştı, alınıyor-satılıyor, ama dünyanın yüzölçümü bellidir. Ne kadar deniz doldurabilirsiniz, ne kadar dağları delebilirsiniz? Yapamazsınız bunu. O nednele aynı yüzölçümü içinde sürekli yıkarak yaparak mekanı çoğaltıyoruz. Yani metalaşma çoğaltılamayan bir şeyin üzerindekini sürekli yıkıp yaparak gerçekleşiyor. O nedenle bu sürekli üretilen ve tüketilen mekan dramatik problemlere neden oluyor. Mekan fabrikada üretilen, tüketilen bir bisküvi ya da bir çamaşır makinesi değil. Mekan aynı zamanda bir sosyal ölçektir. Sınıf, kültür, aidiyet ve bütün sosyal bağlar onun içinde ve ona bağlı olarak inşa

edilir. Dolayısıyla bir mekanı dönüştürdüğünüz zaman oradaki bütün o toplumsal ölçeğe müdahale ediyorsunuz demektir. Hepimiz aidiyetsizleşiyoruz. Çünkü aidiyet duygunuz her zaman mekanla bağlantılıdır. Mekansız bir tane bile aidiyet duygunuz yoktur. Yani ailenize, çocuklarınıza, eşinize, sevgilinize onunla bağınızda bile bir mekan vardır, mekanla ilgilidir. Çocukluğunuzu hep bir mekanda hatırlarsınız. Onun için sizi siz yapan tüm aidiyetlerinizin yapısal bir unsurudur mekan. Siz o mekanı sürekli yıkıp yeniden yaptığınızda, tüm bu sosyal ölçekleri yıkıp orada yeni sosyal ölçeklerin inşaasına olanak veriyorsunuz demektir. Sınıfsal coğrafyayı da yıkıp yeniden kuruyorsunuz demektir. Sulukule'de artık Romanlar, Çingeneler yok, hatta kimse yok. Kimseye ait olmayan bir yerdir Sulukule şu anda. Suriyeliler var galiba.

Diğer yandan kentler kimliksizleşiyor. Bütün kentelr birbirine benziyor. Oysa kimlik kültürün yapı taşıdır. Kimliğn inşaasında da mekanın kimliği çok önemli rol oynar. Örneğin etnik kimlik ile mekan ilişkisine bakıldığında etnik sözcüğünün 'etno'dan yani coğrafi bir mekan tanımlayan 'yer'den türemiş olduğu görülür. Bu coğrafi kimlik, dilinizi, dansınızı, yemeğinizi gündelik yaşam ve düşüncme biçiminizi belirler. Mekana yapılan her türlü dönüştürücü müdahale bu kimliklerin çözülerek dağılmalarına neden olmaktadır.

Peki, o zaman ne yapacağız? Yani sadece böyle soyutlamalar yapıp, ama bu böyle demek bir işe yaramıyor. O zaman kent madem yeniden inşa oluyor , o zaman onların demokratik inşası için bir çabamız gerekiyor. Peki, nasıl olacak? Birincisi, kentsel gündelik yaşamda kamusal alanın mekan ve sınıflar üzerinden yeniden tarif edilmesi lazım. Bu yeni kent tarif edilmesi gereken bir şey. Neye göre tarif edilecek. Örneğin Almanya'daki Türk göçmenlere Türkiye hakkında ne düşünüyorlar diye soru sorduğunuzda, Türkiye müthiş gelişiyor. Almanyaya'nın havalanalarından daha güzel havalanaları var, şahame gökdelenler var diyorlar. Çünkü görüntüler çok güzel dışarıdan, fotograf olarak ya da turist olarak.

İkincisi, kentsel arazi ve haklara erişim hakkının yeniden tasarımlanması gerekiyor. Yani hem kentsel arazi dediğimiz şeyin o sadece maddi olan bir şey olma yönünü artık yine arkaya atmamız gerekiyor. Kentsel arazi dediğiniz şey bütün demin söylediğim o kimliği, aidiyeti, üzerinde insanca yaşamayı, dostlukları, ilişkileri, mahalleliyi, her şeyi, güvenliği yapan bir şeydir, onu yeniden tanımlamak gerekir. Bir mahalleye nasıl kentsel arazi diyebiliriz? Bu bana hakaret gibi geliyor, bir mahalleye kentsel arazi diyemez bir plancı, bir mimar, bir sosyolog, iktisatçı bunu söyleyemez, söylememesi gerekir. Nasıl Fransız sosyologları bazı terimleri sosyolojiden çıkarttılar, bunlar kullanılamaz dediler, bunlar ırkçıdır, dışlayıcıdır, dediler. Bizim de bazı şeyleri terminolojiden çıkartmamız gerekiyor. Kentsel arazi müteahhit söyleyebilir, biz söyleyemeyiz. İkincisi, haklara erişim, yani kente erişim, onun yeniden tanımlanması gerekiyor. Ben sadece belediye, hoş belediye otobüslerimiz de yok ya İstanbul'da hani erişebileceğimiz, ama sadece belediye otobüsüne erişimle yetinmiyorum, o kentin her yerine erişmek istiyorum. Bakın, İstanbul için yine bir şey söyleyeyim. Öğrencilerimle Beşiktaş Üsküdar vapurunda karşılaştık. Dedim ki onlara: Son zamanlarda ben her sabah vapura bindiğimde ne düşünüyorum, biliyor musunuz? Bir müddet sonra biz bu denizin ortasında bu çayı 2 liraya içeremeyeceğiz.? Neden Hocam dediler. Çünkü

denize erişebilmek bile hakkınız olmayacak. Çünkü boğaz şu anda bütün dünyanın ilgisini çeken, biz o vapurun içinde o çayı içemeyeceğiz bir müddet sonra, umarım hani öyle olmaz da, bu sadece bir kötü distopya olsun. Ben o denize de erişmek istiyorum, o denizin kıyısında da oturup, ayaklarımı denize sallamak istiyorum ya da ormanına da o kentin başka güzelliklerine erişmek istiyorum. Hatta sincap da görmek istiyorum o çevrede, bunları da istiyorum. Yani sadece iyi belediye hizmeti istemiyorum. Suyumu veren, çöpümü toplayan bir belediye elbette istiyorum ancak bunları da istiyorum ben demeliyiz bunları da isteyeceğimiz bir kente hak tanımı yapmalıyız.

Diğer yandan sadece mülkiyet hakkına odaklı bir kentsel hak mücadelesinden artık vazgeçmemiz gerekiyor. Kentsel dönüşümün en büyük kilitlendiği nokta burası ve kentsel dönüşümde bu mülkiyet hakkının arsızlaştırıcı hali diye bir şeyden söz ediyorum. Kimse alınmasın, yani gecekonduda oturan dostlarım, arkadaşlarım alınmasın, onlara da söylüyorum. Mülkiyetin çoğaltılması ve çoğaltılırken de çoğaltanlar tarafından paylaşılması büyük bir haksızlık. Yani müteahhitle gecekondu sahibinin orada ortaya çıkmış imar hakkından sadece kendilerinin yararlanması. Oysa imar hakkı kamusaldır, o hakkın sadece mülkiyet üzerinden devredilmesi kentsel arazinini adil kullanımına aykırıdır. Kamu adına yapılan bir planla değişen bir imar durumunundan kaynaklanan kentsel rantı sadece milkiyet sahipleri bölüşüyor. iki taraf bölüşüyor. Üçüncü bir tarafı da var, tabii ki siyasetçi de bölüşüyor. Ama kent bölüşmüyor. Bunu genişleten, bu kamusal alanı genişleten bir mülkiyet ya da barınma hakkı tanımlamamız gerekiyor. Yine kamusal olanın yeniden tarifi gerekiyor. Biz şimdi artık şunu diyoruz: Kamulaştırma değil, kamusallaştırma. Kamulaştırma devletin gelip, o imar hakkını kime devredeceğine dair verdiği bir kararı oluşturuyor. Geliyor, kamulaştırma yapıyor, orayı önce yeşil alan yapıyor, iki sene sonra orada bir güzel rezidans yapıyor ya da AVM yapıyor. O imar hakkını devretmiş oluyor, halbuki imar hakkı kamusal bir şey, o nedenle kamulaştırmanın yerine kamusallaştırmayı savunmamız gerekiyor. Yeni hak arayışlarında yeni bir söyleme de ihtiyacımız var.

Son olarak da kentsel gündelik yaşamın diline, kamusal alanın ve kaynakların yeniden dağıtımına eşitlik, hak, dayanışma kavramlarını yerleştirmemiz gerekiyor. Bu kentte herkesin hakkı var. Yani o tinerci çocuğun da onu tinerci yapan nedenler ayrı tartışma konusu, bir fahişenin de, bir hırsızın da o kentte hakkı var. Çünkü bütün bu saydığımız meslekler diyeyim, bizim beğenmediğimiz meslekler hepsi kentlerin yarattığı, ortaya çıkarttığı mesleklerdir. Başka bir yapıda, kentsel olmayan bir yapıda bu mesleklerin hiçbiri yoktu. Onun için mekanı demokratikleştirirken dilimizi demokratikleştirmeyi, duygularımızı gözden geçirmeyi de öneriyorum. Teşekkür ederim.

KORHAN GÜMÜŞ- Çok teşekkürler Hatice Kurtuluş'a. Örnekleriyle birlikte gözümüzde canlandırdık. Söylediğiniz şeyler mesela, İstanbul'un bütün sahilleri şu anda satılıyor neredeyse, Beyoğlu'nun bütün sahilleri, Boğaziçi'ndeki bütün değerli parseller, büyük kamu alanları özelleştiriliyor şu anda ve merkezi yönetim buradan büyük bir gelir transferi yaratıyor. Bunun merkeziyetçilikle, otoriterleşmeyle çok ilgisi var. Petrol geliri olan Ortadoğu, ya da Asya ülkelerde nasıl miras yoluyla aktarılıyor iktidar, herhalde bizi böyle bir gelecek bekliyor diye de içimde bir korku var.

Sulukule bir kırılma noktasıdır. Gerçekten Sulukule'de bambaşka bir şey olabilirdi, çok daha başarılı bir gelişme yaşanabilirdi. Oradaki insanların yaşam değerlerini koruyarak ekonomik bir kırılma yaratmadan. 40 km ötedeki yerdeki borçlandırılarak satılan binalara iki aile gidebildi, onlar da barınamadı. Çünkü mümkün değil, yani muazzam bir şey, gece yarısı çıkacaksınız işyerinizden ve o yolu taksiyle gideceksiniz. Yani kazandığınız paradan çok daha fazlasını ulaşıma vereceksiniz, o konutlarda gider ödeyeceksiniz, bir de siz banka kredisiyle alacaksınız. O konutlar bedava verilmiyor, Sulukule'deki vatandaşlara o konutlar bedava verilmedi. Şimdi bu modern başarısızlık, bana bir tane başarılı olduğu model gösterin, yok. Hani piyasanın yaptırdığını düşünme, belki ekonomik bir sürdürülebilirlik elde ediyor, ama kamunun uygulamış olduğu Tarlabaşı projesi kenti başına bir skandala dönüştü. Sulukule öyle, Ayazma öyle, yani bunların hepsinde aslında oradaki yaşam şeyini kazıyan çok köktenci bir yönetim şeyiyle ortaya çıkan bir sonuç var, ama bu modelin başarısız olduğunu kimse görmüyor. Çünkü bir donanımsızlık var, yani bence asıl sorun da burada, donanımlı olan piyasa aktörlerine hizmet veriyor mimarlar, bu suçtur. Yani yolsuzlukla eşanlamlıdır. Şehir plancıları iktidara ve piyasa aktörlerine hizmet veriyorlar. Bu projeler, ondan sonra ne yapılacağına karar veriyor. Yani bir şey daha belli olmadan, fikir ortaya çıkmadan nasıl ihale edebilirsiniz? Tarlabaşı'nda ne yapılacağını bilmeden nasıl ihale edebilir belediye? Önce ne yapılacağının belli olması lazım, istihdam dışı kalmış nüfusla ilgili bir çalışma yapılacaksa, önce bunun talep edilmesi lazım. Bu hukuk rejimini oluşturan şeyler zaten burada ortaya çıkıyor. Yani bir mekanı dikkat ederseniz Türkiye'deki siyasi mücadele toplumsal alanda geçiyor, yani bulutların üstünde geçiyor. Siyasi mücadele yerel politikalardaysa tam bir uzlaşma var. Belediye Meclislerine gidin, yılda 1 500 tane plan tadilatı yapılıyor İstanbul'da ve her plan tadilatı neredeyse oy birliğiyle çıkıyor. Taksim projesinin de oy birliğiyle çıkmasının, yani CHP'nin de oy vermesinin bir nedeni aralarındaki gizli protokol, çünkü Kadıköy Belediyesi ya da başka bir belediyede plan tadilatlarını geçiremezse, o zaman aynı sistemi uygulayamıyor o belediye, dolayısıyla yerel politikalar konusunda bu merkeziyetçi rejimin uzlaştığını söyleyebiliriz. Asıl mesele burada, bu yeni sistemin, yeniliğin politikası yok. Tam da sorun burada düğümleniyor, yani eski rejimin bütün aktörleri var. Karşıt çıkar grupları temsil eden aktörleri de var. Yani daha farklı kesimlere rant dağıtmayı, azınlık olarak daha küçük gruplara rant dağıtmayı savunanlarla daha büyük dar bir kesime rant dağıtmayı, bunların temsilcileri var, ama bu politikayı yenilemeye aday olan bir

politika yok. Sorun da buradan kaynaklanıyor ve bu deneyimin dünyada yaşandığını görüyoruz.

KORHAN GÜMÜŞ- Şimdi Hakkı Yırtıcı'ya geldi söz sırası, ben fazla uzatmadan evet, Hakkı İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun. Mekan Araştırmaları Kuruluşunda koordinatörlük yapıyor. Kentsel dönüşüm ve kent politikaları konusunda herhalde en çok düşünce üreten, araştıran kişilerden de biri. Buyrun.

Hakkı Yırtıcı

Kentsel Dönüşüm: Fantaziler ve Edim Hataları

Herkese merhaba

Öncelikle şunu söylemek istiyorum. Bugün Türkiye'de yaşanan muazzam boyuttaki "kentsel dönüşüm" olgusunu anlamak adına, burada söylenen her söze katılıyorum. Bu olgunun tek boyutlu olmadığı ortadadır. Yapılı fiziksel çevrenin yeniden üretilmesi, üst ölçekli planlama, toplumsal değişim ve belki de en önemlisi küreselleşen dünyada lider olma arzusundaki devletin yürüttüğü ekonomi politikaları bu olgunun farklı görünümleri. Tüm bu saydıklarım üstünden okuma yapmak kesinlikle doğru ama ben bugün bu olguya başka bir yerden bakmayı deneyeceğim.

Konuşmamın başlığını "Kentsel Dönüşüm: Fanteziler ve Edim Hataları" olarak belirledim. Esasen psikanalizin bilgi alanı içinden bu olguyu ele alacağım. Konuşmamda "psikanaliz" kısmı daha ağırlıklı olacak, "kentsel dönüşüm" olgusu daha az yer tutacak. Aslında kuracağım çerçeveden şimdiye kadar anlatılanlara başka bir gözle bakmanızı sağlamayı umuyorum. Hatta kentsel dönüşümün ötesinde, bugün içinde yaşadığımız toplumsal akıl tutulmasına da buradan bakılabilmesini önereceğim.

"Kentsel Dönüşüm" isim tamlaması ile başlamak istiyorum. Bana göre bu bile oldukça problemli. Bu isim, insanda kente ait ama kentin bir parçası ile ilgiliymiş gibi bir duygu yaratıyor; akla öncelikle yıkılanlar ve yapılanlar ile fiziksel bir durumu getiriyor. Kanımca "kentin dönüşümü" ismi kullanılsaydı daha bütüncül ve anlamlı olurdu. Bu dönüşüm, aynı zamanda çok grift ve baskın bir sosyo-politik dönüşüm ile iç içe geçmiş durumda.

Önce kısaca bu sosyo-politik değişimin gündelik hayatımızdaki görünümlerine değineceğim. Şu an gerçekten tuhaf bir ülkede yaşıyoruz. Meclis "iç güvenlik yasa paketi" yüzünden birbirine girmiş durumda. Önemli bir seçim sürecine girmek üzereyiz. Kadına şiddet ve kadın ölümleri; bir esnafın vitrinini kıran bir kartopu yüzünden atanı öldürmesi; sürekli ötekiler yaratılması ve aralarında gerilimli bir çizgi oluşması; kentsel dönüşüm adı altında insanların yerlerinden edilmesi hatta sürülmesi ilk aklıma gelenler.

Kabus gibi bir ortamın içindeyiz; bütün toplum aşırı derecede ajite olmuş durumda. Mütemadiyen doğayı, doğal kaynakları tüketiyor; sadece gittikçe daha yaşanmaz bir çevre üretiyoruz. Toplumun önemli bir kesimi artık bu konulara dikkat çekiyor, farklı mecralarda sürekli bu konulara değiniliyor. Ama süreç yavaşlamıyor bile. Bu aptallığı sadece "gelişen ekonomi" ve "zenginleşen Türkiye" ile açıklamak bana pek mümkün görünmüyor. Biraz

önce "kabus" kelimesini kullandım ama bütün bu olumsuzlukların içinde ekonomimiz gelişiyor diye bir "gündüz düşü" görüyoruz. Sanki mutlu bir rüyanın içinde yaşıyoruz.

Bu rüyayı sadece ekonomik determinizm ile açıklamak zor. Hadi bir düşünelim: Örneğin İstanbul'daki Tarlabaşı ve Sulukule yıkımları karşısında ciddi bir muhalefet oluştu; belgeseller çekildi; sergiler açıldı; çeşitli yayınlar yapıldı ve tıpkı burada olduğu gibi paneller hazırlandı. Bir yandan böyle bir hassasiyet oluşmasına karşın halen bahsettiğim bu yerler iyi bir yatırım olarak görülüyor. Eminim bu belgeselleri izleyip, sergileri gezip, durumdan haberdar olup bir yandan buralardan emlak alanlar vardır. Bu hassasiyetler ile ekonomik beklentiler niye birbirlerine hiç değemiyorlar? Biraz daha işi basitleştireceğim: Diyelim ki Tarlabaşı'ndan bir konut alacaksınız; karşınızda da bir emlakçı var. Emlakçi size evi satarken şöyle dese: "Eskiden burada Ahmet Bey, eşi ve üç çocuğu oturuyordu. Evden çıkarılırken adam kalp krizi geçirdi ve öldü. Eşi yatalak oldu. Çocukları uyuşturucu bağımlısı oldu ve en küçük kızları kötü yola düştü. Evin fiyatı şu kadar ve emin olun bir senede iki kat prim yapacaktır burası". Bu durumda ya hiç almamayı tercih eder ya da mesleğinden bu kadar nefret etmeyen yeni bir emlakçı bulursunuz.

Şimdi rüya meselesine geleceğim. Rüyayı insanın kendisi tek başına görür. Toplu halde rüya görülemez. Onun için, başta bahsettiğim "toplumsal rüya" için önce insan üzerinden gideceğim. Özellikle Descartes'den beri insan düşünen, bilinçli bir yaratık olarak tarif edilir. Bu, hayvanlar bilinçsiz ya da düşünemez demek değildir. Örneğin bir ceylanı avlamak için pusuya yatan bir aslan; avın, aradaki mesafenin, rüzgarın yönünün ve ne zaman saldırması gerektiğinin farkındadır. Ancak kendisine dışarıdan bakıp, bir ceylanı avlamak üzere olduğunun farkında değildir; insanlardan farklı olarak.

Mesela şu an sadece bir konuşma yapıyorum. Aynı zamanda Kayseri'de, bir salonda, kentsel dönüşüm konusunda, sizler karşımda olarak burada bulunduğumun da farkındayım. Bu, benim bilinçlilik halim.

Ancak insan sadece bilinçli bir hayvan değildir; zihinsel aktivesinin bir de bilinçdışı boyutu vardır. Hemen bir ek yapacağım, gündelik hayatta bilinçaltı deriz ama doğrusu bilinçdışıdır. Bilinçaltında her zaman ulaşabileceğimiz bir bilgi ve deneyim alanını barındırır. Örneğin tasarım yaparken gerekli bilgiye buradan ulaşırız. Bilinçdışı ise insanın kabul edemediği durumlarda ve birtakım yasaklar karşısında duyduğu kaygılardan dolayı bastırılan ve unutulan anılardan, duygusal çatışmalardan, arzulardan oluşan, ama bastırıldığı ve unutulduğu için de ulaşılamayan bir malzemenin bulunduğu yerdir. Aslında o kadar da ulaşılmaz değildir. Kendisini rüyalar, birtakım nevrotik semptomlar, dil sürçmeleri, sürekli tekrar eden edim hataları ile dile getirir.

Rüyalar bilinçdışımızın ürünleridir; malzemesi ise bastırılmış arzu ve kaygılarımızdır. Ancak rüyalar çoğu zaman bize anlamsız gelir ya da tam olarak anlamlandıramayız. Zihin bu arzu ve kaygılarımızı birebir yansıtmaz; bir rüya çalışması yapar. Eğer bu arzu ve kaygılarımız rüyalar aracılığı ile birebir bilinç düzeyimize gelseydi, o kadar rahatsız verici olurlardı ki, buna dayanamaz ve hemen uyanırdık. Esasen rüyalar, uykunun koruyucularıdır.

Zihin, rüya çalışması ile kendimizin bile farkında olmadığımız gizli düşüncelerimizi daha kabul edilebilir hale getirir ve uykunun sürekliliğini sağlar. Bilinçdışımızdaki saklı bilgi birbirlerinden kopuk, anlamsız imge parçacıklarından oluşur. Zihin önce bunları "yoğunlaştırma" işlemine tabi tutar. Örneğin bir rüyanızın anlatımı bir sayfa tutabilirken, bu rüyanın analizi sayfalar tutabilir. İkinci olarak zihin bir "sembol" çalışması yapar ama bu esnada bu imgeleri çarpıtarak sembolleştirir; yön ve yer değiştirtir. Böylelikle sizden rüyanın rahatsızlık verici bilgisini saklar. Ama rüya hala rahatsızlık vericidir. Bilincin kavrayabileceği bir mekan ve zaman duygusu yoktur. "İkincil düzeltme" ile sembolleri zihnin kavrayabileceği mantıklı bir olay dizisine çevirir ve bu işlem sırasında bilgi tekrar çarpıtılır; bir kez daha gizlenir.

Lacan, Freud'un rüyalar ile ilgili düşüncelerine katılır ama aynı zamanda rüyalar ve fantezilerimizin bir eksikliği de (lack) maskelediğini söyler. Rüyalar her zaman bir eksikliği maskeler çünkü o eksiklikle karşılaşmaya tahammülümüz yoktur.

Şimdi buraya kadar anlattıklarım üzerinden bu zihinsel çalışmanın bizim gerçekliği algılama şekline ve toplumsal boyutuna geçeceğim.

Kişinin rüyada karşılaştığı arzunun gerçekliği o kadar güçlüdür ki, kişiyi uyandırır ve bu bizim dışsal dediğimiz gerçekliğe sığınır. Biz rüyaları gerçek dışı, uyanık olduğumuz dünyayı ise gerçek diye tabir ederiz. Ama düşünsenize, en temel arzularımızın, korkularımızın, bastırdığımız şeylerin bulunduğu yerden daha gerçek ne olabilir ki? Aslında dış gerçeklik bir fantezidir ve bu fantezi bizleri kendi iç gerçekliğimizin mutlak ve yalın gerçekliğinden korur.

Dış gerçeklik fantezisini ise ideoloji belirler. İdeolojiler çok fazla rüyalara benzerler. İdeolojiler için de biçimin tutarlılığı önemlidir. Yani her ideolojinin tarif ettiği gerçek, rahatsız edici olmamalıdır. Bütün toplumsal rahatsızlıkları maskelemek zorundadır. Yoksa meşruluğunu nasıl iddia edebilir ki?

Aslında toplum denilen şeyin temelinde birtakım çatışma ve çelişkiler yatar. En temel ve ilk çelişki ise kadın ve erkek eşitsizliğidir. Doğduğumuz an dahil olduğumuz en büyük toplumsal sınıf, cinsiyetimizdir. Bu dünyanın yarısı ile paylaştığımız ortak bir gruptur. Ardından ekonomik gelir, ırk, din, etnik kimlik gibi diğer toplumsal sınıf ve çatışmalar gelir.

Bir ideoloji, hakimiyet kurmak istediği toplumdan, kendisinin kurguladığı bir huzur, güven, demokrasi vesaire gibi kavramlarla meşruluğunu talep ediyorsa, toplumdan bu çatışma ve eşitsizlikleri gizlemek, maskelemek ve her şey yolunda fantezisi kurmak zorundadır. Yani bir hâkim ideolojinin içindeki toplumu oluşturan insanlar, asıl hikayeyi bilmemek, bildiği şeyin farkında olmamak zorundadır.

Toplumların da, yaptığım benzetmenin tehlikelerinin farkında olarak, bir bilinçdışı vardır. Örf, adet, gelenek, görenek ya da toplumsal hassasiyetlerimiz dediğimiz şey toplumun bilinçdışıdır. Ancak bizim ilk elden deneyimlerimizden oluşan bilinçdışımızdan farklı olarak bir deneyim değil bize büyürken öğretilen ve sorgulamayı düşünemediğimiz bir bilgi alanıdır.

Kısacası toplumların bilinçdışı söylencelerle, destanlarla yazılarak üretilir. Tarih geçmiş ile ilgilidir ama aslında bugüne aittir. Tarih, her zaman hâkim ideoloji tarafından yeniden yazılır. Çünkü yapmak istediği şey, "tarih boyunca oluşan bütün olaylar beni kaçınılmaz bir şekilde yarattı" demektir ki, meşruluğunu topluma kabul ettirebilsin. Ve bu bize öğretilir, içselleştiririz.

Tekrar en temel, kadın / erkek eşitsizliğine döneceğim. Bugün Türkiye'de kadınlar kamusal alanda erkekler kadar temsil edilemiyorlar. Kadın işçilere daha az ücret ödeniyor. Kadınlar evde erkeğin hakimiyetinde yaşıyorlar. Kadınlar "ikinci sınıf" olarak görülüyorlar. Daha da kötüsü hakim sınıf, bu ikinci sınıfa fiziksel şiddet uyguluyor. Her yıl yüzlerce "kadın cinayeti" yaşanıyor. Kadınlar sırf cinsiyetlerinden dolayı öldürülüyorlar.

Toplumsal yapımızın esasen bir yarının diğer yarı üzerinde hakimiyeti üzerine kurulu olduğu gerçeği, dehşet verici bir gerçek. Ama bu toplumsal yapı, bu konudaki tüm eleştirilere rağmen varlığını değişmeden sürdürüyor. Çünkü hakim ideoloji, biçimsel bütünlüğünü korumak adına birtakım mekanizmalarla bunu maskeliyor.

Daha birkaç gün önce Özgecan'ın cinayeti ile bu konu tekrar gündeme geldi. Çok doğru eleştiriler, analizler, protestolar yapıldı. Ama bırakın devletin tavrını, birçok muhalif tavırlar bile aslında hakim ideolojinin kurgusu içinde kalmaktan öteye gidemedi.

Mevcut hükümet "önce adam ol" hashtagi üretti. Zaten problem erkek olmakta; toplumun yarısının, bacaklarının arasındaki et parçasına dayanarak kadını koruma, hükmetme hakkını kendinde bulmasında yatıyor. Sadece kadınların kullanabileceği "pembe otobüsler" önerildi. YÖK, ikinci öğretimin saatini daha erkene alma kararı verdi. "Kadın dediğin öyle tek başına, gece vakitleri ortalıkta dolaşmamalı" deniyor. Bu sorunun çözümü olarak kadını, erkeklerden korumak, kollamak, muhafaza etmek öneriliyor. Ama bu cinayetlerin çoğunun sahiplenme ve kıskançlık sorunu olduğu gözden kaçırılıyor.

Böylelikle toplum tarafından seçilen iktidar çok rahat bir şekilde "kadın ile erkeğin fıtratında eşitlik yoktur" diyebiliyor. Bir hakim, tecavüze uğrayan bir kadınla ilgili olarak "dar kot giydiği ve kendi isteği dışında çıkartılamayacağı için" diyerek tecavüzcüden yana bir karar verebiliyor. Bir kadının fiziksel şiddet uygulanmadan, sadece tehdit edilerek ve korkutularak o kotu çıkarabileceği göz ardı ediliyor. Hakim ideoloji tarafından kadın ile erkek arasındaki tek ilişki biçimi evlilik olarak tarif ediliyor. Hadi kendimize dürüst olalım, burada kaç kişi evli bilemiyorum ama en eşitlikten yana olanlarımızdan kaçı evlilik dışında bir ilişkiyi gerçekten uygun buluyor; ya da kaçınız kızınız bir erkekle evlenmeden yaşamak istese karşı çıkmazdınız?

Bu duruma muhalif kesim de bu zihniyetin dışına çıkamıyor. Özgecan'dan hemen sonra İstanbul – Beyoğlu'nda "mini etek" protestosu yapıldı. Kadınlar ve erkekler mini etek giyerek sokağa döküldüler. Mini etek giyen erkekleri izledim. Gayet maskülenlerdi ve görüntüleri absürd duruyordu. Absürtlükten bir anlam çıkmaz. Gerçekten bacaklarına ağda yapsalar ve çekici olmak için uğraşsalar bu kadar rahat olabilirler miydi? Kadınlar ise mini etek giyip, toplu halde yürüyerek, kendilerinin birer cinsel obje olduklarını yeniden üretmekten başka

bir şey yapamadılar. Hepsi de gece, ıssız bir sokakta, tek başlarına yürüyemeyeceklerini biliyorlar. Mevzu bir anda "cinsel kimlik" mevzusundan, "cinsellik" mevzusuna indirgendi.

Tüm bunlar, toplum tarafından, bilinçdışında kadın ve erkek eşitsizliğinin nasıl içselleştirildiğini gösteriyor. Ama toplum olarak bu ağır durumu kaldıramayacağımız için, tam da rüyalarda olduğu gibi, ikincil düzeltme yapılıyor ve bu eşitsizlik durumu bir güvenlik meselesi gibi gösteriliyor. Çünkü mevzunun bir güvenlik meselesi olması, toplumun yarısının her an diğer yarısına tecavüz etme ve öldürme ihtimalinin olmasından daha az rahatsız edici ve kabul edilebilir bir durum.

Biliyorum panelin teması "kentsel dönüşüm"dü ve hepiniz ne zaman sadede geleceğimi merak ediyorsunuz.

Burada bahsettiğim ideolojik bakış ve kadın / erkek eşitsizliğinin ikincil düzeltme ile bir güvenlik; koruma ve korunma meselesine dönüştürülmesinin toplumun içine gömülü olduğu, içinde yaşadığı, anlam bulduğu mekanın yeniden üretilmesinde bir karşılığı var.

Bugün alışveriş merkezi (AVM) olgusunu tüketim toplumu ve kapitalizmle ilgilidir ama her buralardan alışveriş eden, aynı zamanda "burası rahat, tehlikeli yabancılar yok, ailemle / eşimle / sevgilimle rahatça dolaşabiliyorum" gibi sözler etmiyor mu? "Güvenlikli siteler" aynı zamanda "yaşamdan kopuk, adeta birer hapishane" deniyor. Burada neden yaşamayı tercih ediyor insanlar? Sadece evleri prim yapsın diye mi? "Sulukule ve Tarlabaşı Kentsel Dönüşüm Projeleri"nde yaşanan dram neden, değerlerini azaltmak istemiyorum ama, küçük çaplı protestoların ötesine geçemedi? Neden fakiri zengini, kadını erkeği ile toplum genelinde sessiz kalındı; kadınlar oralardan ev sahibi olmak, erkekler de iyi birer yatırım gözüyle baktılar ve oralarda daha önceden yaşayanlarla hiç empati kurmadan şimdi kendileri oralarda yaşayabiliyorlar. Çünkü orada daha önce yaşayan insanlar zaten daha en baştan suçlu, uyuşturucu bağımlısı, fahişe ve tehlikeli olarak görülüyorlardı. Öyle oldukları bize öğretilmişti. Hepimiz "işini sevmeyen emlakçi"nin aksine bu durumu kabul etmiş, hatta çok sevmişiz görünüyor.

Rüya analizleri çok katmanlıdır; her katmanın altında başka bir katman bulunur; ne rüyayı gören ne de rüyanın analizini yapan analist ne kadar derine indiğini bilemez. Sadece bir katman daha aşağı inecek ve ikincil düzeltme olan "güvenlik meselesi"nin de neyi maskelemeye çalıştığını göstererek konuşmamı bitireceğim.

Bugün Türkiye'de mevcut hakim ideolojinin topluma sunduğu fantezi, küresel ekonomi ile rekabet edebilen, ekonomik olarak güçlü ve istikrarlı, ileri demokrasiye sahip olan dünya çapında lider bir devlet olma iddiası. Bu iddianın mekansal görüntüleri de marka kentler, AVM'ler, güvenlikli siteler, yeni oteller – havaalanları – köprüler, kentin çöküntü alanlarında yapılan lüks konut alanları vs. Ama bu fanteziye, gündüz düşüne o kadar daldık ki, yaşanmaz çevreler yarattık ve toplumun her kesimi bu durumdan muzdarip ama kimse bu fanteziden vazgeçemiyor. Bu fantezi ise her tür kentsel çelişkiyi, hukuksuz yıkımları, insanların yerlerinden sürülmesini maskeliyor; bu çelişkiyi gizliyor; bu insani eksikliğimizi fanteziye boğarak saklıyor.

"Güçlü, istikrarlı, lider devlet" fantezisinin aslında çok tanıdık bir tınısı var: "Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak". AKP iktidarı kentsel dönüşüm konusunda çokça eleştiriliyor ama bu sadece son 12 yılın meselesi değil, asla da olmadı.

Hepimize küçük yaştan itibaren "Hasta Adam Osmanlının" hikayesi öğretildi. Hepimiz 1071'de, Malazgirt Zaferi ile başlayan ve küçük tökezlemeler olsa da, 3 kıtaya yayılan imparatorluğun 900 yıllık muhteşem tarihini; tek tek tüm zaferlerin tarihlerini; her antlaşmanın maddelerini ezberleyerek öğrendik hem de. Biraz eğitim yıllarınızı hatırlamaya, çocukluğunuza dönmeye çalışın. O üç kıtaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu'nun muhteşem haritasının sonra yavaş yavaş küçülüp, sadece Anadolu ile sınırlı kaldığını görünce hiç mi üzülmediniz. Üzülmemek mümkün mü; çok da insani bir duygu hem de. Kolayca "artık çocuk değiliz, dönem değişti ya da Osmanlı emperyalistti" diyebilirsiniz ama en derinlerde, bilinçdışımızda, o duygu, o eksiklik duygusu bize öğretildi.

1923'de muasır medeniyetler seviyesine ulaşarak, 2000'lerde ise dünya lideri olmaya çalışarak bu eksiği giderme çabasındayız. Bu durum bu ülkenin birbirine karşıt gibi duran pek çok ideolojisinin ortak eksiğidir ve çok da birbirlerinden farklı değillerdir.

100 yılda ancak şu noktaya geldik. Önce "biz adam olmayız" dedik ve çocuk olduğumuz kabul ettik; daha sonra "onlarda var biz de niye yok" dedik, kıskançlıkla ve tüketim toplumu diye adlandırdık. Şimdi ise çocuk, bir ergen edası ile büyüklerine, dünyaya kafa tutuyor ve buna "milli iradeye sahip, güçlü ve istikrarlı Türkiye" diyoruz.

Şu an adını hatırlayamayacağım; birisi Cumhuriyet içim "reklam arası" dedi. Ortada bir reklam arası yok. Türk eğitim sisteminde tarih, zaten bunun üzerine, hasta adamı iyileştirme üzerine kuruludur. Hasta adamın nekahet devresi o kadar uzadı ki herkes artık iyileşmesini istiyor. Bu eksik ile yaşamaya toplumca dayanamıyoruz ve kendimizi bu dünyanın ötekisi olarak görmekten bir türlü kurtulamıyoruz.

Bilinçdışımızdaki "toplum olarak çocuk olma imgesi"nden kurtulmalıyız. Bilinçdışı büyümenin ilk evresinde, çocukluk döneminde oluşur; zamansız ve değişmezdir. Ama psikenin, zihnin de diyebiliriz, diğer aygıtları gelişip, olgunlaştıkça, bilinçdışı itkilerimizi daha yaratıcı ve verimli kullanma imkanı sağlar.

Son söz olarak, fanteziler düşlemek yerine yeni tahayyülleri, yeni durumları hayal edebilmeliyiz diyerek bitiriyorum.

*SORU - CEVAP**

Soru - Cevap bölümünde salondan yöneltilen sorular ve tartışmalara yayın kurulu tarafından müdahale edilmemiş, çözümleme sonucu aynen yayınlanmıştır.

KORHAN GÜMÜŞ- Dönüşüm bunu çözüyor mu diyeceksiniz?

SALONDAN- Hayır, çözmüyor, ama şunu söylemek istiyorum: Bunlar rant olarak belediye ya da iktidar partisinin değil, vatandaşın eğitimsel olarak düzeyinin değiştirilmesi gerekiyor. Niçin? Bugün yerel yönetim siyasi bir yerdir. Vatandaş gelip size talepte bulunursa, siz bunu değerlendirmek zorundasınız. Plan askıya asılır, bir ay boyunca, üç ay boyunca askıda durur, buna itiraz etme hakkı da vatandaşındır. Beğenmiyorsanız ya da ikaz edecekseniz buyurun, mahkemeye kadar gidebilirsiniz, durdurabilirsiniz, bunlara her şey yapabilirsiniz, ama vatandaş olarak bizler en küçük birey olarak, kendim olarak söylüyorum, bir sanat tarihçisiyim, gidip de Sahabiye'deki 70'li yılların yapısını cephe düzenlemesi harika diye tescil ettirmiyorum. Niçin? Çünkü ben çalışıyorum, benim bir param var. Şimdi mimar da gelip buna karşı çıkmıyor, niçin? Onun da bu işte rantı var. Temelde herkese eşit dağıtım yaparsanız, ahlâki olarak farklı yaşayan kişileri insan olarak görebilirseniz kentsel dönüşüm diye bir talep olmayacak. Böyle bir şeyleri de istemeyecekler. Kayseri'de tek bir kentsel dönüşüm var, o da gerçek manada Sahabiye Mahallesi ve bunun içinde ayrıca bir daire başkanlığı kuruldu. İsteyenler hani Sahabiye'de ne yapılıyor denildiğinde gidip bakabilirler. Zaten bunu da kentsel dönüşüm bir taraftan da asıldığı zaman bir itiraz süresi vardır, bunu da yapabilirler. Sürekli bunları rant, rant deniliyor, ama en küçük bireyin bile bunda rantı var, unutulmasın, bunu söylemek istemiştim. Teşekkürler.

KORHAN GÜMÜŞ- Çok teşekkür ederiz, gerçekten önemli bir katkıda bulundunuz. Gene salondan devam edelim, belki sonra cevap için kürsüye dönebiliriz. Söz isteyen başka? Siz o kadar iyi sordunuz ki, herkes bütün salon adına galiba yeterli oldu. Bu vatandaşın talebi, buyurun. Yalnız vatandaşın talebi konusunda İstanbul'da da çok güzel örnekler var. Mesela, "Hortum Süleyman" isimli bir şahıs vardı Beyoğlu'nda ve Sulukule'de. Bölgenin seçkinleri onu destekliyordu. Yani o işkence yapıyordu eşcinsellere, travestilere ve bunu birileri destekliyordu. Çünkü mülklerinin değerlenmesi için.

SALONDAN- Açılış konuşmasında Uğur Bey biraz bahsetti, sonuçta ben o konuşmanın sonunda ifade özgürlüğünden bahsetmiştiniz. Tamam, bazı şeyler olabilir, ama insanlar iktidara karşı ne kadar kendilerini açıkça ifade edebiliyorlar? Sonuçta günün büyük kısmı geldi geçti ve belediyeden bir konuşmacı devamlı aslında tüm Kayseri'de mimarlık ve şehir bölge planlama pratiği yapan insanlar burada konuşması gerekirken ne yazık ki bence benim kişisel görüşüm bu, odada farklı görevim var, ama onunla karıştırmayalım değerlendirildi. Ne yazık ki insanlar iktidara karşı hele de şehirlerde, çünkü görüşlerini o kadar açık ifade edemiyorlar, çünkü bunların işte mimarlar proje çiziyor falan, ekmek parası davası olabilir. Proje çizebilirler, ama bunu açıkça yapmak istemiyor olabilirler. Burada Sahabiye için bir proje çizebilir, ama burada ekmek parası ya da başka bir iş için bunu yapıyor olabilir. Açıkça görüşler ifade edilmiyor olabilir, o edilemiyor bence, sonuçta aklımdaki düşünceleri karıştırdım, kusura bakmayın, çok da uzatmak istemiyorum.

KORHAN GÜMÜŞ- Aslında iki soru birbirini çok tamamlayıcı oldu ki katkı diyelim çok tamamlayıcıydı, ama siz özetlemiş oldunuz. Yani meselenin özüne işaret ettiniz, temeline, çünkü genelde bir tercih meselesi gibi gözüküyor bu iktidar meselesi, oysaki maddi bir örgütlenme, siz buna işaret ediyorsunuz. Burada aslında sembolik faaliyetin nasıl örgütlendiğini, profesyonel süreçlerin, çünkü proje edilebilir, sadece basit bir şey gibi okunuyor genellikle, halbuki arkasından değerler var, kurumsal yapılar var, bunu ihmal etmemek lazım. Başka salonda soru sormak isteyen ya da katkıda bulunmak isteyen kimse var mı? Buyurun.

SALONDAN- Ben şeyi merak ediyorum aslında, kentsel dönüşüme katkı veren bir sürü grup var, ahlâksız teklifte bulunan kamu var, bunu kabullenen vatandaş var, bunun hayata geçirilmesini sağlayan insanlar var. Arkadaşımız söyledi, hepsi doğru. Asıl merak ettiğim şeyse şu: Bu kadar büyük bir işin altına giren kamunun şu toplantının herhangi bir köşesinde, kenarında, ortasında en azından dinleyici olarak katılmaması sizde nasıl bir duygu uyandırıyor, siz bunu nasıl algılıyorsunuz?

Bir de bir ekleme yapacağım arkadaşıma, kentsel dönüşüm ilk önce yanlış bilmiyorsam eski sanayi bölgesinde başladı, orada tepki alınca, orada tinerciler yok, suçlular yok, bilmem ne yok, ama orada başlamıştı, orada tepki alınca Sahabiye'ye döndürdüler. Çünkü Sahabiye'de bir ahlâksız teklif var. Ahlâksız tekliften kastım birine 50 liralık bir değerine 100 lira verirseniz kabul eder, onu 500 liraya satarsanız bu ahlâksız teklifin tamamlanması olur diye düşünüyorum.

SALONDAN- Ben bir şey eklemek istiyorum, kamudan Kentsel Dönüşüm Daire Başkanını bizzat ve ekibi olarak sabahki oturumda, bir önceki oturumda buraydılar, ama şu anda sanırım göremiyorum. Talas Belediyesinden, yani kamu bir kısım katıldı aslında, dinleyici olarak buradaydılar.

SALONDAN- Küçük bir ekleme yapayım. Çok kısa aslında şey yapacağım, yani bunlarla da ilişkili gibi görünüyor. Bu sunumlarda iki tane çok kritik şeye getirildi. O bence her şeyde çok konsantre özetlemeye müsait, bir tanesi Sezai Beyin neoklasik teorisi aktardığı, yani arazinin üzerindekinin ederi araziden çok olduğunda zaten bütün şey bunun üzerine kuruluyor. Bu müdahalenin açıklaması olarak kabul edildi. Hatice Hanım da aslında direncin açıklamasını yaptı. Yani o direnç sadece maddi değerden ibaret değildir diye, yani arazinin, ama hani klasik ekonomide o ölçüye vurgu konulmadığı için herhalde bütün mesele de orada, yani biri kente müdahalenin, diğeri de yapılan direncin açıklaması gibi, mesela üzerine de Sahabiye'yi konuşunca ben buradaki o terazinin tepelerini merak ediyorum. Yani ne kadarı ekonomik değer, ne kadarı ekonomiye vurulamayacak olan değer olarak görülüp, karşı çıkılacak katmanları var?

KORHAN GÜMÜŞ- Evet, burada isterseniz soruları tamamlayalım, cevaplara geçelim. Karar sürecinde teknik olarak ulaşım adı altında yapılan bir iş istihdamı, yaşantı biçimini köklü bir şekilde etkiliyor. Bir çiçek bile dikseniz bir kaldırımın kenarına

bir değer artışı yaratıyor, yani etki yaratıyor. Bir köprü yapıldığı zaman işte bin misli artıyor, Gökkafes'i hatırlıyorum, arazinin satış fiyatı bir daire fiyatıydı. Ama kamu yönetimine verilen komisyon onun 40 katıydı. Şimdi düşünün, mekanizma nasıl çalışıyor? Belki inşaatı yapan kişi aktörlerden sadece biri. Dolayısıyla bu değer yaratma meselesini bilinçaltına itmiş olmamız, sorunu çözmüyor. Bugünkü kamu sistemi bu temsilleri bir birine dokundurtmadığı için teknik işler gibi gösteriyor. Oysaki birbirine dokunan bir kamu modeli düşünsek, o zaman etkileşimi bilinçüstüne çıkarabiliriz. Rant meselesinde "karşıyız, yanlıştır, doğrudur" gibi ahlâkçı terimler kullanmak yerine. Genellikle siyasetçiler kötü niyetli, sermaye zaten kötü niyetli, halk zaten cahil... böyle bakılınca değiştirme imkanı ortadan galiba kalkıyor. Bir kere bilgi üretiminin de örtük bir mantıkla okunması belki sorunların başında geliyor. Uzman ekmek parası için çalışır mesela. Ekmek parası nedir? Bağımlı ilişkileri onaylamak. Kentsel dönüşüm projelerini yapan arkadaşlarımız ekmek parası için yaptıklarını söylüyorlar. Yatları var, çocuklarını yurt dışında okutuyorlar... Ekmek parasının sınırı yok! 19. Yüzyılda o kadar Fransa'da, Paris'te dünya zengini insanlar dolaşırken sokakta en fakir insanlar, sanatçılar en fazla itibara sahip olan insanlardı. Yani bu kadar da ekmek parasının abartılacak bir şeyi yok. İnsanlar, yani bizim gibi emekçilerden söz etmiyorum, inşaat işçilerinden söz etmiyorum. iktidardan haz alma meselesi de var, şu da var, bu da var. Şimdi ben Hatice'ye sözü vereyim.

HATİCE KURTULUŞ- Galiba benim cevap vermem gereken bir-iki şey var. Devlette çalışan arkadaşım bir şey söyledi, aslında güzel. Dediniz ya niye herhangi bir yerde kentler kurulmuyor da gitsinler artık, höyük sistemi yok, ama höyük var gene, şimdi sermayenin biriktiği yerlerde ya ucuz emek olacak bir yerde, kent orada oluyor, ya sermaye birikim olanakları olacak, emek orayı alacak. Yine bir höyük var. Hani su filan değil, ama başka bir şey o, daha uzun geniş bir şey o, tesadüfen şehir yapılamaz. Gidelim, Konya Ovasının ortasına şahane bir şehir kuralım, öyle bir şey yok, hiç olmadı dünyada, yani Dubai var işte örnek, yani şehir derseniz eğer oraya.

Şimdi şey meselesi önemli, rantın ortaya çıktığı yer niye Sahabiye bölgesi, neden oradaki insanlar sizden istediler? Belediyenin bir suçu yok, insanlar istiyor çünkü, oy vermişler. Diyorlar ki benzer şey Fikirtepe'de oldu, İstanbul'da da var. Çünkü sadece oraya yaşayan halkların toplumun dışında kalmış insanlar olması değil, kentin merkezlerinin değerlendiğini insanlar biliyorlar. Home economics diyorum ben, yani okuma-yazma bilmez, matematik hesabı yapamaz, ama ekonomisini bilir insanlar, yani o böyle bir şeydir insan, bunu Aristo boşuna söylememiş. Onun için o şimdi o bölge değerli bir bölge ve kentsel dönüşüm olduğu zaman orada o evlerin değeri artacak, evler yenilenecek, değeri artacak. Genellikle değer artışı olan bu tür eski kent parçalarında eski orada oturanlar orada oturmuyorlar. O evleri kiraya veriyorlar, çok yüksek gelir elde ediyorlar ya da onu satıp, şehrin dışında daha ucuza iki tane ev alıyorlar. Birini çocuğuna veriyor falan böyle bir şey, yani onu demin söylediğim mesele

oydu, oradan gitmek gerekir. İmar hakkı devri meselesi üzerinden gitmek gerekir. Şimdi belediye nerede suçlu? O kadar masum değil, şurada: Bir, o alanda yaşayanları suçlu görme kapasitesini arttırıyor. Yani ona başvurdukları evet, burayı temizlemek lazım değil de, onlar bu şehre gelmiş, oradan temizleyeceksin, nereye göndereceksin? Başka bir mahalleye mi, nasıl olacak? Yani evden fareyi kovaladın, yan komşuya girdi. Bunun gibi bir şey. Bir şehir, o şehrin hırsızı, uyuşturucusu, osu busu varsa bir şehirde, sen onu buradan kovacaksın, öbürüne gidecek. Bu böyle bir şehir yapıyor, ama belediyenin suçu şu: 1. Bunu meşrulaştırıyor, bu söylemi diskur haline getiriyor bunu, 2. İmar hakkının devrine izin veriyor. Belediyenin, bence iyi bir belediye ne yapar, biliyor musun? Gerçekten halkın belediyesi şunu yapar: Ben burada kentsel dönüşüm yapacağım, ama bu kentsel dönüşümde ortaya çıkan, imardan ortaya çıkan o fark toplumda bölüşülecek. Yani yoksul evsizler de ev alacak buradan, o da alacak, bu da alacak. Bu nasıl formüle edilir? Çok da güzel edilir, dünyada örnekleri var.

SALONDAN- Katkıda bulunur hatta yönetim.

HATİCE KURTULUŞ- O vergiler ona göre oluşturulur, vesaire. Yani herhangi bir yerde bir kentsel arazide en ufak bir değer artışı bile o toplumun tamamının ödediği bir bedelle oluyordur o artış, öyle ben geldim, burada bu gecekonduyu yaptım, şimdi değer arttı. Evet, o gecekondu yapanın da katkısı var o değer artışına, o da payını elbet almalı eğer paylaşılacaksa, ama o artıştan ortaya çıkan hak devredilmemeli, yani orada oturanlara devredilmemeli. Çünkü ne dedik? Mekan çoğaltılamaz bir şeydir aslında, bunu çoğalttığınız zaman kamu adına çoğaltıyorsunuz, kamu ondan payını almalı. Şimdi almıyoruz, almıyorsunuz, hiç kimse almıyor.

SALONDAN- Alıyor kamu aslında, rüşvet dediğimiz şey.

HATİCE KURTULUŞ- Tamam, ama onu demiyorum, kamusal olarak. Şimdi o, belediyeler onun için çok ciddi sorumlulukları var bu konuda, ben çok istiyorum ki şöyle bir belediye olsun gerçekten ve doğru dürüst bir kentsel dönüşüm yapsın, bu imar hakkını dağıtabilsin, bir örnek olsun Türkiye'de, henüz yok. Çünkü herkes şu anda o imar farklılığından nasıl malımı değerlendiririm, onun peşinde herkes. Bir de orada çok acıklı bir şey daha var, biliyor musunuz? Aslında başka bir adaletsizlik var. O halk orada ortaya çıkan fazla var ya, hani sizin eviniz birden, mesela 100 liralık eviniz 500 lira oluyor, 300 lira oluyor. O ortaya çıkan hak size ait bir şey değil, hiçbir şey yapmadınız onun için, yani bu arsa alıp, beklemeye bile benzemez. Çünkü arsa alıp beklediğiniz zaman hiç değilse bekliyorsunuz, hiçbir şey olmuyor arsanıza.

SALONDAN- Para basmaya benzer.

HATİCE KURTULUŞ- Yani ondan bile ağır bir şey, çok büyük bir haksızlık. Çünkü o ortaya çıkan farkı toplum ödüyor. Para dediğimiz şey, rant dediğimiz şey gökten bize zembille inmiyor, bağışlanmıyor. Bizim emeğimiz o artık dediğimiz var ya, biz

üretimimizden elde edilen sonuçtur para, oradan onu paylaşıyorsunuz. Yani bütün toplumdan alıyor, oradaki küçük bir gruba veriyor. Belediyenin, hele de AKP'li belediyeler bunu yaparken faizden daha büyük günah işlediklerinin farkında değiller. Çünkü bu adalet olarak kabul edilebilir bir şey değil, İslamiyet'te de kabul edilemez. Çünkü ortaya çıkan fazla senin değil ki, sen onu nasıl vereceksin oradakine? Adama üç katlı bina hakkı verdin, nasıl olacak, onun değil ki, anlatabildim mi? Yani bu hiç ne Marksist bir çerçevede kabul edilebilir bir şeydir hani benim baktığım yerden, ne de İslami bir çerçevede kabul edilebilir bir şey değildir. Her ikisinde de yanlış.

Diğer tarafta evet, halkın böyle bir talebi var, ama o şundan kaynaklanıyor: Hiç kimse ona şunu öğretmemiş: Bu senin değil. Yani bu öğretilmemiş bir şey, bu mülkiyet meselesi bakın, kapitalizmin ana vatanı Almanya'da size küçük bir örnek vereyim, hem de esprili bir şey, onun için kısacık anlatayım. Bir toplantıya gittim Almanya'da, bir kentsel dönüşüm toplantısına. Bir belediyeye ait bir blok var, böyle büyük bir hocanın demin gösterdiği bloklardan, ortası büyük avlu, etrafında dört büyük blok apartman var, yüzlerce aile yaşıyor içinde, fakat bu Schöneberg diye bir yerde, orası şu anda gentrifikasyona uğramış ve çok popüler bir muhit olmuş durumda Berlin'de ve belediye o binasını içinde kiracılar oturuyor, belediyenin kiracıları, tabii gayet normal ücretlerle kiralarda oturuyorlar. Belediye orayı bir büyük yatırımcıya satıyor olduğu gibi parseli ve üzerine büyük bir kentsel dönüşüm olacak. Tabii satıyor, ama müthiş itirazlar var, kıyamet kopuyor ve toplantı üstüne toplantı ve ben o toplantılardan birine katıldım. İzin vermiyor kiracılar o dönüşüme, giremiyor şeyler oraya, firma oraya giremiyor. Berlin imar müdürü, eyaletin imar müdürü düşünün, yani o bölgenin en önemli insanlarından biri gelmiş toplantıya, bir de partilerin temsilcileri, bir de kentsel dönüşüme uğrayacak alanın sivil toplum örgütleri, halk, oradaki insanlar. Bir kişi dedi ki imar müdürüne: *"Siz milyon Euro'lar kazanıyorsunuz bunlardan, cebinize bu paraları indiriyorsunuz"* falan gibi bir şey söyledi. Tabii orada kimse kimseden korkmuyor, herkes imar müdürüne rahatlıkla konuşuyor. Yok öyle bir şey, adam dedi ki: *"Yok, ben milyon Euro'larla uğraşmıyorum, cebime de indirmiyorum, ben milyar Euro'larda uğraşıyorum. Eğer bunları cebime indiriyor olsaydım en azından şu andaki karım benimle yaşıyor olmazdı"* Yani gidip ClaudiaSchiffer'la falan herhalde olurum demek istedi adam. İkincisi, sonra o öyle söyleyince şöyle bir açıklama yaptı: *"Ama milyar Euro'larla uğraşıyorum, ama neden? Çok değerli bir araziyi satıyorum, ondan aldığım parayla yoksullara konut yapacağım çünkü"* Güzel, değil mi cevap? Peki, ona o milyon Euro'ları alıyorsunuz diyen kişi ne dedi dersiniz? Sıradan oradaki herhangi bir 40'lı yaşlarında bir adam: *"Hiç anlamadım bunu, Berlin eyaletinin halkına, vatandaşına konut yapmak için mal mı satması gerekiyor? Ben biz zengin bir ülkeyiz zannediyordum"* dedi, adam da kaldı böyle. Yani düşünebiliyor musunuz, diyor ki adam: Berlin eyaletinin imar müdürü bana zaten ucuz konut yapmakla mükelleftir, o görevi onu içeriyor. Birde üstelik zengin bir ülke, biz fakir bir ülkeyiz ki Almanya fakir bir ülke mi, bunu bilmiyordum, dalga geçiyor bir de onunla. Yani bu belediyenin ne kadar önemli bir görevi olduğunu

gösteriyor bize, nereden neyi alıp, kime verecek? Yani rantı denetleyebilir tek kurumdur belediye, tabii diğeri de halktır.

SALONDAN- Onun için bırakmıyorlar belediyeyi zaten, şimdi hepsi Ankara'dan yönetiliyor.

HATİCE KURTULUŞ- Evet, çünkü belediye yine de insanlarla karşı karşıya olduğu için kentsel duyarlılıklara göre hareket edebilir, ama merkezin öyle bir problemi de yok. Ona öyle cevap vermiş olayım.

Öbür taraftan şu şeyi unutmayalım: Zayıf olanı her zaman yerinden edebilirsiniz, güçlü olanları edemezsiniz. İstanbul'da şu anda kentsel dönüşüme uğraması gereken çok önemli mahalleler var. Aslında asıl depreme dayanıksız, asıl onlara kimse dokunamaz. Boğaza dokunamazsınız mesela kolay kolay, ancak dokunmanız için orada o boğazdaki zenginlerin çok daha şeylerine kat kat katmaları lazım, o da mümkün değil. Çünkü boğaz bir dünya parçası, dünya coğrafyasının bir parçası, yani orada da sorunlar var, ama Romanları çok kolay gönderebilirsiniz. Cevahir'deki eşcinselleri, fahişeleri çok kolay çıkarabilirsiniz, zaten güçsüz gruplardır onlar, zaten toplum onları dışlamıştır, zaten en zayıftır. Onların yerinden etmek çok kolaydır. Hatta size şunu söyleyeyim İstanbul'la ilgili yine: Gecekonducuyu yine yerinden edemezsiniz, ama Sulukule'yi edersiniz. Çünkü o gecekondunun insanları Türk, halis muhlis Müslüman Türk'türler, onları o kadar kolay elleşemezsiniz, daha uzun sürer. Mesela, Okmeydanı daha uzun sürüyor, Gülsuyu binası uzun sürüyor, İzmir'de de var örnekleri, Tarlabaşı uzun sürüyor, o kadar kolay yapamazsınız.

SALONDAN- Üstelik Sulukule de tapuluydu, tapulu mülkleri, yani gecekondu filan değil.

KORHAN GÜMÜŞ- Siz arada bir şey söyleyeceksiniz galiba, kusura bakmayın.

HATİCE KURTULUŞ- Tamam, bu kadar.

KORHAN GÜMÜŞ- Zamanımız galiba geçti, hemen sizden, mikrofonu siz alın.

SALONDAN- Hatice Hanım söyleyeceğimi söyledi zaten.

KORHAN GÜMÜŞ- Peki, arada o zaman görüşmeye devam edersiniz. Sıradan devam edelim isterseniz.

SALONDAN- Aklımda kaldı, asıl söyleyeceğimi söyledim de, hani bu rüyadan uyanmak falan dedim ya gündüz düşü, galiba önce tahayyül etmeyi öğrenmeliyiz. Yani kendi bilinçlediğimizle, hani düşünmeyi öğrenmeyi, yani gerçekten tahayyül etmeyi öğrenmek önemli. Şimdi takıldığım bir şey var, bu dilimizi de değiştirmek lazım. Yani mutenalaştırma ya da soylulaştırma diyoruz ya Türkçede, sokaktaki adama bunu söyleseniz ne olur? Şimdi tutup uzun uzun şeyi anlatmak, burası sanayisizleşme, çöküntü

bölgeleri, emeğin dışarı bilmem atılması şu bu, uzun uzun anlatmak lazım. Yani kentsel sürgün bölgesi diye bir şey uydurursak yani.

SALONDAN- Ben şunu önerdim: Dedim ki bu semtten alıyor, öbürüne veriyor.

KORHAN GÜMÜŞ- Şurada benim küçük bir itirazım var. Herkes farkında bu oyunun. Bilmese bile iktidara geldiği zaman öğreniyor bu işlerin öyle yürümediğini. Sorun şu, herkesin bildiği bu oyunu bir kesim, sembolik sınıf neden hala teknik bir işmiş gibi gösteriyor?

SALONDAN- Ben de iki-üç söyleyeceğim eksik kalan bir şey vardı, onları çabucak söyleyeceğim. Bir tanesi şu: Şimdi bizim hepimize düşen bir görev var aslında, şimdi bu devlet çalışan teorisyenlerin söyledikleri çok önemli bir şey var. Devletin üzeri tamamen piyasa tarafından, sermaye tarafından örgülü değil, devletin bir özerklik alanı var. Bu devletin özerklik alanı büyüdükçe kamusal alanların adına yapılabilecek çok sayıda faaliyette bulunulabilir. Devlet okul yapar, sağlık hizmeti yapar, konut yardımı yapar, şu yapar. Bu alanda kapandıkça, devletin özerklik alanı kapandıkça, yani devletin üzerine sermaye giderek daha fazla örttükçe bu alanlar yavaş yavaş çıkar. İşte eğitim özelleşir, sağlık özelleşir. Şimdi bizim bu alanı bütün bu mücadeleler, bütün bu kentsel muhalefet ve kentsel sosyal hareketler tarihine baktığımız zaman aslında yaptıkları hareket devletin özerklik alanını açmak. Çünkü bunun kapatıldığı an, nitekim mesela Gezi bunu bütün gücüyle açmaya çalıştı ve bir kamusal alanı kazandı. Yoksa örtülecekti. Şimdi en büyük tehlike devletin üstünün tamamen örtülmesi, o nedenle bence bu belediyelerin, mesela şimdi İzmir'de Büyükşehir Belediye Başkanının bu yerinde tutarak dönüşüm yapma politikası tamamen o alanda iş görmesidir. Başka türlü orada bir iş göremez ve devletin özerklik alanına ihtiyacı var. Bu önemli, bir soruya istinaden de bir şey söylemek istiyorum. Aslında geçen yüzyılda soruldu, ama belki de bu yüzyılın sorusuydu. En önemli soruyu Fransız bir filozof sordu: *"Birlikte yaşayabilecek miyiz"* diye ve o sorunun hâlâ cevabı yok. Bu çok önemli bir sorudur bence, kendisinin önerdiği model var, ama hâlâ sorunun sağlıklı bir cevabı değil. Onu becerebildiğiniz zaman birlikte yaşamanın yolunu kurabildiğiniz zaman herhalde şehirler bu vaziyette olmayacaktır.

KORHAN GÜMÜŞ- Sabırlarınız için çok teşekkürler, ilgiyle sonuna kadar izlediğiniz için şimdi bir ara veriyoruz.

"Oturum 2 - Yeni-den Kent 2"

Moderatör: Koray VELİBEYOĞLU

Konuşmacılar: Hüseyin Kahvecioğlu, Mehmet Nazım Özer

Davetli konuşmacıların panel konuşmaları kayda alınmış, çözümlemeleri kendilerine ulaştırılmış, uygun gördükleri düzeltmeleri yaparak yayın kuruluna ulaştırdıkları metinler yayımlanmıştır.

Koray VELİBEYOĞLU

KORAY VELİBEYOĞLU- Bir önceki oturum oldukça doyurucuydu, gerçekten çok önemli bilgiler vardı, paylaşımlar vardı. Gerçek sorunlara, gerçek meselelere de oldukça değinildi aslında, yani uygulama üzerine de konuşuldu açıkçası. Tabii bizim panelimizde belki bu oturumda keşfetmeye çalışacağımız şey belki biraz hem o işin uygulama boyutu, pratikte neler olup bitiyor, hem de biz sorunlara ya da uygulamadaki aksaklıklara ne tür çözümler geliştirebiliriz, çözüm üretme yönünde bir araçlar seti ya da uygulamalar seti var mı, yok mu ya da etrafta neler olup bitiyor, biraz ona bakmak istiyoruz. Yani bakanlık ne yapıyor, belediyeler ne yapıyor, iyi uygulama örnekleri var mı ve bizim kentsel dönüşüm ağına baktığımız zaman, daha doğrusu bir kent kaliteli mekanı üretmek anlamında elimizdeki araçlar nedir, biraz onun üzerinden de konuşmamızda fayda var. Çünkü iş önünde-sonunda biz bu çalıştığımız araçlarla, binayı kavrayışımız biraz bu araçları kullanışımızla, onu kavrayışımızla da şekilleniyor.

Tabii şimdi Einstein'in önemli bir sözü var: "Problemin ortaya çıktığı seviyede durumdaki bilgi ve beceri seviyemizle çözmeye kalktığımızda, tekrar tekrar denediğimizde aynı yanlışın içine düşmüş oluyoruz" Yani bunu bir şekilde aşmamız gerekiyor. O seviyeyi içinde bulunduğumuz ortamda sorunların dışında düşünme becerisi göstererek aşmamız gerekiyor. İşte bu yenilikçi düşünceyi, yaratıcı düşünceyi ne kadar kendi alanımıza uygulayabiliriz, ne kadar sorabiliriz, bunu ne kadar başarabiliriz? Bu benim için çok değerli bir soru, belki de konuşmamızın satır aralarında biraz bunların üzerine değiniyor olacağız. Yani uygulama örnekleri alırken bir yandan da biz bunu tabii yerele özgü çözümler var, çok doğal olarak sadece o bölge için üretilebilecek çözümler var ya da yaygınlaştırılabilecek çözümler de olabilir hepimizin paylaşabileceği, biraz da bunlara bakabilmek herhalde bizim için çok iyi olacaktır. Ben şimdi sözü Hüseyin Kahvecioğlu Hocamıza bırakıyorum, kendisi sunum yapmak üzere buyurun.

HÜSEYİN KAHVECİOĞLU- Teşekkür ederim. Bu giriş eklentiyi, sizin yaptığınız eklentiyi ne kadar karşılayacak bilmiyorum, ama umarım…

KORAY VELİBEYOĞLU- En azından ortamını sağlayacaktır.

Hüseyin KAHVECİOĞLU

Şimdi, bu 2. oturumun uygulama odaklı konuları içerdiğini dikkate alarak, ve ben bir mimar olarak bu konulardaki görüşlerimi iletmek istiyorum. Tabii ki, bir şehir plancısı veya kentsel tasarımcı değilim, ancak yaptığımız işlerin kentsel ölçekle ilişkisi bu konularda düşünmemizi zorunlu kılıyor. Uygulama odaklı tartışma dendiğinde, doğal olarak somut örnekler ve uygulamalar akla geliyor ve süregelen uygulamalar üzerine yapılan tartışmalar da dönüp dolaşıp kendini tekrar eden dar bir eleştiri alanına hapsoluyor. Aynı şeyler o kadar çok konuşulur hale geliyor ki, sonunda sözün etkisi de kalmıyor. Fakat bu panelin başlığına bakınca bir kelime dikkat çekiyor; "yeni-den kent". Kelimenin bende çağrıştırdığı, yeni bir yola girmekten çok, "şöyle bir duraklayıp, tekrar bir başa dönüp bakmak" oldu. Bazen kaotik durumlarda, bir adım geri çekilip, en temel konulara tekrar bakmanın, geldiğimiz durumun çıkış noktalarını tekrar hatırlamanın iyi olacağını düşünerek biraz kentlerin başlangıç zamanlarına döndüm. Amacım kent tarihi üzerine kapsamlı bir konuşma yapmak değil. Sadece, çevresel ölçeklerde de projeler üreten bir mimar olarak, daha çok da tasarımın ruhu üzerinden, uzman vasfımızla üstlendiğimiz, devraldığımız yetkiyi nasıl kullandığımızla ilgili, sınırlarımızın ne olduğuyla ilgili konularda bazı vurgular yapmak istiyorum.

Söze, bir iki temel soru ile başlamak istedim; mimar olarak üstlendiğimiz rol nedir? Şehir tasarımı olarak tartıştığımız konu nasıl bir alan? Şehir gerçekten ne kadar tasarlanabilir bir alandır? Şüphesiz bütün bunlar üzerine çok yazıldı, çizildi, tartışıldı. Ama tekrar durup, bir soluk alıp konunun en temel yönlerini görmenin, üzerine bir iki söz söylemenin iyi olacağını düşündüm.

Kentlerin başlangıcına döneceğim demekten kastım, şehri karşıtı üzerinden anlamaya yönelik bir değerlendirme yapmak. Kentin karşıtı olarak "kırsalı" kabul edersek, kırsal yerleşim kentlerden önce de vardı. Hala eş zamanlı olarak kentin karşıtı kırsal yerleşim Türkiye ve dünyada yaygın bir şekilde varlığını sürdürüyor. Kırsalı biraz açarsak; toplumsal yapı içindeki rol paylaşımının veya ayrımlarının modern şehir hayatındaki gibi çeşitlenmediği, ekonomisini kendi sınırları içindeki farklı üretim – tüketim modeli ile sürdüren, modern hayatta ayrışmış olan ve her biri ayrı ekonomik sektör, uzmanlık veya hizmet alanı olarak tanımlanan konuların, "hayatın içine enjekte edilmiş halde" doğal olarak herkes tarafından belli oranda üstlenildiği bir yapı olarak özetleyebiliriz. Bu alanlara ait bilgilerin de, çağlar boyunca kuşaktan kuşağa aktarıldığı, deneme yanılmalarla zaman içinde sürekli geliştirilerek sonuçta "olması gerektiği" yerde "olması gerektiği" şekilde ve "olması gerektiği" kadar çevreye yansıdığı söylenebilir. Örneğin bir köyü ele alırsak; köyün yer seçiminden evlerin

yerleşimine, sokak yapısına, üretim alanlarının büyüklük ve sınırlarına ve bütün bunların birbirleri ile ilişkisine kadar her şey zaman içinde edinilen bilgi ve deneyimin uygulamaya yansımış halidir. Verimli alanlara yerleşmek yerine, bu alanların hemen sınırında veriminin düştüğü ve işlemenin zorlaştığı yamaç kıyısına yerleşmek, evler arası mesafeleri ve boşlukları o kültürün tüm gerekleriyle birlikte, iklimsel ve coğrafi verilere uygun şekilde bırakmak, güneşten, rüzgârdan korunmak veya faydalanmak… İzleyeceğimiz imajlarda, dünyadan ve Türkiye'den bunların pek çok örneğini görebiliriz;

Örneğin bir dağ köyünün, en yakın yerleşmeye ne kadar uzak olduğu ile günlük tarım üretim alanları arasındaki ilişkiyi görmek mümkün. Bunun anlamı, "kendine yeter" olma zorunluluğu. Belli ki günlük ihtiyaç ve hizmetlerin tümü köy içinde üretiliyor.

Farklı coğrafyalardan kırsal yerleşimler: iklim, kültür, topoğrafya, doğal veriler vb. etkilerle farklı biçimlenişler.

Örneklere baktığımızda, topoğrafyadan, coğrafyanın tüm verilerine, toplumun sosyal yapısından kültürüne kadar her verinin yerleşimleri etkilediğini görebiliriz. Bu etkileşim, yerleşimlerin bütününü kapsayan ölçekten, bina ölçeğine, hatta yapısal detay ölçeğine kadar kendini gösterebilir. Az önce bahsettiğim gibi arazi verimliliğinden, doğal eşiklerle kurulan ilişkiye, evlerin yönelimi ve aralarında bıraktıkları mesafelerden kullanılan yapı malzemesine, pencere boyutlarına ve oranına kadar, sadece içinde yer aldığı fiziksel çevrenin değil, aynı zamanda sosyal, kültürel, ekonomik çevrenin de gerekleri doğrultusunda gelişen yerleşimler. Adeta, tüm çevresel ve toplumsal veriler mimari üzerinde kodlanmış durumdadır. Bu etkileşimin gücünü görmek için, farklı kültür ve coğrafyalarda benzer kırsal yerleşimleri karşılaştırmak iyi bir gösterge olabilir. Değişen topoğrafya, iklim, kültür sosyal hayat ve ekonominin, yerleşime de nasıl yansıdığını görebiliriz.

Bütün bu örnekler, kentleşme öncesi, yani eski çağlardan kalma görüntüler değil. Güncel olarak var olmaya devam eden, kentsel yerleşimlerle eş zamanlı gelişen, bugün hala yaşanan yerleşimler.

Bana göre bu örnekleri kıymetli kılan, mimarlığı ve üstlendiği rolü anlamak açısından verdiği ilhamdır. Bu yerleşimler için, mimariyi ve tasarımı etkilemesi muhtemel her verinin zaman içinde edinilen deneyim ve kolektif bilgiyle, titizlikle yapısal çevreye yansıdığı "tasarım harikaları" demek abartı olmaz. Gerek yapısal ölçekte, gerekse yerleşimin bütünü ölçeğinde mimari tasarım ve planlama adına çok önemli bir bilgi alanı olarak görüyorum. Ancak en etkileyici taraf, bütün bunların herhangi bir mimar veya plancı olmaksızın yapılabiliyor olması. Bunun nedeni de basit; çevresini değiştirme ve yapılı çevreyi inşa etme ile ilgili bilgi, günlük hayattaki diğer bilgiler gibi zaman içinde gelişip aktarılarak herkes tarafından benimsenmiş durumda. Yani, bu bilgi alanı günlük hayattan koparılıp, herhangi birinin uzmanlığına devredilmemiş. Tıpkı yemek yapma kültürü gibi, yapı yapma kültürünün bilgisi de o toplum veya cemiyet içinde bilinen, benimsenen, paylaşılan ortak bir bilgi alanı.

Bu bilgi alanı içinde; bizim bugün bir plan veya tasarım geliştirirken tartıştığımız, çevreyi etkileyen verilerin tamamı mevcut. Bir başka ifade ile, tasarım ve planlama da yapılıyor ancak bir eksik var: plancı veya tasarımcı yok da yok, yazılı veya çizili bir plan da yok. İşin en vurucu kısmı da burası. Şunu hatırlamak gerekir ki; bugün benzer bir tasarım yapmak için, farklı disiplinlerin ve bilim alanlarının katkısına ve uzmanlık donanımlarına başvuruyoruz. Konuyla ilgili sınırsız bir bilgi alanından yararlanıp, bu bilgi alanının çevreye nasıl yansıması gerektiği konusunda bizler devreye giriyoruz. Bir başka ifade ile, modern hayattaki rol ayrımları ve uzmanlaşmalar çerçevesinde, insanın çevresini şekillendirmesi konusundaki bilgi ve birikimin, aracısız ve dolaysız olarak kendisi tarafından çevreye yansıtılması yerine, bütün bu bilgi alanına sahip çıkarak onun adına yaşadığı çevreyi şekillendirme konusundaki kararları bizler üretiyoruz. Başlangıçtaki, "insan – ihtiyaç – çevreye müdahale" diziliminde araya bir de "uzman" dahil oluyor. Bu modern hayatın diğer alanları için de geçerli, insan yiyeceğini de kendisi yetiştirmiyor, ekmeğini de kendisi pişirmiyor. Her bir üretim alanında ayrı meslekler, uzmanlıklar söz konusu. Gelişmiş, ilerlemiş toplumsal yaşam için kaçınılmaz olan roller ayrımının olumsuz etkileri de ortaya çıkıyor. Aracısız, dolaysız, işin doğası ile tamamen örtüşen ilişki, yerini aracı vasıtası ile dolaylı olarak kurulan ve "manipülasyona

açık" bir duruma bırakıyor. Diğer alanları bir tarafa bakıp, bu duruma mimarlık alanından bakalım. Pratikte bir mimarın, karar ürettiği alanın bütün bilgisine mutlak olarak sahip olabilmesi mümkün olabilecek bir durum değil. Sadece hâkim olabildiği bilgi alanı ile üretim yapabileceği için, temelinde kötü niyet olmasa bile, manipülatif bir durum ortaya çıkar. Diğer yandan, karar verme yetkisinin bir uzmanda toplanmış olması, dış müdahaleye ve baskıya karşı da bir kırılganlık yaratır. Türkiye ve benzer toplumlarda, ekonomik ve siyasal dinamiklerin, mimarlığın üretimini etkileyecek ciddi bir baskısı olduğu açık.

Bu tespitler, uzmanlaşma karşıtlığı veya tümden bir olumsuzlama olarak değil, bir durum tespiti olarak kabul edilmeli. Ancak zaman zaman ortaya çıkan toplumsal dinamikler, uzmanlıkların da sorgulanmasına neden olur. "Gezi" süreci sonrasında da benzer bir durum oluşmuştu. Gezi Parkında, kısa süre içinde insanın kendi çevresini şekillendirme konusunda çarpıcı davranışlar deneyimlendi. Hem bu deneyimlerin yarattığı duygularla, hem de oluşan hassasiyetlerle o zaman açılan bazı kentsel tasarım yarışmalarına da tepki gösterildi. Yarışmayla bile olsa, tasarımcının, plancının kente müdahalesine karşı reaksiyon oluşmuştu. Vatandaş isterse kendi çevresini tasarlayabiliyordu. Tabii ki bu sıra dışı bir durum. 70'lerde de tasarım ve planlamaya katılım önemli bir tartışma başlığıydı. Bugün de, bireyin kentteki hakkı, yaşadığı çevrenin şekillendirilmesinde müdahil olma ve süreçte yer alma hakkı, gündemin önemli bir tartışma konusu. Ancak diğer yandan tezat sayılabilecek şekilde, hem uygulama alanında, hem de akademik alanda, uzmanlık ayrımlarının daha da ayrıştığı ve derinleştiği gözlemleniyor. Sonuçta yapısal çevrenin üretiminde iki uç durum söz konusu; bir uçta insanın doğrudan kendi çevresinin şekillendirilmesi sürecine müdahil olması, aracısız olarak bunu kendisinin yapması, diğer uçta ise mimarın bile tek başına karar vermekten çok alt uzmanlık alanlarını koordine ettiği, her konuda üretilecek kararın o konunun uzmanına havale edildiği bir üretim durumu.

Kırsal ve kentsel yerleşim, bu iki uç durumun yarattığı fiziksel çevreler olarak kabul edilebilir. Kırsal yerleşimlere dair örnekler görmüştük. Şimdi, kentsel yerleşim örnekleri ile devam edelim. Ancak kıyaslama yapabilmek için özellikle, planlama ve tasarım disiplinlerinin gereklerine göre şekillenmiş kentsel yerleşimler üzerinden konuşalım. Kuzey Amerika, şehir planlama alanındaki bilimsel literatürün geliştiği önemli bir coğrafya ve kentler genel olarak planlı gelişim süreçlerinin ürünü. Örneklere baktığımızda, konut yerleşimlerini oluşturan temel birimlerin, yani konutların tek başlarına değerlendirildiğinde yüksek nitelikte bir yaşam çevresinin bütün özelliklerini görebiliriz. Bahçeleri, garajları, yeşil çevreleri ile bu müstakil evler ideal yaşam alanları olarak, pek çok kişinin rüyasını oluşturur. Yan yana dizilerek bir araya gelişleri de belli bir çokluğa kadar bu yaşam alanlarının sosyal boyutunu destekler. Ancak resim büyüdükçe, bu çokluğun yarattığı kentsel çevreler anlamını yitirmeye başlar. Binlerce birbirinin benzeri evin disiplinli bir geometrik düzen içinde kendini tekrar etmesi ile oluşan uçsuz bucaksız yerleşim alanlarının artık "ideal yaşam çevreleri" olarak görülmesi zordur. Can alıcı konu, bütün bu yerleşimlerin planlama ve tasarım disiplinlerinin ürettiği yüksek standartlı fiziksel çevreler olmasıdır. Bize gösterdikleri ise şehirlerin, yan yana dizilmiş yüksek niteliklerden ibaret olamayacağıdır. Nitekim, 60'lı yıllardan bu yana Amerikan kenti üzerine yapılan eleştirilerin temelinde bu tespit vardır.

Planlı (!) konut alanları: Seattle

Kuzey Amerika örneğinde olduğu gibi planlı ve disiplinli yaklaşımların ürünü olan kentsel çevrelerin eleştirisi, dünyanın başka yerlerindeki yoğun ve hızlı kentleşmenin – ki Çin bunun en önemli örneği – doğal çevreler üzerinde yarattığı etkiler, yaşanan kentlerdeki sorunlar, yeni şehircilik yaklaşımlarını, planlamada yeni prensipleri gündeme getirdi. Geçmiş ve yaşanan deneyimler üzerinden uzmanların kent planlama üzerine oluşturduğu yeni ve bütüncül yaklaşımlarla eş zamanlı olarak bireyin yeniden kente müdahale hakkını elde etmeye çalışması zıt yönlerde ilerleme olarak bir tezat, bir ikilem olarak değerlendirilebilir. Bulunduğumuz dönem bu açıdan kaotik bir dönem gibi görünüyor ve her kaotik dönem sorunlara çözüm bulma zorunluluğu ile yüzleşilen eşikleri ifade eder. Aynı zamanda çözüm için gereken enerjinin birikim sürecidir.

Sonuç olarak; kırsal ve modern kentsel yerleşimlerin evrensel örnekler üzerinden bu şekilde karşılaştırılmasının, mimar veya plancı olarak üstlendiğimiz rolleri, pozisyonları, sorumlulukları anlama ve değerlendirme konusunda etkili, ilham verici bir yöntem olduğunu düşünüyorum. Çevreyi şekillendirme konusunda uzmanlığımızın verdiği yetkiyi kullanırken, tasarımcı ve plancının olmadığı koşullarda mükemmel çevrelerin oluşabildiğini bilmek önemli. Söz konusu çevrelerin oluşum dinamikleri, yeni kentsel çevrelerin tasarımı için ilham ve bilgi kaynağı olarak önemli bir gözlem alanı ve aynı zamanda, çoğunlukla dış etkenlere bağlanan sorunların, aslında mesleğin, uzmanlığın veya üstlenilen rollerin iç meselelerinden de kaynaklandığını görebilecek bir öz eleştirinin kapısını açabilir.

KORAY VELİBEYOĞLU- Müsaade ederseniz teşekkür ederiz sunum için, salon da uyuyor, alkış istiyoruz. Ağır toplantılarda bir şey vardı, hani herkesi ayağa kaldırıp alkışlatanlar vardı. Bayağı da ateşlendirmişti salonu, ondan sonra böyle herkes kendine gelmişti. Uzun süre oturunca hepimizde böyle bir uyuşma hali oluyor haliyle, tabii salon da ağır, bir tür program izler havasına dönüyor. Bu saatte de bu hava iyi değil bildiğiniz gibi, tabii biraz arada atıştıranlar için uykusu da gelmiş olabilir insanların. Şimdi şöyle yapalım: Belki Nazım Bey, nasıl diyelim bilmiyorum, ben arada soru da almak isteyecektim, ama siz sunumunuzu yapmak isterseniz o anlamda sıkıntı yok.

KORAY VELİBEYOĞLU- Peki, ben müsaade ederseniz çok kısaca konu başlıklarıyla özetlemeye çalışayım, sonra da sözü size bırakayım. Soru kısmını da sona bırakacağız gibi görünüyor, çünkü değerli meslektaşımızı da bekletmeyelim. Şimdi Hüseyin Kahvecioğlu Hocamızdan tabii aldığımız bazı çok önemli detaylar var. Mesela, sunuma başladığında bu organik gelişen ve planla gelişen arasındaki farkla başladı. Aslında bu bizim için, hani plan, planlama kanalıyla mimarlık, daha doğrusu mekan tasarımı alanıyla uğrayan insanlar için oldukça temel bir şey. Çünkü bir şekilde o imrenerek baktığımız örnekler genellikle organik, zaman içinde çok uzun süreler içinde, Uğur Bey de bahsetmişti, inşaat temposunun görece düşük olduğu zamanlarda üretilmiş planlar. Mesela, Manhattan planına baktığınız zaman 1811'deki bayağı komisyoncular planı bu, yani emlak komisyoncularının birlikte bir araya gelip yaptıkları plandır. Pırasa gibi doğranmıştır, grid plandır, o ızgara plandır. Central Park da bu programın içinde, böyle baktığınız zaman tabii toprak rantı bir şekilde o düzenlemeyi de, o düzenlemenin araçlarını da üretiyor. O grid aslında bu bizim hızlı şehirleşme, yapılaşma talebimize müthiş bir cevap vermiştir, kentsel form olarak ve neredeyse Amerika'nın tamamı bu grid formu belki etrafındaki dağları, ovaları, nehirleri bile görmeden, ciddi bir biçimde sonsuz genişleme hissi içinde dönüştürmüş. Şimdi tabii bu dönüştürme meselesinde tabii biz nerede duruyoruz ya da planlı bir gelişme şansı var mı, yok mu, bunu da konuşmak lazım. Eğer yine meslekten bir büyüğümüz Christopher Alexander'a bakarsanız, yapay şehirler ve doğal şehirlerden bahseder. Bu yapay olanı genelde tasarımcıların elinden çıkmıştır doğal olanlara nazaran, dolayısıyla bizim tabii bu kadar karmaşık kent problemlerini çözerken bazı basitleştirmelere, bazı kabullere dayanmamız gerekiyor ve o algılar ve araçlar düzeyinden hareket ediyor olmamız gerekiyor. Tabii bu araçlar aslında bizim bir yandan da elimizi-kolumuzu bağlıyor. Şimdi imar planı meselesinden bakarsak, orada kullandığımız araçlar bizi bir şekilde bağlıyorlar. Bugün bu konuştuklarımızın hepsi bir yerleşik plan ya da bir kentsel dönüşüm yarışması da olabilir bu -yarışmaların konusuna da gireriz belki- imar planına çevirdiğinizde bütün o büyüsü gidiyor. Bu konuştuklarımızın hepsi sanki hiç yapılmamış gibi oluyor. Nerede mekan kalitesi, nerede insanlar, nerede sosyal yapı, bunların hepsi aynılaşıyor, belli formüllere dönüşüyor. İmar haklarına dönüşüyor, onlar üzerinden konuşuyor oluyoruz. Tabii bizim bu araç setimizi de bir şekilde genişletiyor olmamız lazım ki bu plancının ya da mimarın, daha doğrusu mekanla ilgilenen tüm

disiplinlerin bu konuyla ilgili sınırlarını biraz aşmaları gerekiyor gibi görünüyor. Tabii bu uzmanlaşma konusu aslında bir yandan iyi bir şey, ama bir yandan da çünkü bu uzmanlar arasında da bir iktidar mücadelesi oluşturuyor ister istemez. Örneğin, kentsel koruma planlarını kim yapacak, kentsel dönüşüm planının uygulayıcısı kim gibi sorular yine bu sefer uygulayıcılar arasında bir mücadele konusu haline gelmeye başlıyor. Uzmanlaşmanın dezavantajlarını da yaşıyoruz. Belki o bütünlük konusunu düşünürken biraz artık uzmanlıkların da o bütüne bakma yollarını, stratejilerini geliştiriyor olması lazım. Tabii ben şimdi burada konuyu çok da uzatmak istemiyorum, çünkü birkaç notum daha var. Onları biraz sunumdan sonra -sizleri çok bekletmek istemiyorum- açmak istiyorum. Bir önemli nokta daha vardı belki üzerinde düşünmemiz gereken, işte yaşam kalitesinden bahsetti Hüseyin Hoca, birkaç önemli örnek de gösterdi. Seattle örneği mesela, bu tabii kaliteli mekanı üretmek, dolayısıyla kentsel tasarım gibi bir alanda bizim karşımıza gelmeye başladı son dönemlerde ve oldukça önemli de olmaya başladı. Yani ürettiğimiz şeyin nasıl bir şey olduğunu da bunun üzerinden tartışma, konuşma fırsatı buldum. Şimdi ben sözü Mehmet Nazım Özer'e bırakıyorum. Kendisi sunuşunu gerçekleştirecek.

Mehmet Nazım ÖZER

Konuşmama başlamadan önce Neşe Hanıma teşekkür etmek istiyorum. Geçen hafta ciddi bir rahatsızlığım söz konusuydu, verilen söz ile kendimi ancak bu kadar toparlayarak hazırlık yapabildim.

Kent Tartışmaları Panelinin "Yeniden Kent" temasında, kentsel tasarımın kentlerin yeniden biçimlenmesinde etkinliğini ve rolünü sizlere açıklamaya çalışacağım. Koray Hocamın belirttiği gibi Çevre ve Şehircilik Bakanlığında, Kentsel Tasarım Daire Başkanlığında Kentsel Tasarım Şube Müdürü olarak çalışmaktayım. Ancak burada yapacağım sunum 25 yıllık mesleki deneyimlerime dayanmaktadır. Hem kentsel tasarım yarışmalarında, hem de uygulamada yaşadığımız deneyimler yanı sıra akademik olarak yurtdışı örnek çalışmaları da kapsayan araştırmalar ile birlikte kentsel tasarımın Türkiye'deki algısı ve değişimine yönelik açıklamalarda bulunmaya çalışacağım.

Değerli Hocam Baykan Günay, Şehirciliği; planlamayı, mimarlığı, peyzaj mimarlığını, mühendisliği kapsayan bir alan, kenti yapma sanatı olarak değerlendirmekte ve kent planlama, kentsel tasarım, mimarlık ve peyzaj mimarlığının bir araç olduğu ve şehirciliğin bir kültür ürünü üretme sorunsalı olduğunun altını çizmektedir. Günümüzdeki anlayışla burada bahsedilen kültür anlayışı arasındaki farklılığı birtakım temel kavramlar ile daha da net açıklayabiliriz.

İmar planı ve şehirciliği iki temel kavram olarak ele alalım. Şehircilik pratiğimiz incelendiğinde şu saptamayı yapabiliriz; kent planlamadan daha çok imar planı yaklaşımının ağırlık kazandığıdır. Zaten serbest çalışan, kamuda bulunan herkesin, hatta toplumun ilgilendiği temel konu da imardır.

İmar dediğimiz zaman değer, emsal gibi birtakım nicel kavramlara indirgenmiş bir durum, şehircilik dediğimizde ise planlama ile birlikte bütüncül ele alınan ve yaşam kalitesine odaklanan bir yaklaşım söz konusudur. Şehircilik kentte yaşayanların daha iyi yaşayabilmeleri için nelerin yapılması gerektiğinin üzerinde düşünen, daha niteliksel bir eylemdir. Bunun sonucunda imar anlayışında bir kent veya yerleşme marka ya da meta olarak tanımlanabilmekteyken, şehircilikte ise kimlik, kentin sosyal, tarihi, kültürel ve mekânsal kimliği ön plana çıkmaktadır. İmar anlayışında parçacı yaklaşımlar ön plandadır, çünkü önemli o nokta ortaya çıkan sorunların çözümüdür. Şehircilikte ise kentin hatta kent bölgesinin bir bütün olarak planlaması yani bütünsel bir yaklaşım çerçevesinde belli etaplar doğrultusunda çözümlenmesi vardır.

İmar anlayışı yapıya, yapılaşmaya, fiziksel yapılanma koşullarına odaklıyken, şehircilik kentin morfolojisini sosyal, kültürel ve tarihi değerleri ile ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda bir tarafta yapı üretmek temel hedef iken, öbür tarafta kentsel mekân üretmek temel hedeftir. İmar yaklaşımında teknik eleman, müteahhit varken; şehircilikte kent plancısı, uzmanlık, planlama grubunda çeşitli mesleklerin ortak çalışması vardır. İmar anlayışında anlık katılım şartları düzenlenmiştir. Katılım (demin de belediyede çalışan meslektaşımın söylediği gibi) askıdaki planlara itiraz edilebilirlik boyutunda kalmıştır. Şehircilik anlayışında ise planlama sürecine, kent yönetim sürecine katılım vardır. Kentli ile birlikte planlama, tasarım sürecini birlikte yönetmek vardır. İmar da bireyselcilik ön plandadır, çünkü imar planı ile elde edilecek veri ya da değeri kendine almaya odaklı bir süreç hâkimdir. Teknik eleman da bu süreçteki aktörlerin talepleri karşısında yalnız kalmaktadır. Şehircilik yaklaşımında ise planlama sürecinde kentin çeşitli aktörleri ile toplumsal beklentilerin ön planda olduğu bir uzmanlaşma beklentisi hâkimdir.

Sonuçta muhtemel kavramlar içerisinde baktığımız zaman Türkiye'nin uygulamada ve akademik çevrelerin söylediği kavramların arasında ciddi anlamda farklılıklar bulunmaktadır.

Şimdi resimde gördüğümüz kent neresidir? Bu resim Kayseri kentinin herhangi bir yerinin dokusu da olabilir? Yada Antalya, İzmir, Ankara, İzmit kentlerinden bir yer de olabilir. Ama genelde kentlerimizin temel sorunlarını yansıtan bir resimdir. Bu resim yukarıda açıklamaya çalıştığım imar anlayışının ortaya çıkardığı bir doku örneğidir. Bu tip dokuların ülkemizde fazla olduğu saptamasını herkes kabul edebilir diye düşünüyorum.

Bu resimle ilgili ikinci ve asıl sormamız gereken soruda şudur; kentlerimizi, kentsel tasarım çalışmaları ile nasıl daha yaşanabilir, mekânsal kalitesi yüksek, kentsel estetik değerlerimizi, özellikle kültürel değerleriyle ve çevresel duyarlı nasıl bir hale getirebiliriz? Bununla ilgili neler yapabiliriz? Bunun üzerinde düşünmeli ve çözüm önerileri oluşturmamız gerekir.

Avrupa ülkelerinden örnek verilmişti. Kentsel mekân, kentte yaşayan insanların çeşitli eylemler için ortaya koymuş oldukları ilkeler ve bunları bir şekilde kullanarak kentsel yaşamını geçirdiği yerlerdir. Biliyorsunuz Avrupa, ülkemize göre daha soğuk bir iklim kuşağında olmasına rağmen kentsel yaşam sokaklarda, meydanlarda geçer. Kentsel tasarımda kamusal alanların düzenlemesine ilişkin bir süreç tanımlar.

Bu slaytta bir tarafta kentsel tasarım projesi örneği, diğer bir tarafta ise imar planı örneği görülmektedir. Kentsel tasarım ülkemizde 1980'li yıllarda kentsel tasarım yarışmalarıyla birlikte başlamış, kentsel tasarım sempozyumları ile de akademik gündeme girmiş ve özellikle 2012 yılından sonra kentsel dönüşüm kavramıyla birlikte daha fazla anılmaya başlanmıştır. Bu süreçte kentsel tasarım kavramının tanım ve süreç olarak içini dolduramadık. Pratikte Kentsel tasarım projelerini hazırlayacak kişilerin ya da grupların yetki ve yetkinliğiyle de ilgili ciddi anlamda sıkıntılarımız bulunmaktaydı. Bu sorunların temelinde aslında kentsel tasarıma ilişkin hukuki altyapının oluşturulamamış olmasını da belirtebiliriz.

Bu noktada şu açıklamayı yapmakta fayda var. Kentsel tasarım; kentsel yerleşmeler bütünündeki politikalar, kentsel karakteristikle uyumlu, kısaca kentsel planlamanın devamlılığı

ve ilişkisi içinde sonuçlanan, üç boyutlu tasarım projeleri ile kentsel yaşam kalitesini artırıcı eylem projeleridir (mimari-peyzaj-altyapı uygulamalarını yönlendiren).

Kentsel tasarım kavramının gelişimine baktığımız zaman 1950'li yıllardan 1990 lı yıllara kadar ilk olarak kent mimarlığı, daha sonra kamu alanlarının tasarımına yönelik bir etkinlik olarak tanımlanırken, 1990-2000'li yıllarda kentsel tasarımın biraz daha mekân kalitesine yönelik ve estetik değerlerin dışında sosyal ve kültürel anlamlar da üreten bir araç olduğunu görmekteyiz.

Türkiye'deki kentsel tasarım pratiğinin gelişmesinde en önemli deneyimi oluşturan kısım ise kentsel tasarım yarışmalarıdır. 1930 yılından günümüze kadar Ülkemizde çeşitli konularda ve çeşitli adlar altında 800'ü aşkın tasarım yarışması yapıldığı görülmektedir. Bu yarışmaların dörtte üçü yapı ölçeğinde kalırken dörtte biri (182 yarışma ki yılda ortalama 2 yarışmaya denk düşmektedir) kent veya kentsel mekânın düzenlenmesine ilişkin yarışmalardır.

Slayt incelendiğinde; Türkiye'de kentsel tasarım yarışmalarının başlangıcında üç önemli noktanın altını çizmek gerekir. Bunların ilki 1928 yılında davetli Ankara Kent Planı yarışması ile başlayan ve 1973 yılında Gaziantep Kent Bütünü İmar Planı Yarışması ile son bulan kent bütünü imar planı yarışmalarıdır. Kayseri kentinin de bu sürecin sonucunda ilk planları elde ediliyor. Kent planlama yarışmaları, planlama ve tasarımın birlikte ele alındığı, kentin bütüncül olarak makro formunun belirlendiği ve özel ilgi odaklarında detaylı düzenlemeleri içeren örneklerin olduğu bir dönemdir. Bu dönem ülkemizde kent planlama pratiğini ve yaklaşımını da şekillendirmiştir.

İkinci dönem ise 1940'lı yıllar ile 1970'li yıllar arasında bir yapının mimari düzenlemesi yanında veya bir anıtın yakın çevresine ilişkin bahçe düzenlemesini ele alan bir fiziksel mekanın elde edilmesini hedefleyen çevre düzenleme başlıklı yarışmalardır. Sonraki dönem ise 1981 yılında İller Bankası tarafından çıkarılan "Eskişehir Fuarı ve Dinlence Eğlence Kültür Alanları Kentsel Tasarım" yarışması ile başlamıştır. Bu dönemde kentsel tasarım kelimesinin ilk defa kullanılmıştır. Bu dönemde kent planlama, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım pratiği ve bunun sonucunda kuramsal bilgi tartışılmaya başlanmış ve hatta ilgili meslek disiplinlerinin eğitimlerinin biçimlenmesinde de önemli rol oynamıştır. Bu dönemde Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme (1986), Antalya Kent Merkezi İçinde Kale Kapısı ve Çevresi (1990), Ankara Merkezi İş Alanı Kuzey Kesimi (1993) gibi kentin parçalarına ilişkin kentsel tasarım proje yarışmaları, kentsel tasarım kavramını yerleştirmek, planlama bütünlüğü içerisindeki kararlar ile birlikte öneriler getirmesi açısından önemlidir. Yarışmalar ile kentlerin kimliğinin kentsel tasarım projeleri ile araştırılması, tartışılması ve bir kentin merkezinin nasıl gelişebileceğine ilişkin tartışmalar yapılmıştır. Ayrıca 1980'li yıllarda Mimar Sinan Üniversitesi tarafından kentsel tasarım sempozyumları ile kentsel tasarım kavramının içeriğinin biraz daha tartışılması için toplantılar düzenlenmiş, bunun yanında da özellikle şehir bölge planlama bölümleri içerisinde kentsel tasarım yüksek lisans eğitimleri bu dönemlerde başlamıştır.

Günümüzde ise yarışmalar özellikle kent meydanları ve kentsel açık alanlarının çevrelerinin düzenlenmesine yönelik konularda yapılmakla birlikte, artık daha geniş alanlar için özellikle anakent ölçeğindeki kentsel tasarım projelerinde de kullanılmaktadır. Ayrıca bu dönemde özel sektör, konut ve ticaret ağırlıklı yatırımları için büyük ve temalı geliştirme projelerini (özellikle 2000 yılından sonra) kentsel tasarım projeleri ile elde etmektedir. Özel sektörün kentsel tasarım proje elde etme yöntemlerinden birisi de ağırlıklı olarak davetli yarışma düzenlemektir.

Kentsel tasarımın çok değişkenli bir disiplin olması tanımında da farklılıkları ortaya koymaktadır. Ancak, Edmund Bacon, Kevin Lynch, Christian Norberg –Schulz, Camillo Sitte, Jane Jacobs, David Mackay, Francis Tibbalds gibi kuramcıların ve uygulamacıların geliştirdikleri çalışma ve tartışmalar doğrultusunda kentsel tasarımın kavramlaştırıldığı bir yapının oluştuğu görülmektedir. Buna göre araştırmacılar kentsel tasarımı, morfoloji ve mekânın görsel algısına yönelik çözümlemeler ile estetik ilkeler oluşturmuşlar ve daha yaşanabilir, kimlikli çevrelerin oluşturulmasını sağlamaya çalışmışlardır. Bu kapsamda kentsel tasarım eyleminin tanımlanmasını şu şekilde yapabiliriz. Kentsel tasarım, kentin biyofizik çevresinin ya da kentin ekolojik dengesinin kurulmasında; kentin sosyo-psikolojik çevresi, yer'lerin ortak yaşam, güven duygularının, kentlerin anlamının, imgelerinin, karakterinin ve kimliğinin korunmasında; kütle-mekân-biçim ilişkilerinin kurgulanarak görsel değerlere, estetik kaygılara, tarihsel değerlerine göre yorumlanmasında; kentin üretim sürecine ilişkin çalışmalar da bulunmaktır.

Daha önce bahsettiğimiz gibi kentsel tasarım sürecinin mevzuat içerisindeki yeri bundan yaklaşık 3 sene öncesine kadar bulunmamaktaydı. Şu anda mevzuat ve strateji belgelerinde kentsel tasarım kavramı yer edinmiştir.

Türkiye'deki kent planlama eylemini biçimlendiren ve yasal çerçeveyi oluşturan 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklerinde bir kentsel tasarım tanımı bulunmamaktadır. Türkiye'deki kentlerin hemen tümünde kentsel mekân kalite sorunlarının aşılmasına yönelik kapsamlı ve tutarlı politikalar geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından bu eksikliğin giderilmesi ve kapsamlı bir strateji belgesi elde etmek için 2008 yılında çalışmalara başlanılmış ve 2010 yılında ise strateji belgesi olarak sonuçlandırılmıştır. "Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (KENTGES)"; sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde yerleşme ve kentleşme ile yerleşme ve mekânsal planlamanın alan, tema ve boyutlarını kapsayan, mekâna ilişkin sektörleri bütünleşik bir yaklaşımla ilişkilendiren, temel ulusal politikalarla uyumlu bir belge olarak üretilmiştir. KENTGES Strateji Belgesi, son yıllarda akademik ve mesleki çevrelerde önemli yankılar yaratmıştır.

KENTGES 2023 Strateji Belgesi, Cumhuriyetin 100. yılı olan 2023 yılını hedeflemiş ve yaşanabilir kentler için 100 eylem belirlenmiştir. Şura süreci; 300'e yakın akademisyen, serbest çalışan, mesleki toplum kuruluşlarının temsilcileri, kamu kurum ve kuruluşlarından katılımcılarla birlikte iki yıllık bir çalışmanın sonucudur. KENTGES kapsamında, mekân kalitesi ve kentsel tasarım sorunlarına ilişkin çok önemli saptamalar yapılmış ve sorunların çözümüne yönelik önemli eylemler belirlenmiştir.

Strateji belgesinin en önemli maddelerinden birtanesi de Mekânsal Planlama Sistemini güçlendirmektir. Bu kapsamda Şehircilik ve Mekânsal Planlama Çerçeve Yasası hazırlanması ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından kentleşme ve imara yönelik mekânsal planlama çalışmalarının uyum ve koordinasyonunun merkezi düzeyde faaliyet gösteren düzenleyici ve denetleyici bir kurum tarafından sağlanması amaçlanmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi bir bakanlığın konumuna ihtiyaç vardır. Kamuoyunda konumu, etkinliği ile ilgili çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Konuyu fazla dağıtmadan Kentsel tasarımın mevzuattaki yerine ilişkin tartışmaları sizlerle paylaşmaya devam edeceğim.

İlk olarak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunun 7. Maddesinin (g) bendinde meydan, bulvar, cadde ve ana yollarındaki yapıların cephelerindeki reklam panolarına ilişkin standartların kentsel tasarım projelerine uygun olarak hazırlanması gerektiği belirtiliyor. Ancak Kanunda, kentsel tasarım projesinin içeriğine ve sürecine ilişkin bir tanımlama bulunmamaktadır. Kentsel tasarım kavramının geçtiği diğer bir Kanun ise 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunudur. Bu kanuna göre; Sokak sağlıklaştırma proje ve uygulamalarının içerisinde kültür varlıklarının korunması ve belgelenmesine yönelik çalışmalardan birisi de kentsel tasarım projeleri olarak belirleniyor. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığında bununla ilgili bir yönerge çalışması ile kentsel tasarım projesinin içeriği tanımlanmıştır.

Ülkemizde kentsel tasarım pratiğinin gelişmesini sağlayan kentsel tasarım yarışmaları, Kamu İhale Kanunun ilgili yönetmeliği olarak 2002 yılından beri uygulanmaktadır. Ancak 2002 yılından önceki yarışmalar yönetmeliği de dahil olmak üzere kentsel tasarım tanımı devamlı yer almıştır. "Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği"nde kentsel tasarım yarışmalarının içeriklerinin tanımlaması yapılmıştır. Yönetmeliğe göre Kentsel tasarım proje yarışmaları; "Stratejik planlarla uygulama önceliği belirlenmiş kamusal alanlarda, kent kimliğini belirleyici, kentin doğal, kültürel, tarihi ve sosyal özellikleri ile kullanımları açısından önem taşıyan kesimleri için özel uygulama ayrıntıları içerecek biçimde hazırlanan plan ve projeler ile üst ölçekte kimlik-imaj çalışması, orta ölçekte yapı ve çevresinin bütüncül bir anlayışla tasarlanmasını amaçlayan kitle-açık alan düzenleme çalışması, alt ölçeklerde ise kitlelerarası boşlukların çevresel tasarımını içeren yarışmalardır. Ayrıca bu yarışmalar, olabilirlik, yaşanabilirlik, sürdürülebilirlik, maliyet analizi konularında da stratejiler geliştirmelidir." şeklinde tanımlanmaktadır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. Maddesinde Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü'nün görevlerini kentsel tasarım projelerini yapmak, yaptırmak ve onaylamak yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun, halk dilinde Kentsel Dönüşüm Kanunun, Uygulama işlemleri başlıklı 6. Maddesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kent tasarımları hazırlamaya yetkili olduğu belirtilmektedir. 6306 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde ise kentsel tasarım projesi ile birlikte imar planı tekliflerinin hazırlanması hükmü getirilmiştir.

Bu kapsamda Bakanlığa 6306 sayılı Kanun kapsamında uygulama alanı ilan edilen alanlar ile 644 sayılı KHK kapsamında bakanlığın yetkili olduğu alanlarda imar planları ile birlikte kentsel tasarım projelerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanması hükmü getirilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de kentsel tasarım projelerini onaylamaya yetkili tek kurum Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır.

Tüm bu mevzuat düzenlemeleri sonucunda kentsel tasarımın sadece kentsel dönüşüm alanlarında olacağı gibi bir izlenim ortaya çıkmıştır. Fakat Çevre ve Şehircilik Bakanlığının da böyle bir yetkiyi tüm ülkede kullanması esasında imkânsızdır. 644 sayılı Kararnamede kentsel tasarım yetkileri verildiği zaman bunun sadece kentsel dönüşüme odaklı olması beklenmemelidir. Sit alanlarında, kıyı alanlarında, kentsel gelişme alanlarında, kent merkezlerinde ilgili idare tarafından bu sürecin kontrol edilmesi ve yönlendirilmesi gerekir. Türkiye'de kentsel tasarım projeleri üzerinde çalışan ofisler ile konuştuğumuz zaman, kentsel tasarım projelerinin yasal bir belge haline gelmesine veya uygulamasının nasıl yapılacağına ilişkin hukuki bir süreç tanımı bulunmadığı belirtilmektedir.

Bununla ilgili bu projelerin nasıl elde edilebileceği, bu projelerin onama süreciyle ilgili birtakım kamusal, hukuksal düzenleme çalışmaları Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılmaktadır. Mekânsal Planlama Yapım Yönetmeliği 14 Haziran 2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin; mekânsal planların yapımına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlandığı ve bu yönde bir görev tanımı yapıldığı görülmektedir.

Yönetmeliğin Tanımlar ve Mekânsal kullanım hükümleri başlıklı İkinci Bölümünde kentsel tasarım projesi "Doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler ile arazi yapısı dikkate alınarak, tasarım amacına göre kütle ve yapılanma düzeni veya açık alan düzenlemelerini içeren; taşıt ulaşımı, otopark ve servis ilişkileri ve yaya dolaşım ilişkilerini kuran; yapı, sokak, doku, açık ve yeşil alanların ilişkisini ve kentsel mobilya detaylarını gösteren; altyapı unsurlarını bütüncül bir yaklaşımla disiplinler arası olarak ele alan; imge, anlam ve kimlik özelliklerini ifade eden; tasarım ilke ve araçlarını içeren uygun ölçekteki proje" olarak tanımlanmıştır.

Kentsel tasarım, Mekânsal strateji planları, Çevre Düzeni Planları, İmar Planları gibi mekânsal planlama kademelenmesi olarak görülmemekte olup, özellikli alanlarda uygulama imar planları ile birlikte hazırlanmasının gereği ortaya koyulmuştur. Yönetmeliğe göre "Kentsel Tasarım Projelerine Dair Esaslar" başlıklı Onuncu Bölümünde kentsel tasarım projenin nasıl hazırlanacağı 30. Madde ile açıklanmıştır. Buna göre; Kent Tasarım Kavram Planı ile Kentsel Tasarım Projesinin tanımı, İmar Planı içinde özel tasarım alanında yapılacak Kentsel Tasarım Projeleri uygulama koşulları, Kentsel Tasarım Projesinde dikkate alınacak araştırma verileri, Farklı işlevde planlama bölgelerinde yapı adası bazında yapılacak Kentsel Tasarım Projeleri için yapılacak çalışmalar, Kentsel Tasarım Rehberleri gibi kavram, kapsam ve sürece ilişkin değerlendirmeler bulunmaktadır.

Buna göre, Kentsel Tasarım Projesi hazırlanmasına ilişkin hükümler belirlenirken, aynı zamanda Kentsel Tasarım kavramına ilişkin yaklaşımlar da ortaya konmaktadır. Yönetmelikte;

imar planlarında yer alan özel tasarım bölgelerinde yapılacak Kentsel Tasarım Projelerinin imar planları onaylanmadan uygulanamayacağı ve kentsel tasarım karar ve ilkelerinin imar planlarına işleneceği hususu belirtilmektedir. Ayrıca, mekânsal planlar sistematiği içinde kılavuz ve tavsiye kararları ile Kentsel Tasarım Rehberinin hazırlanması da istenilmektedir.

Aslında sorun kentsel tasarımın mevzuatta olmaması ile ilişkili değildir. Planlama sistemindeki yaklaşımdan kaynaklanmaktadır. Örneğin 6306 sayılı Kanunda kentsel tasarıma ilişkin birçok evrensel ilkeler yer almaktadır. Kanun ve yönetmelik incelendiğinde fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, korunması, geliştirilmesi, sosyal ve ekonomik gelişimin sağlanması, enerji verimliliği, iklim duyarlılığı, yaşam kalitesi, bir önceki sunumda hocamızın da belirttiği gibi yere özgün analizlerin yapılması ile her yönüyle kentsel dönüşüm sürecinde tanımlanmıştır. Fakat uygulamaya geldiğimiz zaman meslek uzmanları olarak plancılar, mimarlar bu süreçte elde edilen analiz yöntemlerini hiçbir zaman ortaya koymadı veya koyamadı. Mevzuatta: "Kanunda kentin ya da bir noktanın özelliği dikkate alınarak yapılacak araştırmalarla birlikte kentsel tasarım projesiyle beraber sunulan imar planları" diye bir ifade var. Ayrıca 6306 sayılı Kanunda "Bakanlık bu planları onaylarken de yapılan analiz ve kararlarla birlikte planın kent bütününe ve çevresine etkisini, uyumunu, ulaşım sistemiyle bütünleşmesini, sosyal ve teknik altyapı alanlarının sağlanmasını, kentsel doku ve yaşanabilirlik hususlarını" ortaya koyar. Kanunda kentsel tasarım projelerinin nasıl hazırlanabileceğine ilişkin birtakım kavramlar ortaya koyulmuş olup, bugünkü tartışmalarda da yer alan birçok kavram Kanunda bulunmaktadır.

Sonuç olarak mevzuatın uygulanmasıyla ilgili sıkıntılar bulunmaktadır. Mevzuatta yer almasına rağmen meslek uzmanı olarak kentsel tasarım için gerekli çalışmaları üretemedik. Bunun nedeni daha önce belirtiğim gibi şehircilik ve imar anlayışımızdaki farklılıktır. Artık Yeniden Kentleri planlarken, imarcılıktan şehirciliğe yönelik bir geçiş yapmakta fayda bulunmaktadır.

Sürem var mı bilmiyorum, ama sona yaklaştım.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkisindeki alanlarda kentsel tasarım projesi hazırlanmasına dair yönerge çalışma süreci devam etmektedir. Bu süreç içerisinde 15 kişilik akademisyen hocalarla toplanarak küçük bir Çalıştay grubuyla Ankara'da bir toplantı gerçekleştirildi. Bu toplantıda kentsel tasarım projesinin içeriğinden çok sürecin tanımlanması gerektiğinin altı çizilmiştir. Kentsel tasarım projesinin hazırlanması; kimler tarafından hazırlanacağı, nasıl sunulacağı, kim tarafından onaylanacağına ilişkin bir süreçle tanımlanıyor ve bu süreç içerisinde teknik ve nesnel değerlendirme kriterleri esas alınarak hazırlanması ortaya konuluyor. Koray Hocamız da o toplantıya moderatörlük yapmıştı. Orada devamlı ortaya konulan konu ise Katılımdı. Yönergeye kentsel tasarım proje sürecine katılıma ilişkin somut bir madde yazılması talebini ilettik. Fakat hiç kimseden geri dönüş olmadı. Ali Vardar Hocamız, Almanya deneyimi olan emekli bir şehir plancısıdır, toplantıya katılamamış ama konuya ilişkin somut önerisiyle şekillendirmeye çalışılmıştır. Yönerge kamuoyu görüşlerine sunulduğu zaman eksik yönleri tartışılabilir.

İkinci önemli çalışmamız ise kentsel tasarım rehberleridir. Bu da önemsediğimiz bir çalışmadır. Çünkü bu çalışmamız ile kentsel tasarım sürecine ilişkin olarak ülkemiz için özgün bir model oluşturmaya çalışıyoruz. Bunun için önemli ülkelerin kentsel tasarım sürecini incelemek istiyoruz. Bu kapsamda yurt dışı örnekleri planlama sistemi içerisinde kentlerin gelişimine ilişkin olarak kentsel tasarımın yerini, konumunu ve uygulama aşamalarındaki etkinliğinin ne olduğunu saptayarak yeni ve özgün bir model oluşturulabilirliğini tartışmak istiyoruz. Sonunda ise planlama sistemi içerisinde kentsel tasarım rehberleri ile kentsel tasarım projelerini ele alarak, bunu bir mevzuat çalışması şeklinde ortaya koymayı düşünüyoruz.

Esasında kentsel dönüşümle ilgili belki süremiz biraz azaldı, ama birkaç slaytımız daha var. Şimdi kentsel dönüşüm kavramının herkesin bildiği gibi tarihi, kültürel mirasın, doğal çevrenin korunması, kanunun temel çıkış noktalarından biri olan zarar azaltma, risk yönetimi, sürdürülebilirliğin sağlanması gibi birtakım ilkeler çerçevesinde oluşturulması beklenmektedir, Uygulama aşamasında ise, demin de bahsettiğimiz gibi kentsel dönüşüm çalışmaları, kentsel tasarım projelerinden bağımsız imar planının anlayışıyla parçacı, belli bir noktaya odaklanan, sadece o noktanın sorunlarını çözen, ama kente hiçbir şey getirmeyen, kentin sorunlarını daha da fazlalaştıran ve kentsel bütünleşmeyi sağlayamayan bir süreç olarak devam etmektedir. Artık belediyelerin dönüşüm alanlarının belirlenmesinde kent bütününde kentsel dönüşüm master planlarının hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

2011 yılında kentsel dönüşümün nasıl olabileceğini, sürekli nasıl daha iyi yönetilebileceği üzerine çalışılmış ve birkaç ilden ciddi anlamda geri dönüşler olmuştu. Bunlardan bir tanesi İzmir, bir tanesi Eskişehir, bir tanesi de Antalya'ydı. Bu örnek illerden gelen dosyalar incelendiğinde: Kentin bütününe ilişkin bir üst ölçekli planın varlığı ve bu üst ölçekli planın içerisinde sağlıklaştırma, yenileme ve dönüşüm alanları belirlenmiştir. Aslında bu değerlendirme mevcut İmar Kanununda bulunan araçlardır. Artık kentsel dönüşümün, kent bütününde bir eylem olarak ele alınması zorunludur. Bu yönde de çeşitli çalışmalar Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılmaktadır.

İşte, kentsel dönüşümün temel yaklaşımı yaşam kalitesinin arttırılmasıdır. Biz sadece bu kanunla binaların kalitesini ortaya koymak zorunda değiliz, yaşam kalitesini de yükseltmek zorundayız. Bir kentin fotoğrafına baktığımız zaman planlardan ve tasarımdan beklenen analiz ve kararlarıyla birlikte planın kent bütününe ve çevresine etkisini ve uyumunu, ulaşım sistemiyle bütünleşmesini, sosyal ve teknik altyapı alanlarının sağlanmasını, kentsel doku ve yaşanabilirlik hususlarının dikkate alınması için konunun kent bütününde ele alınması gerekir.

Son slaytımıza geldiğimiz zaman esasında biraz öncede bahsettiğim gibi artık kentsel dönüşümün sadece yapı odaklı olmamasını, yaşam kalitesinin artırılmasına ilişkin de birtakım çalışmaların bulunması gerektiğini, yoğun yapılaşmış mahallelerde yapılı yaşam kalitesinin artırılmasının nasıl sağlanabileceğini, sadece parçacıl değil, bütüncül bir planlamayla, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini belirtebiliriz.

İlginize ve sabrınıza teşekkür ederim.

*SORU - CEVAP**

Soru - Cevap bölümünde salondan yöneltilen sorular ve tartışmalara yayın kurulu tarafından müdahale edilmemiş, çözümleme sonucu aynen yayınlanmıştır.

KORAY VELİBEYOĞLU- Çok teşekkür ederiz Sayın Nazım Özer'e, şimdi bize çok önemli bir noktayı da hatırlatmış oldu böylelikle. Aslında teorik olarak bir eksiğimiz de yok, yani yasa, yönetmelik, hatta yönerge seviyesinde evrensel doğrulara yaklaşan pek çok şey söylenmiş durumda. Şimdi neden olmuyor? İşte bunun üzerine biraz düşünmemiz lazım, ama daha çok belki sorun tespiti de tabii bugünkü oturumumuzun genel şeyi oldu. Ben burada biraz daha şeye yaklaşmak istedim; oturumda belki başarabiliriz, belki başaramayız, ama en azından bu çözüm önerileri üzerine biraz daha düşünebilmemizde fayda var. Çünkü sonuçta tartışacaksak konuları, geniş çevrede tartışacaksak, yani burada yerel yönetim, merkezi, kamu, sivil toplum ve diğer unsurlar, üniversiteyle birlikte tartışacaksak bunların araçlarını da oluşturmamız lazım, mekanizmalarını oluşturmamız lazım. Vekiller niye çalışmıyor, tabii bunların tespiti önemli, ama yenilerini de nasıl ekleriz, bunları da konuşmamız lazım. Mesela, kentsel tasarım rehberi gibi bir şeyden bahsedildi. Bu ilginç, tasarım stratejileri, KENTGES örneği mesela çok önemlidir. Mesela, KENTGES'ten çıkan benim de dahil olduğum bir çalışma vardı. Bu kentsel izleme çalışması KENTİZ diye bir şey, o tam oluşmadı, ama hikaye şuydu: 157 kentsel gösterge tanımlanmıştı bakanlığın kitabında, bu kentsel göstergelere göre kentin bir şekilde kalitesi, performansı ölçülecekti. Şöyle bir sorunla karşılaştık: Ben bunu mesela bir kent üzerinde test etmeyle ilgiliydi çalışmam, şunu gördük: Yani bu 157 göstergenin sadece 49'u düzenli toplanabiliyordu Türkiye kentlerinde, neredeyse kentleşme alanında özellikle işte kent mekanıyla ilgili göstergenin neredeyse tamamı yoktu elimizde. Şimdi bu kapasite probleminin yanında birde envanter problemi de var. Yani yöneteceğiniz şeyin bir kere envanterini bileceksiniz. Elinizde ne var, ne yok bileceksiniz. Şimdi sorunlar daha buralardan başlıyor. Tabii bunun bir başka sakıncası da vardı. İşte bu kentleri sıraladım, kentleri belli bir yere oturtmak, birbirleriyle yarıştırmanın da bir aracı olmuştu. İşte en suçlu kent, yaşam kalitesi en yüksek kent gibi meseleler çıkmaya başlıyor. Hatta bunlar bir pazarlama aracı da olmaya başlıyor. Yani tehlikeli yönleri var, ama yine de elimizdekileri objektif olarak nerede durduğumuzu bilebilmemiz için bu tür envantere mutlaka ihtiyacımız var. Maalesef bunun da henüz farkında değiliz. Mesela, bir kentsel tasarım projesi yapıyorsunuz, uygulamasında mesela Kamu İhale Kanunuyla yapılması doğru ya da oradan çıkacak uygulamadan nasıl bir sonuç bekliyoruz, nasıl bir verim bekliyoruz, bunların tartışılması lazım ya da bir yere özgü tekil diye ürettiğiniz bir kentsel tasarım projesinin bir imar planına mesela dönüştürülmesi o tekilliği, o özgünlüğü ne tür bir boyuta taşıyor, bunu da konuşmamız lazım. Demek ki burada belli araçların da, destekleyici araçların da gelmesi lazım. Mesela, katılım bugün konuşulan meselelerden birisiydi. Katılım mekanizmaları nasıl olacak? Bu özellikle bütünlük bir kriz olarak iki konuşmacımız da vurguladı. Yani bütünlüğü kuramıyoruz ya da algılayamıyoruz. Peki, o bütünlüğün araçları ne olabilir? İşte bir önceki oturumda şey vardı, mesela alan yönetimi gibi bütünleşik yönetim mekanizmaları, bunların denenmesi lazım. Mesela, İzmir'de biz bu alan yönetimiyle ilgili çalışmaları bir deneyelim dedik,

bir türlü olmadı. Yani bir kere bunun kaynaklarını oluşturamıyorsunuz, gerekliliğini anlatamıyorsunuz, bir sürü mesele karşınıza çıkıyor. Yani o araçları oluştururken bir yandan da sürekli müzakere içinde olmak lazım ve bunları anlatıyor olmak lazım.

Şimdi benim aldığım bir başka not da bu özellikle araçları oluştururken, mesela yarışmalar konusu Nazım Beyin özellikle değindiği konulardan bir tanesiydi. Acaba kentsel tasarım evet, konunun bir nicelik değil, nitelik problemi olarak tarif edeceksek, kentsel tasarımın burada bir yeri olması lazım. Fakat yarışmalar acaba bu nitelikli çevre üretme konusunda bize ne kadar yardımcı oluyor? Şu an biliyoruz ki bize de bir sürü yarışmanın uygulama şeyi gösterdi, bunların çoğu yarışma seviyesinde kalmış. Özellikle kentsel tasarım olduğunda uygulama oranları oldukça düşük, belki yüzde 1-2'lerde uygulanmış.

SALONDAN- Normalde dünyadaki, özellikle Almanya'daki örnekler, işte bu Lordlar bölgesindeki, liman sahasındaki yapılan katılımcı yaklaşımlar, vesaireler ciddi anlamda ülkemizden de takip edilebiliyor. Paylaşılanlar, izlenilenler, vesairelerle ilgili. Son zamanlarda araştırdığım işte kentsel tasarım yarışmalarının esasında en önemli amaçlarından bir tanesi alternatif üretmek, yani topluma toplumsal uzlaşmayı, toplumsal katılımı sağlamak amacıyla birden fazla seçeneğin sunulması ve sunulan seçeneklerin de toplum tarafından, meslek adamları tarafından tartışılarak, sonuca gidilmesi önemli. Esasında kentsel tasarım yarışmalarının amacı budur ve de kentsel tasarım yarışmaları şu anda yurtdışında ciddi anlamda kentlerin geleceğini şekillendirmek açısından önemli bir araçtır.

KORAY VELİBEYOĞLU- Evet, gerçekten nitelikli çevre mi üretiyoruz, yoksa hakikaten piyasanın yapabileceği bir işi yarışmalar yoluyla mı yapmaya çalışıyoruz, bunu bir düşünmemiz lazım ciddi anlamda, esas olan kentsel dönüşüm modelleri üzerine biraz, yani sürecin modellenmesi üzerine de biraz kafa yormak lazım. Maalesef işin bu kısmı hep geri planda kaldı. Tasarımın da o anlamda bir tür olan biteni meşrulaştırma adına bir araç olarak kullanılması da oldukça can sıkıcı bir yere doğru gidiyor. Şimdi tabii bu aidiyetsizleşme, kimliksizleşme meselemize bir cevap olabilir mi nitelikli mekan üretme? Evet olabilir, ama bunun sınırları nerededir, nasıldır, belki biraz Hüseyin Hocaya dönerek, eğer eklemek istediğiniz bir şeyler varsa bu konu üzerine tekrar sizin son görüşünüzü alayım, ondan sonra sorularla açacağız.

HÜSEYİN KAHVECİOĞLU- Laf lafı açıp çok genişliyor.

KORAY VELİBEYOĞLU- Bu çerçeve üzerine, kimliğe girmeyelim.

HÜSEYİN KAHVECİOĞLU- Salondan belki şey olur.

KORAY VELİBEYOĞLU- Bu tasarım kalitesi üzerine ve araçlar üzerine biraz daha açabilirsek.

HÜSEYİN KAHVECİOĞLU- Aslında çok kısa bir-iki şey söyleyeyim. Çok uzatmadan bu biz de hem jüri olarak, hem yarışmacı olarak pek çok süreçte yer aldık. Fakat bazen de şöyle bir şey haline gelebiliyor: Yani yarışmadan mucize beklenmeye başlanır hale, yarışma aslında bir yöntem, bir prosedür halindeydi. Evet, katılım ve daha çok işin bir sorunu çözmek için seferber edilmesi için iyi bir yöntem, ama onun nereden başladığı önemli, onun yeri, planı önemli. Aksi halde, yani o kurgu yarışmaya havale edildiği noktanın geri planı ve yarışmacının işe başlayacağı, devam edeceği yer tariflenmişse, çok yarışmadan çok da fazla medet umulmayabilir. Çünkü çoğu zaman da onun için gerçekleşemiyor yani en son şunu söyleyebilirim: Belki hemen işi biraz bizim kendimize atarken, bütün bu mesleğin içini nasıl doldurduğunuzla ilgili bir şey. Bir ikincisi, aldığınız pozisyonla ilgili bir şey. Yoksa hani bunlar iyi bir şekilde gerçekleştiğinde katılım diye bir kavrama gerek yok. Çünkü katılım zaten tasarımın doğasının içinde sizin gerçekleştirmeniz gereken veya ondan etkilenecek olanla kurmanız gereken iletişimdir ve tasarıma yansıtmanızdır veya bütün bina, hani hesaba gelebilir, matematik hesaba gelebilir benim dışımdaki diğer bütün konular da izafi tasarımın zaten kendi konusudur, ama öyle bir hale geldi ki bu mimari tasarımda da var. Mesela, bu yeşil bina sistemleri filan benzer bir şekilde zaten sizin yaptığınız mekanları konut yapıyorsanız doğal olarak her şeyini çözmeniz gerekirken bu sanki şimdi hani yeşil bina tasarımı yaparsanız artı bir şeymiş gibi, yani en azından bizim öğrenciliğimizde böyleydi. Karşılıklı konutta yönlere göre pencereler açılır olmazdı. Şimdi hani onlar sanki bir gelişmenin göstergesi olarak tarifleniyor. Sözü çok dağıtmayayım, ama her şeyi olumsuzlamak istemiyorum, ama bir taraftan marka kentler falan gibi kavramların da bir ayağı bir taraftan böyle de çalışır hale geliyor. Çünkü hani kentlerin geleceği ve çözüm denilince en çok referans verilen konulardan biri, hani değişik başlıklar altında kenti kendileri yeniden konumlandırması. Aslında o zaten tasarımın, planlamanın içinde doğal olarak olması gereken, çözmesi gereken durumlarla ilgili konular, dolayısıyla onlar çoğu zaman ya da zaman zaman diyelim ya da niyet olarak iyi niyetle de olsa hani şehri bütün gün tartışılan değer üretme meselesini katmerlemek için bir enstrümana dönmeye başlıyor. Yani daha yaşanabilir bir çevre, daha iyi bir kent ortamı, insani koşullar falandan ziyade daha ekonomik getirisi üzerinden ağır basar ya da o yöne çevrilir hale gelebilir.

KORAY VELİBEYOĞLU- Peki, şimdi bu noktada salona dönelim. Soru varsa soru almak istiyoruz son bölümde, buyurun.

SALONDAN- Ben bir mimar olarak Kentsel dönüşüm sürecini merak ediyorum, yani bir belediye kentsel dönüşüm yapmak istediğinde bakanlığın çıkardığı kanunu alıp, bir yerden dönüşmeye başlayabiliyor mu, yoksa bakanlığa dönüşümü denetlettirip, sunup, bu şekilde bunları yapmak istiyorum gibi onay alıyor mu? Onay alıyorsa buradaki denetim mekanizmasında kimler var ve nasıl bir onay sürecinden geçiyor ve daha sonra nasıl uygulanıyor? Onay süreci yoksa da kanundaki mesela hep bizde en

çok, Kayseri'de en çok duyduğum benim afet riski, çünkü bu en kolayı, evleri, yıllardan gelen yapıları şu anki afet riskine dayanıklı olması söz konusu değil. Bundan tutup çok rahatlıkla kentsel dönüşümün önünü açabiliyor. İnsanların bir şekilde söz sahibi olabileceği bir kısım kalmıyor. Eğer sen buna ikna olmuyorsan da, işte afet riski alanındasın zaten, kanunda da diyor ki afet riski alanındaysan burası kentsel dönüşüme uğrayabilir. Çok fazla bir söz hakkı kalmıyor, dolayısıyla kullanıcılar da bir süre sonra ranta yönelik bakış açısına sahipler. Bunları öğrenmek istedim.

MEHMET NAZIM ÖZER- Esasında bu tip toplantılara kurumu temsilen katılmanın en büyük sıkıntısı bu, Çevre Şehircilik Bakanlığı 9 tane genel müdürlükten oluşan bir bölüm ve bunun içerisinde 9 tanenin 1 tanesinde, hatta imar planlama içerisinde olmayan bir kentsel tasarım dairesi. Türkiye'de kentsel dönüşüm sonucunda hazırlanan kentsel tasarım projesi yok benim şahsi görüşüme göre, ben bunu bakanlıkta da çok sık dile getirdim, vaziyet planı var. İmar planı belirlenmiş, kentsel dönüşüm modeli ortaya konulmuş, bir vaziyet planı gelmiş ve bunun sonuçlandırılması istenilen bir şey. Yani temel sistem bu, şu anda bugün yurtdışı örneklerini incelediğiniz zaman bir kentsel tasarım projesi kentin bütününün birtakım ihtiyaçlarını çözmesini ya da o ihtiyaçları, sorunları daha fazlalaştıran bir eylem alanına dönüyorsa, zaten ciddi anlamda ele alışta bir yanlışlık bulunmakta. Hatta bizim en büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi tabiat varlıklarıyla ilgili bir kanun var. Bu kanunu yürüten bir genel müdürlük var. Kentsel dönüşümle ilgili bir kanun var, bunu yürüten bir genel müdürlük olması beklenirken iki genel müdürlük var. Kentsel dönüşüm temelinde baktığımız zaman alanın ilanı, işte alanla ilgili değerlendirmelerde bu söylediğiniz birçok sorunun cevabı esasında bu kurumsal yapılanmada, yani bizim kendi içimizde denetçinin ortaya koyduğu raporlarda da hep bunlar ortaya koyulmuştu. Belki yakın bir tarihte bununla ilgili düzenlemeler de yapılabilir. Yani bunun dışında bilmiyorum.

SALONDAN- O zaman hani kanun çıkmış artık, biz bunu deneyimleyerek mi doğrusunu bulacağız peki? Yani bu zamana kadar kaybettiklerimizle mi doğruyu bulacağız, yoksa kanun çıkmamalıydı da sanki tam düzenleme oturduktan sonra mı yapılmalıydı uygulamalar? Çünkü çok ciddi alanlar içerisinde yapılıyor kentsel dönüşümler ve kentin içinden kimliğini tamamen değiştirebilecek çalışmalar. Türkiye'de biraz belki kanun çıkıyor, esnek maddeleri oluyor. Onlar bir süre suiistimal edildikten sonra düzeltiliyor, düzenleniyor. Bu kadar büyük bir karardan, bu kadar büyük alanları kapsayan kentleri tamamen değiştirebilecek olan bir şey kanun çıkmadan önce mi yapılmalıydı söylediğiniz düzenlemeler …

MEHMET NAZIM ÖZER- Bir de tabii şu olay da var, yani kentsel dönüşümün en büyük sıkıntılarından bir tanesi süreçle ilgili hemen sonuçlandırılması gerekli birtakım şeyler. Çünkü kanunda diyor: Buradaki yaşayan insanlar bu alanda bu şekilde yaşamaya devam ederlerse birtakım doğal olaylardan dolayı birtakım şeyler olabilir. Ne oluyor? Herkes hemen hızlandırın, sonucu şey yapalım falan tarzı yaklaşımlar var. Mesela, bizim bu alanların Kentsel Dönüşüm Genel Müdürlüğüyle birlikte konuştuğumuzda bu alanların mümkün olduğu kadar belli bir metrekarenin altına inmemesiyle ilgili ciddi anlamda bir talepler vardı. Bizim çok umduğumuz iki tane proje var diye düşünüyorduk. Bunlardan bir tanesi İzmir Karabağlar 90 hektarlık bir alan, bir tanesi de Bursa'da Yıldırım Belediyesinin sınırları içerisinde, o da 500 hektarlık bir alan, yani Türkiye'nin en büyük iki kentsel dönüşüm alanları. Kentsel dönüşüm alanı ilan edilmeli mi, edilmemeli mi, bunun bütün tartışmaları var, ama biraz daha bütüncül yaklaşılması için, mesela o Yıldırım Belediyesinin yapmış olduğu çalışmaları Hüseyin Kaptan Hocamız yürütüyordu. Yani bizim şehircilik derslerinde aldığımız eğitimde yeşil sistemin bütünlüğü, ulaşım sisteminin noktası, kamusal mekanın yer paylaşımı gibi birtakım şeyler vardı. Oradaki binanın kat yüksekliği 4, 6 ve 8'di. Kademeli bir geçiş vardı. Yani baktığımız zaman çok olumlu yanları vardı, ama proje işte belediye başkanının değişmesi, farklı birtakım aktörlerle birtakım şey oldu. Yani bizim esasında ciddi anlamda bir süreçle ilgili sıkıntımız var. Kentin 25 yıl sonra alabileceği birtakım durumları 5 yıl sonra almayı bekliyoruz. Çünkü o 5 yıllık, 4 yıllık eylem alanları var. O eylem alanlarını sıkıştırdığınız zaman ciddi anlamda sorun oluyor. Mesela, Danimarka'dan bir örnek vereceğim. Danimarka'da ünlü bir Danimarka bira firmasının kent içinde kalan bir kentsel arsasının yarışması düzenleniyor. Yarışmayı kazanan proje ekibi 35 yaşında genç bir ekip, diyorlar ki siz bundan sonraki mesleki kariyeriniz nasıl bir şekil alacak? Bizim diyor 30 yıllık mesleki hayatımızı bu alan ortaya koyacak, o alanın şekillenmesi, biz bunu topluma anlatacağız, toplumdan geri dönüşler alacağız, tartışacağız, birtakım şeyler var ve uygulamasını yapacağız. Yanlış hatırlamıyorsam 30 hektarlık bir alan, yani İstanbul için bu bir parsel, bir anda dönüşecek bir yapı. Beklenti ve dönem bakış açısı bizim biraz daha geride olduğumuz için daha fazla ele almamız gerekiyor. Yani bu sorduğunuz soruların cevabı içerisinde herhalde bunları sayabiliriz.

KORAY VELİBEYOĞLU- Tabii, yani bu şeylere rağmen, bu hızlı gelişmeye rağmen hız en önemli vektörümüz, yani en büyük beklenti bu, her şey hızlı, çabuk dönüşsün ve olabildiğince hızlı olsun. Tabii şimdi alanlara baktığımızda 500 hektarlık bir kentsel dönüşüm alanı varsa bu 500 hektarı tasarlayacak kişi çok önemli bir kişi olması lazım. Tek bir kişiye biz böyle bir tasarlama yetkisi veriyorsanız bunun çok önemli bir kişi olması lazım. 500 hektarlık bir alan hiç ihmal edilecek bir alan değil, çok büyük parçalar halinde bir kentin bir bölümünü dönüştürmek, hatta belki de birbiriyle ilişkisiz biçimde dönüştürmek ileride çok büyük sıkıntılara yol açabilir. İşin bu boyutu da var, hani ne kadar iyi tasarladığınızı varsayarsanız varsayın, çok büyük alanlar bunlar.

SALONDAN- Tabii, dediğiniz en önemli konu, yani burada katılım sürecini unutmamamız gerekiyor. Yani bu tarafları toplumsal uzlaşma açısından.

KORAY VELİBEYOĞLU- Peki, bir soru daha alalım.

SALONDAN- Ben çok kısa bir şey söyleyeyim. Benim anladığım kadarıyla aslında çok teşekkür ederim, her iki konuşmacı da benim çok ufkumu açtı. Nazım Beyin söyledikleri çok çok iyi oldu, şundan: Şimdi aslında yasaya baktığınızda tabii yasayı biliyorum, bizim eleştirdiğimiz şeyler de var, ama bu kapsamına baktığımızda bir sorun yoktu, ama ben daha Türkiye'de bu yasanın bütün bu saydığınız özelliklerine göre yapılmış bir kentsel dönüşüm projesi hatırlamıyorum. Hatta yok, bir de üstüne üstlük buradan şöyle bir sonuç çıkıyor: Aslında bizim kentsel dönüşüm projesi diye tartıştığımız, kavga ettiğimiz her bir şey aslında kentsel dönüşüm projesi değilmiş meğerse, bunlar sadece birer bir konut üretim projesiymiş. Yani bu yasada sizin anlattığınız hem tasarım bölümünde, hem dönüşüm bölümünde anlattıklarınızla yapılan işler arasında hiçbir ilişki yok. O nedenle bunlara kentsel dönüşüm demelim bari, diyelim ki mesela, konut üretimi, yeni konut üretimi projeleri demek daha doğru.

KORAY VELİBEYOĞLU- Yeniden konut üretimi.

SALONDAN- Yık yap denilebilir, bir şey denilebilir, ama o değil, kentsel dönüşüm değil, o anlaşılıyor.

SALONDAN- Yap-sat, yeni yap-satçılar, bir şey bu.

KORAY VELİBEYOĞLU- Tabii, bir miktar öyle, tamamen yıkıp yeniden yapıyorsanız evet, dediğiniz doğru.

SALONDAN- Ben sadece konut alanlarında yapılmadığı için veya iddia edildiği üzere kent içinde kalan stadyumun taşınmasını da bir kentsel dönüşüm projesi olarak sunulabildiği için tabii buradan daha da farklı, sadece konut üretimi değil, ticari…

SALONDAN- Ama yine konut üretimi yapıldı stadyumun yerinde.

SALONDAN- Yok, burada ticari bir faaliyet söz konusu. Şimdi ben sanki kentsel dönüşümle ilgili ülkede bir kafa karışıklığı olduğunu düşünüyorum. Yani kentsel dönüşüm sizin bakanlıkta üzerinde konuştuğunuz gibi biraz alan olarak büyük bir alanı kapsasın filan diye düşündüğünüz şey, şimdi ben dün İstanbul'dan geldim. İstanbul'da işte Bostancı'da her parselde şurada kentsel dönüşüm yapılıyor, burada bilmem, parsel bazında kentsel dönüşümler yapılıyor. Yani o kadar kafa karışmış ki her şeye kentsel dönüşüm deniliyor. Orada yıkılan iki katlının yerine dört katlı veya beş katlı bina yapılması kentsel dönüşüm olarak algılanıyor. Yani bunun kriterleri aslında tam olarak ortaya konulmadı gibi düşünüyorum. Ben o yasanın çıkışı bile, hani tartışmaya açık olan kısmı riskli alan diye çıkışı, yani riskin nereden geldiği, şimdi burada dönüşüm yapılacak yerde acaba bir fay hattı var mı, falan filandı. Aslında yapmayı kafaya koy-

duk, altında fay hattı var diye fay hattı arıyoruz. Bir dönem şey vardı, belediye meclis kararıyla fay hattının taşınması gibi birtakım şeyler vardı. Fay hattını taşıyıp da orayı konuta açacaktık. Şimdi böyle bir şeyler arıyoruz. Yani risk vardır, yapalım da burada bir dönüşüm yapalım filan, bilemiyorum, çok sağlıklı oturmuyor gibi geliyor. Yani demin dediğiniz şeyden bahsediyor, bakanlığa alındı bu, yasayı çıkaran bakan değişti, kadrosu değişti, genel müdürler filan, işte o dediğiniz ikisi orada, üçü burada kaldı. Bir şekilde yürüyor gibi duruyor, ama hani doğru gitmiyor diye düşünüyorum. Sanki bunun bir öncelik sıralamasının gerçekten yapılması gereken kriteri olsun gibi, hani sizin kentsel tasarımdan verdiğiniz örnek doğrultusunda, bu kentsel tasarım rehberi hazırlanması filan gibi bir durum söz konusuysa, o zaman hani kentsel dönüşümün yapılacağı bir kriter olmalı diye düşünüyorum. Yok, işte Büyükşehir Yasasının bilmem kaçıncı maddesine göre Büyükşehir Belediyesi belirler ve kentsel dönüşüm yapar, böyle de bir telaşla bu iş yapılsın veya Bakanlar Kurulu kararıyla bakanlar tarafından işte ilan edilsin ve böyle bir dönüşüm yapılsın. Bu arada tabii müteahhitlerin yapıldığı parsel bazındaki çok da şık olmayan, yani şeyi tartışılır. Ben hakikaten 25 senedir bu mesleğin içinde bunu çözemedim. Şöyle çözemedim, hakikaten belki riskli yapılar var bunların arasında düzeltilmesi gereken, ama oradaki mahalle kültürü de değişiyor. Hemen yanı başımızda bir inşaat var, o inşaat bitecek, çok muhtemeldir ki bir sonraki parsele geçilecek, orada bu inşaat devam edecek, onun karşısındaki belki yıllarca inşaat gürültüsü, tozu dumanı, bilmem nesi filan bilemiyorum, yani bunları çözemediğim için de biraz paylaşayım istedim. Ömer Ciner ben, şehir plancısıyım bu arada, onu da söylemeyi unuttum.

KORAY VELİBEYOĞLU- Katkıydı daha çok.

SALONDAN- Evet, Hocamın söylediğine katkı olsun.

KORAY VELİBEYOĞLU- Teşekkür ederiz. Buyurun.

SEZAİ GÖKSU- Ben şimdi bu konuşma çok iyi oldu aslında, bende böyle içimde kalan bir şey vardı, şimdi onu sizinle paylaşmak istiyorum. Şimdi Türkiye'de benim gözlediğim kadarıyla çok farklı kentsel dönüşüm uygulamaları var. Bunların hepsinin de yasal düzenlemeleri farklı. Şimdi bir tür dönüşüm meselesi var, 99 felaketinden sonra riskli alanlara ilişkin bir müdahale gerekli oldu. Ona ilişkin bir dönüşüm süreci var. Bunun mesela afete maruz olan bölgelere ilişkin büyük bir dönüşüm projesini İzmir yaşadı, ama o daha çok bir tahliye problemiydi. Kayan bir bölge olduğu gibi boşaltılıp, kentin bir yerindeki bir toplu konut, TOKİ'nin ürettiği bir toplu konut alanına geçirildi. Şimdi bu İstanbul'da, başka yerlerde de böyle afete maruz kalan bölgeler için bir dönüşüm süreci yürüyor. Bunlar böyle kentin değişik yerlerinde belki bunların bir bölümü hakkında da şeyin çok fazla ilgisi yok. Yani taşınmaz sermayesinin, gayrimenkul sermayesinin çok fazla ilgisi yok. Bir başka dönüşüm meselesi planla kararı verilmiş, yani bir planı yapılmış, fakat çeşitli sebeplerle ki onların arasında en

önemlisi mülkiyet problemleri nedeniyle bir türlü gerçekleşememiş, hayata geçememiş bölgeler için özel projeler yapıldı. Bunun da yine örneğini İzmir'de yeni kent merkezi diye bilinen 2001 yılında yarışmaya çıkarılan işte İsviçreli Brandin'in birinci geldiği 550 hektarlık bir yeni kent merkezinin dönüşüm problemidir. O plana göre bir planı olan, ama o plan doğrultusunda bir türlü yapılaşamayan bir bölgeyi yapılaşmasını daha cazip hale getirmek için böyle bir şey. Şimdi aslında bu da çok ilginçtir, yani o da gürültüsüz patırtısız yürüyor. Gürültülü olan mesele kentin bazı bölgelerini rövanş alarak ele geçirme projeleri var. Dava orada kopuyor zaten, bu 5366 meselesi, yani yenileme alanı ilan edip, orada yaşayanları sürüp, kentin önemli bölgelerini ele geçirme, bütün dönüşüm şeysi, asıl gürültü orada kopuyor. Çünkü orada doğrudan bir el koyma var. İlk birikimden hiç farkı yok, İngiltere'deki çitleme meselesi gibi, ilk çitleme olayı hiç farkı yok. O asıl problem, işte bunlar soylulaştırılan, mutenalaştırılan diye literatürde yer alan ve bizin işte İstanbul'dan örneklerini gördüğümüz şeyler henüz mesela başka kentlerde ben bu tür uygulamalar çok izlemedim, görmedim. Henüz sermayenin ilgisini çeken ve kentin başkalarının eline geçmiş, ama almak için harekete geçtiği, o işte rövanşist kent teorisinin de söylediği gibi o tür alanlar henüz İstanbul dışında galiba yok, ama İstanbul'da var ve asıl kentsel dönüşüm problemi bu.

Şimdi ötekisi, şimdi mesela diyelim ki bir bölgede kentsel dönüşüm yapılacak. Orada zaten insanlar yaşıyorlar, onlarla muhtemelen bir pazarlığa oturulacak. Proje maketi gelecek, nihayetinde bir kentsel tasarım yapılacak. Maket üzerinden masaya oturacak. Kardeşim, bak sen burada oturuyorsun, sana şu daireyi, şu daireyi vereyim, bir daireyi, iki daireyi, işte bilemediniz bir yoğunluk artışıyla böyle bir alan gerçekleşecek, gidecek. Yani Bursa'da yapıldığı gibi, bilmem nerede yapıldığı gibi işte burada da muhtemelen bu Kayseri'deki kentsel dönüşüm alanında olduğu gibi. Şimdi burada da katılım sürecini aştığınız zaman, katılıma projeyi açtığınız zaman bu orada yaşayanların katıldığı bir süreç haline geliyor ve ben böyle çok tehlikeli bir süreç yaşadım. Yani katılıma karşı değilim, ama katılımın fetişleştirildiği bir durumda onun dönüştüğüne şahit oldum. İzmir'de bir bölge, bir sulak alan, arkası bir tarım alanı olarak kullanılan bir bölgede bir dönüşüm talep edildi. Dediler ki bu bölge çok kıymetli bir bölge, biz bunu imara açalım. Açalım ağabey, doldurduk salonu, bütün oradaki tarım işçileri, yani müteahhitleri geldiler mi? Örgütlenmişler zaten, çünkü adam diyor ki kardeşim, sen mavi şeyini diktin mi, ben oraya bakıyorum, ben burada artık maydanoz yetiştirmek istemiyorum, her gün mavi şehri görüyorum, sen orayı verdin ya diyor. Bir anda toplantı ele geçirildi, döveceklerdi bizi, toplantıda konuşuyoruz, yani nasıl ele geçirilecek? Şimdi oradaki katılım, orada kuşları kim temsil ediyor, böcekleri kim temsil ediyor, hayvanları kim temsil ediyor? Orası sulak alan, dolayısıyla orada böyle bir dönüşüm projesi yapıldığı zaman orası onların bahçesi haline gelecek, ama orada artık oradaki doğal hayat beklenebilir mi? Bu bazı dönüşüm alanlarında da katılımın çok böyle, yani katılım konusu açıldı diye ben de bunu açıyorum. Katılımın da çok böyle dengede tutulması ve mümkün olan bütün tarafların katılımının sağlanması.

Şimdi temsil edilemeyen bir sürü grup var, bir sürü dezavantajlılar var, gelemeyenler var. Yani İzmir'de dil bilmediği için kamusal alana çıkamayan kadın nüfusu var. Bir kadın nüfusu var gecekondu bölgelerinde kamusal hayattan dışlanmışlar, çünkü dil bilmiyorlar, Kürtçe dışında başka bir şey bilmiyor. Ben şimdi bunu nasıl katacağım? Bu temsil meselesi, katılımda temsil meselesi çok dikkatli bir konu. Bir de çok teknik konularda ben katılımı biraz da tehlikeli buluyorum. Şimdi enerji nakil hattı geçirilecek, bu tartışılır mı? Enerji nakil hatları güzergahı toplumda nasıl tartışılır, bilmiyorum. Bu giderek o şeye benzer, arabam bakıma gidiyor, ustayla beraber motorun içine kafamı sokacağım, egzantrik kayışını tartışacağım.

KORAY VELİBEYOĞLU- Sezai Hocam, aslında bu şeyde, mesela yenilenebilir enerji örneğinden, enerji şeyinden temiz enerji güzel, ama İzmir'de tepki var, rüzgâr enerjisine tepki var.

SEZAİ GÖKSU- Çünkü her pinom noktası ele geçirildi.

KORAY VELİBEYOĞLU- Tabii, yani burada dediğiniz gibi temsiliyetler açısından orada kendini savunamayacağı gruplar var. Bunlar ortaya çıkıyor. Belki o altını çizdiğiniz nokta çok önemli, yani temsil edilemeyenlerin nasıl sürece dahil edileceği konusu, bir de hakikaten katılımı ne şartlarda, koşullarda açacağınız konusu. İşte o yüzden modeller geliştirilmesi lazım, yani bizim şimdi burada sürekli şikâyet edip duruyor olmaktan öteye gidecek bazı şeyler yapmamız gerekiyor. Mesela, İzmir'de şu an denenen kıyı tasarımda olsun, tarih projesinde olsun çeşitli katılımcı modeller var. Projenin yapısına göre katılımcılık mekanizması değişiyor. Bu da çok olağan bir şey, yani teknik bir şey yok, katılımcılık yok. Bunun denenmesi lazım ve bunun uygulama sonuçlarının paylaşılması lazım. Projeye özgü olarak tekrar tekrar düşünülmesi lazım diye düşünüyorum. Bunları konuşabildiğimiz ölçüde biraz daha gelişebileceğiz, öteki türlü yine herhalde 10 sene sonra aynı soruları, aynı meseleleri yine konuşuyor olacağız diye düşünüyorum. Peki, başka?

SALONDAN- Ben şehrin mantığının başka türlü çalıştığını, bizim uzmanlık bilgilerimizle ancak bunu sorgulayabildiğimizi ve belli açılardan temsil ederek, ama asıl tekrar kendi düşüncemizden de şüphe ederek çoğulcu bir şekilde tabii ki temel, bir profesyonelin temel davranış biçimidir, ama siz daha açılış konuşmasında şey dediniz: Eğer bu şeyi yapmayı, dönüştürmeyi … demek ki başka bir paradigmatik bir değişime ihtiyaç vardır ya da bilgimizi teçhizatlandıracak yeni pratiklere veya kurumsallaşmalara ihtiyaç var. Çok aslında biz mesela şeye gitmek, yani başka örnek verince acaba görebiliyor muyuz? Yani mesela, Fatih Belediye Başkanı bu şeye taşıdık, Avrupa Parlamentosuna taşıdık Sulukule'yi, o sırada Habitat'tan tanıdığınız iki tane hoca geldiler ve o mahallede yaşamlarını geçirdiler. Hayatlarını orada geçirdiler. O projeyi yapan insanlar oraya bir kere bile gelmedi. Onlar geldiler ve hiçbir şekilde o insanların hayatlarına müdahale etmeden nasıl kendi uzmanlıklarıyla onlar arasında ilişki olabile-

ceğini 15 gün boyunca orada yaşadılar ve göstermeye çalıştılar. Ondan sonra Avrupa İskan Fonu destek vermeyi kabul etti Sulukule projesine, Kültür Başkenti programına konuldu. Bütün bunlar olumlu gelişmeler, belediye başkanı da etkilenmeye başladı. Fakat bir şeyler başka bir yerden başka türlü çalışıyor. Şimdi böyle seksiyonlara ayrılınca yukarıdan reis ne derse o olur. Yani o zaman çünkü kendisi bir zeka üretemediği için o kurumsal yapı yukarıdan manipüle edilmesi o kadar kolaylaşıyor ki yukarıdan birisi bir şey söylediğinde hemen Gezi'deki olay gibi oluyor. Yani halbuki durumu başka bir başarıya dönüştürmek mümkün, o kamusal alan yıllardır kullanılmıyor, müzakere özürlü bir süreç de geliştirmiş değil Gezi, yani orayı canlandırmak, halkın kullanımına açmak mümkünken hemen yine eski şeyler depreşiyor ve hafıza kurbanı oluyor aslında, siyasetçilerin de temel problemi var, hafızalarını sorgulayamıyorlar. Onun yarattığı şeyleri göremiyorlar.

Şimdi Sulukule projesini bu üniversite o kadar mükemmel yaptı ki çünkü mimari bir proje yapmadı, oturup da böyle bina resmi çizmediler. Çünkü inşaat projesi çizmiyorlar onlar, gençler için mesela şeyler araştırdılar. Üretim şeyleri çıkartılar, gelişme trendlerini çıkardılar, onlara nasıl fırsatlar sağlanacağını, istihdam dışı kalmış nüfus var, onlara neler sağlanacağı, mesela 18 ayrı üretip tipolojisi olduğunu ben bilmiyordum surların hemen bitişiğinde, İngilizlerden öğrendik. Çok şey, Fatih Belediye Başkanı resmen aşağılık kompleksine kapıldı. Yani bir İngiliz geliyor da Sulukule'yi benden nasıl daha iyi tanıyor diye ve kendisi sonunda söyledi ve ekibi ile Londra'ya gittiler ve ders almaya başladılar. Aylardır gittiler-geldiler, yahu öğrenmek için bu kadar uğraşmaya ne gerek var, bu kadar çaba, yurtdışı seyahatler, 500 Euro'luk oteller falan, yani Habitat sırasında konuşuldu işte, Habitat'ta hatta bir deneme de yapıldı. 1996 yılında, onlar da Fatih Belediyesi sınırları içindeydi. Bir kere şey yaparsanız, bir yerde bir çalışma yapacaksanız bir kere piyasa aktörlerine tamamen kapalıdır. Çünkü kamusal niteliğin bir parçasıdır fikir üretimi, bunu siz piyasaya açamazsınız, suçtur diyor. Avrupa'daki müktesebat, rekabet kurumları bir kere bunu suç olarak tanımlıyor. Yani bizde her gün belediyelerin yaptığı işi suç olarak niteliyor şu anda uymakla mükellef olacağımız, gelecekte öyle umuyoruz, böyle bir müktesebatın içinde, çünkü siz tanımlanmamış işi nasıl ihale edersiniz? İhale kapalı bir süreçtir. İmar planları arkadaşlar biliyor musunuz, ihaleyle yapılıyor Türkiye'de, bütün ne kadar imar planı varsa, ismi zaten komik de, siz teknik şartnameyi ne kadar mükemmel yazarsanız yazın, bürokratlar olarak orada kadın çalışmaları konusunda yaratıcı fikri siz nasıl üretirsiniz? O bir deneyimdir, o başka bir şeydir, iddiadır. Tasarım da öyle, mimarlık tasarımı da böyle ayrıca, bunu böyle standart kalıplar altında ihale şeklinde hizmet alımına dönüştüren korkunç bir yalanla karşı karşıyayız. Kim bunu söylüyorsa, ihaleyle yapılabilir bu iş diyorsa ki yalandır arkadaşlar, yüzünüze baka baka yalan söylüyorlardır. Keresteyi bile ihaleyle alamazsınız, cinsini bilmeniz lazım.

SALONDAN- Buna ben de katılıyorum zaten,

SALONDAN- Şimdi burada misyon odaklı bir örgütlenme var, oluşturuluyor mahalle ölçeğinde ve bunun içine kadın konusu, sizin söylediğiniz maydanoz yetiştirme şeyine, onların temsiline kadar olabilecek bütün entelektüel şeyle, kenti nesneleştirmeyen, çünkü nesneleştiren bilgi aslında gösterileni rehin alan bilgidir. Gerçeği bize gösterir, uzmanlık söylemi budur. Tam tersine bu çoğulcu, sorgulayıcı yaklaşım maydanozun katılım hakkını da yürütebilecek bir yaklaşımdır, çünkü bağımlı değildir. O yüzden birinci eşikte tamamen piyasa aktörlerine kapalıdır ve suçtur, dünyanın her yerinde de böyledir. Medeni dünyada proje hizmetleri, fikir hizmetleri kamusal niteliğin içeriğini oluşturur, ama teknokratlar yapsın diye değil, bizde hemen o anlaşılır. Piyasa değilse o zaman tamam, teknokratın zalim ellerine teslim edilecek demektir. O daha da tehlikeli, belediyeler var, kentsel tasarım yaptırıyorlar kendi bürokratlarına. İkinci faz özellikle kamusal niteliğini oluşturacak fikirleri toplayacağınız şey açık uçlu olmak zorundadır. Kurumsal enerjilere, katılıma açık olmak zorunda, katılım deyince yanlış anlaşılmasın, böyle piyasa spekülatörlerinin katılımı gibi değil, tam tersine o faz da piyasa aktörlerine kapalıdır. Yani müteahhitlere, yatırımcılara, spekülatörlere, çünkü fikir yok ortada, siz Tarlabaşı'nı nasıl ihale edersiniz? Belediye başkanı açıkça suç işlemiştir. Sulukule'ye nasıl inşaat şeyine dönüştürürsünüz, suç işlenmiştir bütün bunlarda, ayrıca bu parçalı yamalı bohça şeyine bakın, ben geçen hafta o karda Emirgan Parkından arkaya doğru da yazdım. 6Ankara, mesela hemen korunun arkasında, o vadinin tümüyle korunması gerekir aslında normalde, yani kamu nasıl bunu yapabiliyor? Merkezden kalkıp, İstanbul'daki bir alanın nasıl bir işlev kazanacağına Ankara karar veriyor? Böyle bir şey dünyada olamaz. Açık açık söyleyelim, artık ağzımızda bakla ıslatmayalım. Ankara'dan kalkıp da İstinye'nin sırtlarında yeşil alanlara Ankara karar veremez, elini çekmezi lazım Ankara'nın. Belediye de şöyle diyor: Evet, orası bizim korunun dışında. Sen Büyükşehir Belediyesinin sanki orada restoran işletmecisi orada, yani Beltur kendi parselimin dışında diyor. Şimdi bu işleri aslında biz uzmanlar böyle dolandırmayı çok seviyoruz da işin biraz esasına girelim. Artık bıçak kemiğe dayandı. Bu yarattığımız, şu anda yaratmakta olduğumuz çözüm diye zannettiğimiz şeyler geleceğin muhteşem sorunları. İşte sürdürülebilirlik kavramı gelecek kuşaklar içindir. Biz onların bütün hayatlarını ipotek altına alıyoruz şu anda ve hiç de hakça değil. Sadece günümüzdeki katılım değil, gelecek kuşakların katılım hakkını şu anda engellemekle meşgulüz. Onun için artık gevelemeden doğrudan şeye gelmek lazım, ciddi bir siyasi krizle karşı karşıyayız. Bunu geçiştiremeyiz.

KORAY VELİBEYOĞLU- Teşekkürler. Başka soru veya katılım yoksa, ama hiç, arkada bir sürü genç oturuyor ve hiç soru sormadılar. Belki de kendi özeti de olabilir, yani katkı da olabilir, buyurun.

SALONDAN- Birinci sınıf öğrencisiyim. Belki burada söylediklerinizin çok çok azını anladım, muhtemelen öyledir. Ben şunu merak ediyorum: Kentsel dönüşüm ya da kent tasarımının amacı ne? Amacı ne derken bu galiba ihtiyaç ve tedbirden doğmuş

bir şey, ama şu an en son düşünülen ya da addedilen şey haline gelmiş durumda. Arkada konuşan bir beyefendi de söylemişti, burada deprem tehlikesi var ya da fay hattının üzerindeki, fay hattını dönüştürelim. Yani buradan böyle bir şey doğmuş, böyle bir fikir doğmuş ve ondan sonra a, biz bunu niye daha önce düşünmemişiz, buradan çok para döner diye bir anda büyümüş bir şey gibi geldi bana.

KORAY VELİBEYOĞLU- O arkadaki beyefendi de çözememişti meseleyi, bizim de herhalde burada çözmemiz çok zor anlattığın şeyi. Peki, sen düşünüyor musun nasıl bir yere düştüm diye? Kentsel dönüşüm ve tasarımda ne yapacağız diye düşünüyor musun? Aslında tabii konu eğitimden de başlıyor, her şekilde başlıyor. Kurumsal kapasite o kadar çok bileşeni var ki, şu an senin soruna cevap vermemiz çok zor.

SALONDAN- Ben cevap alamayacağımı anladım zaten. Mimarlık eğitimimde bu kadarını çözebildim yani. Bu bir sorun ve tartışma, zaten panelin de, konuşmaların da cevapla bir alakası yok, tartışma, mimarlık bu diyorum, yani cevabı olmayan sorular.

KORAY VELİBEYOĞLU- Peki, müsaadenizle bitirmeden arkadan bir soru daha alacağım, öyle bitireyim. Sizden bir soru ya da katkı bekliyoruz.

SALONDAN- Merhabalar. Bu kentsel dönüşümü Kayseri'de bu bazı parselleri yıkıp, diyorlar ki Naim Beyefendi de söyledi burada oturan, tek bir parsel, tek bir binayı yıkıp, üstüne kentsel dönüşüm projesi adı altında kendi projelerinin üç boyutlarını koyup, evleri satıyorlar. Soru değil, kendi düşüncemi söylemek istedim. Bunun şimdi eskiden bu yap-sat vardı ya, arsa satın alınıp, hâlâ var tabii, arsayı satın alıyorsun, üstüne ev yapıp satıyorsun. Bu sadece şu an şu durumda yık-yap-sat olmuş diye düşünüyorum.

KORAY VELİBEYOĞLU- Çok teşekkür ederiz katkılar için, ben oturumu kapatıyorum. Çok teşekkür ediyorum bütün katılımcılara.

Koray VELİBEYOĞLU

Değerlendirme

Kayseri Mimarlar Odası ev sahipliğinde gerçekleşen "Kent Tartışmaları 1- Kentsel Dönüşüm" konulu etkinlik içinde yer alan "YENİ-DEN KENT" oturumlarının ikincisi 'kentsel sorunlara güncel yaklaşımlar ve uygulamalar' olarak belirlenmiş, tartışma konuları bu alanda etkin görev alan aktörler tarafından değerlendirilmiştir.

Bu oturumda keşfedilmeye çalışılan şey, kentlerin dönüşüm süreçlerini ele alırken uygulama boyutunda olup bitenler ile ortaya çıkan aksaklıklara çözüm üretme yönünde bir araçlar seti ya da uygulamalar seti var mı, güncel uygulamalar nedir, bu konu ile ilgili uygulayıcı kuruluşlar ve ilgili diğer taraflar ne düşünüyor, yani bakanlık ne yapıyor, belediyeler ne yapıyor, iyi uygulama örnekleri var mı ve bizim kentsel dönüşüm pratiğimize baktığımız zaman, daha doğrusu kaliteli bir kent mekanı üretmek anlamında elimizdeki araçlar nedir gibi sorular ve sorunsallar üzerine odaklanmıştır.

Bu soruları kavrayışımızda iki temel mesele yatmaktadır. Birincisi kullandığımız araçlar. İkincisi ise problemi algılama biçimimiz. Bir pratiği icra etmek ve dönüştürmek için kullandığımız araçların sadece araç olmadığını değer de barındırdığını bilmek gerekiyor. Bizim şehirleri kavrayışımız biraz bu araçları kullanışımızla, onu kavrayışımızla da şekilleniyor. Tam bu noktada, o araçlarla ürettiklerimizden memnun olmadığımızda mevcut pratiği aynen yeniden üreterek hareket edemeyeceğimizi de bilmek gerekiyor. Problemlere bakış açımızı özetleyen Albert Einstein'in çok önemli bir sözü var: "Problemin ortaya çıktığı seviyede durumdaki bilgi ve beceri seviyemizle çözmeye kalktığımızda, tekrar tekrar denediğimizde aynı yanlışın içine düşmüş oluyoruz" Yani bunu bir şekilde aşmamız gerekiyor. O seviyeyi içinde bulunduğumuz ortamda sorunların dışında düşünme becerisi göstererek aşmamız gerekiyor. İşte bu yenilikçi düşünceyi, yaratıcı düşünceyi ne kadar kendi alanımıza uygulayabiliriz, ne kadar sorabiliriz, bunu ne kadar başarabiliriz? Bu oturumun satır aralarında bu konulara da değinilmiştir.

Birinci soru ile ilgili olarak, oturumda belki de araçlardan önce bunları kullanan ve etkilenen tasarımcının iktidarı ve bunu ne kadar paylaşmaya gönüllü olduğu ile başlamak düşüncesi gelişmiştir. Öncelikle kenti yeniden şekillendirirken karşılaştığımız konuların bizlere hınzır problemler (wicked problems) yarattığını bilerek hareket etmemiz gerekir. Tasarım alanındaki problemlerin çok boyutlu, karmaşık yapısının tasarımcının zihninde nasıl şekillendiği ve çevreyi nasıl algıladığı ve kavramsallaştırdığı üzerinde durmak gerekir. Christopher Alexander'in "Kent Ağaç Değildir" (A City is Not a Tree) çalışmasında

bahsettiği, anonim ve yüzyıllar içinde organik bir süreçte doğal olarak gelişen bir kent ile tasarımcı eliyle doğal olmayan bir şekilde ve hızda, ağaç yapısında hiyerarşik gelişen kent arasında sınırları nereye koyacaksınız? Devraldığınız kenti tasarlama yetkisini nasıl kullanacaksınız? Burada tasarımcının iktidarı nerede başlıyor ve bitiyor? Kır ve kent arasındaki ölçek, bağlam bağımlılığı, tasarım edimi ve yaşam temposu farkı tartışmamıza ışık tutabilir mi? Bu sorular tipik ve güncel örnekleri ile birlikte oturumun yanıt aranan ilk konuları arasında yer almıştır.

Kentsel konulara tasarımcının iktidarından bağımsız toplumun müdahil olmasından bahsedilmiş, güncel durumda dışşal bir unsur olarak tarif edilen katılımcılığın tehlikelerinden, tüm aktörleri içermeyen koşullandırıcı yapısından söz açılarak yeni bir kavrayış olarak yaşayanların kent hakkı çerçevesinde çevrelerini kendileri şekillendirmesinin koşulları tartışılmıştır.

İkinci soruya döndüğümüzde, oturumda panelistler tarafından elimizdeki imkanların ne olduğu, gelecek eğilimleri ve buna dayalı çözüm arayışları gündeme getirilmiştir. Eğilimler incelendiğinde yenilikçi tasarım enerjisini kaybetmiş, kurallı ve standart regülasyonlara dayalı batılı normda şehirleşme/alt kentleşme sürerken, hızlı nüfus artışı ile boğuşan Asya şehirlerinde örneğinde ise bir emlak ekonomisinin etkin olduğu, çok yüksek miktarlarda konut arzı sorunu olduğu tespiti yapıldıktan sonra Türkiye'deki pratikte yaşanan benzer durum incelenmiş, Türkiye'deki şehirleşme hızının düşeceği, inşaat ekonomisinin sonunun geleceği ve bir yatay şehirleşme normunun hakim olacağı öngörülmüştür. Bu çerçeveden hareketle, panelistler kentsel dönüşümde bugünün hakim olan uygulama model ve araçlarının, birbirinin aynı çevreler üreten ve yoğunluk emsal artışına dayalı yapının sürdürülebilir olamayacağını işaret etmişlerdir.

Peki, bu noktada uygulayıcı aktörler kentlerin dönüşümünü nasıl algılıyor? Ne tür müdahale biçimleri/araçları geliştiriyorlar? Oturumun ikinci yarısında bu konular incelenmiştir. Öncelikle elimizdeki mevcut araçların imar planlamasına ait olduğu ve şehir planlamanın tüm zenginliğini yansıtmadığı vurgusu yapılmıştır. İmar anlayışının konuyu fiziksel boyutta, gayrimenkul değeriyle gören, parçacı, noktasal sorunlara çözüm üreten yapısından şehir planlama ya da bütün olarak şehirciliğin tüm ilkelerinin ve uygulamalarının ele alınmasına doğru bir geçişin gereğinden bahsedilmiş ve bu ikilik kentsel tasarımın rolü özelinde tartışılmıştır.

İmar planlamasının dayattığı, ortaya çıkan ürünün katı kontrollerle ve formüllerle denetlendiği yapıdan kentsel tasarımı, tasarım kalitesini ve nihayetinde yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen anlayışın hakim olması gerekliliğine vurgu yapılmış, bu anlamda kentsel tasarımın mevcut imar mevzuatındaki rolü ile kentsel tasarım rehberleri gibi yeni araçların yer bulabilmesine ilişkin hazırlıklardan bahsedilmiştir.

"Kentlerin Geleceği: Kayseri"

Moderatör: Faruk GÖKSU

Konuşmacılar: İlhami Akkum,Adem Erdem Erbaş, Veli Böke, Eda Velibaşoğlu

Davetli konuşmacıların panel konuşmaları kayda alınmış, çözümlemeleri kendilerine ulaştırılmış, uygun gördükleri düzeltmeleri yaparak yayın kuruluna ulaştırdıkları metinler yayımlanmıştır.

Faruk GÖKSU

FARUK GÖKSU- Hoş geldiniz. Umarım keyifli bir tartışma yaparız. Kayseri'nin geleceğine ilişkin değerli panel katılımcılardan ve tabii siz değerli katılımcılardan da katkılar alırız. Şöyle farklı bir şey yapalım 10 dakika içerisinde panelistlers sunumunu yapsın, salonda çok genç arkadaş var, böylelikle onların da katılımını sağlayalım.

Konumuz: *"Kentlerin Geleceği, Kayseri'nin Geleceği"* Ben bir giriş yapayım. Kentlerimiz üçüncü dönüşüm sürecine girdi. Bunu pek çoğunuz biliyorsunuz, ama gençler sanki ikincinin sonunu, üçüncü sürecin başlarını yakalamış durumdalar. Dünyanın hiçbir ülkesinde 60 yılda, 65 yılda üç kez yıkılıp, yeniden yapılan kentler yok bizim dışımızda. 1950'li yıllarla 80'li yıllar arasını düşünün, bunu üniversitelerde de okuyorsunuz, araştırma yapanlar da var. Bu süreç içerisinde, bu uzun süreç içerisinde kentlerimiz yıkıldı, yeniden yapıldı. Ne oldu? Kentlerimizin yarısı apartman, yarısı gecekondu oldu. Bütün kentlerimiz böyle oldu. Büyük göçler, özellikle Anadolu'dan büyük kentlere olan göçleri de dikkate aldığınızda kentlerimiz iki tane tipoloji üretti: Apartman ve gecekondu. Sonra 80'li yıllara geldik, bir yasa, 2981 sayılı Yasa bu gece kondu alanları çok kötü, yakışmıyor, sağlıksız çevreler gerekçesiyle ıslah imar planları aracılığıyla 10-15 yıl içerisinde yıkılıp, apartmanlaştını sağladı.. Tabii bu süreç 4 kat imar izni veriyordu, ama maalesef politikacılarımızın göz yumması, hak sahiplerinin, mülk sahiplerinin aşırı imar hırsı 7-8 kat gibi garip bir çarpık yapılaşmaya götürdü. 1999 Büyük Marmara depremi oldu. Sonon 100 yılda yığınla deprem oldu, çok insan kaybettik, can, mal kaybı oldu, ama 1999 depremi İstanbul'u, Marmara'nın vitrinini salladığı için politikacılar durun dediler, bir şeyi yanlış yaptık. Şimdi üçüncü dönüşüm sürecinde aynı gecekondu dönüşüm sürecinde olduğu gibi orada sağlıksız çevre gerekçesi gösterilmişti. Şimdi deprem riski gerekçesiyle üçüncü dönüşüm sürecini yaşıyoruz. Bakın, üç kez yıkılıp yapıldı kentlerimiz. Peki, bunun finansmanı nasıl sağlandı? Adına yap-sat dediğimiz piyasa koşullarında imar haklarını arttırarak yaptık, ama şu anda geldiğimiz nokta şu: Artık, kentlerimiz kapasitesini doldurdu. Artık imar haklarını arttırarak biz kentsel dönüşümü finanse edemeyiz. Kayseri'yi konuşuyorsak çok bilimsel bir çalışmaya gerek var mı bilmiyorum, yüzde 25 artış kapasitesi vardır. Konya'yı konuşuyorsak yüzde 40 artış kapasitesi vardır, İstanbul'u konuşuyorsak hiç artış kapasitesi yoktur. 15 milyon, 20 milyon, yani yüzde 30 arttırsak İstanbul'da felaket senaryosunu konuşmamız lazım. O zaman ne yapacağız? Bu kentleri bizler planladık, bizler yapılandırdık, yabancılar gelip planlamadı, tasarlamadı, yapmadı. O zaman bütün bu sorunları kendimiz çözmemiz gerekiyor. Bunun için de yeni kavramları, yeni araçları tartışmalıyız, hızla bunları uygulamaya koymalıyız. Bunlardan bir tanesi bence en önemli kavram vizyon, kentlerimizi artık yeni bir vizyon çer-

çevesinde yeniden kurgulamalıyız. Bizim artık imar plancısına ihtiyacımız yok, şehir plancısına ihtiyacımız var. Yani artık üniversitelerin, belediyelerin, kamu sektörünün stratejist yetiştirmesi gerekiyor. Çünkü mülkiyet sorunu karmaşık, finansmanı yaratmak çok zor, yani sihirbaz olmamız gerekiyor kentleri yeniden kurgulamamız için. O nedenle vizyonu yeninde gündeme alan yeni alanlara girmeliyiz, yeni ortamlar hazırlamalıyız. Bunu özellikle genç arkadaşlar söylüyorum.

İkinci kavram: Tasarım. Kentlerimizi kalitesiz yapılaştırdığımızı biliyoruz, estetiği, karakteri göz önüne almadığımızı biliyoruz. Kimlik kavramını kaybettirdik, kentlerimiz kimlikliydi, şimdi marka kentler kavramıyla bir şeyler yapılmaya çalışılıyor. 15 000, 10 000 yıl tarihsel derinliği olan kentlerimizde marka kent olmaz. Biz kimliğimizi yeniden ön plana çıkaran kimlikli kentleri nasıl yaratırız, bunun üzerine düşünmemiz lazım. Burada en önemli konu da tasarım. TAK'ı duydunuz mu, bilmiyorum. Tasarım Araştırma Katılım yoluyla tasarımcılarla mahalleliler bir araya getirilerek, sosyal etkiye duyarlı tasarımlar yapıyoruz. Mutlaka yapılanları izleyin, birtakım etkinlikler de birlikte yapabiliriz.

Üçüncü kavram da: İşbirliği. Bugüne kadar bu üç dönüşüm sürecini hep yukarıdan aşağı yönettik, devletçi anlayışla yönettik. Bazen belediyelere yetkiler verildi. Şimdi yeniden merkezi yetkiler kuvvetlenmeye başladı. Hep söylüyoruz ya kamu-özel-sivil işbirliği, ama nasıl sorusunu sorarak bunun yanıtını bulacağız. Yani benim giriş şeyim kentleri yeniden kurgulayacağız, vizyonu, tasarımı ve işbirliğini gündemimize alıp, yenilikçi yaklaşımları, araçları geliştirmemiz lazım. Şimdi bu çerçevede ben ilk sözü İlhami Alkım'a vereceğim. Konuşmacılardan da ricam girişte kendinizi tanıtırsanız, kendinizi kendinizin tanıtmasında yarar var diye düşünüyorum. Süreye de riayet ederseniz sevinirim. Son iki dakika kala da uyaracağım. Teşekkürler, buyurun.

İlhami ALKKUM

Günaydın. Genç arkadaşlar için özellikle söylüyorum: iş görüşmelerinde çok belli bir sorudur, hatta açılış sorusudur. Aklınızda olsun: "Kendinizi kısaca nasıl tanıtırsınız?" diye çok zor bir sorudur; size önerim lütfen bu soruyu çalışın. Altı kelimeyle kendinizi nasıl ifade edersiniz diye; bunun bir cevabı olması lazım. Ben köken itibariyle inşaat mühendisiyim, çok uzun süre inşaat projelerinin yönetiminde ve gayrimenkul geliştirme ve yatırım projeleri yönetimiyle uğraştım. Şu anda proje yönetimi, inşaat proje yönetimiyle ilgili olarak çalışıyorum, ama bir de amatörce yaptığım çok sevdiğim bir şapkam var; o da İstanbul Teknik Üniversitesinde Gayrimenkul Geliştirme Yüksek Lisans Programında Gayrimenkul Geliştirme Projelerinin Stratejik Planlaması diye bir dersi yürütüyorum. Genç arkadaşlarla beraber böyle bir çalışmayı orada yapıyoruz.

Buraya gelirken neler söyleyebilirim diye düşündüm, kafamda bir kurgu var; sunumda da yansıtmaya çalışacağım. Ona geçmeden önce bir küçük teşekkürle başlayayım. Sabah bir beslenme programından geçtik, Hisar'dı yanlış hatırlamıyorsam; çok iyi geldi, çok teşekkür ediyorum Düzenleme Komitesine. Ama yine oradan hareketle hiç duydunuz mu bilmiyorum, alkali beslenme diye bir şey var, bu aralar çok konuşuluyor. Burada Dr. Ayşegül Çoruhlu'nun bir kitabından bir başlık söylemek istiyorum. Aşağı yukarı şöyle: "Karnımızı doyuruyoruz, ama hücrelerimiz aç." Bunu niçin söyledim? Çünkü çok fazla proton alıyoruz, ama elektron yeterince almıyoruz. Tabii elektron yeterince almayınca da hücreler aç kalıyor, yeterince iletişim ve etkileşim olmuyor hücreler arasında. Aynı olay sanıyorum insanların arasında da olması lazım; medeniyet Medine'den, şehirden geliyor. Şehir dediğimiz zaman da tabii ki insanların, kümelerin aralarında bir ilişki olması gerekiyor. Bilhassa niçin? Spekülatif faaliyet için, yani insanların önce düşünmesi, sonra ortaya bir fikir çıkartması, buradan teknolojiyi ortaya koyması, bir nakit üretim aracına, katma değer üretim aracına çevirmesi gerekiyor ki bir ihtiyaç olsun; Ne ihtiyaç olsun? Konutlara işyerlerine, vesaire genel adıyla fiziksel çevreye ihtiyaç duyulsun. Şimdi bundan sonra slaytlarıma hızlıca kısaca geçmek istiyorum. Fiziksel çevre gerektiği zaman ne gerektiriyor? Bir üretim altyapısı gerektiriyor. Üretim altyapısı deyince hemen aklımıza demir, beton veya çelikten, plastikten mamul eşyalar gelmesin sadece, fikri üretim, spekülatif üretim de bunun için çok çok önemli.

Çok hızlı bakabildim; sağ olsun şu anda dinleyiciler arasındaki çok eski bir dostum bana bazı veriler yolladı Kayseri'yle ilgili olarak, kendisine teşekkür ediyorum. Ne eksik olabilir diye düşündüm ve gördüm ki Kayseri'nin aeropolis veya aerotropolis kavramını günde-

mine almasında, gelişimin bu eksende değerlendirilmesinde yarar olabilir. Aeropolis veya aerotropolis kavramı slaytta da görüldüğü gibi havalimanı endeksli, havalimanı odaklı, havalimanının bir anlamda lokomotif olduğu, taşıyıcı olduğu, sürüklediği bir gelişim. İçinde her şey var, ama havalimanı sizin sürekli gündeminizdeki bir unsur, bir kaldıraç, bir omurga, bir rekabet aracı.

Sonraki slayda geçebilirsek; burada iki tane kümeden bahsetmek mümkün. Bu arada bu slaytlar John Kasarda diye konunun uzmanına ait, altta da referansı yazıyor. Eğer internetten araştırmak isterseniz aerotropolis veya Kasarda diye yazın, bunlar karşınıza çıkar. Havalimanının dış çemberinin içinde bir üretim sistematiği var. Bir de bunların hemen dışında başkaca bir sistematiği var. Ne olabilir bunun dışında? Her türlü insan yaşamının üretimin araçları bu havalimanının etrafında veya havalimanıyla çok yakın ve yoğun bağlantılı olarak, çok kolay bağlantılı olarak yer alıyor ve gerçekleştiriliyor. Havalimanının içinde de klasik havalimanı fonksiyonları, ama sadece yolcuların gelip geçtiği bir yer olarak değil, yolcuların ve o havalimanının ya da o aerotropolisin kullanıcılarının yoğun olarak yaşadıkları, çalıştıkları, ürettikleri mekanlar, tesisler, ortamlar olabiliyor. Örneğin, yolcu akışı, kargo akışı tabii ki havalimanına doğru oluyor. Diğer ulaşım modları da (su olabilir, ray olabilir, asfalt olabilir) havalimanıyla birlikte tasarlanıyor.

Bir sonraki slayta geçebilirsek; tabii ki havalimanının bu aerotropolisin merkezi olduğu durumda içeride klasik terminal binaları, kargo binaları, nakliye şirketleri, depolar, ambarlar olabiliyor. Ama hemen etrafında (bir sonraki slaytta) bir ofis var, bir fuar alanı, hastaneler, okullar, iletişim teknolojileri, spor, eğlence, araştırma aklınıza ne gelirse bu listeyi çok çok uzatmak da mümkün, sadece 8-10 tane ilk aklımıza gelenleri buraya koyduk, tüm bunlar yer alabiliyor. Bir aeropolis, aerotropolis demek çok kolay değil belki, ama örneğin Sabiha Gökçen'de benzer bir konuda çalışma var. Tam bu felsefeyle tasarlanmadığı için sistem birebir doğru bir örneğidir, diğer bir örneğidir diyemeyeceğim, ama bir fikir vermesi açısından Sabiha Gökçen'in buna çok uzak olmayan bir örnek olduğunu söylemekle yetineceğim şu an için. Tabii hemen Sabiha Gökçen'in yanında Esas Holding, Esas Holding bu arada Pegasus Havayolları ve başkaca yatırımlarıyla bilinir. Örneğin, onlar bir aeropark diye bir büro binasını işyeri yapıyorlar; aeropark diye böyle afili bir marka koymuşlar. Bu bence güzel bir marka, şahsi görüşüm tabii ki. Bu başka nerede olabilir diye düşünürken Ankara'ya geldiğimde de bunu düşünüyorum. Biraz mesleki deformasyon sizde de olacaktır. Olaylara, insanlara bakıp, bu kumaştan ben nasıl bir elbise çıkartabilirim diye spekülatif, belki hiçbir yere ulaşmayacak, ama en azından sizi Alzheimer ve Parkinson'dan uzaklaştıracak, demanstan uzaklaştıracak birtakım düşüncelere dalabilirsiniz. Ben Ankara'ya her gidişimde acaba gördüğünüz Esenboğa Pursaklar hattında şu Pursaklar yazısının kuzeyindeki üçgende Esenboğa Havalimanıyla hemen onun üstünde Kalecik, Esenboğa, Pursaklar diyebileceğimiz o üçgende acaba bir aeropolis, aerotropolis düşünülebilir miydi diye açıkçası kendi kendime bazı spekülasyonlar yaparım. Neden olmasın, belki bir gün birileri burayı düşünebilir; çünkü içinde her şey var. Oraya demiryolu gelsin, altyapısı da tamamlanmış olacak. Gerisi belki planlıdır. Üniversite dahil her şey var orada. Tabii şu anda durdu bu proje, ama Çukurova Havalimanı aşağı yukarı biraz bu mantaliteye çok uzak olmayan bir

konumlandırma ve görevlendirmeyle başlatılmıştı. Adana ve Mersin illerinin tam ortasında sadece yolcu trafiği için değil, bir sürü başka ekonomik, kültürel, bilimsel faaliyete altyapı sağlayacak, tarımsal faaliyete altyapı sağlayacak bir görevle oraya konuşlandırılmıştı; ama şu anda yatırımcı, yüklenicinin sorunları nedeniyle dondu. Keza İstanbul'un yeni havalimanı da biraz bu mantaliteyle tasarlanıyor gibi; gördüğünüz gibi yeni havalimanında da bir aeropolis, aerotropolis mantığına yaklaşılmaya çalışılıyor. Tabii bunlar ideal örnekler değil, sadece bir fikir vermesi açısından bunları konuşuyorum. Bir tartışma konusu belki olur diye düşünüyorum.

Peki, Amerikalıların dediği gibi; Burada Kayserili için ne var? Evet, Kayseri'ye bakınca da ben şunu gördüm esasında: Organize sanayi bölgelerinin ortasında yer alan bir şehir havalimanı var. Bu haritayı çok çok iyi biliyorsunuz, benim size anlatmam gerekmiyor. Yine teknoparklar var birkaç tane, teknopark oluşumları var. Şimdi burada çok iyi gözükmüyor, ama bu haritada üç tane aşağıda yıldız, kuzeybatı tarafında da bir tane daha yıldız göreceksiniz. Dikkatli bakarsanız tabii bu görme testi, göremiyorsanız göz doktoru arkadaşım dışarıda bekliyor. Bu üç yıldız ve soldaki yukarıdaki yıldız bunlar üniversitelerin yerleri, Kayseri'deki üniversitelerin yerleri benim görebildiğim kadarıyla. Bunu niçin koydum? Çünkü bunu şehrin raylı sistemiyle karşılaştırdığım zaman tüm bu üniversiteler, tüm bu teknoparklar ve tüm organize sanayi bölgeleri dikişsiz bir şekilde birbirine raylı sistemlerle bağlı değil. Neden raylı sistem diyorum? Çünkü başta söyledim ya, karnımızı doyuruyoruz, ama hücrelerimiz aç; hücrelere elektron pompalamak gerekiyor. Şehir yaşamının elektronları insanlar; insanların dikişsiz bir şekilde dolaşabiliyor olması lazım ki spekülatif üretimde bulunabilsinler. Başka bir deyişle akıl, bilim, teknoloji ekseninde veya üçgeninde, neyse, bunu bir tür motor gibi de düşünebilirsiniz, o spekülatif üretimi yapabilirsiniz.

Bu slayttan sonra acaba dünya örneğinde nereye bakabiliriz diye düşündüm ve farklı neresi olabilir? Bir anlamda benchmark oluşturabilecek bir belki modern bir emsal teşkil edebilecek, örnek alınabilecek bir örnek ne olabilir diye düşündüm. Kore'de bir oluşumu biliyorum, biraz ona baktım. Korecem çok zayıf, ama DGFEZ diye kısaca yazıyor. DGFEZ şeklinde yazdığınız zaman Google'da başka bir şey çıkmıyor, burası çıkıyor. Bu ekonomik zon, bir sonraki slayt lütfen. Bakın, gördüğünüz gibi bu slaytta da KNOWLEDGE diyor, bu bilgi kaynaklı veya vukuf daha doğrusu. Vukuf bazlı, vukuf kaynaklı bir oluşum bu; vukuf merkezli, vukuf odaklı, bu motoru çeviren sargılar yeşil enerji, bilişim teknolojisi ve ulaşım bileşenleri, bunların ortasında, bunların etkisinde, bunların desteğinde yürüyen bir spekülatif üretim var burada.

Bütün bu bölgeden bahsediyoruz. Çok korkunç bir vizyon. Önerim toplantıdan sonra isterseniz internetten de araştırabilirsiniz. Bakın, en son altta 1 diye gözüküyor, Daegu Technopolis diye bir şey göreceksiniz. Bir teknokent, teknokentin de çok üstünde, nasıl metropol, metropolis diyoruz, bu da teknopolis. Sadece en sol alttaki ya da güneybatıdaki bileşen. Teknoparklar var; bunların hepsi aralarında dikişsiz bir şekilde (İngilizcede seamlesi diyorlar) dikişsiz bir şekilde birbirine bağlı devam ediyor. Bu da bakın, en alttaki, yani teknopolis demiştik ya, bu teknopolisin iç açılımı, içinde birkaç tane üniversite var,

teknoparklar var, falan filan ve bunların hepsi gene çok güzel master planla, çok güzel bir planlamayla ve tabii üstyapı da orada, fiziksel çevre de orada, birbirine bağlı.

Bu da o bölgedeki ulaşım ağı; şu yukarıdan aşağı inen pembe hat, monorey olarak bütün bu bölgeyi kaplıyor. Bu bölge genelinde bir yerden bir yere çok rahatlıkla taşıyıcı sistemlerle, daha doğrusu ray bazlı taşıyıcı sistemlerle gidip gelebiliyorsunuz. Böyle bir monorey, aşağı yukarı o pembe olan 24 km 30 istasyon, vesaire, dolayısıyla mono rayla konuyu çok hızlı bir şekilde çözmek de mümkün. Hiçbir şekilde şehrin ortasını bıçak gibi kesip (ben İstanbul'da oturuyorum bu arada, Bedrettin Dalan'ın Tarlabaşı Bulvarıyla Beyoğlu ilçesini mahvettiği gibi şehri mahvetmek gerekmiyor.) Şehrin kendi dokusunu çok hemen hemen hiç bozmadan sonuç elde edebiliyorsunuz.

Sürdürülebilirlik açısından tabii ki sadece bilim, teknoloji falan filan değil, onun ötesinde başka komponentler de eklemlendirilebilir. Çok iyi bildiğiniz bir Erciyes projesi var. Keza bu altyapıların içinde ulaşım altyapılarına eklemlenmek üzere bu projeyle beraber düşünülmesi gerekiyor. Gördüğünüz gibi çok proje çıktı. Bir sürü altyapı projesi çıktı, bir sürü düzenleme projesi çıktı. Peki bunları nasıl yapacağız, nereden gelecek bu değirmenin suyu derseniz, eğer gene aynı yanıtı vereceğim; Faruk Hoca kızıyor, ama eğer sürdürülebilirliğin stratejik planı ortaya konulabilirse ayakları yere basan, o zaman bir Gayrimenkul Yatırım kurularak, sermaye tabana, halka yayılabilir. Buna uluslararası sermaye de gelir. Gerek altyapı yatırımları, gerekse üstyapı yatırımları bu şekilde finanse edilebilir diye düşünüyorum. Süreyi nasıl kullandım bilmiyorum, ama aşağı yukarı böyle.

FARUK GÖKSU- Gayet iyi kullandın. Teşekkür ediyorum. Şimdi tabii her konuşmacının ardından tartışma yapmayalım, sonunda yapalım, ama ben İlhami Hocanın sunumundan aldığım mesajları sadece başlıklar halinde vereyim. Üretim ve kent ilişkisi sistematiği üzerinde durdu ve birtakım kent modellerinden bahsetti. Ben öyle algıladım. Aeropolis'i anlattı, ama şimdi bütün dünyada gelişen akımlar var. Bizim de artık bu akımlardan yararlanma zamanı geldi. Bunların en önemlilerinden bir tanesi belki Kayseri'ye uyarlanabilir, yararlanabilir Kayseri yeni kent modeli için, sadece İlhami Hocanın anlattıklarından referansla söylüyorum, HUB kentler, tematik kentler, belli temaları örneğin bilim, teknoloji gibi, örneğin lojistik gibi birtakım temaları öncelikli gelişme teması olarak alıp, bunun üzerine kent senaryoları geliştirilebilir diye düşünüyorum. Artık dönem yeni yüzyıl kentleri, yeni yüzyıla girince artık dünyada tartışılmaya başlanan konu yeni yüzyıl kentleri, yeni yüzyıl kentlerinin de iki temel özelliği var. Bunlardan bir tanesi 24 saat yaşayan kent, ikincisi de yaşama ve çalışma alanı birlikteliği.Yani, kent içinde kent.. Sanki İlhami Hoca anlattıklarından kent içinde kenti, işte havaalanı odaklı olabilir, bilim, teknoloji, teknopark odaklı olabilir. Bunları nasıl geliştirebiliriz? Şimdi bu mesajlar çok önemli, belki öğleden sonra yapacağımız Çalıştayda da bu kavramları kullanabiliriz. Teşekkür ediyorum.

Şimdi Erdem Erbaş'a geçiyorum. Erdem, sen de kendini tanıtarak başlarsan iyi olur.

Adem Erdem ERBAŞ

Kentsel Dönüşüm ve Planlama

Kentsel Dönüşüm Kavramı

Son yıllarda birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de kentsel dönüşüm olgusu üzerine çeşitli tartışmalar yapılmaktadır. Kentsel dönüşüm; öngörülen vizyon, amaç ve stratejiler ile uygulanan yöntemlere göre ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Tartışmalar genellikle, kentsel dönüşümün salt bir fiziki mekânın dönüşümü ile kısıtlı kalamayacağı, kültürel, toplumsal, ekonomik ve çevresel özellikleri de içermesi gerektiği üzerine yapılmaktadır.

Bu çerçevede kentsel dönüşüm, kentsel sorunlara çözüm üretmek amacıyla, değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem olarak ifade edilmektedir (Thomas, 2003).

Kentsel dönüşüm, çoğunlukla büyük kent olgusu içinde yıpranmış, eskimiş, köhnemiş, işlevini kaybetmiş, ekonomik ömrünü tamamlamış bölgeleri yeniden kente kazandırmak amacıyla yapılmaktadır. Bir kentsel alana yönelik olarak ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşulların kapsamlı ve bütünleşik yaklaşımlarla iyileştirilmesi için uygulanan strateji ve eylemlerin bütününüdür.

Bir başka deyişle, yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma olan alanlarda, toplumsal bütünleşmenin sağlanması; çevresel kalitenin veya çevre dengesinin kaybolduğu alanlarda, bu dengenin tekrar sağlanmasıdır (Roberts, 2000).

1980 Sonrasında Kentsel Dönüşüm Kavramı

Kentsel dönüşümün tarihsel gelişimine bakıldığında bu olgunun kırılma noktasının 1980'li yıllar olduğu görülmektedir. Kentsel dönüşüm olgusunu tanımlarken, 1980'li yıllarla birlikte planlama sistematiğini etkileyen küreselleşme, rekabet ve sürdürülebilirlik kavramlarını da anlamak gerekmektedir.

1980'li yıllardan önce de varolan ve tanımı yapılan kentsel dönüşüm; özellikle sanayi devrimi sonrası Avrupa'nın büyük kentlerinde işçiler için üretilen sağlıksız kent dokularının dönüşümü ile I. ve II. Dünya Savaşı sonrası yıkılan kentlerin fiziksel anlamda dönüşümünü öngörmektedir. Bu noktada kentsel dönüşüm; dar anlamıyla fiziksel mekânın değişimidir. Sağlıksız kentsel dokuların rehabilitasyonu veya yıkılmış kent dokularının yeniden inşası olarak algılanmaktadır. 1980'li yıllardan önce kentsel dönüşüm dar anlamıyla fizik-

sel mekânın dönüştürülmesi iken, sonrasında geleneksel planlama anlayışından stratejik mekânsal planlamaya doğru yaşanan değişimlerle birlikte yeni boyutlar kazanmıştır.

Bilgi teknolojilerine geçiş, kentsel rekabet, sürdürülebilirlik, yönetişim, sosyal olgular, aidiyet, yerellik ve ekolojik özellikleri de kapsayacak şekilde dönüşümün içeriği ve algısı değişmiştir.

Sonuç olarak sanayi devrimi ile başlayan ve 1980'li yıllara kadar yaşanan süreçte kentsel dönüşüm olgusu; meydana gelen hızlı kentleşme, kentin mekânsal yapısında değişim, kentsel alanlarda nüfus yoğunlaşması gibi faktörlerin kentsel çevrede yarattığı fiziksel köhneleşmenin yeniden ele alınması olarak yorumlanmaktadır. 1980'li yıllardan sonra ise fiziksel, ekonomik, sosyal, çevresel, teknolojik ilişkiler bütünlüğünün sorgulandığı ve bu sorgu çerçevesinde dönüşümün ele alınmasını zorunlu kılan bir kavramsal yapı içerisinde ele alınmaktadır.

Bu haliyle kentsel dönüşüm olgusunu; büyük kent olgusu içinde yıpranmış, eskimiş, köhnemiş, işlevini kaybetmiş, ekonomik ömrünü tamamlamış bölgeleri yeniden kente kazandırmak amacıyla kentsel bölgeye yeni işlevlerin getirilmesi, altyapının gerçekleştirilmesi, üst plan işlevleri doğrultusunda fizik mekân ve sosyo-ekonomik yapıya dönük politika geliştirilmesi, politikaları gerçekleştirecek hedeflerin saptanması, eylem planlarının hazırlanması ve uygulama araçlarının belirlenmesi süreci olarak ele almak uygun olacaktır.

Kentsel Dönüşüme Konu Alanlar

Kentsel dönüşüme konu olabilecek alanlar özellikle endüstri kentinin ayrıştırmış olduğu ve günümüz koşullarında işlevini kaybetmiş / köhnemiş / eskimiş / ekonomik ömrünü tamamlamış / yaşam kalitesi düşük olan kentsel parçalardır. Bu kentsel alanlar;

- Sanayi Alanları
- Liman Alanları
- Tersane Alanları
- Demiryolu Alanları
- Kent Merkezleri
- Enformel Konut Alanları

şeklinde olabilmektedir. Son dönemde ise özellikle yersel risk faktörlerinin yoğunlaştığı kentsel yerleşmelerin dönüştürülmesine ilişkin yöntem ve yaklaşımlar mevcut tartışmalara eklenmiştir.

Bir alanın kentsel dönüşüm alanı olarak tespit edilmesi ve alanda yapılacak tespit çalışmaların neler olabileceğine ilişkin birçok yaklaşım bulunmaktadır. Kapsamlı bir şekilde kentsel dönüşüm alanlarının belirlenmesinde, sınırların, önceliklerin hangi kriterlere göre ele alınacağı önem kazanmaktadır. Bilindiği üzere, ülkemizde dönüşüme ilişkin mevzuat çerçevesinde 73. madde bunun takdir yetkisini belediyeye vermiştir. Alan kamusal mülkiyette ise Bakanlar Kurulu'na vermiştir.

Bir bölgenin kentsel dönüşüm alanı olarak ilanındaki yöntemler, yaklaşımlar için ölçülebilir ve test edilebilir ölçütlere göre teknik düzeyde bir çalışma yapılması gerekmektedir. Burada örnek olarak AB'nin URBAN II projeleri için belirlediği ölçütler yön gösterici olabilir. URBAN II kentsel alanda müdahale edilmesi gereken dönüşüm alanlarına ilişkin bir tarifleme yapmaktadır. Buradaki temel tartışma, eldeki göstergelere göre bir değerlendirme yapılmasıdır. Planlama yaklaşımında genellikle göstergenin kötü olan yönlerine göre müdahale biçimi belirlenmektedir. Ancak "eğer bir gösterge kötü değere sahipse, bu alana müdahale edebiliriz" gibi bir anlamın çıkarılmaması gerekmektedir. Burada önemli olan şudur; müdahale edilecek alanda toplumsal anlamda eksikliği hissedilen gereksinim nedir ve bizim bu eksikliği gidermeye ilişkin yöntemimiz nedir? Bunu baştan düşünmek gerekir. Dolayısıyla iş sadece gösterge konusu da değildir.

AB, URBAN II projeleri kapsamında dokuz tane ölçüt tanımlanmıştır. 9 ölçütten en az üçünü sağlayan alanlara müdahale şansı verilmektedir. AB üyesi bir ülke için, projede kullanılmak üzere fon verilmekte ve yapısal fonlar üzerinden projeye bütçe katkısı sağlanmaktadır. Projenin bir kısım katkısı yerelden gelirken bir kısım katkısı da AB'den gelmektedir. Bu durum projeye bütçe kadar prestij de sağlamaktadır. Eğer idare, kendi farklı ölçütlerine sahipse, AB üzerinden projeye ilişkin fon alamaz anlamı taşımaktadır. Türkiye henüz aday ülke olduğu için URBAN II programlarına başvurabilmiş değildir. Ancak aday ülke olarak bu değerlendirmeleri de mutlaka takip etmesi gerekmektedir.

URBAN II kapsamında belirlenecek Kentsel Dönüşüm Alanları aşağıda belirtilen dokuz ölçüt şunlardır;

1. Yüksek seviyede uzun dönemli işsizlik,
2. Ekonomik aktivitelerde düşük bir seviye,
3. Yüksek oranda yoksulluk,
4. Yerel ekonomik ve sosyal zorluklar nedeniyle, dönüşüm için özel bir gereksinim,
5. Yüksek oranda göç, kentle bütünleşememiş toplumsal grupların varlığı,
6. Eğitim seviyesinde düşüklük, önemli beceri yoklukları ve okuldan yüksek oranda ayrılmalar,
7. Yüksek oranda suç varlığı,
8. Belirsiz demografik eğilimler,
9. Özellikle kötüye giden bir çevre ve yaşam kalitesi

Bunlar üst-yapısal anlamda yani toplumsal anlamda ortaya çıkmış olan birtakım özelliklerdir. Ayrıca örneğin riskli alanlar ve afetlerle ilgili; deprem, sel ve heyelan gibi birtakım risk faktörlerine de bağlı olan alanları düşünüldüğünde, konunun niteliğine göre kabul edilen ölçütlere ve nesnel gerekçelere göre bu bölgelerin kentsel dönüşüm alanları olarak ilan edilmesi gerekmektedir.

Kentsel Dönüşümün Farklı Boyutları

Kentsel dönüşüm; fiziksel mekânın tasarımı, sosyal olgular, ekonomik özellikler ve yasal/idari yapı olmak üzere birbirini tamamlayan dört temel boyutu içinde barındırmaktadır. Fiziksel mekân boyutu, kentsel dönüşüm alanının içinde bulunduğu bölgenin ulaşım bağlantıları, içerdiği konut stoku, teknik altyapı ve sosyal donatı alanı yeterlilikleri ve çevresel problemler ile ilgilenir. Tasarım boyutu, dönüşüm alanının mekân kurgusu ve mekânsal gelişimini, değişimini içerir. Sosyal boyut, sağlık, eğitim gibi kamu hizmetlerine erişim, suç, toplumdan dışlanma, kamu ve özel sektör ortaklığı, yerel halkın ve gönüllülerin katılımı gibi koşullarla ilgilenir. Ekonomik boyut, seçilen alan ve çevresindeki istihdam olanakları ile yaratılan katma değerin nitelik ve niceliklerini yükseltmeyi içerir. Yasal/idari boyut ise yerel karar mekanizmalarının yapısı, yerel halkla ilişkiler, çıkar gruplarının katılımı ve proje sürecindeki aktörleri içerir.

Kentsel Dönüşümün Hedefleri

Dönüşüm kavramı doğası gereği, mevcut kentin yapısına ve burada yaşayan insanların fiziksel, çevresel, sosyal ve ekonomik geleceği üzerine etki etmektedir. Bu nedenle, bütün planlama çalışmalarında, sosyologlar, plancılar, mimarlar, mühendisler, ekonomistler, hukukçular, tarihçiler ve peyzaj mimarları gibi farklı disiplinlerin birlikte çalışması gerekmektedir. Özellikli alanlara, salt fiziki mekânın dönüşümü üzerinden bakılması, proje sürecinde sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Yaşanan sorunlar ya yapılan düzenlemenin gecikmesine ya da iptal edilmesine kadar önemli bir çerçeve çizmektedir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde kentsel dönüşüm, beş temel amaca hizmet etmek üzere tasarlanmalıdır (Roberts,2000). Söz konusu beş temel amaç şu şekilde açıklanabilir;

1. Kentin fiziksel koşulları ile toplumsal problemleri arasında doğrudan bir ilişki kurulmalıdır. Kentsel alanların çöküntü alanı haline gelmesindeki en önemli nedenlerden birisi toplumsal çökme ya da bozulmadır. Kentsel dönüşüm projeleri, temelde toplumsal bozulmanın nedenlerini araştırmalı ve bu bozulmayı önleyecek önerilerde bulunmalıdır.
2. Kentsel dönüşüm kent dokusunu oluşturan birçok öğenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermelidir. Bir başka deyişle, kentsel dönüşüm projeleri kentin hızla büyüyen dokusunda ortaya çıkan yeni fiziksel, toplumsal, ekonomik, çevresel ve altyapısal ihtiyaçlara göre, kent parçalarının yeniden geliştirilmesine olanak sağlamalıdır.
3. Kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı yerel ekonomik gelişme yaklaşımına sahip olmalıdır.
4. Fiziksel ve toplumsal bozulmanın yanı sıra, kentsel alanların çöküntü bölgeleri haline gelmelerinin en önemli nedenlerinden birisi, bu alanların ekonomik canlılıklarını yitirmesidir. Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel ve toplumsal çöküntü alanları haline gelen kent parçalarında ekonomik canlılığı yeniden getirecek stratejileri geliştirmelidir. Projelerde istihdam olanakları ile katma değer artışı mutlaka değerlendirilmelidir.

5. Kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejiler ortaya konulmalıdır. Kentsel büyüme, kompakt kenti teşvik etmelidir.

Kentsel dönüşüm projeleri, kentsel bölgenin sorunları, tehditleri, fırsatları ve potansiyellerine bağlı olarak, bu hedeflerden biri veya bir kaçına sahip olmalıdır.

Bu kapsamda URBAN II Programı ile desteklenen projelerde aranan ortak özelliklere de bakmak yararlı olacaktır. Projelerde aranan özellikler şu şekilde ifade edilmektedir;

1. Karma arazi kullanımı ve çevreye dost yeni bir kentsel gelişmeyi hedeflemek. Bu gelişme, genel kentsel yaşam kalitesini artıran, yerel toplumu sürece entegre eden, işgücü yaratımında önemli bir süreç olarak tasarlanmalıdır,
2. Yatırımcılığı ve işgücünü desteklemek,
3. Tüm toplumsal grupları projeye dahil etmek ve kamu hizmetlerine makul bir erişim düzeyi sağlamak,
4. Daha çevreci ve entegre edilmiş toplu ulaşım sistemlerini, yaya ve bisiklet yollarını geliştirmek,
5. Atıkları azaltmak, gürültü kirliliğini önlemek ve daha verimli enerji kullanımını desteklemek, yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmek,
6. Sosyal, ekonomik ve çevresel sektörlerde bilgi toplumu teknolojileri kullanmak,
7. Yönetişimin sağlanması, organizasyonel değişim, katılımcı bir yönetişim kültürü, yetki veren bir anlayış, kapasite geliştirme konularında uygulamaya dönük sorumlulukların sunumunu geliştirmek,

Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Projeler İlişkisi

Kentsel dönüşüm ile belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye dönük çalışmalar bir süreç olarak ele alınmalıdır. Bu haliyle kentsel dönüşüm projelerinde süreç;

- Kentsel gelişme vizyonuna bağlı
- Stratejik mekânsal planlama yaklaşımları çerçevesinde
- Kentsel proje ile belirlenmiş
- Uygulama programı ve araçları ile tanımlı bir süreçtir.

Bu çalışmada vurgulanmak istenilen, kentsel projelerin kentsel dönüşüm projelerinde önemli bir araç olduğudur. Bununla birlikte, kentsel proje olgusunu salt bir fiziki mekanın düzenlenmesi olarak kabul etmek eksik ve hatalı bir yaklaşım olacaktır. Kentsel dönüşümün farklı boyutlarını içerecek şekilde, farklı bilim alanlarının farklı aşamalarda çalışmaya dahil olması gerekmektedir. Kentsel projeler çoğu kez sanayi kentinin ayrıştırmış olduğu ve günümüz koşullarında işlevini kaybetmiş olan kentsel parçalar üzerine odaklanır. Kentsel projeler, atıl kalan eski sanayi ve liman alanların geri kazanılmasından, yeni ve teknolojik altyapı gerektiren ve uluslararası sermayenin ihtiyaç duyduğu teknoparklara, eğlence park-

larına, yeni konut alanlarının oluşturulmasına ya da eski kent içi konut alanlarına prestij kazandırılarak yeni bir değer yaratılmasına kadar pek çok alanda gündeme gelebilmektedir. Bu nedenle kente yapılacak müdahalelerde, kentsel projeler önemli bir planlama ve tasarım aracıdır. Kentsel projelerin konu olduğu kentsel parçalar "kamusal mekan" veya "özel mekan" nitelikli olabilir. Nesnesi kamusal mekan ve özel mekan olan kentsel projeler, böylelikle beraberinde bir kentsel dönüşüm sürecini de başlatır. Bu nedenle kentsel projeleri salt fiziksel mekana indirgemeyip, mekanın diğer bileşenleri ile birlikte ele almak gerekir.

Kentsel dönüşüm kavramının bugün kullanıldığı anlamda sanayi sonrası gelişme aşamasının sorunlarını ve özellikle de post-fordist dönem dinamiklerinin kentlerde yol açtığı sosyal, ekonomik ve mekansal çöküntüleri aşmaya dönük geniş kapsamlı bir yeniden yapılandırma yaklaşımı olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Sökmen, 2003). Burada önemli olan kentsel dönüşüm kavramının nasıl bir planlama anlayışı ve devamında nasıl bir kentsel proje yaklaşımı ile ilişkilendirildiğidir.

Kentsel Dönüşümde Planlama Yaklaşımları

Kentsel dönüşüm, mevcut kent yapısının yenilenmesi için yapılan uygulamaları içinde toplayan genel bir kavramdır. Kentsel dönüşümün içinde barındırdığı farklı uygulama biçimleri aşağıda özetlenmektedir:

a) Yenileme (renewal): Kentsel yenileme eylemi kentsel fonksiyonların ve sosyal ekonomik yapılanmanın gelişimi ve değişimine bağlı olarak eskime ve köhneme sürecine girmiş olan kentsel mekânların gereksinimleri sonucunda oluşmaktadır.

Gerek yerleşme düzeni, gerekse mevcut yapıların durumu bakımından yaşama ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi olanağı bulunmayan alanlardaki yapıların tümünün veya bir bölümünün ortadan kaldırılarak yeniden imar edilmesi, yenileme olarak tanımlanmaktadır.

b) Yenileşme (Urban Renaissance); Kentsel yenileşme özellikle İngiltere'de Londra kentinin dönüşümünde yaşanan süreçte ekonomik yarışmanın sağlanması, sosyal dışlanmanın azaltılması ve çevrenin korunması arasında bir dengenin kurulmasını savunmaktadır. (Gibson&Kocabas, 2001)

c) Sağlıklaştırma (rehabilitation): Rehabilitasyon zamanla yıpranmış, çeşitli eklemeler ve değişikliklerle yoğunlukları artmış ancak özgün niteliğini henüz kaybetmemiş yapı ve bina gruplarının yeniden bir düzenleme ile sağlıklı bir hale getirilmesi eylemidir. Eski kent dokusunun ve çöküntü alanlarının kısmi yenileme ile kullanıma açılması olarak ifade edilmektedir.

d) Koruma (preservation-conservation): Toplumun geçmişteki sosyal ve ekonomik koşullarını, kültürel değerlerini yansıtan fiziksel yapısının, yaşanan değişim ve gelişimler nedeniyle yok olmasının engellenmesidir (Gülersoy, 1997). Kentsel dokunun çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi, kültürel varlıkların topluma faydalı, ekonomik ve işlevsel koşullarla sağlıklaştırılması şeklinde tanımlanmaktadır (Cantacuzino, 1990). Koruma kavramında, özgün niteliği ile koruma (preservation) veya sınırlı değişimlerle koruma (conservation) olarak adlandırılan iki tür yaklaşım söz konusudur (Tiesdell, 1996).

e) Yeniden canlandırma (revitalization): Kentsel yeniden canlandırma çöküntü sürecindeki kent bölgelerinde köhnemeye neden olan sosyal, ekonomik, fiziksel etkilerin giderilerek, alanın kentsel sisteme yeniden entegrasyonunun sağlanması ile tekrar güçlendirilmesi, canlandırılması eylemidir.

f) Yeniden geliştirme (redevelopment): Ekonomik ve yapısal özellikleri, iyileştirilmesine olanak vermeyecek ölçüde kötüleşmiş olan kent dokularının yeni bir tasarlama düzeni içinde geliştirilmesidir.

g) Düzenleme (improvement): Bir kentin tümünün veya bir bölümünün plan dışı gelişmesine engel olmayı, gelişmeyi toplumsal yarar yönüyle değerlendirmeyi ve işlevlerle arazi kullanımı arasında bir ilişki kurmayı öngören kamusal bir eylem türüdür.

h) Temizleme (clearance): Özellikle "Slum-Clearance" olarak batıda bilinen ve alt gelir gruplarının yaşadığı bölgelerdeki konutların ve diğer yapıların sağlığa aykırı niteliklerinin ortadan kaldırılması şeklinde tanımlanmaktadır.

i) İşlevini Yitirmiş Alanların Geliştirilmesi (infill development): Bir bölgedeki mevcut dokuya yeni aktivitelerin ve yapıların eklenmesidir.

k) Tazeleme-Renovasyon (refurbishment): Kentsel imaj ve karakterin sağlanmasında önemli rol oynayan peyzaj elemanlarının ve kent mobilyalarının kullanımıyla tarihi bölgelerin yeniden canlandırılmasını öngörmektedir.

Yukarıda tanımlanan kentsel dönüşüm projelerinin uygulama biçimleri dışında farklı isimlerle anılan veya bunların birkaçının birleşimiyle oluşturulmuş uygulama biçimleri de bulunmaktadır. Bir kentsel dönüşüm projesi içinde kullanılacak uygulama biçimlerinin seçimi, o bölgenin fiziksel, sosyal, ekonomik yapısı ve konunun ele alınışındaki yasal çerçeveye göre değişiklikler göstermektedir.

Kentsel Dönüşüm Projelerinden Yerel Düzeydeki Beklentiler ve Proje Riskleri

Yerel Düzeydeki Beklentiler

a) Ekonomik Beklentiler

- Ekonomiyi geliştirmek, yeni iş alanları oluşturmak,
- İşgücünü yeni iş olanakları için yeniden eğiterek işsizlik gibi sorunlara çözüm yaratmaya çalışmak.
- Kent mekânında yapılacak yeni düzenlemeler yoluyla bölgenin ekonomik yatırımlar açısından çekici hale gelmesi, dolayısıyla piyasa dinamikleri çerçevesinde başka iş olanaklarının çekmesini beklemek,
- Gelir düzeyinin artması yanı sıra, elde edilecek değerin proje ortakları arasında eşit ve dengeli bir şekilde dağılımını sağlamak,
- Projeden elde edilecek değer artışı ile getirilen yükler arasında dengeli bir ilişki kurmak, elde edilecek değer ve getirilen yüklerin toplumun sadece bir kesimi üzerine yıkmamak, toplumun tüm kesimlerince paylaşılmasını sağlamak,
- Mekânsal düzenlemeler ile vergilendirme politikaları arasında uygun düzenlemeler yapmak,

b) Sosyo-Mekânsal Beklentiler

- Yerel yönetimlerce özellikle çöküntü bölgesi olarak tanımlayabileceğimiz bölgelerin sorunlarının çözümlenmesi, dışlanma / ötekileştirme süreçlerini engellenebileceği gibi beklenti bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar fiziksel mekân kalitesinin iyileştirilmesinin kişilerin yaşam çevrelerini sahiplenmesi / aidiyet açısından önemli ancak yetersiz olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla salt mekan kalitesi değil aynı zamanda "yaşam kalitesi"nin geliştirilmesi üzerinde daha çok çalışmanın yapılması gerekmektedir.
- Konut kalitesinin, altyapının ve yaşam çevresinin iyileştirilmesi beklenmektedir.
- Sürdürülebilir kentsel gelişme ilkeleri çerçevesinde doğa koruma hedefleri ile çelişmeyen, katılımcı, sosyal adaletçi geniş kapsamlı bir sosyo-mekansal gelişim beklenebilmektedir.

Kentsel Dönüşüm Projelerinin Getirebileceği Riskler

Yukarıdaki beklentiler ışığında özellikler 1980 sonrasında pek çok ülkede kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar, kentsel dönüşüm projelerinden beklenenlerin gerçekleşememe riskinin olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni beklenmeyen sonuçlar, sürecin ve katılımcıların iyi tanımlanmamış olması, süreçte yer alan aktörler arasındaki dengenin yeterince sağlanmaması gibi nedenlere bağlanmaktadır.

a)Sürece İlişkin Riskler

- Dönüşüm süreçleri risklidir. Başarılı olarak kabul edilmeleri için henüz yeterli kanıt oluşmamıştır. Dönüşüm uygulamasında çok fazla pragmatik denemeler bulunmakta; hangi politikaların etkin olduğu veya olmadığına ilişkin doyurucu göstergeler daha çok son yıllarda elde edilmeye başlanmaktadır. Bu nedenle kanıtlanmış bir ilke ve uygulamalar dizisi, henüz tam olarak uygulanmış örnekler bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, herhangi bir kentsel dönüşüm projesi model olarak alınıp bir başka kentte uygulandığında da aynı başarının elde edilemeyebileceği açıktır. Yer'e özgü "yer bağlamı" ile bütünleşen özgün uygulamalara gerek bulunmaktadır.
- Yeterince etüt edilmeden acele çözüm üretme, meşruiyet zeminin kaybetme ile sonuçlanma riski taşımaktadır.
- Birlikte yönetim anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilmeyen, katılımcılığı sağlamayan, kapasite artırmayı amaçlamayan projeler uygulama aşamasında farklı kesimlerce engellenme riski taşımaktadır.
- Aktörler arası iletişimin geç ya da yetersiz olması, kısmi ve tek taraflı sorun tanımlamalarına, dolayısıyla araştırılması gereken çözüm önerilerinin dar tutulmasına neden olabilmektedir.

b)Sosyo-Mekansal Riskler

- Bir yer'in planlama ve proje sürecinde fiziksel olarak iyileştirilmesi, o bölgede arazi değerlerinin artışına neden olabilmektedir. Ancak kişilerin sosyo-ekonomik koşullarında değişiklik olmadan ve süreç içinde yaşayanların durumunu göz önüne alınmadan yapı-

lan uygulamalar bölgenin arsa / kira değerlerini karşılayamayanların yer değiştirmeleri (displacement) sonucunu doğurabilir. Soylulaştırma (gentrification) olarak tanımlanan süreç, kentsel dönüşüm projelerinin en önemli risklerindendir. Kentsel dönüşüm öncelikle kişilerin yaşam yeri tercihlerine müdahale etmeyecek süreçler yaratmalıdır. Son yıllarda tartışılan "yerinde dönüşüm" kavramını bu yönde geliştirmek gerekmektedir.

c)Sosyo-Ekonomik Riskler

- Kentsel dönüşüm süreçleri yerel halk için iş olanakları yaratabilir. Ancak yerel halkın söz konusu iş olanaklarına erişememe gibi bir risk olgusu vardır. Bu nedenle söz konusu risklerin giderilmesi için yerel halkın iş olanaklarına erişebilecek vasıflar için eğitilmeleri gerekmektedir. Yeni iş olanaklarının bir bölümünün yerel halktan sağlanması yoluna gidilebilir.
- Piyasa temelli kentsel dönüşüm projeleri altyapıya erişim veya bir alanın imajının yeniden düzenlenmesi gibi yollarla kalkınma potansiyeli yaratmaktadır. Ancak piyasa dinamikleri üzerine kurulu bir dönüşüm, düşük gelirli gruplarının aldıkları hizmetler ve iş olanakları kaybetmeleri riski de taşımaktadır.
- Yerel ölçekte kurgulanan ve merkezi hükümet desteğini sağlamayan projelerin uzun soluklu bir ekonomiyi canlandırmayı gerçekleştirmeleri zor görünmektedir.
- Çok aktörün katılımıyla sağlanan kentsel dönüşüm projelerinde beklenti, sürdürülebilir kentleşme hedefleri doğrultusunda sosyal adaleti sağlayabilen projeler ise kamu yararının öne çıkarılması beklenmektedir. Bu durumda yerel yönetimler pazarlık ortamında güçlü olmak ve kamu adına kar sağlamayı amaçlamak zorundalar, yerel yönetimin pazarlık ortamındaki başarısızlığı ise diğer bir risk alanını oluşturmaktadır.
- Yerelliğin ön plana çıkarılmadığı ve bu bağlamda kurgulanmış üretim biçimlerinin desteklenmediği, sadece tüketim kültürünün taleplerine göre tasarlanmış yeniden canlandırma stratejilerinin bu yönde oluşturulmuş projelerin başarı şansı yüksek görünmemektedir.

TÜRKİYE'DE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ

Türkiye'de kentsel dönüşüm olgusu, gelişmiş batı ülkeleri ile benzerlikler taşımakla birlikte, oldukça önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, Türkiye'nin yaşadığı ekonomik ve siyasal koşullarla birlikte, tarihi geçmişi, coğrafi, toplumsal, kültürel yapısından kaynaklanmaktadır.

Batı'da çok çeşitli kentsel dönüşüm sorunlarına yanıt verebilmek için farklı müdahale biçimleri geliştirilmiştir. Türkiye'de ise kentsel dönüşümde en çok ön plana çıkarılan konu enformel gelişen konut alanlarının (gecekondu vb) dönüşümüdür (Türel 2005). Türkiye'de kentsel dönüşüm süreçlerinde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) kamu adına devreye girmekte, bu alanlardaki dönüşümlerin tetikleyicisi olmaktadır. Kentsel dönüşümün bugün Türkiye'deki en büyük ve en güçlü aktörü merkezi hükümete bağlı olan TOKİ

kurumudur. Bununla birlikte, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Belediyeler önemli diğer kamusal aktörleri oluşturmaktadır. Ayrıca Türkiye'de son yıllarda gayrimenkul geliştirme şirketlerinin yaptığı projeler kamuoyu gündemindedir. Kentsel dönüşümün niteliği ve yerine göre UNESCO, ICOMOS gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar da Türkiye'deki kentsel dönüşüm projelerinde etkili olmaktadır.

Günümüz Türk kentleri, depreme dayanıklı kentsel mekanların geliştirilmesi, doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunması, enformel ve yaşam kalitesi düşük geliştirilmiş kentsel alanların yasallaştırılması ve sağlıklılaştırılması gibi birçok kentsel dönüşüm problemi ile karşı karşıyadır. Ülkemizde kentsel dönüşüm, genelde fiziksel mekânın dönüşümüne indirgenmiş; dönüşümün toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutları daha geri plana itilmiştir. Bunlara ilişkin iyi uygulama örneği olarak gösterilebilecek kentsel dönüşüm çalışmaları da sınırlı kalmıştır.

Türkiye'de kentsel dönüşüm sorunlarına yanıt, belirli bir plan ve program dâhilindeki siyasal müdahalelerden çok, piyasa koşullarına, toplumun geçici, anlık çözümlerine, merkezi ve yerel yönetimlerin karşılıklı etkileşimlerine dayanılarak verilmiştir.

Türkiye'de özellikle 1980 sonrasında uygulanan kentsel dönüşüm projeleri; kentlerin kontrolsüz yayılması, kültürel, tarihi ve doğal zenginliklerin tahribi, sanayisizleşme, çevresel sürdürülebilirliğin göz ardı edilmesi, yerele özgü olmayan, toplumsal eşitsizliği, dışlamayı ve kutuplaşmayı artıran, kısıtlı bir mekânsal kaliteyi sağlayan projeler olarak büyük bir tartışmayı içinde barındırmaktadır. Ancak zaman içinde, yaşanan sürece bağlı olarak, yaşanan örneklerin arttırılması sonucu elde edilen bulgular daha iyi örneklerin geliştirilmesi için birer fırsat alanı olarak düşünülmelidir.

2.1. Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Yasal Boyutu

Ülkemizde kentleşme sorunları ile bağlantılı olarak olağan gelişme seyirleri içinde kentler bu şekilde dönüşürken, Türkiye'de kentleşme ve planlama pratiğine kent yenileme kavramının girişi 1970'li yıllara, planlamada bir uygulama aracı olarak kullanılmaya başlanması ise 1980'li yıllara denk düşmektedir.

Kentsel dönüşüme ilişkin düzenleme ve uygulamalar uzun süre, mevcut mevzuat ve yasal düzenlemeler çerçevesinde yürütülmüştür. Bu nedenle batıdaki örneklerinde olduğu gibi çok yönlü, kapsamlı politika, teknik ve yöntemlerden, kurumsal ve finansal yapıdan ziyade, yönetim sistemi içinde farklı birimlerin, sorunlar ortaya çıktıkça geliştirmeye çalıştıkları birbirlerinden kopuk ve geçici düzenlemeler ve uygulamalar söz konusu olmuştur. Bu haliyle mevzuat içinde bir parçalanmışlıktan bahsetmek mümkündür.

Bu gelişmeler yanında AB adaylık sürecinin de etkisiyle 2000'li yıllarda yapılan kamu yönetimi reformlarında kentsel dönüşüm konusunu içeren önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan öne çıkan düzenlemeler şunlardır;

Tarih	Kanun No	Kanun Adı* *(Kanun adı kısaltılarak verilmektedir.)	Kentsel Dönüşüm Açısından Kapsamı
1966	775	Gecekondu Kanunu	Gecekondu önleme bölgeleri ile plansız yapılaşmanın önüne geçilmesi
1984	2981	İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılar Hakkında Kanun	Islah imar planı yapma imkânı ile dolaylı olarak kentsel dönüşüm projelerinin yapılması
1984	2985	Toplu Konut Kanunu	Konut ihtiyacının karşılanmasına yönelik düzenlemeler
1985	3194	İmar Kanunu	İmar Planı yapımı ve onayına ilişkin düzenlemeler
1994	4046	Özelleştirme Kanunu (41.Madde)	İmar Kanunu'nun 9.maddesinde değişiklik, Özelleştirme İdaresi'ne plan yapma ve onama yetkisi
1997	4232	Özelleştirme Kanunu (4.Madde)	İmar Kanunu'nun 9.maddesinde değişiklik,
2004	5104	Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	Özel proje alanlara ilişkin yasal düzenlemeler
2004	5162	Toplu Konut Kanunu'nda değişiklik	4.maddenin değiştirilmesi, Gecekondu dönüşüm alanlarında TOKİ'ye plan yapma ve onaylama yetkisi
2004	5226	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda değişiklik	Yenileme Alanı ve yenileme projeleri tanımı
2005	5393	Belediye Kanunu	Kanunun 73. Maddesi ile kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri kabul edilmektedir.
2005	5366	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıklar Hakkında Kanun	Yıpranan tarihi ve kültürel varlıklarının yoğunlaştığı mahallelerin yenileme alanları olarak belirlenmesi,
2010	5998	Belediye Kanunu'nda değişiklik	73. maddenin değiştirilmesi, Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı kapsamı genişletilmektedir.
2011	644	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Kuruluşu ve Görevleri	Bakanlar Kurulu kararı ile merkezi idarenin yetkisi içindeki tüm araziler için plan yapma ve onama yetkisi, kentsel dönüşüm uygulamaları hakkında usul ve esasların belirlenmesine ilişkin yetki
2012	6306	Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve Yönetmeliği	Afet riski taşıyan alanların tespit edilmesi, planlanması, uygulama koşullarının belirlenmesi, -Deprem Risk Raporu hazırlanarak Riskli Yapıların belirlenmesi, -Bakanlar Kurulu'nca riskli alan ilan edilmesi

Tablo 1: Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Konusunu Içeren Önemli Yasal Düzenlemeler

Bugüne kadar tarihsel dizgi içinde Türkiye'de Kentsel dönüşümü yönlendirmeyi amaçlayan yasal düzenlemelerin ortaya çıkışındaki temel etmenler aşağıdaki şekilde düzenlenebilir;

a) Gecekondu Önleme Bölgeleri:

Gecekondu, Türkiye'de İkinci Dünya Savası sonrasında hızlı şehirleşme ortamında kırdan şehre göçenler için, düşük gelir gruplarına yönelik meşru yöntemlerle konut sunumu yapılamaması sonucu ortaya çıkmış bir sunum biçimidir. İstanbul'da 775 sayılı kanuna dayanarak ilan edilen Gaziosmanpaşa ve Güngören Belediyelerinin Sarıgöl – Yenidoğan ve Tozkoparan bölgelerinde yaptığı Gecekondu Önleme Bölgesi uygulamaları ile Başakşehir Belediyesi sınırları içinde Kayabaşı Toplu Konut Alanı uygulama örnekleri olarak en önemlileridir. Bu kanunun amacı hızlı kentleşme ile kent çeperlerinde kamu arazileri üzerinde gelişen düzensiz konut alanları oluşumunu engellemek ve belirlenecek alanlarda toplu konut uygulamaları ile ihtiyaç sahiplerine düzenli konut alanları sunmaktır. Ancak bu uygulamalardan elde edilen olumlu sonuçlar Türkiye'de son 40 yılda yaşanan kentsel gelişme olgusu içinde sınırlı kalmış, gecekondu zaman içinde –enformel yollardan da olsa- kentsel gelişme rantından pay alma aracı haline geldiği için, gecekondu sahipleri bu tür formel düzenlemeler içinde olmayı tercih etmemişlerdir.

b) Yenileme Alanları:

5366 sayılı kanuna dayanarak ilan edilen yenileme alanlarında şehirlerin yıpranan tarihi ve kültürel varlıklarının yoğunlaştığı mahallelerin planlanması amaçlanmaktadır. Örneğin kamuoyunca Tarlabaşı Projesi, Sulukule Projesi, Fener Balat Projesi adıyla bilinen projeler İstanbul içerisindeki yenileme alanlarının başlıca örnekleridir. Bu alanlar aslında kentin merkez alanlarında yer alan ve eski sanayi alanlarına olan yakınlığı ve sonrasında da kent merkezi ile olan sıkı ilişkisi sebebiyle orta ve düşük gelirli toplumsal kesimlerin yakın geçmişe kadar tercih ettiği alanlardır. Ancak bu alanların giderek İstanbul genelindeki merkezi alanlarda yaşanan sanayisizleşme olgusu ve aynı anda kent merkezindeki belli bazı noktaların kültürel, turistik ve estetik kimliklerinin yeniden keşfi ile yenilenmesini amaçlamaktadır.

Bu alanların kentsel standardını fiziksel yenileme yoluyla artırarak burada yaşayanların yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan bu yasal düzenleme, beraberinde sosyal ve ekonomik süreçlerde bir müdahaleyi öngörmediği için zamanla eski sakinlerin alanda oluşan yeni ekonomik ve sosyal koşullara uyum sağlayamayarak alanı terk etmeleri ile (soylulaştırma/ gentrification) sonuçlanmıştır.

Giderek bu yasal düzenlemenin kentin tarihi kimliğe sahip belli bazı alanlarında geçmişten gelen bazı kentsel kimlik öğelerinin estetize edilmesi suretiyle yeni kentsel orta sınıfların ve küresel turizm yatırımcılarının beğenisine sunulmasını amaçlayan bir araç haline gelmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararı	Resmi Gazete No	Resmi Gazete Tarih	Yenileme Alanı
2006/10172	26122	28.03.2006	Beyoğlu (Cezayir Çıkmazı Ve Çevresi, Tophane Bölgesi, Galata Kulesi Çevresi, Beyoğlu Belediye Binası Ve Çevresi, Bedrettin Mahallesi)
2006/10299	26147	22.04.2006	Fatih (Fatih - Kürkçübaşı Mahallesi Bulgurpalas, Atikmustafapaşa Mahallesi, Fatih Balat Karabaş - Tahta Minare Mahalleleri, Hatice Sultan – Neslişah Mahalleleri)
2006/10455	26186	02.06.2006	Tuzla (Tuzla Köyiçi)
2006/10501	26206	22.06.2006	Eminönü (Süleymaniye, Hacıkadın, Kalenderhane, Mollahüsrev, Hoca Gıyaseddin, Sarıemir, Yavuz Sinan, Demirtaş Mahalleleri)
2006/10502	26207	23.06.2006	Zeytinburnu (Zeytinburnu Sur Tecrit Bandı)
2006/10961	26318	13.10.2006	Fatih (Haraççi Kara Mehmet, Yali, Küçük Mustafa Paşa, Hüsambey, Kasap İlyas, Haci Hüseyin Ağa, İmrahor, Arpa Emini, Şeyh Resmi , Hatice Sultan, Ereğli, Kürkçübaşi, Cerrahpaşa , Davut Paşa, Atik Mustafa Paşa, Fatma Sultan, Çakirağa, Kirkçeşme, Neslişah , Haci Evhattin, Haci Hamza, Canbaziye, Balat Karabaş, Tahta Minare, Abdi Subaşi, Veledi Karabaş, Beyazitağa, Molla Aşki, Sancaktar Hayrettin Mahalleleri)
2007/12375	26588	20.07.2007	Eminönü (Nişanca, Sultanahmet)
2007/12429	26597	29.07.2007	Fatih (İmrahor Mahallesi 2384 Numaralı Adada, “11” Olarak Yer Alan Parsel Numarası “L” Olarak Değiştirilmiştir)
2007/12893	26737	25.12.2007	Eminönü (Kapalıçarşı ve Çevresi)
2008/14349	27074	04.12.2008	Tuzla (İçmeler, Kamil Abduş Gölü ve Çevresi)
2010/405	27586	20.05.2010	Eyüp (Nişanca, Cezrikasım Mahalleleri)

Tablo 2: İstanbul'da İlan Edilen Yenileme Alanları

c) Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Yasası:

Düzensiz ve kontrolsüz kentleşme sonucu kentlerde başta deprem olmak üzere doğal afetler daha fazla yıkıma yol açmaktadır. Kentlerde depremin yıkıcı etkileri; nüfus artışı, arazi kullanımı ve yapılardaki hatalar, altyapının ve hizmetlerin yetersizliği, çevresel bozukluklar

gibi hızlı kentleşme sorunları nedeniyle daha da derinleşmektedir. 6306 sayılı Yasa ile riskli yapıların güçlendirilmesi veya yıkılıp yerine olası yaşanacak bir depreme daha dayanıklı bir yapının inşa edilmesi suretiyle dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Kanun uyarınca yeniden yapılacak riskli yapılarda ev sahiplerine ve müteahhitlere çeşitli kredi destekleri sağlanmaktadır.

Türkiye'nin önemli bir bölümü birinci derecede deprem kuşağı üzerindedir. Son 40 yılda yaşanan hızlı kentleşme süreci sonucunda sadece göreceli olarak kentsel yaşama kalitesi düşük büyük yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmamış, aynı zamanda deprem tehlikesine karşı dayanımı çok düşük olan ve genellikle yoğun konut dokularından oluşan alanlar ortaya çıkmıştır. Bu yasal düzenleme ile hem olası deprem zararlarının minimize edilmesi hem de düzensiz kentsel alanların iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Burada piyasayı merkezine alan politika yaklaşımı ile kentsel fiziksel iyileşmenin maliyetinin devletin asli görevi olan güvenli kentsel alanlar yaratmak kuralı üzerinden hareket edilmesi gereklidir.

Bununla birlikte, kentsel rantın yeniden düzenlenmesi yoluyla bu alanlarda yerleşim yoğunluğunun artırılarak yeni konut/ticari alan arzı yaratmak olgusu ise bütünden kopuk ve kentin geneli ile örtüşmeyen kararlar şeklinde olduğunda yeni kentsel sorunlara yol açmaktadır.

Bu nedenle yasal düzenlemedeki kentsel alanlarda iyileştirme amaçlı söylemin, uygulamada araç olarak seçilen piyasacı yaklaşım sonucunda kentsel yoğunluk artışı ile ortaya çıkan daha kalıcı altyapı ve kentsel donatı alanı standartları gibi sorunları çözmede bir araç olarak kullanılması gereklidir.

Bakanlar Kurulu Kararı	Resmi Gazete No	Resmi Gazete Tarih	Afet Riski Taşıyan Alan
2012/3791	28434	7 Ekim 2012	Esenler (Atışalan Havaalanı ve Atışalan Tuna Mahalleleri)
2012/3786	28457	4 Kasım 2012	Beyoğlu (Örnektepe ve Sütlüce Mahalleleri)
2012/3901	28457	4 Kasım 2012	Beyoğlu (İstiklal Mahallesi)
2012/4125	28534	20 Ocak 2013	Sarıyer (Fatih Sultan Mehmet Mahallesi -Armutlu)
2012/4163	28538	24 Ocak 2013	Sarıyer (Çamlıtepe-Derbent Mahallesi)
2012/4160	28539	25 Ocak 2013	Zeytinburnu (Sümer Mahallesi)
2012/4099	28540	26 Ocak 2013	Gaziosmanpaşa (Merkez Mahallesi)
2013/4254	28551	06 Şubat 2013	Sultangazi (Cumhuriyet Mahallesi)
2013/4258	28551	06 Şubat 2013	Küçükçekmece (Kanarya Mahallesi)
2013/4257	28552	7 Şubat 2013	Küçükçekmece (Fatih Mahallesi)

Tablo 3: İstanbul'da ilan Edilen Riskli Alanlar

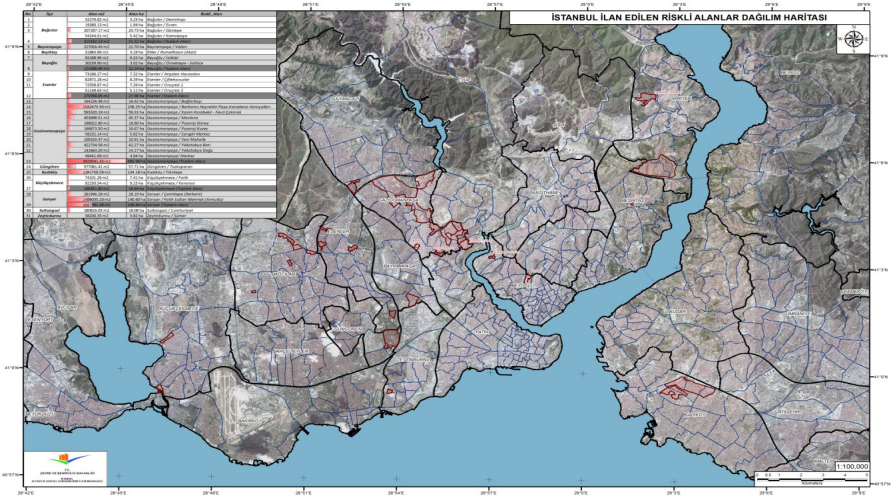

Şekil 1. İstanbul'da İlan Edilen Riskli Alanların Dağılım Haritası
(Kaynak: http://www.csb.gov.tr/iller/istanbulakdm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=10561)

d) Kentsel Dönüşüm Alanı:

Belediye Yasası'nın 73. sayılı maddesi uyarınca kentsel dönüşüm alanı ilan edilen Ayazma (İstanbul) gibi bölgelerde modern gereksinimlere yanıt veren yeni yaşam alanları kurulması amaçlanmaktadır. Belediye yasasına bağlı olarak yapılan düzenlemelerde belediyenin dönüşüm alanlarına ilişkin yaklaşımı belirleyici olmaktadır. Örneğin Ayazma bölgesinde idari sınırların değiştirilmesi sonucunda daha önce sorumlu olan Küçükçekmece Belediyesi'nden yeni kurulan Başakşehir Belediyesi'ne yetkiler geçmiştir. Sonuç olarak iki belediye arasında uygulamada farklar ortaya çıkmıştır. Bu durum ise planlama sürecini çok etkilemiştir. Bununla birlikte İstanbul İli, Zeytinburnu İlçesi, Sümer Mahallesi'nde ilk olarak başlatılan proje yaklaşımları ve konseptlerin daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

e) 3194 Sayılı Yasa Kapsamında Yapılan Düzenlemeler

Kamuoyu gündeminde olan bir diğer önemli alan ise Fikirtepe (Kadıköy) kentsel dönüşüm projesidir. Fikirtepe bir dönem kentin hemen çeperinde yer alan ancak zamanla kentsel alanın içinde kalan, arazi değerlerinin giderek yükseldiği bir konumdadır. Ancak imar planına bağlı olarak yapılan düzenlemeler, uygulamada sorunlarla karşılaştığı için Fikirtepe bölgesi 2013 yılında 6306 sayılı yasa kapsamında Riskli Alan ilan edilmiştir.

Bunların dışında imar parselasyon planlarına bağlı olarak yaşanan birçok kentsel dönüşüm de bulunmaktadır. Daha detaylı ve farklı bir çalışmayla ele alınması gereken bu alanlara örnek olarak, İstinye Ferahevler (Sarıyer) verilebilir. Konut alanlarındaki dönüşüm uygulamaları yanı sıra sanayi alanları için yapılan imar planlarında sanayi dönüşümüne yönelik

kararlar da verilmektedir. Sanayi alanlarına yönelik geliştirilen dönüşüm projelerine ise ünlü mimar Zaha Hadid'in tasarladığı Kartal Alt Merkez Kentsel Dönüşüm Projesidir. Bu proje de kamuoyunda birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir.

f) Alana Özel Kanunlar:

Dönüşüm alanı ve konusuna özel olarak çıkarılan kanunlar ile de kentsel dönüşüm projeleri yapılmaktadır. İlk kez 2004 yılında Ankara kenti için yapılan bu düzenlemelere son olarak 2012 yılında Kazım Karabekir, Inkılap, Hekimbaşı mahalleleri (Ümraniye, İstanbul) ve Şerifali Çiftliği (Ataşehir, İstanbul) için çıkarılan kanunlar örnek verilebilir. Bunun dışında özellikle liman alanlarının dönüşümü konusunda Galata Port ve Haydarpaşa Port için yapılan düzenlemeler de dikkat çekicidir.

	Gecekondu Önleme Bölgeleri	Yenileme Alanları	Afet Riski Taşıyan Alanlar	Kentsel Dönüşüm Alanı (73.Md)	3194 Sayılı Yasa	Alana Özel Kanun
Bakanlar Kurulu		•	•			•
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	•		•		•	
Kültür ve Turizm Bakanlığı		•			•	
Toplu Konut İdaresi- TOKİ	•	•	•	•	•	•
Özelleştirme İdaresi					•	•
Belediyeler	•	•	•	•	•	•
Gayrimenkul ve İnşaat Şirketleri	•	•	•	•	•	•

Tablo 4: Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Alanlarında Etkili Aktörler ve Kentsel Dönüşüm Kapsamı

Yukarıdaki tablolardaki açıklamalardan açıkça görülebileceği üzere, özellikle 2005 yılından sonra, neoliberal politikalar çerçevesinde, kentsel planlama sisteminde özellikle merkezi hükümete bağlı kurumların kentsel dönüşümde etkin rol almaktadırlar. Bunun en temel göstergelerinden birisi olarak, Bakanlar Kurulu gibi merkezi hükümetin yürütmeden sorumlu en önemli kurulu kentsel dönüşüm alanlarının yer seçimi gibi konularda belirleyici olmasıdır. Bir diğer gösterge, merkezi hükümete bağlı kuruluşların kentsel dönüşümde belediyelere göre daha etkili olmalarıdır.

2.2. Kentsel Dönüşümde Planlama Araçları

Kentsel dönüşümde planlamada en önemli konulardan birisi, planın uygulanabilirliğini artıracak planlama araçlarının geliştirilmesidir. Son yasal düzenlemelerle birlikte, imar mevzuatımız kapsamına katılan "imar hakkı aktarımı (transferi)" kavramı önemli bir planlama aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Planlamada kaybolan imar haklarının korunması ve planla getirilen kullanımlardan taşınmaz sahiplerinin eşit şekilde külfet ve kazanım ölçüsünde yararlanabilmesi için yeni araçlar geliştirilmiştir.

Ülkemizde imar planlarının düzenlenmesinde, fiziki mekânın oluşmasında geleneksel planlama araçları yerine, yenilikçi ve stratejik mekânsal planlama yaklaşım arayışları imar yasalarımızda yerini almaktadır. 14.06.2014 günlü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği" ile Plan Yapımına ait Esaslara Dair Yönetmelik hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır. Özellikle Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde imar hakkı aktarımına ilişkin düzenlemeler yerini almıştır.

İmar Hakkı Transferi, diğer bir ifade ile imar hakkı aktarımı ile ilgili uygulamalar imar planlamasının gündemine 2863 sayılı yasa ile girmiştir. Bu planlama aracı, geliştirilerek kullanılması halinde, özellikle koruma alanlarının yanı sıra, tarımsal alanların korunması, deprem riski, doğal afet riski olan alanlardaki plan kararları ve uygulamalarda da yararlı olabilecektir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yetkilerinin açıklandığı 17.08.2011 günü Resmi Gazete'de yayınlanan Kanun Hükmündeki Kararname'de Bakanlığa verilen imar ve planlamaya ilişkin yetkiler arasında "imar hakkı transferi"nin de yer aldığı görülmektedir.

Planlamanın uygulanmasında toplum düzeni içinde taşınmazların kısıtlanan imar haklarının kaybolmamasını sağlayan bu imar aracının -yapılaşma hakkının kısıtlandığı alanlardaözenle kullanılması gerekmektedir. Bu kapsamda mülkiyet haklarının imar hakkı transferi içinde ayrı değerlendirilmesi gerektiği, bu hususun imar haklarının transferi kavramı ile karıştırılmaması gerektiğinin altı çizilmelidir.

1/5000 ölçekli nazım imar ve 1/1000 ölçekli uygulama İmar Planlarında imar hakkı aktarımında kullanılmasında dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde özetlenebilir;

1. İmar hakkı aktarımına duyulan gereksinimin gerekçesi açık bir şekilde ortaya konulmalıdır.
2. Mülkiyete müdahale edilecekse, diğer müdahale araçlarına (Kamulaştırma vb) göre avantajları ve dezavantajları açıklanmalıdır.
3. Hangi taşınmazların imar hakkı aktarımına tabii tutulacağı belirlenmelidir.
4. Planlama alanındaki mevcut yapılaşmaların ve farklı şartlara haiz taşınmazların durumu açıklığa kavuşturulmalıdır.
5. Hak aktarımına ilişkin şartlar tanımlanmalı, mülkiyetin mi, hakların mı, miktarın mı, bedelin mi transfer edileceği açıklanmalıdır.

6. Aktarıma konu olan hakların planda nerede yer alacağı belirlenmeli, bu yeni bölgedeki mülkiyet yapısı, deseni, yapılaşma koşullarının yeni uyuşmazlıklar doğurmaması sağlanmalı, aktarım işlemi ile mülkiyetin belirsiz ve sorunlu bir hale getirilmemesine, eşdeğer bir mülkiyet hakkı sağlanmasına özen gösterilmelidir.
7. Transfer işlemi alt ölçekli planlara ve uygulamalara bırakılıyorsa 1/1000 ölçekli planın ne zaman yapılacağı, aktarım işleminin ne zaman gerçekleşeceği ve mülkiyet hakkının hangi şartlarda kullanılacağı ve bu süreçte alanın yapılaşma koşulları belirlenmeli, imar programları içinde tanımlanmalıdır.
8. İmar hakkı aktarım süreci, şeffaf biçimde tasarlanmalı, olası sonuçlar kamuoyuna iyi anlatılmalıdır.

SONUÇ

Yapılan açıklama ve incelemeler neticesinde Türkiye'de Kentsel Dönüşüm ve Planlama ilişkisini bir tablo haline getirmek mümkündür. Kentsel Dönüşümün Boyutları olarak; Mekan Özellikler, Yasal ve Yönetsel Çerçeve, Planlama Sürecinin Özellikleri, Plan Çalışmasının Özellikleri, Planlama Uygulama Araçları başlıkları belirlenebilir.

Mekân Özellikleri	Yasal ve Yönetsel Çerçeve	Planlama Sürecinin Özellikleri	Plan Çalışmasının Özellikleri	Planlama Uygulama Araçları
Alanın Tanımı ve Gerekçe • Afet Riski Altındaki Alanlar *(Deprem, Heyelan, Sel, Taşkın, patlayıcı madde, yangın, vb)* • Ekonomik ömrünü tamamlamış, işlevini kaybetmiş alanlar *(Sanayi Alanları, Liman Alanları, Tersane Alanları, Demiryolu Alanları Kent Merkezleri, Enformel Konut Alanları vb)* **Alanın Sosyal ve Ekonomik Özellikleri** Sosyal ve ekonomik yapı analizleri, alandaki istihdam ve yaratılan katma değer vb. **Mülkiyet Analizi** Hisseli, tahsis, vb. Hak sahiplerinin belirlenmesi (mülk sahibi, kiracı) **Yerleşime Uygunluk Analizi** Zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan alanların belirlenmesi	**Yasal Statü (Yasa No)** 775, 2981, 2985, 3194, 4046, 4232, 5104, 5162, 5226, 5393, 5366, 5998, 644, 6306 **Sorumlu İdareler ve İlgili Aktörler** Bakanlar Kurulu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı Toplu Konut İdaresi- TOKİ Özelleştirme İdaresi Belediyeler Gayrimenkul ve İnşaat Şirketleri	• Araştırmaların yapılması, • Sorunların ortaya konulması, • Veri ve bilgi toplama ile ilgili analiz aşaması, • Bilgilerin bir araya getirilmesi ve birleştirilmesi, • Sonuçların değerlendirilmesi, • Sentez aşaması • Plan kararlarının oluşturulması	• Kentsel yaşam kalitesini arttırmak, • Yatırımcılığı desteklemek, istihdam olanaklarını arttırmak, • Yerel toplumu sürece dahil etmek, • Karma arazi kullanımını desteklemek, • Kamu hizmetlerine makul bir erişim düzeyi sağlamak, • Daha çevreci ve entegre edilmiş toplu ulaşım sistemlerini, yaya ve bisiklet yollarını geliştirmek, • Atıkları azaltmak, gürültü kirliliğini önlemek ve daha verimli enerji kullanımını desteklemek, yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmek, • Yönetişim ve kurumsal kapasite geliştirmek,	**İmar Uygulama Araçları** (18.md, 2981, 3290 Ek 1, Kamulaştırma vb) **Planlama Araçları** (İmar Hakkı Aktarımı, Plan Sözleşmeleri, Kamu Özel Ortaklıkları-PPP, Proje Ortaklıkları, Kentsel Tasarım Rehberleri, Yeşil Bina Sertifikasyon Sistemleri vb)

Tablo 5. Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Boyutları (Kaynak: Erbaş, 2014)

Bu kapsamda Türkiye'de kentsel dönüşüm ve planlama ilişkisinde temel bulgular ve meseleler şu şekilde özetlenebilir;

- Türkiye'de kentsel dönüşüme ait birçok yasal düzenleme bulunmaktadır. Mevcutta gündemde olan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile riskli yapı, riskli alan ve rezerv alan tanımlamaları, imar planlarında en çok dikkat edilmesi gereken hususlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ağırlıklı olarak Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararları ile belirlenen sınırların arka planında; gerekçeleri açıklanmış, gereksinimleri iyi belirlenmiş bir analiz ve sentez çalışmasının bulunması gerekmektedir.

- Kentsel Dönüşüm Alanlarının sınırlarının belirlenmesinde analiz çalışmalarında kullanılabilecek ölçütlerin belirlenmesi ve bunlara göre çalışmaların sürdürülmesi gereklidir. Ağırlıklı olarak afet riski altında kalan ve yasadaki tanımı ile *"Zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan"* alanların belirlenmesinde kamuoyu ile paylaşılan ölçütlerin kullanılması uygun olacaktır.
- Kentsel Dönüşüm projelerinin hazırlanmasında kentsel tasarım aracından yararlanılmalı buna göre, uygulama rehberi / uygulama araçları tanımlanmalıdır. Yapılaşmış çevrede imar uygulamasına ilişkin önemli araçlardan bir tanesi kentsel tasarım projesidir. Özellikle kentsel tasarım projesinin kentin gelişme dinamikleri kurduğu bağlam; bir kentsel proje hüviyeti ile proje ortaklıklarının geliştirilmesi, çok aktörlü planlamaya imkân tanıması, projeden elde edilen yarar ile yaratılan külfetin eşit paylaşılması yönüyle büyük fırsatlar sunmaktadır. Dolayısıyla idarelerce kentsel tasarım projelerinin yapılmasına ilişkin yönetmelik düzenlemelerine gereksinim bulunmaktadır. Buna göre idarelerin kentsel dönüşüm projelerinde kentsel tasarıma imkân tanıyan düzenlemeler yapması beklenmektedir.
- Kentsel dönüşüm projelerinde imar hakkı aktarımı gibi yenilikçi planlama araçlarının geliştirilmesi ve uygulamasına ilişkin çözümler geliştirilmelidir.
- Kentsel dönüşüm projeleri ile fiziksel mekanda yaşam kalitesinin geliştirilmesi, elde edilecek değer artışı ve paylaşımı gibi hususlarda imar planları yanı sıra plan sözleşmeleri de (Hasılat Paylaşımı Sözleşmesi vb) önem arz etmektedir.
- Kentsel dönüşüm sürecinde, dönüşüm alanındaki mevcut sosyal yapının sürece dahil edilmesi uygulamayı kolaylaştıracaktır. Proje alanından mevcut yaşayanları (kiracılar dahil) dışlayan anlayışlardan kaçınılması gerekmektedir.
- Kentsel dönüşüm sadece konut üretimi ve pazarlanması üzerine odaklanmış bir kentsel süreç değildir. Konut ile birlikte çalışma alanları, ulaşım, kentsel hizmet alanlarının da birlikte ele alınması gerekmektedir.
- Kentsel dönüşüm alanlarındaki sanayi vb tesislerin yer değişikliklerinde gerekli sosyo-ekonomik önlemlerin alınması gereklidir. Sanayi gibi katma değer ve istihdam yaratan işlevlerin dönüşümünde süreç dikkatli planlanmalıdır.

KAYNAKLAR

DINCER, I. & ENLIL, Z. & EVREN, Y., An Overview of Istanbul's Conservation Sites, MEGARON Vol. 4(1) p. 5-15, Istanbul, 2009

ERBAŞ, A.E., ERBIL, T. Neoliberal challenges and practices of urban regeneration projects in Istanbul, Real Corp, www.corp.at, Roma, 2013

ERBAŞ, A.E. ERBIL, T. "New Challenges in the Transition of Industrial Areas within the Vision of Istanbul Metropolitan Plan for 2023", Real Corp, www.corp.at, Viyana, 2010

ERBAŞ, A.E., Kentsel Gelişme Dinamikleri Çerçevesinde Türkiye'de Kentsel Dönüşümde Planlama Arayışları, Konut Kurultayı, İstanbul, 2011

ERBİL,T., ERBAŞ, A.E, Endüstri Alanlarının Dönüşümü, İstanbul'da Yeni Zorluklar, UPAD, Kocaeli, 2014

ERCAN, M. A., Challenges and Conflicts in Achieving Sustainable Communities In Historic Neighbourhoods of Istanbul, Habitat International Vol. 35 p.295-306, 2011

ERDEN, D., Kentsel Yenileşmede Bir Araç Olarak Dönüşüm Projeleri, Doktora Tezi, MSGSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2003

ERGUN, N. Gentrification in Istanbul, Cities, Vol. 21, No. 5, p. 391–405, UK, 2004

GENC, F., Türkiye'de Kentsel Dönüsüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü, Yönetim ve Ekonomi, *Vol.15/1 Celal Bayar Üniversitesi IIBF, Manisa, 2008*

GIBSON M., & KOCABAS A., London: Sustainable Regeneration – Challenge And Response, Urban Design and Local Specifities in The Process of Globalization, International Urban Design Meeting, MSU, Istanbul, 2001

KOCABAS, A., Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'deki Beklentiler, Literatür Yayınları. Istanbul, 2006

KOKTURK, E., Türkiye'de Kentsel Dönüşüm ve Almanya Deneyimi, 11. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Ankara, 2007.

LOVERING, j. & TURKMEN, H., Bulldozer Neo-liberalism in Istanbul: The State-led Construction of Property Markets, and the Displacement of the Urban Poor, International Planning Studies, Vol. 16, No. 1, 73–96, February 2011

OZCEVIK, O, İstanbul'da Deprem Odaklı Dönüşüm Projesinin Ana Bileşenlerinin Analizi: İETT Blokları Örneği, ITÜdergisi/*a* Mimarlık, Planlama, Tasarım, Vol.6/1, p.81-94, Istanbul, 2007

OZDEN, P., Belediyelerin Sosyal Programları ve Kentsel Yenileme, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar: 197–225, (ed. M. Kösecik, H. Özgür), Nobel Yayın, Ankara. 2007

ROBERTS, P., The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration, Urban Regeneration. London, Thousand Oaks, New Delhi, Sage Publications. p. 9-36, 2000

ROGERS, R., Towards A Strong Urban Renaissance, Urban Task Force, London, 2005

SOKMEN P., Kentsel Dönüşüm İçin Kaynak Yaratıcı Sürdürülebilir Bir Planlama Çerçevesi, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, Yıldız Teknik Universitesi, Istanbul, 2003

THOMAS, S., A Glossary of Regeneration and Local Economic Development, Manchester: Local Economic Strategy Center, UK, 2003

TUREL, A., İstanbul Eylem Planlamasına Yönelik Mekânsal Gelişme Stratejileri Araştırma ve Model Geliştirme Çalışmaları. METU, Ankara, 2005

UYSAL, U.E., An Urban Social Movement Challenging Urban Regeneration: The Case of Sulukule, Istanbul, Cities, Vol.29 p.12–22, UK, 2012

Faruk GÖKSU - Teşekkür ederim. Kesmek istemedim, kapsamlı, sistematik güzel örnekler verdi Erdem.. Yalnız şu var: Süreyi biraz kısa tutuyorum, ikinci bölümde herkes yapmış olduğu sunumdan Kayseri'ye neler önerecek, onları da düşünmeye başlayın. Çünkü Kayseri'yi masaya yatırıyoruz.

Erdem'in birinci mesajı kentsel dönüşüm ile ilgili idi. Benim de uğraş alanlarımdan biri kentsel dönüşümdü uzun yıllar, 15 yılı aşkın, 20 yıla yakın kentsel dönüşümle ilgiliyim, ama son zamanlarda bu sistematiğin değişmesi insanı soğutmaya başladı. 100 tane tanım araştırdık dünyada kentsel dönüşüm nedir diye, kentsel dönüşüm kavramını kullanan seçim kaybeder ya da kullanmayıp seçim kazanan belediye başkanları, politikacılar olduğunu biliyoruz. O nedenle nedir bu kentsel dönüşüm diye araştırdık. En beğendiğim 100 tanımdan bir tanesini size söyleyeceğim: *"Kentsel dönüşüm gayrimenkul geliştirme değildir, gayrimenkul geliştirme piyasa güçleriyle olur"* Şimdi bu tanımı kabul ediyorsanız Erdem'in biraz önce anlatmış olduğu, gösterdiği bütün projeler gayrimenkul geliştirme projesi, kentsel dönüşüm projesi değil. Bana Türkiye'de bu tanıma uyan 5 tane kentsel dönüşüm projesi sayamazsınız. Bir bilgi kirliliği olduğu, farklı amaçla kullanıldığını biliyoruz. Peki, *"kentsel dönüşüm nedir"* diye tanım devam ediyor: *"Kentsel dönüşümse, özellikle yoksulluk alanlarında ekonomik ve sosyal boyutu içeren uzun vadeli eylemler bütünüdür"* Mesela,: Kentlerimizi 60-65 yıl içerisinde üç kez yıkıp yapmışız. Hepsi de gayrimenkul odaklı olmuş. Şimdi bunu 5 yılda, 10 yılda, 20 yılda dönüştürmemiz mümkün değil. Kapasitesini de kentler doldurduğuna göre bunların imar haklarını arttırarak yapmanız da mümkün değil. O zaman daha farklı yaklaşımların araçlarını bulmamız gerekiyor. Bu sistematiği çok iyi düşünmemiz lazım.

İkinci verdiği mesaj da projeler: Projelere kim karar veriyor, projeler nasıl seçiliyor? Bakın, bir örnek vereceğim size: Londra'da ve diğer büyük kentlerde yer seçimi nasıl yapılıyor.?bizde nasıl karar veriliyor? Politikacılar karar veriyor, değil mi, yöneticiler, işte buraya havaalanı olacak, buraya şu proje olacak. Büyük kentlerde5 tane stratejik harita hazırlanıyor: 1. Yoksulluk haritası, 2. Yoksunluk haritası, 3. Risk haritası, 4. Yoğunluk haritası, 5. Değer haritası. Bu 5 harita hazırlandıktan sonra, bu değerler çakıştırıldıktan sonra örneğin Londra'nın kuzeydoğusuna Olimpiyatlar yapılacak diye karar veriliyor. Yoksulluğun fazla olduğu, değerin az olduğu ve burada değeri nasıl arttırabiliriz, yoksulluğu nasıl ortadan kaldırabiliriz diye düşünerek, işte bu kentsel dönüşümdür, bunun stratejisidir. Bizde tabii kentlere bir de siluet haritasını eklememiz lazım özellikle İstanbul gibi hassas yerlerde. Şimdi bunların bilimsel olması lazım, bizde bilimsel değil, sezgisel kararlarla, politik kararlarla bu tür uygulamalar yapılıyor.

Mülkiyete değindi Erdem, , Kayseri için de önemli, Kayseri'deki projeler için de önemli, artık mülkiyeti şimdi Veli Beye söz vereceğim, neden bahsedeceğini bildiğim için herhalde ondan bahsedecek, artık dönem madem gayrimenkul odaklı yapıyoruz, madem gayrimenkul çok değerli, ya bu imar haklarını niye saklıyoruz? Üç kez

bedava veriyoruz, ödüllendiriyoruz. Şimdi bu tartışmayı da açmamız lazım. Üç kez kötü yapana al bir imar hakkı daha, gecekondular dönüştü apartmanlara, kaçak yapılara, al bir imar hakkı, bu nereye kadar verilecek? Mülkiyeti de çözmek için artık gayrimenkulün menkulleştirme sürecini tartışmamız lazım. Eğer Türkiye kentlerinde yeniden bir dönüşüm süreci yapılacaksa, bana göre sadece ve sadece açık alan yaratma odaklı kentsel dönüşüm yapılması lazım. Yarın Kayseri'de Allah korusun, deprem olduğunda, İstanbul'da deprem olduğunda nerede toplanacağımızı bilemiyoruz, yok. Açık alan yaratanı ödüllendirecek imar hakkı, yeşil alan yaratanı ödüllendirecek imar hakkı, kamusal alan yaratanı ödüllendirecek imar hakkı odaklı bir şey yapmamız lazım. Onun için bu imar hakkının satışı mı, imar haklarının transferi mi, kurtuluş değil, sadece reçetelerden bir tanesi, bunu biliyoruz, ama Türkiye'nin de bunu gündeme getirmesinde yarar var diye düşünüp, Veli Böke'ye pas atıyorum.

Veli BÖKE

Teşekkür ediyorum Hocam, saygılar sunarım. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Daire Başkanıyım, aynı zamanda Türkiye Belediyeler Birliğinin fahri hukuk danışmanlığını yapıyorum. Yine Erciyes Üniversitesi ve Ankara Üniversitesinde de imar ve kamulaştırma hukuku dersleri veriyorum.

Şimdi Faruk Hocam sağ olsun, bize özellikle burada konumuz olan imar hakkı transferi konusunda pas attı, ama ben öncelikle kentsel dönüşümden bahsetmek istiyorum. Şimdi o konu elbette önemli bir konu, sizin zaten duayenliğini yaptığınız bir konunuz, ancak şu an için ben izninizle Kayseri ölçeğine de tekrar dönmek ve şu anki yürütmeye başladığımız, Sahabiye kentsel dönüşüm projesi kapsamında da bir giriş yapmak istiyorum. En azından projemizle ilgili de temel bilgileri buradaki haziruna iletmek istiyorum izninizle.

Önce genel bir giriş yapmak arzusundayım kentsel dönüşümle ilgili. Kentler değişiyor ve bu arada değişim de dönüşüme uğruyor. O da değişiyor, her şey değişiyor, dönüşüyor, havada bir sirkülasyon var, dönüşüm var, suda var, toprakta var. Tabii insan da değişiyor elbet. 10 yıl önceki fikri bugün için değişiyor. Bu değişimden şehirler de elbette nasibini alıyor. Tabii dönüşüm, değişim kaçınılmaz, ama bunu köksüz bir şekilde dibinden, tarihinden, geçmişinden, onurundan, haysiyetinden uzak bir şekilde yapmaya elbette hep birlikte hayır dememiz gerekiyor. Tabii bu arada değişimin bir öze dönüş hikayesinin olması gerekiyor.

Biz tabii millet olarak düşünce medeniyeti itibariyle medeniyetler kurmuş ve ilk Medineleri kurmuş toplumlarız. O anlamda şehir Medine, dönüşüm, planlama bize uzak kavramlar değil. Bu hepimizin bildiği hususlar, ama bu bile kendi çapında bir değişim oluşturuyor, sürdürüyor. Ancak değişmeyen tek şey mağara toplumunda bu zamanki artık âdeta uzay mekiğini andıran yerleşkeler içerisinde değişmeyen tek şey insanın yaşamını sürdürmesi noktasında gerekli olan vasat, yani ortalama standartlar diyebiliriz. Mağara toplumunun standardı da kendi çapında bir standarttı, şu anki bizim büyük işte rezidansların da kendi çapında bir standartları var. Bu standartların hepsi de ilhamını insanca yaşayabilme fikrinden alıyor. Tabii bu insanca yaşayabilmenin standartları çerçevesi o dönemin, o çağın, o ekonomik ortamın, o fiziki şartların ölçüsünde elbette değişiyor. Tabii kentleşmede o zaman sorunumuz ne? Öncelikle nasıl bir kentler istiyoruz, fikri mülahazası nedir kentin, buna dair kafa yorma veya kafalarımız karışık. Yani hep aynı tipte kentler üretebilme sıkıntısı Faruk Hocanın da ifade ettiği tematik kentlerin oluşmadığını görüyoruz. Yani bir şehre girdiğinizde kesinlikle o şehrin adına, tabelasına bakmadan orada devlet su işleri bölge müdürlüğü nerede, karayolları nerede, valilik nerede, buranın ana caddesi nerede kesinlikle

kestirebilirsiniz. Şehri hiç görmeseniz bile, ilk defa gördüğünüz şehir olsa bile, ben bunu üç-beş şehirde denedim, gerçekten de rahatlıkla adresleri bulabildim. Tabii bu arada insan sorunu var. İnsanlar bu değişimde haliyle kentlerine etki ediyor. Eflatun'un bir sözü var: *"Şehirler insanları terbiye eder"*, ama biz şu an bizi terbiye edeceğini ileride murat ettiğimiz, düşündüğümüz şehirleri terbiye etme derdindeyiz. Haliyle de niteliksiz, kimliksiz, ahlâki zafiyeti olan şehirler meydana geliyor.

Yine sorunumuz bizim yapı malzemesi, taşlar, yani dün da bayağı bu konuya değinildi, bugün de mutlaka değinilecektir. Yapı elemanları tehlikeli, malzemeyle ilgili kalite sorunu var. Haliyle dün bayağı anlatıldı vahşi kapitalizm, elbette vahşi tamam, ama adamlar sistemi iyi kurmuş. Demişler ki bize en fazla 20-30 yıl ekonomik ömrü olan ve tüm hayatı 60 yılı geçmeyecek binalar lazım. Sürekli o arsaları biz yeni binalarla değiştirelim, dönüştürelim, bu ekonomi yürüsün. Bunu neyle sağladılar? Malzemeyle sağladılar. O zaman bizim kentleri dönüştürmeden önce malzemeyi dönüştürmemiz icap eder. Dayanıklı malzemelerle olaya başlamamış gerekir ve yapı anlamında baktığımızda da yapılarda da haliyle bu taşlardan oluşan -taşı benzetme olarak diyorum- yapılar da haliyle değişime muhtaç oluyor. Yapan kim? Yapan insan faktörü, tabiriyle bizleriz, teknik elemanlar.

Şehir kurgusu her zaman için konuştuğumuz şeyler, şehirlerin kimliği, şehir-medeniyet kurgusu önemli. Tanzimat'tan itibaren mülkiyete bakış değişmiştir. Yani eskiden biz ne yapıyorduk? Osmanlı zamanında kullanma olarak düşünüyorduk şehri, ama artık bunu bir tasarruf aleti olarak, yatırım aracı olarak görmeye başladık. Sonra da her şey değişti.

Şimdi cumhuriyet dönemini ben çok tartışmayı düşünmüyorum. Bu dönemi hepimiz biliyoruz. Peki, suçlu kim? Yani vahşi kapitalizm mi, yoksa kapitalizmin yanında bizi etkileyen başka faktörler mi, yani sizi biz daha iyi dönüştürürüz diyen başka fikirler mi bizi bu hale getirdi? Şimdi bu sefer biz neyi dönüştürmeye çalışıyoruz, yapıları mı, kentleri mi? Aslında baktığınızda bütün projeler aslında kenti olağanüstü dönüştüren projeler değil, Faruk Hocamın da ifade ettiği gibi biz aslında sadece bir yapı dönüşümüne tabi tutuyoruz işlemlerimizi, yapılar kimliksiz, kişiliksiz oldu, betonarme ve kesinlikle 20-30 yıl sonra değişime muhtaç hale gelince biz şimdi yapıları dönüştürüyoruz ve aynı tür malzemeyle aynı mantıkla dönüştürüyoruz. Sadece yüksek katlı, etrafı biraz cicili bicili ve top oynayan çocuklar ve işte böyle spor alanlarının olduğu mekanlar. Peki, bu dönüşüm de yeniden dönüşüme muhtaç değil mi? Biz tekrar 40-50 yıl sonra biz olamayız, ama en kötü ihtimalle 40-50 yıl sonra bu dönüşümleri konuşacaklar. Yani o şimdiki gecekonduları veya küçük evleri dönüştürmek zor değil, kolay. Peki, bu devasa yapıları yarın biz nasıl dönüştüreceğiz, bunu anlatmamız gerekiyor.

Yine uzun yıllar kendi evini kendin yap kampanyaları açıldı maalesef ve böyle gecekondular oluştu. Şu alanları dönüştürüyoruz. Peki, sonra ne olacak? O zaman bizim karanlığa kızacağımıza bir gün mum yakmamız lazım.

Değişimi kabul etmedik, olmaz, her şey dursun. Dün birkaç katılımcı büyüğümüz de böyle dedi, aman her şey dursun. Güzel, her şey dursun dersek o zaman şu an aslında neyi konu-

şuyor oluyoruz? Mağara evlerinin konforunu, bunların alttan ısıtmalı mı, yandan ısıtmalı mı, üstte kandili nasıl olsun, asma tavanları nasıl olsun, bunları konuşmamız lazım o zaman. Bunu konuşamayacağımıza göre mevcut durumun değişimini, dönüşümünü konuşmamızdan doğal bir şey yok.

Kentsel dönüşüm işine hızlıca bakarsak, kentsel dönüşüm süreci adım adım takip edilmesi gereken yüzlerce süreci içinde barındırıyor, binlerce, milyonlarca insanla muhataplık var. Her insanın, her mülkün ayrı bir hikayesi var. Uzunca bir yol kentsel dönüşüm. Kentsel dönüşüm hem bir yetki, hem de bir taahhüt, bir borçlanmadır. Biz yerel yönetim olarak diyoruz ki falanca yerde, diyelim şu an Sahabiye'de kentsel dönüşüm yapıyoruz, yapmaya karar verdik. Bunun bir adı da Sahabiye'yi yıkarız, yeniden de yaparız, kanun bize bu gücü veriyor. Bir adı bu, ama asıl önemli adı, bizim de görmek istediğimiz ad şu: Arkadaş, sizin yerinizi yıkacağız, ama biz size bir taahhütte bulunuyoruz, bir projemiz var. Bu taahhüdü yerine getirmemiz gerekiyor. O anda kentsel dönüşüm aslında belediyelerin model olarak uyguladığı maalesef bir uygulama olmaması lazım. Zor karar verilip, düşünerek uygulanması gerekir kararların, çünkü büyük bir borçlanma taahhüdüdür. En karmaşık, en uzun vadeli, en pahalı ve tüm herkesi ilgilendiren bir iş mülkiyete dokunuyor, vatandaşa dokunuyor ve her şeyi değiştiren bir iş.

Gereksiz şeyler var. Dedikodu, asparagas haberler, güvensizlik, doyumsuz bir kazanma iştahı, idari kararsızlık, diyalogsuzluk, sistemsizlikle kentsel dönüşümde olmaması gereken şeyler. Yine burayı da Erdem Hocama atıfta bulunarak hızlı geçeyim, kanuni bir kargaşa ortada, dönüşümü yapalım, nereden yapalım? Alandan mı yapalım, binadan mı, yapıdan mı yapalım, nereden alırsınız? Şimdi o zaman yapıdan yaptığımız zaman da güzel bir yapı âdeta etrafı çöküntü alanı, şimdi bu olmuyor. Şu anki kanun kurgusuna baktığımızda neden ki artık anladıB da, bu kurguyu değiştirmeye çalışıyor. Bu yapı bazındaki verdiği teşvik ters tepti ve şimdi onu kaldırmanın derdinde, yumuşatmanın derdinde.

Yine günü kurtarma odaklı bir kentsel dönüşümü bir kenara bırakmak ve finansman ve proje paradoksunu da iyi düşünmek gerekiyor. Kentsel dönüşümde oluşacak rantın adil paylaşımı, ahlâki kullanımı ve öncelikli olarak o bölgedeki insanlara verip, idaresini de yine bu şehrin insanına dönüşüm amaçlı kullanmak. Bence bu biraz daha adil bir yaklaşım olur. Kentsel dönüşüm sırasını ve projeyi gerçekten adım adım takip etmek gerekiyor, aksi şekilde bu şekilde düşüşler ortaya çıkar. Kanuni evlilik şart, kanunların evliliği, yüzüklerin kardeşliği diyordu ya, biraz önce Erdem Hocam bayağı bir kanun saydı sağ olsun.

ERDEM ERBAŞ- Ama evlendirmedim.

VELİ BÖKE- Ama evlendirme işi de bana kaldı belediyenin temsilcisi olarak, çok karmaşık bir kanuni sistemimiz var. Bir gün oturdum ve saydım, 150'yi aşkın imar mevzuatını ilgilendiren kanun var. Yönetmelikleri saymaya korktum, zaman yok. Şimdi kentsel dönüşüm işine baktığınızda da yandan, alttan üste 8-10 kadar kanun var. Şimdi bununla ilgili de bir çerçeve kanun olsa hemen diyeceğiz ki ya bir tane dönüşüm alanı kanun olsun. Olsun,

ama İmar Kanunu içinde olsa daha iyi olmaz mı? Temel bir çerçeve Yapı Kanunu veya İmar Kanunu veya Şehir Kanunu, bunun içerisinde kentsel dönüşüm sadece bir bölümde 2-3 maddede işlenecek bir konudur. Dolayısıyla bir kanuni toparlamaya ihtiyaç var.

İdari dağınıklık yine hocalarım ifade etti, herkesin yetkisi var. Kenti dönüştürelim, ama kim dönüştürsün? Herkes dönüştürsün. Yani bizde herkes bu işe el atmaya çalışıyor, rol kapmaya çalışıyor. Yani biz rahatlıkla biraz sonra ifade edeceğim Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak bu Sahabiye'yi kentsel dönüşüm alanı ilan ettikten sonra Bakanlığa bu işi devredebilirdik, rahatlıkla TOKİ'yle de güle oynaya yapabilirdik. İnsanları başka bir alana havale etmek için rezerv alanları beleş iyi yerler bulurduk. Böyle bir şey yapabilirdik, işin zorunu seçmek durumunda kaldık maalesef. Dönüşüm hasılı yoğun, karmaşık bir yolculuktur. Bu yolculukta biz idare olarak yerimizi almaya çalışıyoruz. Lokomotif mi olacağız, yoksa vagon mu?

İzninizle hemen bitiriyorum Faruk Hoca, Sahabiye kentsel projemiz bu Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak belki de ilk defa yaptığımız, bu yasal çerçevede yapacağımız bir kentsel dönüşüm projesi, daha önceden biliyorsunuz, işin içindesiniz, Kayseri'de şimdiye kadar planlamayla özellikle 2981'den üretilmiş alanların çözümü sağlanmaya çalışılıyor. Yapılan planlamalarla, müteahhitler eliyle bu dönüşümü sağlamaya çalıştı. Öncülüğünü belediyenin şirketleri yaptı, ama arkası da güzel bir şekilde geldi ki güzel derken ben bunu ideal olarak kastetmiyorum, ama çağın şartları itibariyle iyi bir dönüşüm. Ancak bu andan itibaren de şehirde planlamayla çözülmeyecek alanlar oluştu. Zamanla bu dediğim biraz önceki söylediğim eskimelerden kaynaklı, eskime derken de eski yapı diyemiyoruz, tarihi yapı diyemiyoruz buraya, kullanmak da mümkün değil. Şimdi bununla ilgili mutlaka bir kamu elinin değmesi icap ediyor. Bu organizasyonu kamunun yapması icap ediyor. Bu anlamda da hemen şehrin merkezinin yanı başında, 50 metre, 100 metre ötedeki bir alan öncelikle seçildi, ama devamı geliyor ve bu çalışmalara biz buradan başlarken de şey olarak mutlaka acilen bir kentsel dönüşüm master planını hazırlamamız gerekiyor şehirde, bundan sonra öncelikle yerler, dönüşüm alanları nerede bulunması gerekiyor? Yaklaşık 4 aylık çiçeği burnunda yeni bir daire başkanı arkadaşımızın haliyle bu anlamda da çok fazla düşünmeye vaktim olmadı, ama bundan sonra yaparak düşünmeye devam edeceğiz. Özellikle sizlerden katkı bekliyoruz.

Bu alan seçildi, belediye meclisimiz 73. maddeye göre ilan etti ve 4 etaba böldük. Uygulama kolaylığı açısından böyle bir tercihimiz oldu. Yaklaşık 500.000 m2 bir alanımız var, 800 kadar parselimiz, 700'e yakın binamız mevcut. Tabii burada alanımızın hemen hemen hepsi tapulu ve kendi şartlarında ruhsatlı veya olmasa da imar mevzuatına aykırı değil. Ruhsatla bilgileri belki eski yapılarda bulamıyoruz, ama kaçak göçek dediğimiz cinsten, gecekondu dediğimiz cinsten yapı yok. Hepsi de kat mülkiyetine tabi alanlar, öyle olunca Türkiye'nin şu an inanınız bunu hocalarım daha iyi değerlendirecektir, sizler de ileride özellikle genç arkadaşlar, öğrenci arkadaşlar alanda çalışmaya ben davet ediyorum. Bu alanın incelendiğinde bakacağız, göreceğiz, gerçekten Türkiye'nin en karmaşık, en zor uygulanabilirliği açısından, adaleti sağlama açısından çok kafa yorulması gereken bir alanla

karşı karşıyayız. Yeni bina var, eski bina var, az katlı var, çok katlı var, değerli bina var, değersiz bina var. Cadde üstü var, ara bölüm var. Yapı tipleri itibariyle çok çok farklı. Bölgede yaşayan insanların kültürel seviyesi, ekonomik durumu itibariyle de çok çok farklı, kimisi buradan bir konut bekliyor, kendisine yerleşim alanı bekliyor, kimisi bunu yatırım aracı olarak görüyor. Bu kadar karmaşık sistemin içerisinde önceki başkanımız Sayın Özhaseki çıktı, dedi ki: *"Herkesin metresine metre"* Bu en azından dönüşümü hızlandırmak ve insanların kabulünü ve insanların bu projeye dahilliğini arttırmak için ve en önemlisi rantın bu haliyle kalması ve ilkeler itibariyle de şunu ifade etmemiz gerekirse, kesinlikle ve kesinlikle biz yerinde dönüşümü sağlamak istiyoruz. Ondan önce şurayı ifade edeyim, yaklaşık 4. proje alanımızda yaklaşık 12 kadar koruma alanı, buraya neredeyse hiç yapılaşma yapmayacağız, buraları açık alanlar, yeme-içme yerleri, rekreasyon alanları halinde düşünüyoruz. Çünkü şu an bu biraz önceki gösterdiğim koruma alanlarının olduğu yerde Faruk Hocam, yaklaşık 6.5 emsal yapılaşma var. O tarihi mekanlar, yapılar âdeta yapıların arasında boğulmuş durumda. Gerekçelerimizi geçelim, bunlar hepinizin malumu.

En önemli şeyimiz yerinde dönüşüm. Dünkü en fazla yakınmalardan, hep süpürmelerden bahsedildi, halının altına atmak falan, yok, biz yerinde dönüşüm yapacağız. Kimseyi başka bir yere İldem'e, Beyazşehir'e, başka bir alana taşımayacağız, yerinde, kimin o yerde ne kadar yeri varsa o proje alanından yerini vereceğiz. Rant bu alanda kalacak, eşit muamele, şeffaflık, inşallah iddia etmeyeyim, ama harika bir dağıtım yazılımı yazılıyor şu an, yani vatandaşlar uzlaşmaya geldiğinde ne yapacağını ekranda görecek, ona göre yapılacak. Bu anlamda Kayseri'nin bir vizyon projesi olması derdindeyiz. Bu alanlarda şu an tasarımlar devam ediyor. Gerek yarışma projesi kapsamında, proje yarışması kapsamında, gerekse özel sipariş edilen ve Türkiye'de önde sayılan ofisler tarafından çalışmalar bu ay sonu itibariyle bitecek ve onu belediyemizde değerlendireceğiz. Şu an için de çalışmaları, değerleme çalışmaları itibariyle sürdürüyoruz. Gayretli bir şekilde çalışmamıza devam ediyoruz. Saygılar sunarım.

FARUK GÖKSU- Veli Beye de teşekkür ediyoruz. Veli Bey güzel bir çerçeve çizdi, özellikle Sahabiye projesine ilişkin de birtakım bilgiler verdi. Keşke dememek için bir kez daha düşünmemiz lazım. Eğer yapacağımız bir projede orada yaşayan memnunsa yada gelen bir yabancı fotoğraf çekecekse tamam, ama keşke biz burayı bloklaştırmasaydık, keşke burada açık alan yaratsaydık gibi şeyleri ileride söylememek için çok düşünmek lazım. Şimdi Veli Bey anlatırken beni 25 yıl önceye götürdü. Portakal Çiçeği ve Dikmen Vadisi projelerine başlamıştık. Detayına girmeyeceğim, ama bazı mesajlar vereceğim, belki yararlı olur. Her proje için şirket kurma kararı almıştı politik idare, yani mesajı şuydu: Bürokrasiyle bu işler hızlı olmuyor, profesyonellerle olmalı. İki, bu şirkete oradaki mülk sahipleri ortak olacak demişti, bütün kararlar birlikte alınacak demişti, onu da yaptık. Üç, bu çok önemli, her iki projede de -iki de vadi projesiydi- yüzde 70'i yeşil alan olacak dediler. Çünkü bu tür büyük projelerde keşke dememek için kentin bir şey kazanması lazım. Bakın, bütün anlatılan projelerde üçüncü dönüşüm sürecine kadar hep kent kaybetti. Gecekondulu kazandı mı? Kat kat kazandı. Mülk sahibi kazandı mı? Kazandı. Hak sahibi kazandı mı? Kazandı. Müteahhit kazandı mı? Kazandı. Plancı kazandı mı? Kazandı. Bir tek kent kaybetti, yani gelecek nesiller kaybetti. O nedenle bu tür projelerde kentin içinde açık alan yaratmak çok zor, bu bir şanstır, bu şansı deneyim. Bakın, biz Portakal Çiçeğinde 240 000 m^2 inşaat hakkını 60 000 m^2'ye düşürerek, yüzde 70'i yeşil alan yaparak yaptık. Herkes 4 daire alacaktı, o zaman 100 000 dolara satılıyordu, 400 000 doları taahhüt ettik. Dedik ki 4 daire değil, bu sistemden bir daire alacaksın, bu da 400 000 dolara. Kaça satıldı? 500 000 dolara, yüzde 70'ini de yeşil alan yaptık. Orayı 240 000 m^2 yapılaşmayı yaptırmadık. Yani, proje yönetimi, İlhami Hocanın başında bahsettiği şey. Şimdi imar hakkı artık önemli değil. Ne kadar fazla imar hakkı o kadar fazla değer değil. Ne kadar az imar hakkı, ne kadar kaliteli çevre, ne kadar iyi kullanım, ne kadar iyi senaryo o kadar para demektir eğer halkla bu konuşulacaksa, çünkü ben bunu halkın da anlayacağını zannediyorum.

İkinci mesajım şu: Biz Portakal Çiçeğini şirketi kurana kadar 1.5 yıl geçti uzlaşma süreci, belediye başkanının beklentileri, halkın beklentileri, sivil toplum örgütünün beklentileri 1.5 yıl tartıştık. Ondan sonra şirketi kurduk, mülk sahiplerini ortak ettik, belediyeyi ortak ettik, özel sektörü ortak ettik, ondan sonra tasarıma başladık. Neden sonra tasarıma başladık? Çünkü şu anda o arazinin sahibi belediye değil, eğer siz onu piyasa koşullarında yapacaksanız onu riske alacak, o riski alacak yatırımcının da söz hakkı vardır. O zamanı beklemeniz lazım. Sadece müteahhidin değil, orada yaşayanların da söz sahibi olması lazım tasarımda, biz buna sosyal etkiye duyarlı tasarım diyoruz. O nedenle benim önerim önce senaryoyu tartışmamız lazım, bu kente ne getirecek? Tabii ki bireysel çıkarla toplumsal çıkarı üst üste çakıştıracak bir senaryoyu bulmamız lazım. Senaryoyu yazmak en zor iş, Tasarımı, planlamayı, paylaşımı yapmak en kolay iş; önemli olan doğru senaryoyla ortaya çıkmak. Benim önereceğim şeyler bunlar, acele etmemek lazım, çünkü rakamları bilmiyorum, ne kadar ne yapı-

lacak şeyini bilmiyorum, ama en azından şu yüzde 50'si yeşil alan olsun, yüzde 70'i yeşil alan olsun. O tabii tasarımın şeyiyle de ilgili, yüksekliklerivle ilgili, tartışın diye söylüyorum.

Bir de şu şey lafını tartışmak lazım, belki öğleden sonra tartışacağız: Hep gerekçe, çöküntü, nedir bu? Hani deprem riski, nedir bu gibi şeyleri de biraz açarak tartışmamızda yarar var. Son konuşmacı Eda Velibaşoğlu, önce kendinizi tanıtıp, sonra herkes 15 dakika konuştu, kısaca anlatın. Teşekkürler, sağ olun.

Eda VELİBAŞOĞLU

Ben öncelikle, yaptığımız bu etkinliğe katılan tüm konuşmacılara, bu oturuma katkı sağlayanlara, daha sonra çalıştayda da katkı sağlayacak arkadaşlara ve bizi dinlemeye gelen herkese teşekkür etmek istiyorum. Mimarlar Odası Kayseri Şubesi olarak kentle ilgili aklımızda pek çok soru işareti olduğu için bu etkinliği düzenledik. Bu yüzden de hep sorular üzerinden hareket edeceğim. Bu soruların cevaplarını, yaptığımız bu etkinlik sayesinde zaten bulmuş olacağımızı düşünüyorum, belki bir kısmını da çalıştaya bırakacağız. Dolayısıyla soru sormayı da kentimize karşı bir sorumluluk olarak alıyoruz. Kentin sorularla daha iyiye gidebileceğini, aslında halkla, belediyeyle, bütün sivil toplum örgütleriyle tartışarak kentimize sahip çıkabileceğimizi, bu kentin bir Kayserili olarak -onu özellikle belirtmek istiyorum- hepimizin kenti olduğunu, dolayısıyla bütün dinamiklerde hep beraber olmamız gerektiğini de vurgulamak istiyorum.

Öncelikle bu soruların bir kısmını sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu etkinliğin başından beri, hep bir dönüşümden bahsediyoruz. Peki, Kayseri özelinden gittiğimizde dönüşüm nedir? Belediyelerin yaptığı bütün dönüşümler yapılı çevre üzerinden ve yıkıp yapmak üzerinden gidiyor. Tek müdahale biçimi yıkıp yapmak mıdır? Dönüşüm alanlarını belirleyen kriterler nelerdir? Kayseri'de yıkıp yapmak üzerinden gidiyorsak, bunlarla ilgili yaptığımız örnekleri Osman Kavuncu'nun belediye başkanlığı yaptığı döneme kadar götürebiliriz. Kayseri'de eskiden beri yaşadığımız süreç; kentin izleri sürekli yıkılıyor, yenileniyor ve yeni olarak sunulan da bir öncekine özlemle gerçekleştiriliyor. Peki, o zaman niye durmadan yıkıyoruz, yenisinde eskiyi özlüyoruz? O zaman burada bir şeyleri yanlış yapmıyor muyuz?

Örneğin Kayseri Mahallesi, geçmişten kalan7 tane ev var biliyorsunuz orada, bu evleri yıktık, sonra bu evlerin restorasyonunu yaptık. Onların yanına da planıyla, dokusuyla, mahallesiyle yeni bir geçmiş ortaya çıkarmaya çalıştık. Peki, eskiyi koruyamamamızın nedeni neydi? Şu anda SİT alanı olan o bölgede, biliyorsunuz çok katlı birçok yapı var, iş merkezleri var. Buna izin veren yine aynı zihniyet değil mi? Peki, biz bu eskiye özlemi duyacaksak, neden durmadan aynı hatayı tekrarlıyoruz diye düşünüyoruz. Bir başka örnek ise Kayseri Valiliği binamız. Biz 19. Yüzyıl yapımızı yıktık, yerine 20. Yüzyıl yapısı inşa ettik. Yeni öngörüde bununla da ilgili çalışmalar var, 20. Yüzyıl yapısını yıkıp, 19. Yüzyıl yapısının benzerini 21. Yüzyıl teknolojisiyle tekrar yapmaya çalışıyoruz. Peki, bütün bunları bu şehir hak ediyor mu ya da hepimiz hak ediyor muyuz? Dolayısıyla Mimarlar Odası ve mimarlar olarak aklımızda hep soru işaretleri var. Sürekli yeni sorular üretiyoruz. Soru sormanın da kentimize karşı bir sorumluluk olduğunu düşünüyorsak, bu sorulara da birer cevap arama-

mız gerekmiyor mu? Şu anda da gündemde kentsel dönüşüm var ve gerekçe ise çöküntü alanı. Peki, o zaman ben sormak istiyorum, çöküntü alanı ifadesi nedir? Bir alanın çöküntü alanı olarak ifade edilebilmesi için gerekli şartlar ve süreç bizim için de gerçekten doğru mu? Ben bunu hâlâ belirsiz olarak görüyorum ve bu belirsizlik tavrından ve durumundan dolayı aslında hepimizin birçok projeyle ilgili soru işaretleri yok mu? Bu kriterlerin gerçekten bizlere net ve doğru olarak aktarılması gerekmiyor mu ya da bu kriterler oluşturulurken hep beraber -hep beraberden kastettiğim sivil toplum örgütleriyle, halkla- yapılması gerekmiyor mu? Bu kriterlerin Kayseri'deki karşılığının ne olduğu konusunda bir çalışma yapmamız gerekmiyor muydu? Dönüşüm projelerinde, yatırım odaklı hale gelmesi gereken projeler de var. Bunu kabul ediyorum ama bizim şu anda tartıştığımız bütün dönüşüm projeleri konut alanları üzerinden gidiyor. Peki, bu alana sadece rant değeri olarak bakmak ne kadar doğrudur? Bunlar konut alanıyken belirli projelerde tabii ki GYO'lar da kurulacaktır ve bu ortaklıklar da bu alana rant olarak bakacaktır. Ancak kentimizin kimliksizleştiğini düşündüğümüzde, kenti algılarken ve hafızamızdaki mekanları oluştururken bazı odak noktalarını belirliyoruz ve bu odak noktaları aslında kişisel kent hafızamızı oluşturuyor. Dolayısıyla hafızamızdaki mekanlar bizim tasarımlarımızı etkilemeli miydi ya da bu noktalar için tasarımda neler yapmalıydık? Bu dönüşümleri biz konuşmadan önce bir kentin kimliği, vizyonu vb. oluşturulmamalı mıydı? Bu konuda da ciddi bir endişemiz ve soru işaretlerimiz var. Bunu belki bizler tasarımcı olarak daha çok yaşıyoruz. Çünkü tasarımcı olarak biz bütün bunların içindeyiz. Her şeyi devamlı sorguluyoruz, öğrencilerimize belirli alanlar çalıştırıyoruz ve bu sorgulama sürekli bir döngü halinde ilerliyor. Bu sorgulamaları yaparken de belirli kriterleri ele almamız gerekmiyor muydu? Bu yıkımlar yapılırken belki de bu kriterler bize de sunulmalıydı. Neden sunulmadı ya da halk olarak neden biz her şeyi en sonunda öğreniyoruz?

Bundan sonra şu sorular da gelecek: ben kentim için bütüncül bir yaklaşım görmeyi hak etmiyor muyum? Sahabiye projesinin de bütüncül bir çalışma olması gerekiyor ama proje 4 etaba bölündü. Anladığım kadarıyla kolaylaştırma anlamında böyle bir çalışmaya gidildi. Tamam, böyle bir çalışmaya gidiliyor, 4 etaba bölünüyor, ama proje olmadığı halde 4'e bölünme neye göre yapıldı? Yapılacak projeye göre bu etapları oluşturmak daha doğru değil miydi? Bu belki şu anda bir ön yoklama gibi olabilir. Belki sonra bu etaplar da geliştirilebilecektir. Bambaşka bir şey çıkabilir. Peki, o zaman önümüze bir öngörü konulup, buna alıştırma mıdır bu? Ama böyleyse bile kentin kullanıcıları olarak, kentin sahipleri olarak bizim böyle bir önyargıya girmemize gerek var mıydı? Bence kente yapılanları, nasıl ele almamız gerektiğiyle ilgili de soru işaretlerimiz var. Dolayısıyla bütüncül bakış açısı, onun devamında parçacıl uygulamalar muhakkak olacaktır. Şehirde dönüşümün olmaması diye bir şey söz konusu olamaz. Biz Mimarlar Odası olarak bu dönüşümün olacağını tabii ki biliyoruz ve bu olaya belli alanlarda soru işaretlerimiz varsa, bunu daha iyi nasıl yapabiliriz yönünden yaklaşıyoruz. Yoksa hiç kimse, kesinlikle dönüşüm olmayacak diyemez. Çünkü şehrin dinamikleri değiştikçe, nüfus yapısı değiştikçe şehir de dönüşmek zorundadır. Bunu zaten başından beri kabul ettik ama bu kabullerimizde kent halkı ve Mimarlar Odası olarak

bazı bilgilere gerçekten ihtiyacımız var. Bu soru işaretlerinin de giderilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Tabii biz Mimarlar Odası olarak yarışmaları çok önemsedik. Kayseri özelinde kentsel dönüşümle yeni tanıştık ve bu konuda ilk yarışma açıldı. Bu kadar büyük ölçekli bir alanda kentsel yenileme projelerinin belirli ofislere çalıştırılmak yerine yarışma açılması biz mimarların algısında olumlu bir yaklaşım oluşturmuştu. Ancak yarışmanın içeriğine baktığımızda yine aklımızda yüzlerce soru işareti oluştu. Dolayısıyla bu soru işaretlerine iyi niyetle bakıyoruz. İyi niyetle sorguladığımızda da Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin ve ilçe belediyelerinin yarışmalar konusunda ciddi hassasiyeti ve tecrübeleri olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla bu sürecin neden bu hale dönüştürüldüğünü, aslında hiçbir şartnameye uymayan belki Türkiye'de ilk defa jürisiz açıklanan bir yarışmanın niçin yapıldığını biz de çözemedik. Belki soru işaretlerimizin en büyüğü de buydu. Neden jürisini açıklayamadık ya da neden belediye KİK'e göre açması gereken bir yarışmayı bu şartlarla açmadı? Dolayısıyla bu kadar tecrübeli bir belediyenin böyle bir yanlışlık diyelim, iyi niyetli yanlışlığı yapması ya da bundan dönmemesinin sebebi nedir? Bu soru da gerçekten bizim için belirsizlik oluşturuyor.

Sunumumu bu soru işaretleriyle bitirmeden önce, yarışma konusunda gerçekten tecrübeli bir şehir olduğumuzu hatırlatmak istiyorum. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin Kaleiçi ile ilgili bir yarışması oldu. Onun arkasından gerçekten çok spesifik bir konu olan camiyle ilgili ,ki dokunulması zor bir konu deniliyordu, bir fikir yarışması açıldı. Çok farklı projeler geliştirildi, çok ciddi katılımlar oldu. Sonrasında Yahyalı Belediyesi ile Yahyalı Ticaret Kompleksi Yarışması yapıldı. Kayseri Ticaret Odası ile hizmet binaları için ulusal fikir yarışması yapıldı ki şu anda bu projenin uygulanması için eşdeğer ödüllerden biriyle anlaşıldı. Onun dışında yine Kent Mobilyaları Yarışması, Islak Hacimler Yarışması, Belsin Semt Pazarı Yarışması, Yaya Üstgeçidi yarışması yapıldı. Yani burada yarışmayı bilen, yarışmayı hak eden ve gerçekten Türkiye'de de bununla öncülük yaptığı öngörülen bir şehirde, bu son soru işareti hepimizin kafasında ciddi bir algı problemi de oluşturdu. Sunumumu da bu soru işaretleriyle bitirmek istiyorum. Çalıştayda da bu soru işaretlerinin ve cevaplarının bir nebze de olsa tartışılmasını bekliyorum. Çok teşekkür ediyorum.

*SORU - CEVAP**

Soru - Cevap bölümünde salondan yöneltilen sorular ve tartışmalara yayın kurulu tarafından müdahale edilmemiş, çözümleme sonucu aynen yayınlanmıştır.

FARUK GÖKSU- Eda Hanıma da teşekkür ederim. Aldığım mesaj şu: Kamuya, yani belediyeye diyor ki empati yapalım, etkileşim içinde bulunalım. Bir dizi de öneride bulundu, onları tekrar etmek istemiyorum. Biziz artık konuştuk, şimdi sıra sizde. Şimdi şöyle bir şey yapalım mı, yarımda bitirelim denildi, ben 15 dakika önce bitirmeyi hedefliyorum. Biz salondaki değerli katılımcıların soruları var mı, onları alacağım, ardından da konuşmacılara kendi yapmış oldukları sunum çerçevesinde Kayseri'nin geleceğine ilişkin birkaç cümle, birkaç dakikalık mesajlar vermelerini rica edeceğim. Niye? Öğleden sonraki tartışmanın da konuları ortaya çıksın diye. Evet, isminizi ve katıldığınız kurumu da belirtirseniz seviniriz. Soruların hepsini alacağım toptan, herkes not alacak lütfen, kime sorduğunuzu da söylerseniz, korsan bildiriye dönüşmesin.

SALONDAN- Erciyes Üniversitesi Şehir Planlama ve Bölge Planlama Bölümündenim. Veli Beyin sanırım biraz kafası karışmış, çünkü konuşmasının başlangıcında dile getirdiği hususlar, işte müteahhitlere özellikle yaptığı vurgu, ama Kayseri'de yapılan uygulama tam da eleştirdiği şeylere karşılık geliyor. Şöyle bir yanlış algı yaratılıyor: Erdem Hocamın yaptığı tespitler, Eda Hanımın alanda yaptığı tespitler, yine İlhami Beyin Sahabiye konusu bütün bu bağlama son derece ters düşen bir örnek oluşturuyor. Çünkü Sahabiye'yle ilgili bir algı yanıltması yapılıyor. Çöküntü alanı diyor, hiç ilgisi yok. İşte köhne, eski, evet, eskimiş olabilir. Sahabiye'yle ilgili tartışmalarda Sahabiye'nin geçmişi, kent kültürü alanının taşıdığı önem, mevcut mekansal nitelikler ve şu anda yaşadığımız bu fiziksel koşullar konusunda son derece farklı bir algı, gerçek dışı bir algı yaratılıyor. Sahabiye'yle ilgili yapılması gereken proje yıkıp yeniden ortaya bir şey koymak değildir. Daha yeni bir-iki ay içerisinde öğrencilerimizle proje yaptık ve orada da gördük ki orada çok net bir şekilde görülüyor, dönem özelliği taşıyan, kentin mimari geçmiş kültürü adına özellik taşıyan bir doku orada hâlâ söz konusu, bunun üzerine gidilmeli diye düşünüyoruz. O yüzden özellikle tehlikeli buluyorum bunu da üstelik, bambaşka bir Sahabiye resmi lanse edilmeye çalışılıyor kamuoyuna, bu konuda da Şehir Plancıları Odası Kayseri Şubemizin Danışma Kurulu sonucunda ortaya koyduğu yarışmayı da Eda Hanım dile getirdi. O yarışmaya yönelik eleştirilerinde kaygılarımız da son derece açık. Teşekkür ediyorum.

SALONDAN- Ben bütün konuşmacılara sunumları için teşekkür edeceğim. Şehir plancısıyım, ama tabii Kayseri'de yaşayan şehir plancısı olarak sorum aslında Sayın Daire Başkanımıza olacak. Şimdi dönüşümle ilgili sıkıntı şu: Rantı o bölgedeki insanlara dağıtmak gibi çok iyi niyetle yola çıkılmış gözüküyor, fakat dağıtım esnasında söylenmiş bir söz var: 100 m^2 daireniz varsa 100 m^2 daire vereceğiz, sizden para almayacağız, 100 m^2 dükkanınız varsa 100 m^2 dükkan vereceğiz. Bu tür bir dönüşüm rant paylaşımında bana çok adil gelmiyor, bu kentin yaşayanı olarak, Sahabiye dışında yaşayan birisi olarak çok adil gelmiyor. Orada yaratılacak rantın orada iki katıyla orada yaşayan insanlara verilmesi gibi geliyor. Siz bu konuşma içinde bir de dediniz ki orada yaratılacak rantla bir başka dönüşüm yerinde biz bunu kullanalım, filan gibi bir şeyler

söylediniz. Ben şunu anlamaya çalışıyorum: Siz Daire Başkanısınız, ama bu politik bir dönüşüm sürecine mi döndü, yoksa siz eğer hakikaten bunu doğru buluyorsanız, 100 m^2 eski dairenin bedeli bugün için 60 000 Euro'ysa, yapacağınız 100 m^2'lik dairenin de 60 000 Euro olacağını mı iddia ediyorsunuz ya da böyle bir öngörünüz yok mu? Bunu eğer dışarıda yaşayan biri olarak ben orada yaratılan rantın orada yaşayanlara misli misli verilmesini de doğru bulmadığımı belirtmek istiyorum

FARUK GÖKSU- Başka, soru var mı? Sadece Sahabiye'yi konuşmayalım, Biraz farklı şeyler söyleyelim.

SALONDAN- Merhaba. Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğrencisiyim. Hepinize ayrı ayrı sunumlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum öncelikle. Erdem Hocamın sunumundaki bu tablolardaki bilgileri dikkate alarak başlayacağım. Hani Türkiye'de kentsel dönüşümün planlama boyutlarını sistematize ederek incelediğimiz bir tablomuz vardı. Orada hani planlama sürecinin öneminden, yönetimsel sürecin öneminden ve mekansal özellikten, plan çalışmalarının özelliklerinden ve öneminden bahsettik. Aslında burada bir beyin fırtınası ortamı var; uygulayıcılar, kamu yöneticileri ya da yürütücüleri ve dinleyici olarak katılsalar da öğrenciler, bu mesleği dışarıda devam ettiren birçok insan var. Hani biz burada -yani sorum aslında bütün konuşmacılara- kamusal kapasiteyi daha nasıl geliştirebiliriz, daha nasıl iyi ürünler ortaya çıkarabiliriz, bunları konuşmamız gerekirken neden böyle yasal çerçeveler nasıl, hangi yönden delinir, o olmazsa başka hangi yoldan gideriz, neden bu türlü bir ortamın içinde kalıyoruz ve hani gelecek nesillere emanet edeceğimiz kentlerin geleceğinden dolayı üzülürken aslında bu dönemde yetişen öğrencilerin geleceğinden dolayı da üzülmemiz gerekmiyor mu? Teşekkür ederim.

KORHAN GÜMÜŞ- Zaten biliyorsunuz panelin içinde olur asıl tartışma, hem salonda olur, hem de panelin içinde de bir tartışma olur. Bu panel bu açıdan müthiş fırsatlar yaratan bir panel. Holistik yaklaşımdan söz ediliyor, ondan sonra köktenci, 19. Yüzyıldan kalma şehircilik anlayışı, fiziksel mekan diye bakan, bu eleştirilebilir. Panelde bunun artık şey dışı kaldı, yani ondan sonra da pat diye şeye geldik. Şimdi ben şeyi merak ediyorum, mesela bu yarışma programı nedir? Yarışma programında var olan değerleri keşfetmek yok mu? Şimdi sizin söylediğiniz şey buna işaret ediyor. Şimdi var olan sosyal dokuyu keşfetmek yok mu, sadece bina yarışması mı? O zaman bu panel biz hiç bu salonda olmasak bile bu paneldeki arkadaşların boks eldivenlerini giyip birbirlerine, yani fiziki anlamda söylemiyorum, tartışıyor olmalarını ben bekliyorum açıkçası. Yani çok merakla, çünkü bu kafa karışıklığını aşabilecek enerjinin olduğunu görüyorum panelde ve sahiden çünkü kamu yönetimi fikri, çağdaş kamu yönetimi fikri zaten her an keşfetmeye dayanan bir şeydir. Tam tersi kendisini Tanrı ya da şehir mekanını biçimlendiren değil, sürekli araştıran, o fiziksel alanın dışındaki özneyi keşfetmeye dayanan dokuyu, değerleri, imkânları, nesneleri, canlıları, cansızları, bunları katılım alanına sokan son derece başka bir yaklaşımdır. Bugün dünyayı,

yani havalimanını değil, asıl bu enerji ayakta tutuyor tutuyorsa, kapitalizm bu sayede ayakta kalıyor, başka türlü ayakta kalamaz. Onun için bekliyorum.

SALONDAN- İnşaat mühendisiyim. Veli Beye gelecek sorum.

FARUK GÖKSU- Yapmayın, yani çok da karışmak istemiyorum. Öğleden sonraki Çalıştayda zaten Korhan'ın söylediği, sizin söylediğiniz şeyler konuşulacak. Şimdi bir vizyonu konuşuyorsak, konunun başlığı kentlerin geleceğiyse, bunlar çok çok önemli şeyler, ama başka bir şeyleri konuşmamız lazım. Yani yukarıdan bu hayale tutunmazsak o zaman kesinlikle eleştirdiğiniz konuma düşüyorsunuz. Özellikle çok kadın arkadaş görüyorum, genç arkadaş, biraz soru sorun, bırakmayın, biz artık eskidir. Hadi bakalım.

SALONDAN- Şimdi genelde şu anda halihazırda Kayseri'de var olan, adından bahsedilen projeler hep konut yenileme projeleri, buna katılımcılar ve konuşmacıların hepsi onay verecektir. Genelde konut yenilemesi üzerine kurgulanmış bir kentsel dönüşüm var. Benim iki türlü, biraz fikir yürütülsün, burada konuşulsun diyebileceğim şey var. Birincisi ulaşım ağları konusunda çok ciddi bir yapılanma neden yok Kayseri'de veyahut da en azından belediye olarak önceki yıllara özgü şimdi şu herkesin zamanla çok tartıştığı tramvay meselesi, yani ben etrafımdaki 50 kişi için konuşuyorum, örnek veriyorum. Bu 50 kişinin 45'i şikâyetçi mevcut tramvayın trafiğe bir çözüm olamadığından ve insanların, yani mimari ne dedi Veli Bey konuşmasının başında? İnsanın yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerektiği, bunu imal etmesi gerektiğinden bahsetti. 4 ay olmuş göreve geleli zaten, geçmiş bir sonuçta belediyecilik var. Kurumsal olarak biz yöneltiyoruz sorularımızı, artı örnek veriyorum: Şu anda eski çevre yolu üzerine yapılan yeni bir üst yol çalışması var. Hastane bölgesinde yolun üstten geçmesi ve böylelikle aslında altta kalan yolun da atıl duruma gelmesi söz konusu, bitki bile yetişmeyecek orada, gölge bir alan. Yani bu işler çok zor, yani o bölgeyi biz yanlış yaptık deyip, tekrar eski haline getirmeniz belki 10-15 yıl, 20 yıl sürecek bir şeyden bahsediyoruz belki, bir çöp, milli gelir, yani yeşil alan dediğiniz gibi zaten böyle bir şey olmuyor, vesaire. Bu ulaşım meselesi bir, ikincisi de sosyal ve kültürel alan meselesi. Yine insanların ihtiyaçları belki düşünülüyor, ofis yeni yeni, işte yeni adliyemizle birlikte o yönde de çalışmalar olacaktır belki, ama kültür ve sanat, sosyal alanlara yönelik neden mesela, Avrupa'nın en büyük opera binası veya onu da geçtim, Türkiye'nin en büyük opera binası, tiyatro binası, bu konularda çalışmalar var mı, böyle bir şeyle karşılaşacak mıyız dönüşüm dediğimiz zaman?

FARUK GÖKSU- Teşekkür ediyorum. Var mı?

SALONDAN- Şimdi üç noktaya mutlaka vurgu yapmak gerekiyor. Bir tanesi İlhami arkadaşımın önerdiği havaalanı şeyi, böyle bir şey mümkün değil. Onu söyleyeyim. Çevreciler müsaade etmez, olmamalı da, biz havaalanlarının şehirlerin dışına çıkarılmasını istiyoruz. Şehrin içinde havaalanı demek çevresel olarak korkunç bir şeydir.

Onun için o olamaz, ama söylediğiniz şeyi anlıyorum. Şehrin içinde ekonomik dinamiğini yaratacak bir uzmanlaşmış kent söylüyorsunuz belki, ama bu havaalanıyla olamaz. Çevreci kimse yok zannediyorum burada, çevreciler olsaydı daha büyük bir tartışma çıkardı, ama ben sadece bir şey olarak söyleyeyim bunu, kent çalışan birisi olarak.

Erdem Hocanın yaklaşımı bize şunu çok net gösterdi: Bütün oturumdaki panelistlere teşekkür ediyorum, hakikaten birbirini açtı konular. Evet, bizim bu kentsel dönüşüm sözcüğünü dün de biraz konuştuk, kavramını öyle kullanmıyoruz. Yani şu anda olanlar kentsel dönüşüm değil, onun için yeniden gelişme dediği şey, yani doğru bir şey, onun üzerinde durabiliriz. O nedir, onu sorgulayanlar olabilir, kabul edilebilir yanları olabilir, ama kentsel dönüşüm değil, onun üzerinde biraz daha durmak gerekir. Belki vakit varsa orayı biraz açabilir Erdem Bey belki, çok kısa geçti çünkü.

SALONDAN- Farkındayım. Şimdi şöyle, dediniz ya istersek yıkarız-yaparız. Tabii ki biraz mecazi, ama ben de mecazi olarak söylüyorum. Yıkıp yapamazsınız. Çünkü bir kamu kuruluşunun yapacağı her işlem kamu yararını içermek zorunda, kamu yararı olmadan hiç kimse hiçbir şeye dokunamaz. Onun için insanları ikna etmek zorundasınız, onlara havuçlar vermek zorundasınız, onlara Manhatanlaşma vaat etmek zorundasınız, falan filan, yani bu örnekleri görüyoruz. Onun için asıl vurgu orada belediyelerin niçin yıkamayacağını, yani bizim güçlendireceğimiz yan o olmalı, belediyeler aslında yıkamaz. Güç onlarda değil, yani oy almış olmak onlara o yetkiyi vermiyor. Çünkü kamu yararı ilkesine bağlı belediyeler, onun için o vurguyu yapmak lazım. Yani kamu yararı ben şimdi Veli Beye soracağım. Tabii hakikaten 4 aylık falan, onları göze alıyorum tabii, ama şu: Kamu yararı nedir, Sahabiye'deki kamu yararı nedir? Bu soruya böyle net anlayabileceğimiz bir cevap.

Bir başka şey son olarak: Şimdi diyoruz ki neden bütün kentler, Anadolu kentleri de dahil olmak üzere neden bu kadar konut projelerine odaklanıyor? Dikkat edin, hangi kentler konut projelerine odaklanıyor? İki tür kent var: Bir TOKİ'nin gelişme yaratmak istediği kentler, yani bunlar daha çok Doğu Anadolu bölgesinde oluyor, bir de gelişmeyi kendi sanayileriyle yaratmış Kayseri gibi kentler. Şimdi Kayseri kenti bir yeni birikim odağıdır bölgede, o birikimden akan sermaye mekana yansıyor. Yani ikinci sınıftaki öğrenci arkadaşlarım hepsi okuyacaklar bunları mimarlık ve şehircilik öğrencileri, sermaye birinci döngüsünü meta üretiminden tamamladığı zaman aradaki boşlukta değersizleşmemek için mekana yatırım yapar. Yani şu anda oradan biriken sermaye mekana yatıyor. Ben küçük bir şeytanın avukatlığı diyeyim, bir şey yapayım. Ben tahmin ediyorum ki Sahabiye bölgesinde mülkiyet çoktan hızla el değiştirmiştir. Yani orada çok ev alan insanlar vardır. Bir araştıralım tapuda, görürsünüz.

FARUK GÖKSU- Evet, teşekkür ederiz. Şimdi şöyle yapacağız: Ben yine İlhami Hocadan başlayarak, yalnız ikişer dakikayı geçmeyin. Şimdi Veli Beye söz) vereceğim.

Hem soruları, hem de Kayseri'ye ilişkin, geleceğine ilişkin, vizyonuna ilişkin önerilerinizi de söyleyerek konuşmalarınızı yaparsanız sevinirim.

İLHAMİ AKKUM- Teşekkür ederim. Arkadaşlar, beni çok üzen bir şey var, o da şu: Aşırı yap-satçı bir hava esiyor ortalıkta, biz sürekli operasyonları konuşuyoruz. Halbuki ondan önce konuşmamız gereken taktikler var, ondan önce konuşmamız gereken stratejiler var, ondan önce konuşmamız gereken politikalar var, ondan önce konuşmamız gereken değerler var. Biz sürekli reklam tarafına odaklandık, bu beni biraz üzüyor açıkçası, çünkü biraz büyük resmi kaçırıyoruz.

Birkaç noktaya burada dokunmak istiyorum. Örneğin, sürekli rant uçuşuyor. Halbuki bizim daha çok katma değer ve değer artışını konuşuyor olmamız gerekiyorken veya metrekare bazlı hak sahipliği taltifi, ödüllendirmesi yerine daha çok değer bazlı konuşmamız gerekecek. Dediğim gibi gelişmeyi teşvik edici veya çözümü getirici yaklaşımlar değil. Bilimsel olarak kanıtlanmış bir şey bu, eğer kentsel dönüşüm yapıyorsanız hak sahiplerinin taltif oranını, ödüllendirme oranını para birimine endekslemeniz gerekiyor. Aksi takdirde değer artışında diğer çözümler maalesef reel çözümler değil. Dolayısıyla bunu çok hızlı söylemek istedim. Diğer tartışmalarda belki yardımcı olur.

Havalimanına gelince, havalimanı zaten orada, dolayısıyla zaten bir kargo merkezi var. Yeni bir havalimanı yapmaktan ben hiçbir zaman bahsetmedim, artı halk otobüsü ve minibüsü mafyası zaten oraya lastik tekerlekleriyle giderek, feci bir karbon ayak izi üretiyorlar. Dolayısıyla çok büyük bir karbon salınımı tasarrufu yaratacaktır. Tabii başka bir nokta, biraz önce çok önemli bir konu konuşuldu. O da 7/24 yaşayan bir kent, eğer siz bir kenti 7/24 yaşatamazsanız zaten orası yeterince çekici olmaktan çıkar. Biraz kentlerin bir MR cihazı gibi, bilgisayar tomografi cihazı gibi 7/24 kullanılması lazım. Aksi takdirde herkes saat 19.00'den sonra evine çekilip, şehir yatakhaneye dönüşüyorsa, bu en azından spekülatif gelişme açısından, bilgi teknolojilerinin gelişimi, ileri teknolojilerin, endüstrilerin burada gelişimi açısından çok destekleyici olmuyor. Bunu söylemek istiyorum, artı eğer kent 7/24 çalışırsa, 7/24 kullanılabilirse, yapmış olduğumuz altyapı yatırımlarının fizibilitesi çok çok daha artıyor. Çünkü aynı MR cihazı gibi siz metro hattı yapıyorsunuz, 7/24 kullanılıyor, başka bir internet hattı yapıyorsunuz, 7/24 kullanılıyor, vesaire, bunu da söylemek istiyorum. Bu arada gayrimenkul yatırım ortaklıkları konut yap-satçılığı yapmazlar, yapmamalıdırlar. Daha çok onlar ranta, başka bir deyişle kira getirisine, düzenli sürekli güven ilkesine odaklı olmalıdırlar. Onu da örneğin, ticari gayrimenkuller, altyapılar şeklinde bir portföy olabilir.

Bu 5 dakikamı kapatırken şunu da belki bir mesaj olarak söylemek isterim. En azından çok sübjektif bir şey söyleyeceğim, o da şu: Kayseri'nin altyapısıyla, üstyapısıyla, Erciyes'iyle kent halkı tarafından sahiplenilmesi çok önemli, kent halkının o altyapıya birtakım şirketler üstünden sahip olması ve/veya örneğin, bir kayak merkezinin bir

ucundan bir şekilde sahiplenmesi çok çok önemli. O mülkiyetin halka yayılması, tabana yayılması, sermayenin yayılması çok çok önemli, bunu ben çok önemsiyorum. Diğer taraftan da dilerim bir gün herkes, her evden şampiyon çıkar şampiyon kayakçı gibi, bu da nasıl olacak? Bu da ancak bir konuşmamda söylediğim şekilde eğer dikişsiz bir ulaşım sistemi oluşturulabilirse çıkar. Başka bir deyişle 14 yaşındaki bir delikanlı kız veya erkek evinden çıktığı zaman aynı kentkartla otobüs, troleybüs, tramvay, metro, ondan sonra da teleseyiç, hep aynı kentkartla gidip gelebilirse, o zaman çok farklı bir sıçrama olabilir diye düşünüyorum. Sanırım benim notlarım bunlardan ibaret, başa bir soru gelirse ona da cevap vermeye çalışacağım. Teşekkür ederim.

FARUK GÖKSU- Teşekkür ediyorum. Evet Erdem Bey.

ERDEM ERBAŞ- Aldığım notlara göre üç farklı şey var, yani en son Korhan Hocanın biraz böyle kendi aramızdaki tartışmayı genel olarak sözünü ettiği kısım olarak algılayayım, bir de Erciyes Üniversitesinden çok değerli bulduğum bir soru, daha doğrusu bir görüş, bir katkı gibi geldi. Bir tanesi yenidenleştirmeye ilişkin kısım biraz daha açılabilir mi, diğeri kurumsal kapasite artışı, bir de aradaki farklılıkları yaratacak tartışma var mı? Ben bunu çok fazla hani çok uzun sürebileceğini düşündüğüm bir tartışma olarak gördüğüm için asıl Kayseri üzerinden bunu yorumlamak istedim. Yani bu kavram, sözü edilen üç tane noktayı Kayseri üzerinden, şimdi benim Kayseri algım şöyle: Hele bir de Konyalı olarak, hani İstanbul'da yaşayan Konyalı olarak çok önemli bir kurumsal kapasitesi var bu kentin, yani aslında şöyle, bunu biraz daha anlaşılabilir bir tarife çevireyim. Elinizde çok ciddi bir para olabilir. O parayla çok güçlü bir iş yapmak isteyebilirsiniz. Fakat Kayseri'nin elinde bu nakit dışında başka bir kapital var. Bunun bizdeki karşılığı sosyal kapital, yani birlikte iş yapabilme becerisi diye algılarsanız yanlış olur mu, bilmiyorum. Hani biz bir araya gelsek bir işi yaparız. Hani bunun Türkiye'de çok güçlü örneği kentler var, ama çok sayıda yok. Kayseri eğer kendisine bir rakip, rakip demeyeyim, ama bir arkadaş bulsa böyle bir lig içerisinde hani söyleyebileceğim en iyi örnek Denizli olabilir. Şu son dönemde ne kadar takip ediyorsunuz bilmiyorum, ama diğer kentlerde de aynı türde kurumsal kapasiteyi geliştiren, ama asıl sosyal sermaye üzerinden hareketle bu kurumsal kapasiteyi geliştiren kentler var. Şimdi benim asıl vurgulamak istediğim şey bu kurumsal kapasiteyi sosyal sermaye üzerinden geliştirebilirse, kent çok ciddi yenilikçi yaklaşımlar sergileyebilir. Bu şu demek: Herhangi bir alanın herhangi bir konuda yeniden geliştirilmesi ya da düzenlenmesi, yenilenmesi, dönüştürülmesi, ne derseniz deyin, müdahale biçimine gelmeden önce, yani beyefendinin sözünü ettiği konunun tartışılması gerekiyor. Hani bu kent bu tartışmayı bu işbirliği içerisinde gerçekleştirebilir mi? Şimdi bu işbirliği sözüne özellikle vurgu yapıyorum, onun planlamada şu son dönemde gelen bir adı var: Kolografik planlama diye sözü edilen, Türkçe karşılığı çok sevimli bir şeye dönmüyor, ama söyleyeyim yine de, işbirlikçi planlama diye çevrilse yanlış mı olur bilmiyorum. Hani işbirliğini gözeten, birlikte iş yapabilme kapasitesini geliştiren bir

planlama türüne doğru gidiyor. Bu stratejik mekansal planlama dediğiniz şey aslında kurumsal kapasitesi yüksek, sosyal sermayesi büyük bir toplum içerisinde birlikte hareket edebilme yetisini delen bir platform oluşturmaktan geçiyor. Hani bunun evet, Denizli gibi imalat sanayi açısından çok gelişmiş bir kent üzerinden gidilebilir, ama ben çok üst düzeyde olmayan iki tane kentten, biri Bursa, biri de Malatya'yı söyleyebilirim. Malatya çok acı tecrübelerle büyük şehre dönmüş bir kent, Malatya Park diye çok gündeminde olan bir tartışma alanı var, ama mesela Bursa kent konseyini en iyi çalıştıran kentlerden bir tanesi ve Bursa 100 000 plan özellikle elde edilirkenki yaşanan süreç Bursa'ya çok şey kattı, ama ben Bursa'daki son dönemdeki tartışmaları bir kenara bırakarak, Kayseri'ye geri dönüp, şunu söylemek istiyorum: Eda Hanımın sunuşu bence çok değerliydi. Hani bu kent daha önceki deneyimlerinden iyi şeyler de öğrenmiş bir geçmişe sahip. Şimdi bu geçmişi yeni döneme nasıl aktaracağız? Bu hani kimse birbirinden bağımsız hareket edemeyeceğine göre bir şekilde bir ortaklık kurulması gerekecek. Bu süreç nasıl kurgulanacak? Benim sorum nasıl müdahale edilecek değil, bu süreç nasıl kurgulanacak? İşte bu sürecin kurgusu müdahale biçiminin seçilmesi öncesinde bir işbirliğini gerektirecek ki zaten o holistik diye sözü edilen, işte orada söyleyebilirim, hani önce kentin bir tamamını tartışalım, ondan sonra bakalım, bu tamamından nerelere müdahale edebiliriz gibi bir gelenekselci yaklaşımın bazı müdahale alanlarını bütüne nasıl taşıyabiliriz gibi bir tartışmayı da denemek gerekebilir. İşte bu vizyonu oluşturma kapasitesi de söylenebilir bu noktada, hani ben bu tartışmanın yapılmadan gerek üstten aşağıya, gerekse aşağıdan yukarıya herhangi bir müdahale biçiminin girilmemesi taraftarıyım. Bunun sonuçlarını süreç içerisinde çok ciddi yaşıyor, hani İstanbul örneği zaten çok ciddi gösteriyor, ama İstanbul tabii ki bir bence Kayseri'nin eşdeğeri bir kent değil, sadece laboratuar açısından denenmiş birtakım örnekleri sunabiliriz.

FARUK GÖKSU- Teşekkür ederiz. Eda Hanıma söz veriyorum.

EDA VELİBAŞOĞLU- Ben de aslında Ahmet arkadaşımızın söylemiyle de ve inşaat mühendisi arkadaşımızın söylemiyle de ilgili iki şey söyleyeceğim. Hani kamu yararı önemli, hep birlikte çalışmamız gerekiyor, ama bunun için gerçekten daha çok tartışma ortamını yaratmamız gerekiyor ki sizler de bu tartışmalardan neler öğrenebilirsiniz, bunları, yani deneyimlemeniz lazım. Belki de bu kentte en az yaptığımız şey karşılıklı tartışmak, bu kentte her şeyi konuşuyoruz, ama hep arkadan konuşuyoruz. Hiç kimse gerçekten yüz yüze gelip konuşmuyor. Okulda da hani bizim genel eğitim mantığımız nedir? Tahsil, projeler üzerinde konuşmak, tartışmak, jüri yapmak. Belki de işte bu deneyimi kentin tümüne aktarmamız gerekiyor, sizin de bunlardan bir şey çıkarmanız lazım.

Ulaşımla ilgili cidden sıkıntılar var. Biz inşallah bu kent tartışmalarının ikincisini de ulaşım üzerine yapmayı planlıyoruz. Zaten hani bu konuyla ilgili belirli sorularımız var, belediyeye bu soruları devrettik, cevaplarımızı alamadık. ama gerçekten ulaşım

mantığının da tartışılması gerekiyor. Yani bir ulaşım planı olmalı, değil mi kentte? Hani benim deminden beri bahsetmeye çalıştığım bu, ben halk olarak bir sonraki metro ya da tramvay hattının nereye yapılacağını niye bilmiyorum? Yani bakıyorsunuz, bir şeyler yapılıyor, yapılıyor, bir alanlar ayrılıyor, pat oraya şey, aslında bunlar var, bunlar biliniyor, ama niye halkla paylaşmıyoruz? Halk niye önündeki 20 yılda neler yapılacak, bunları öngöremiyor. Bunun mantığı sadece Kayseri, gidip oradan arsa alır, para kazanır mıdır? Hani böyle bir şeye geçilmemesiyse, zaten bunları alacaklar zaten elde ediyor. Peki, halkın bu kadar geride bırakılması, halka bu bilgilerin verilmemesinin soru işareti, işte Çalıştayda sorulardan birinin de bu olması gerekiyor bence. Teşekkürler.

FARUK GÖKSU- Evet, oturumu kapatıyorum, ama hiç kimse Kayseri'ye ilişkin bir şey söylemedi.

İLHAMİ AKKUM- Bakın, kentsel dönüşüm metrekare bazlı değil, değer bazlı yapılmalı, hak sahipliği mutlaka değer bazlı, çünkü çok…

FARUK GÖKSU- Tamam, değer bazlı evet, ama gerekçesi değil.

İLHAMİ AKKUM - Tarımsal arazinin kamulaştırılmasını görmek gibi diyorum, tamam mı? Ondan sonra rant yoktur, katma değer vardır, değer artışı vardır. Bunu söyledim, 7/24 yaşasın bu şehir dedim. Büyük bir yatakhane olmasın dedim, altyapı kullanılsın dedim. Havalimanı zaten oraya çok daha entegre olsun dedim.

FARUK GÖKSU- Tamam, Erdem, sen ne söyledin Kayseri için?

ERDEM ERBAŞ- Benim söylediğim şey şu: Kurumsal kapasitesini geçmişten gelen izler hep geliştirmek için acele etmesin. Hızlı davranmak başka bir şey, acele etmek başka bir şey, o yüzden kendi modeli var bu kentin, kendine özgü bir kapasitesi var, bu kapasiteyi kullansın. Ben hani çok acele etmesin derdim.

FARUK GÖKSU- Eda Hanım, siz ne söylediniz? Veli Beye pas ediyorum düşünsün diye biraz daha soruları.

EDA VELİBAŞOĞLU- Ben hep Kayseri'de kentte her şey tartışılarak yapılması gerektiğini söyledim.

FARUK GÖKSU- Tamam teşekkür ediyorum. Evet Veli Bey, yalnız lütfen 5 dakikayı geçmesin.

VELİ BÖKE- Katılıyor musunuz? Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Öncelikle herkes gibi iyi-kötü politikacı değiliz, ama politik backgroundu olan çevrelerden geliyoruz, onun için alıştım. Şimdi öncelikle ben sunumumun iki parçada olduğunu ifade etmeden başladığım için hepinizden özür dilerim. Naçizane ayrıca da bir akademik kimliğim var. Bu çerçevede sunumumuzun Sahabiye kentsel dönüşüm projesinin ta-

nıtımına kadarki bölümünü bir akademik anlamda düşünün, bir fikir yorumu anlamında düşünün, yoksa burada işte müteahhitlerle ilgili algı, rantın şu şekilde dağıtılması, bilmem ne, bunları ben Sahabiye'ye uygulayacağım, yani vallahi ben bunları burada yaparım anlamında değil. Benim akademik görüşlerim bu başka, çünkü tek başına bu projeyi benim yönetmediğim açık, şehir yönetiyor, kent yönetiyor, belediye yönetiyor, yine devlet iradesi yönetiyor, bu başka bir şey, bunu bir kere öncelikle ayıklayalım. Yani akademik anlamda konuş dediğiniz zaman sizden daha çok bu işlere bakan usta bilir. Bu başka, bu kimliği bir kenara koyalım.

Gelelim uygulamacılık bölümüne, burada ne kadar uygulayabiliyorsak ona bakacağız. Öncelikle Eda Başkanım bize davet etti, sağ olsun, misafir olduk, onları detaylı konuştum. Bir programda da ben ikna edebildiğime inanıyorum, iknadan ziyade diyalog kurduğumuza inanıyorum kesinlikle, kimsenin kimseyi ikna etme gibi bir, katkının ölçüsü mü bu? Yoksa buraya davet ettiğinde de dedim ki, benim kesinlikle projenin veya bir işin tartışması bazında ben gelemem. Geldiğim takdirde bu yakışıksız olur. Çünkü birçok söyleyeceğim şey işi bağlar, henüz daha doğma aşamasındaki bir işi öldürürüz. Bu da kente dair ayrıca bir suç olmaz mı saygıdeğer arkadaşlar? Yani bir iş yapılmaya çalışılıyor iyi niyetle, ama hatalar olabilir, ama en ufak bir hatadan dolayı bu işi şehir adına, tarihi yapılacak bir şeyi tümden öldürmek doğru olur mu? Olmaz. Bu amacın olmadığını yine düşünüyorum, bu anlamda da hocamın boksörlük ve ring hadisesine de katılmıyorum. Çünkü biz bizeyiz, Kayseri gücünü birlikten alıyor. Birlikte bütün kurumlarıyla özellikle işbirliği anlamında ciddi bir şeyimiz var.

Gelelim yarışma konusuna, şimdi yarışma konusu bütün iyi niyetiyle ifade edilmesi gerekirse, ilk önce birkaç tane proje ofisine çalışma yaptırıldı sayın özel sektör başkanlarına, bu ofisler birkaç ay sonra sunum yaptı. Doğrusu şehir adına çok da içimize sinmedi. O zamanlar Haseki Başkan dedi ki birkaç daha yerlerde çalıştıralım. Peki dedi, o zaman Kayseri'deki planlama büroları veya diğer proje grupları çalışsa nasıl olur? Çalıştıralım, ama zaman yetmez Başkanım dedik. Bir anlamda da başkanın bir vaadi var. Bu anlamda da bir çalışmanın bir an önce ortaya çıkması lazım. Yılan hikayesine de dönemezsiniz, yani başkan oradan bir akademik çalışma yapmıyor, fiziki, fiili bir iş de yapacak adam, insanlar da görecek. Bu sadece üniversite kürsülerinden veya akademik anlamda mesleki platformlarda konuşularak, burada bırakılacak bir iş değil, bunun bir realitesi var, insana dokunan tarafı da var, insanı ikna edecek yönü de var. Bu anlamda başkan dedi ki zamanımız çok yok, dolayısıyla bunu bir yarışmavari bir şekilde bir izah edelim, ilan edelim. Kimin bir fikri varsa buyursun gelsin.

Bu anlamda bazı usullere uyulmamış olabilir, ama bu da bizim usulümüz, yani mevzuatla hiçbir şekilde saygıdeğer arkadaşlar, mevzuatta hiçbir şekilde bu tür projelerin illa ki bu şekilde ilan edilip yapılacağına dair bir hüküm yok. Bizimki sadece bir tasarım, yoksa bu kadar süre içerisinde detay projelerin hazırlanamayacağı, sunulamayacağını ve sunulsa bile buna dair çalışmayla böyle gidilemeyeceğini biz de biliyoruz.

Ancak Kayseri adına birilerinin, insanların bir hayali, bir rüyası, bir fikri varsa sunsun diye açılmış bir projedir.

Bir diğer bakış açısı, lütfen Türkiye'deki bütün kentsel dönüşüm uygulama bilinci, aynı zamanda bütün hepsini incelemişimdir. Hatta yurtdışı boyutunu da tez konum dolayısıyla hepsini irdelemiş biri olarak ifade ediyorum. Türkiye'de 3'ü, 4'ü geçmiş, bir elin parmaklarını geçmez yarışma projesiyle uygulanan kentsel dönüşüm çalışması, yok. Konyaaltı Belediyesi, Çanakkale örneği biraz önce Hocam ifade etti, Kartal örneğini, Maltepe örneğini göstermekten başka …. Peki, diğerleri nasıl yapmış? Belediyeler veya bakanlık veya kim yapıyorsa, hangi idare yapıyorsa, birkaç ofisi çağırıyor, çalıştırıyor, beğeniyor. Sunacağı, halka danışacağı bir nokta varsa, yoksa meclis kararlarıyla bu projelerin en iyisini uyguluyor. Kayseri ne dedi? İlan edelim, birinin bir fikri varsa buyursun getirsin. Neticede çalışacaklar, bir fikir sunacaklar yine sizin üyeniz değil mi, başka bir ülkenin oda temsilcileri mi? Yok, yine sizinkiler. Hayır, onlar bu şekilde yapmayın. Yapmayın, o zaman yapmayın, tamam, ben 5-6 tane büroyla tekrar 3-5 kuruş verip çalıştırırım. Bunun yanında bir şey çıkar mı, üretim çıkar mı? Çıkar, ama yine bu anlamda size sormamış oluruz, danışmamış oluruz. Elbette ufak tefek hatalarımız var, yani 1/50 000 ölçekte kat planlarının istenmesi falan aşırı detay, doğru, bunlara da arkadaşlar son anda değinecekti zaten. Şu an için 20-25 kadar çalışma ekibi dosya aldı ve çalışıyor projelerini bu ay sonu itibariyle sunmak üzere. Peki, bunlar kim? Bunlar da yine sizin üyeleriniz, onlardan da inşallah katkı sağlayacağız, alacağız. Bütün bunların neticesinde de yine orada gelen bir projeyi mutlaka mı beğeneceğiz? Hayır, beğenmeyebiliriz. Açıkça söylüyoruz, Kayseri için bu halkın benimseyebileceği bir şeyi yapmamız lazım. Biraz önce kamu yararını sordu hocam, doğru, kamu yararı nedir? İdarenin bir işlemi yaparken vatandaşa âdeta bir elbise biçer gibi, giydirir gibi yaptığı iş onun üzerine yapışmasıdır. Kamu yararı budur, biz böyle görüyoruz. İnsanlar istemiyor mu? Zorla kentsel dönüşüm yapmak zorunda değilim ki, burada insanlar hayır, biz istemiyoruz, bu şekilde duracağız. 1950'de Menderes'in açtığı o Sahabiye'deki mahalledeki o bahçeli evlerde ben yaşamak istiyorum diyenler varsa lütfen oradaki Suriyelilere çıkarsın, İranlıları çıkarsın, suç odaklı yerleri çıkarsın, geçen bir kadına affedersiniz tecavüz edilmeye yeltenildi, onları da çıkaralım. Lütfen burada ilan ediyorum, varsa biri gitsin orada satın alsın, restore etsin, otursun o evlerde, bu dönüşüm kaçınılmaz, ama bunu ben kendim için de yapmıyorum, gene şehrimiz için, şehir bunu arzuladığı için yapıyoruz. Burada tamam, dünkü hocamız her şey oy demek değil dedi, ama ciddi anlamda Türkiye'de yüzde 60 oyla gelen bir belediye yönetimi var ve bizim kararımız işin garibi mecliste oy birliğiyle çıktı. Buna MHP grubunu da, CHP grubunu da kattığımız zaman siyasi anlamda yüzde 100 çoğunluk var. Şimdi bütün bunun neticesinde ha durun bakalım, bir de şöyle yapalım. Olur, elbette yaparız, ama bunu, bu projeyi iptal tarzında düşünemeyiz. Bir diğer soru etaplamayla ilgili, etap biraz önce siz zaten sorunuzda da onu ifade ettiniz. Uygulama kolaylığı açısından, yoksa plan yine tek, uygulama tek, hesap rantı tek, orada

bir sorun. Bir diğer husus rantın başka alanlara aktarılma meselesi, bunu ifade ettim biraz önce. Rantla ilgili mesele benim akademik ifademdir, yoksa buradaki uygulama belki başkanın ifadesi, ilanı rantın kesinlikle bu alanda kalmasıdır. Dolayısıyla rantı oradaki insanlara vermeyeceğiz de kime vereceğiz? Ben alayım desem de bu sefer ne diyeceksiniz? Belediye rant için yapıyor bunu. Belediye niçin yapıyor? Kayseri'ye bir vizyon projesi olsun, ben tamamına bir iş yapmış olayım ve dolayısıyla Kayseri geleceğe yönelik gelişmiş bir şekilde yürüsün. Bu anlamda tabii bir algı oluşturmaya çalışmıyoruz, mevcudu göstermeye çalışıyoruz.. Algı diyorsanız o zaman oradaki insanlarla görüşün, halkla görüşün, yani şu an için o alanın yüzde 70'i boş durumda, maliklerin yüzde 70'i, özellikle işyeri maliklerinin yüzde 80'i orada oturmuyor. Konutlarda … gidiyoruz maliklerle görüşmek için, çıktığımızda adamlar alanda değil. Bu adamlar nereye gitti, nereye uçtu, hani süpürmeyecektik? Adam süpürmüş zaten, kendini dışarıya atmış. O eski 60 metrelik, 70 metrelik evlerde oturmuyor. Bu süprüntülük kendiliğinden ortaya çıktı. Bunu bu belediye ortaya çıkarmadı ki lütfen, şimdi şu an için ben tekrar ediyorum, başkanımız da bunu ifade etti çokça, … başkanımız, biz işin kolayını buluruz. Ne yaparız? Planlarız, oraya 15-20 katlı bloklar yerleştiririz. Gerekiyorsa çalışması yaparız veya piyasaya bırakırız bu işi, piyasa alır, verir, bakar, eder, ortaya da bir … mahallesi çıkar, Gültepe çıkar, Köşk Mahallesi çıkar, ama nitelikli bir proje ortaya çıkmaz, açık alanlı bir proje çıkmaz. Hocamın uyarısı çok doğru, 515 000 m^2 alanımız var, bizim hedefimiz en fazla 80 000'i kasır olarak, tarım alanı olarak kullanma, diğer alanını açık alan kullanma, derdimiz bu, Kimse bana burada sosyal proje düşünüyor musunuz demeyin, sahayı inceledik, çoğu insanlar yaşlı, 1+1 beklentisi var. Evleri küçük alan, bu nereye gidecek? Mecburen oraya bir blok yapıp, bunları kendi mülkünde âdeta bir huzurevi, âdeta bir kent gündüz bakımevi tarzında bir bloğu yapmamız lazım. Bir bloğu belki STK'lara yapmamız gerekiyor, çünkü orada birçok STK var başta odalarımız olmak üzere, hepsinin yeri var. Bir konferans salonuyla, bir kafeterya ve restoranıyla bir şey yapmamız gerekiyor.

Bu alanda kimin ne fikri varsa, ne düşüncesi varsa lütfen beraber olalım, karşı karşıya olmayalım. Biz sizin yanınızdayız, biz sizi de yanımızda arzuluyoruz, sizin için varız. Teşekkür ederim.

FARUK GÖKSU- Evet, artık kapatalım. Ben de birkaç şey söyleyeyim. Arada da mesajlar verdim, ama şimdi şu yarışma konusuna gelince, yani benim önerim şu: Bir projeyi tasarlıyorsunuz, bunu yarıştırıyorsunuz. Bu sanki birinci aşama değilmiş gibi geliyor. Önce buranın geleceği ne olacağını, ona senaryo diyoruz, proje senaryosunun orada yaşayanlarla, hak sahipleriyle, sivil toplum örgütü neyse, o projeden doğrudan veya dolaylı etkilenenlerle tartışılması. Senaryo yarışması hiç duydunuz mu? Dünyada var, ama bizde yok. Ne olacak, burası bir kentin parçası 500 hektar mı dediniz? 50 hektar, 500 000 m^2 bir yer, bunun oturulup piyasa koşullarında olacaksa başka, kamu odaklı olacaksa başka, karma olacaksa başka senaryolarının tartışılması lazım.

Bu yarışmayla mı olur, Çalıştaylarla mı olur, bir kere buna karar verilmeli.Bakın, çok güzel söylediniz, mülk sahipleri gitmiş çoğu, arıyoruz. Şimdi bu bir sorun, demek ki ya kirada oturuyor ya da ikinci konutu var, bilmiyorum. Bu analizlerin de yapılması lazım. Şimdi burada bir kiracılık şeyi var. Örneğin, biz Portakal Çiçeğinde kiracılara hiçbir şey vermedik, ama Dikmen Vadisinde verdik. Şimdi bütün bunları da tartışmamız lazım. Buradan artı bir değer çıkacaksa, bu artı değere kiracılar başta olmak üzere eğer artı bir değer çıkacaksa kentin çok böyle kemikleşmiş bir yerinde buraya imar hakkı transferi de olabilir, bütün bunları tartışarak bence bir senaryo yarışması ya da Çalıştayı yapılmalı.

Tasarıma gelince, mimari tasarım değil artık her şey, planlama değil, bunun tasarım ve planlama ilkelerine kim karar veriyor? Kimse alınmasın, 5 tane jüri üyesi seçiliyor, 5 jüri üyesi oturuyor, şartnameyi hazırlıyor. Üç ay yarışmaya açılıyor, 5 kişi seçiyor. Önerim, bütün bunların katılımcı süreçlerinin olması lazım. Anladığım kadarıyla sürece şimdi müteahhit katılıyor, , belediye katılıyor, 1+1 istiyor, bilmem ne istiyor, falan deniliyor. Oradaki yaşayanların da katılacağı birtakım süreçleri işletmeniz lazım. İşte sosyal etkiye duyarlı ya da stratejik tasarım dediğimiz şey bu, artık bir tasarım yönetimi diye bir şey var. Tarafları oturtacaksınız masaya, beklentileri alacaksınız, ama bunları profesyonel ortamlarda yapacaksınız. Tarlabaşı örneğini yaşadım. Özellikle girdim Tarlabaşı işine, bu süreçleri yaşadık. Üç grup var zannediliyordu. İşte orada mülk sahipleri, belediye, özel sektör, on iki grup çıktı. Dezavantajlı gruplarından tut, kiracılarından tut şeyine kadar şimdi herkesin bir beklentisi var. Eğer bir kamusal proje olacaksa tabii ki herkesin beklentisi karşılanmak durumunda değil, ama bir ortak paydayı bulacak bir şeyleri ortaya koymak lazım ki model olsun. Bakın, 25 yıl sonra biz Portakal Çiçeği ve Dikmen Vadisini anlatabiliyoruz, ama bir Tarlabaşı anlatılmayacak, sadece eleştirilmek üzere konuşulan bir ürün olarak ortaya çıkıyor. Buna değinmek istiyorum.

Son olarak da kentlerin geleceğini konuştuk, Kayseri'nin geleceğini biraz konuştuk. Ben birkaç kavram ve mesajla bitirmek istiyorum. Bu her yerde yaptığım açıklama. Bir kentin geleceğini yeniden planlayacaksak kimlik olmazsa olmaz. Bakın, Kayseri kimliği, kent kimliği, kent modeli, bunları tartışmamız lazım. Kayseri'nin İstanbul'un Beşiktaş'ından, Şişli'sinden ya da farklı bir kentinden ne farkı var? Kayseri'nin kimliği farklıdır dedirtme, yani farklılıkları farklılaştıracak yaklaşımlar ortaya koymamız lazım. Birinci K bu, Kayseri'nin K'larını sayıyoruz. İkincisi,. Kent ekonomisi, kalkınma, bizim kalkınmamız gayrimenkul, ticaret, ofis, sanayi, bu değil, yenilikçi birtakım, dünyada bir şeyler oluyor. Bilim, teknoloji, tasarım, kaç bin öğrenci var Kayseri'de? 70 000, doğru mu? Soru şu: 70 000 öğrencinin yüzde kaçı Kayseri'de kalıyor, yüzde 1'i kalıyor mu? O zaman bir sorun var, o gençliği kaldıracak yenilikçi ekonomiler burada yaratılmamış demektir, bunu konuşmalıyız. Üçüncü K, kapasite, Kayseri de kapasitesini dolduruyor. Bilmiyorum, kent kapasite araştırması yapılmalı.. Dördün-

cüsü koruma, maalesef kentlerimiz kültürel değerlerini, doğal değerlerini yeterince koruyamadı. Yani şu son kalanları nasıl koruyacak, onun üzerine düşünmemiz lazım. Beşincisi katılım. Yani bunu tartışmayalım artık, işbirliğinin gücü diyoruz, yani bunu hep konuşuyoruz, ama nasıl sorusunu sorarak. *"Mış"* gibi katılımları çok yaşadık, bunu herkes beceriyor. Hele politikacılar müthiş beceriyor. Son olarak da kurgu. Şimdi ben Kayseri'ye baktığımda, yani Kayseri'den olaya baktığımda, Kapadokya'ya baktığımda kucaklayan bir coğrafya görüyorum. Müthiş bir şey, yani sizin bereketiniz öyle bir şey ki sadece kentle, kentin politikalarını, stratejilerini üretmekle yeterlilik kuramazsınız. Müthiş bir Kapadokya coğrafyası var, 20 dakika uzaklıktasınız, müthiş bereketli bir coğrafya var. Kayseri bölgesinde lider kentliğe oynaması lazım bölgede, o zaman büyür. Kayseri bu bölgenin liderliğine oynayacak senaryoları geliştirmeli, oradan gelen stratejileri, işte bu projeyi nasıl yapacağım, ulaşımı nasıl çözeceğim diye düşünmeli. Kapadokya'yla niye entegre bir turizm stratejisi izlenmiyor gibi bir üst bakışa ihtiyacı var.

Son olarak da biz de biraz reklamımızı yapalım, üç tane atölye kurduk. Gençlere söylüyorum, lütfen bunları izleyin. İki tane TAK kurduk. Tasarım Atölyesi, Kadıköy Tasarım Atölyesi, Kartal. Kadıköytasarım.org ya da takkartal.org'a girin. Birinde çok eski, bundan daha büyük sinema verildi bize, biz kimiz? Bir platformuz. Genç tasarımcılarla her alanda ürünün tasarımcısı mimar, plancı her alanda mahallelileri bir araya getiriyoruz. Belediye vermesine rağmen belediyenin istediği projeleri yapmıyoruz, halkın istediği ve tartıştığımız projeleri yapıyoruz. Onlar, herkes gönüllü çalışıyor, onlar sergileniyor, sonra belediye başkanı geliyor, oylamalar yapılıyor. O projeleri satın alıyor, böyle bir ortam. Kartal'da da tasarımcılar sabit yerde kalmasın diye bir otobüs aldırdık, içine atölye yaptık, mahallelerde otobüs dolaşıyor. Adına TAK-GEZİCİ dedik. Mahallelilere gelecek aydan itibaren konteynırlar sunuyoruz, gezici konteynırlara, mahalleli de oraya gelecek. Adına TAK Kondudedik.. Burada empati ortamları, etkileşim ortamları yaratarak, gençliğe kamu bir gün kapınızı çaldığınızda al, bu projeyi uygulayacağım, ya evet, ya hayır ortamından çıkarmak için gençlere diyoruz ki gidin, o mahalleliyle siz anlaşın, o mahallenin tasarımcısı olun, o mahallenin plancısı olun, o mahallenin hukukçusu olun diyoruz.

İkinci konu vizyon atölyesi kurduk. Kentleri çalışıyoruz, stratejist yetiştirmek istiyoruz. 81 Kent 81 vizyonu programı yaptık. 39 kent 1 İstanbul programı ile İstanbul'un B planlarını hatırlıyoruz, On Proje Onlarca Etki Programı ile kentsel dönüşüm projelerinde sosyal etkileri araştırdık. Bu kavram çok önemli, hep dönüşümün mekansal şeyini konuştuk. dönüşüm projelerinde ÇED raporu gibi sosyal etki değerlendirme raporları zorunlu olmalı, SED raporları, yani yapacağınız proje alanında da bence tasarım yarışmasından önce bir SED raporu hazırlanması lazım. Mekan ve yaşamı bu projenin etkisi nedir? Bu rapor bu projeleri zorlaştırmaz, kolaylaştırır. Türkiye'de ilk defa bir SED raporunu hazırlatabilirsiniz Shabiye projesi için. gösterebilirsiniz. Bence

önemli, çünkü atölyeyi kuruyoruz gelecek ay, yaşam atölyesi, onun da çağrısını yapıyorum. Bunu da Kartal'da kuruyoruz. Kentsel dönüşüm projeleri 3 yıl, 5 yıl sürüyor. Bu süre içerisinde herkes şantiye kuruyor. Her şantiyenin yanında bir atölye kurduruyoruz. Adına yaşam atölyesi dedik. Oradaki yatırımcı o süre içerisinde, inşaat süresi içerisinde o proje alanlarının yakın çevresindeki insanlara o süre içerisinde eğitim verecek, masraflarını karşılayacak, anlaşmalarını yaptık. Ne eğitimi verecek? Orada ne yapılıyorsa, alışveriş merkezi, otel, ne yapılıyorsa, belediye de diyecek ki ona burada çalıştıracağın adamın yüzde 10'unu istihdam edersen sana iskan ruhsatını veriyorum. Yasal mı? Değil, ama biz bunu Kartal'da başlatıyoruz. Bunun da ben öncü olacağına inanıyorum, çünkü kentsel dönüşüm demek bana göre madem büyük rant var, iş ve aş yaratmaktır öncelikle, eğer şu Çalıştayı sokaktaki insanlar yapsaydık bunu sorardı. Bizim konuştuklarımızın yüzde 80'ini dinlemezdi. O nedenle de bu atölyeleri izleyin, özellikle genç arkadaşlara söylüyorum, katılın ve sizin de katkılarınızla -ki Anadolu'ya da açılmayı düşünüyoruz- kentsel dönüşümün farklı boyutlara gideceğine inanıyorum. Tüm katılımcılara, öncelikle siz değerli dinleyicilere teşekkür ederim.

Faruk GÖKSU

Panelde, farklı temalarda ve farklı ölçeklerde kent modelleri ve kentsel dönüşüm projeleri üzerinden genel bir tartışma yapıldı. Panelistlerin sunumları ve katılımcıların soru ve önerilerini 3 temel konu içinde sınıflandırabiliriz. Üç temel konu; kent, kentsel dönüşüm ve proje kavramları temel olarak seçilmiştir.

Bu üç temel konu aynı zamanda, Kentlerin Geleceği; Kayseri'nin Geleceği panelinin de temel çerçevesi ile de örtüşen yönleri kapsamaktadır.

Kent deneyimleri dikkate alınmalı !

Son yıllarda Avrupa kentlerinde yaşanan Kentsel Rönesans, Akıllı Kent, HUB Kentler, Yeni Yüzyıl Kentleri, Aeropolis vb gibi deneyimler özellikle Kayseri gibi hızlı kentleşen ve ekonomik büyüme sağlayan kentler için önemli örneklerdir.

Üretim ve kent ilişkisi, üniversite ve kent buluşması, sanayi ve kent ilişkisi kentlerin gelişiminde özellikle yeni fırsatları ortaya koyacak ve dinamikleri harekete geçirecektir.

Kayseri geleceğini kurgularken bölgesinde lider kent rolünü üstlenmeli, bölge kentleri ile ittifaklar kurmalı.

Kayseri'nin geleceğinin planlamasında; kimlik, kapasite, kaynak, koruma, katılım ve kurgu (6K) kavramları tartışılmalı,

Kent kimliğini dikkate alan çalışmalar üniversiteler ve sivil toplum örgütleri ile yapılmalı,

İmar planlaması yaklaşımından şehir planlaması yaklaşımına geçilmeli,

Tramvay, ulaşım vb gibi büyük altyapı projelerinde herkesin görüşü alınmalı,

Kümelenme yaklaşımı ile katma değer yaratacak alanlar yaratılmalı, büyük altyapı yatırımları ile bütünleşme sağlanmalı,

Havaalanı, üniversite ve sanayi alanları entegre ulaşım ile bağlanmalı ve bilim, teknoloji temalı işbirlikleri yaratılmalı,

Kentsel dönüşüm projelerinden dersler çıkarılmalı !

Başta İstanbul'da gerçekleştirilen kentsel dönüşüm, kentsel yenileme projeleri ile mega ölçekteki projelerden dersler alınmalı. Kentsel dönüşümün bir gayrimenkul geliştirme değil, sosyal ve ekonomik boyutları da içeren katılımcı bir proje geliştirme süreci olduğu artık özellikle proje geliştiricileri tarafından kabullenilmeli.

Kentsel dönüşüm projeleri geliştirme sürecinde vizyon, tasarım ve sosyal etki kavramları gündeme alınmalı,

Tek dönüşüm yaklaşımı ile tüm alanlara müdahale yerine, yerin ve yaşayanların özelliklerine göre müdahale biçimleri geliştirilmeli,

Proje yönetim yaklaşımı benimsenmeli,

Ortak vizyon belirlenmeli, stratejik mekânsal planlama senaryoları tartışılmalı, kentsel projeler etkilenenlerle tartışılmalı ve uygulama programları yapılmalı,

Kentsel dönüşüm katılımcı bir süreç içinde geliştirilmeli !

Piyasa odaklı değil finansman yerine, farklı finansman yöntemleri ile yerinde dönüşüm modelleri geliştirilmeli,

Yaşayanlarla empati süreci sağlayan ortamlar yaratılmalı,

Yer seçim kriterleri geliştirilmeli,

Sosyal Etki Değerlendirme (SED) raporları hazırlanmalı,

Kamu proje geliştiricisi değil, yönlendiricisi rolünü üstlenmeli,

Tarihi ve kültürel mirası koruma odaklı projeler geliştirilmeli,

Sosyal yapı yada toplumsal çeşitlilik korunmalı,

Sahabiye Projesi kamuoyu ile tartışılmalı !

Projenin gerekliliği çok iyi anlatılmalı, kamusal ve toplumsal yarar sorgulanmalı,

Proje senaryosu şeffaf ve katılımcı ortamda hazırlanmalı,

Kamu, empati yoluyla sorunlara çözüm aramalı,

Tasarım yarışması öncesi proje senaryosunda uzlaşma sağlanmalı,

Proje alanının stratejik önemi yalnızca gayrimenkul finansmanı yaratma amacı ile kullanılmamalı,

Sosyal etkiye duyarlı tasarım süreci geliştirilmeli,

Başta ödenebilir konut olmak üzere farklı finans yöntemleri geliştirilmeli,

Sonuç olarak; 3 temel konu çerçevesinde özetleyebileceğimiz konuşmaların ortak temel özellikleri dikkate alınarak, gelişen Kent Kayseri'nin, örnek kent model rolünü üstlenmesi için kent için alınan kararları başta üniversiteler ve sivil örgütler olmak üzere kamu, özel ve sivil sektörlerle tartışılmalı.

Ayrıca, kent planlamanın bir bütün olduğu göz önüne alınarak, mevcut dinamikler ve fırsatlar ortak bir vizyon içinde ele alınmalı. İşbirliği ortamları yaratılarak, şeffaf ve katılımcı karar süreçleri kent yönetimi tarafından sağlanmalı.

SUNUŞLAR

"Kayseri Kent Çalıştayı; Aktörlerin Buluşması-Beyin Fırtınası"

Moderatör: Faruk Göksu

Sunum: Neşe Yılmaz Bakır, Hikmet Eldek

Neşe Yılmaz BAKIR

Bugün; dün gerçekleştirilen sunumların ardından, Kayseri kentinde dönüşüm konusunun kamu- özel kurumlar kadar halkın da katılımı ile tartışılması amacıyla bu çalıştayı gerçekleştirmek istedik. Çalıştay öncesi sizlere Kayseri Kenti Kentsel Gelişim Süreci'ni planlı dönemler üzerinden anlatmaya çalışacağım.

Öncelikle tüm katılımcılara çok teşekkür ediyorum. Bugün ilki gerçekleştirilen Kent Tartışmaları önemli bir platform ve bu platformun amacı Kayseri'den hareketle ülke genelinde kente dair konuları tartışmak olarak belirlenmiştir. Dönüşüm teması ile başlayan bu süreçte ileriki dönemlerde ulaşım, göç vb. gibi konularda tartışılacak, platformun sürekliliği sağlanacaktır.

Kayseri'nin geçmişine bakıldığında yaklaşık 6000 yıllık tarihsel birikimin varlığı görülmektedir. Kent 20. Yüzyılın başlarında 56.000 nüfuslu, organik bir dokuya sahip, merkezinde yer alan kale çevresinde gelişmiş bir kent bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. 1930'lara kadar kent merkezinde önemli değişme olmamış, kent doğu-batı ile kuzey-güney aksında, tek merkezli ve merkezden yayılarak büyüyen bir makro forma sahip olmuştur.

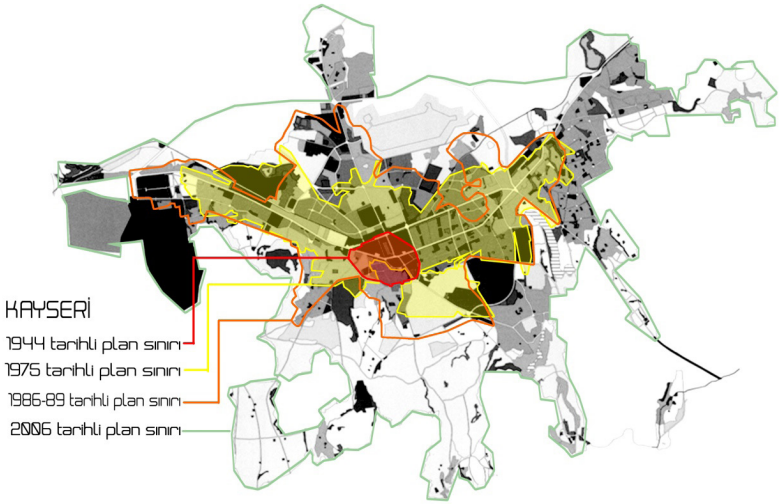

Şekil 1. Kayseri Kenti Planları(Yılmaz Bakır, N., 2012)[1]

[1] Yılmaz Bakır, N., (2012)" Kentsel Planlama Ve Proje Bütünleşme Süreci Kayseri Kenti Örneği", MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi

1923-1944 tarihleri arası plan öncesi dönem gibi algılansa da, kentin bu dönem içerisinde Burhanettin Çaylak tarafından hazırlanmış avan proje olarak nitelendirilen bir şema çerçevesinde geliştiğini görmekteyiz. Şema da kentin ana aksları belirlenmiş, bu akslar doğrultusunda Hükümet Binası, Tekel, Vali Konağı, Kız Enstitüsü (Çabuk,S.,2012)[2] inşa edilmiştir.

Kayseri, Cumhuriyet döneminde, önceleri ağırlıkla kamu yatırımları, daha sonra da özel sektör yatırımları ve beraberindeki göç hareketleri ile büyümüş, gelişme göstermiştir. Kentte yaşanan en önemli değişim, 1944 yılında Gustav Oelsner tarafından yürütülen ve Kemal Ahmet Aru tarafından gerçekleştirilen planlama faaliyeti sonrası gerçekleşmiştir. Aslında dönemin hakim anlayışı olan modernleşme pratiğinin kentteki yansıması olarak gelişen bu süreçte geliştirilen planda kentin kuzey-batı yönünde gelişmesi öngörülmüş, yerleşik alanda organik kent dokusunun yenilenmesine dönük düzenlemeler yapılmıştır. Kayseri'deki geleneksel doku yapılaşmaya açılmış, bütüncül bir yaklaşım izlenmiştir. Izgara sistemli, ve bu ızgara sistem içerisinde Bahçekent tarzı konut dokusu yapılaşmış, müstakil, dışa dönük, sokağı ve caddesi ile bütün bu yeni konut alanlarını içeren Aydınlıkevler, Esenyurt özellikle Sahabiye Mahallesi gibi dönemin karakteristiğini gösteren mahalleler oluşmuştur. Kentte bu dönemde kamu ve özel yatırımlarla mevcut ticaret potansiyelinde sanayi yönüne bir aktarım da gerçekleşmiştir.

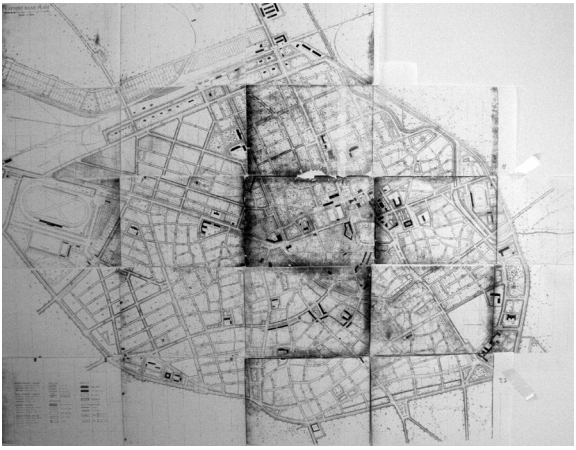

Şekil.2. Kemal Ahmet Aru Planı, 1945 (Kaynak: Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

1950-1960 yılları arasında geleneksel kent dokusunun önemli bir bölümü yok olmuş, 1960 yılında yapılan yeni ekonomik yatırımlar nedeniyle kent, gelişme alanlarına doğru yayılmaya başlamıştır. 1970'li yıllardan itibaren kent genelinde yenileme çalışmaları başlamış, ulaşım aksları doğu batı yönünde lineer büyürken merkez fonksiyonları olduğu yerde büyümeye devam etmiş, bu durum, etrafında yer alan geleneksel doku üzerinde yıkıcı etkisini artırmıştır. (Kocatürk, 2004)

[2] *Çabuk, S., (2012), Kayseri'nin Cumhuriyet Dönemindeki İlk Kent Düzenlemesi: 1933 Çaylak Planı, METU Journal of the Faculty of Architecture, Vol.29:2, 63-87, DOI:10.4305/METU.JFA.2012.2.3*

1975 yılında Mimar Yavuz Taşçı yeni bir nazım plan hazırlamıştır. Hizmet sektörü yoğun bir gelişme öngören plan; kent merkezinin güçlendirerek tek merkezli ve lineer forma sahip bir büyüme şeması geliştirmiştir. Bu plan ile yüksek bloklu, geniş bulvarlı şehir anlayışına geçilmiştir. Kent merkezi içerisinde yer alan geleneksel doku için sit sınırları belirlenmiş, ticaret ve hizmet sektörünün yoğunlaştığı Cumhuriyet Mahallesi ile arasında tampon bir gelişme bölgesi önerilmiştir. Konut alanları alt merkezlere bağlı 20-80 bin nüfusa sahip bir biçimde oluşturulmuş, kent merkezi ve doğusu ve Sivas caddesinin güneyi yüksek, merkezin kuzey ve batı bölgesi ise alt-orta gelir grubunun yerleşeceği düşüncesi ile planlamıştır. Batı bölgesi ise sanayi alanları olarak düşünülmüştür (Taşçı Plan Raporu,1975) .

1980 'li yıllar ile birlikte hizmet sektörü yoğunluklu gelişen kentsel yapıda, ekonomik yapıdaki gelişmelere bağlı olarak sosyal bir hareketlilikte yaşamaya başlamıştır (Kocatürk;2004) Bu dönemde Cumhuriyet meydanı ve çevresinde yenilenme çalışmaları başlamış, 1987 yılında belediye öncülüğünde kurulan yapı kooperatifi ile Bel-Sin toplu konut[3] projesi gibi büyük ölçekli toplu konut üretimleri yapılaşmaya başlamıştır.

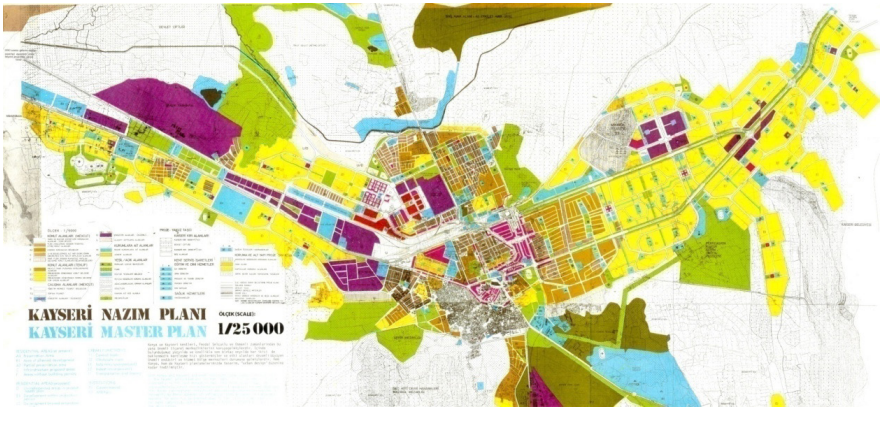

Şekil.3. Yavuz Taşçı Planı, 1975 (Kaynak: Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

1986 yılında Topaloğlu -Berksan tarafından büyük ölçekli bir bir revizyon geliştirilmiştir. Bu plan ile kent çok katlı ve emsale dayalı yapılaşma anlayışını deneyimlemiştir. Metropoliten kent olmak bu dönem temel hedef olarak belirlenmiş, sanayi ve hizmet sektörü esas ekonomik faaliyet olarak öngörülmüştür. Kayseri kent merkezi çarpı işareti şeklinde kesişen iki eksen üzerinde gelişmesi düşünülmüş, ana eksen olarak Ankara-Sivas karayolu boyunca doğu batı yönünde, diğer eksen ise Erkilet' ten Talas' a olmak üzere kuzey güney yönü belirlenmiştir. Kentin karakteristik merkezi Merkezi İş Alanı olarak düzenlenmiştir. Bu dönemde Kayseri kent bütününün mekansal yayılmasını, büyük tesislerin yer seçimi, transit yol geçişleri ve çevre yerleşmelerin konumlarının yanı sıra, örgütlü konut gelişiminin

[3] Bel-Sin Toplu Konut Projesi'nin ardından kentin doğu ve batı bölgelerinde Büyükşehir Belediyesi tarafından Mimsin, Beyaz Şehir, İldem, Büyükkent, ve güney bölgesinde 1995 yılında Talas belediyesi tarafından Anayurt gerçekleştirilmiş, günümüzde ise TOKİ ile büyük ölçekli toplu konut üretimi devam etmektedir.

de etkilemiştir (Berksan, 1986). Yerel Yönetim destekli gerçekleştirilen toplu konut alanlarının kentin doğu ve batısında yoğunlaşması ile kent yapısı bu dönemde eski kompakt formundan bu alanlar yönünde lineer yapılaşmaya doğru kaymıştır. Plan ile birlikte Taşçı planında da öngörüldüğü gibi, merkezin doğusu ve Sivas caddesinin güneyinin yüksek gelir grubunun yöneldiği alanlar, orta gelir grubunun bu alanın merkeze yakın yörelerinde ve merkezin yakın batı ve kuzeyinde yer seçtiği, alt orta ve alt gelir grubunun ise merkez batı koridoru boyunca yer seçtikleri görülmektedir.

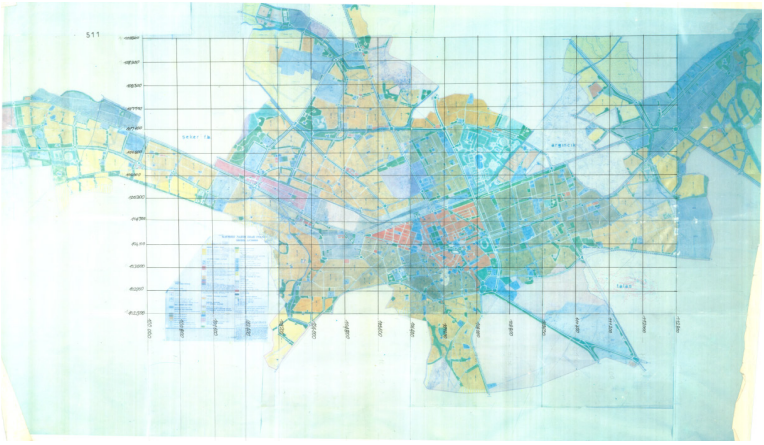

Şekil.4 Melahat Toplaoğlu, Bülent Berksan Planı(1986) (Kaynak: Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

1995 yılından itibaren Barbaros, Gazi Osman Paşa, Yunus Emre, Yeni Şehir mahallelerinde yer alan gecekondu bölgeleri belediye ile yapılan arsa anlaşmaları ile yüksek bloklu apartmanlara dönüşüm başlamıştır. 2006'lara geldiğimizde 2004'ten itibaren genişleyen Hinterland sınırları[4] içerisinde Kayseri kenti için , 12 Temmuz 2006 tarih ve 26226 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlülüğe giren 5538 sayılı kanunun 26, 29 maddeleri gereği, değişik 5302 sayılı il özel idaresi kanununun 6. maddesi a bendi ile 5393 sayılı belediye kanununun 18. maddesinin 1. fıkrasının c bendine dayanılarak 1/50000 ölçekli Çevre

[4] *1989 yılında Kayseri Belediyesi, Melikgazi ve Kocasinan olarak ikiye ayrılmış, Kayseri Büyükşehir Belediyesi oluşturulmuştur. 23 Temmuz 2004 tarihinde ise, 25531 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlülüğe giren 5216 sayılı yasa kapsamında Büyükşehir Belediyesi sınırları genişlemiş ve Büyükşehir belediyesi Melikgazi ve Kocasinan İlçeleri dışında; Hacılar, Talas, İncesu İlçeleri de Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dâhil olmuştur. Yine aynı kanun gereği, Başakpınar, Büyükbüründüz, Erciyes, Erkilet, Gesi, Güneşli, Gürpınar, Hisarcık, Kepez, Kıranardı, Kızılören, Kuruköprü, Mahzemin, Mimarsınan, Süksün, Turan, Zincidere belediyeleri alt kademe belediyesi olarak Büyükşehir sınırlarına dâhil olmuştur. Bu hali ile yaklaşık 32.500 hektar olan Büyükşehir belediye sınırlarının büyüklüğü 213.000 hektara çıkmıştır. Bu tarihten sonra planı olmayan Kızılören, Gürpınar, Başakpınar, Kuşcu, Kayabağ, Yeşilyurt, Bağpınar, Güzelköy, Özlüce, Taşhan yerleşimlerine ait planlar hazırlanmıştır. Planı olan ancak merkez planlarla uyumsuz kararları olduğu ileri sürülen, İncesu, Hacılar İlçesi ve Erkilet Mahallesi'nde Revizyon planlar yapılmıştır. Ayrıca Garipçe, Örenşehir ve Süksün Mahallelerinde ilave ve revizyon imar planları hazırlanmıştır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi,2012)*

Düzeni Planı hazırlanmıştır. Nadir Doğan tarafından geliştirilen bu yeni planlama faaliyeti Bu 1/25 000, 1/1000 ölçeklerle gelişen bir üretimi kapsamaktadır.

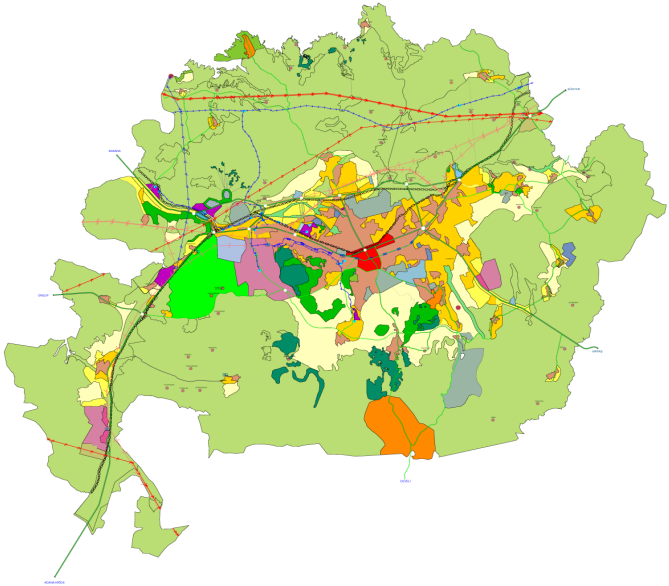

Şekil.5. Kayseri 1/50000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (Kaynak: Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

Bu planda ise temel amaçlar olarak;

• Sürdürülebilir ve yaşanabilir bir çevre üretilmesi,

• Kentin tarımsal, turistik ve tarihsel kimliğinin korunması ,

• Ülkenin kalkınma politikası çerçevesinde sektörel gelişmeye uygun olarak belirlenen planlama ilkeleri doğrultusunda sağlıklı gelişme ve büyüme sağlanması olarak belirlenmiştir (Kayseri Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu,2006).

Planda konut alanlarındaki yoğunluk kararı Çevre düzeni planına uygun olarak belirlenmiş, tek merkezli gelişim kararı sürdürülmüştür. Konut alanlarının kentin doğu ve batı bölgelerindeki gelişme eğilimi kabul edilmiş, devamlılığı sağlanmıştır. İş, çalışma alanları , büro alanları, ticaret gibi yapıların merkezi iş alanında yer seçimi kararı verilmiştir. Tarihsel kimliğin korunması ve turizm sektörünün geliştirilmesi kentin geleceğe yönelik vizyonu olarak belirlenmiştir. Sanayi açısından belli bir doygunluğa erişmiş Kayseri kenti, artık ağır sanayi kenti olmak yerine, tarihî-turistik kent kimliğini tekrar ön plana çıkarmak istemektedir. Özellikle özel proje alanı olarak belirlenme kararı ile birlikte, kent merkezinde bu yönde saptamalar gerçekleştirilmiştir.

Üst ölçekli gerçekleştirilen planlama faaliyetlerine bağlı olarak ayrıca bu dönemde;

• 1/5000 Ölçekli İmar Planları (etaplar halinde revizyon ve ilave) [5]

• 1/1000 Ölçekli İmar Planları (etaplar halinde revizyon ve ilave)[6] gerçekleştirilmiştir.

Kayseri her zaman plan çerçevesinde gelişimini sürdürdüğüyle övünen bir kent olmuştur. Bugüne geldiğimizde kent bütününde 1,234,651 kişi, kent merkezinde ise 977.240 (TÜİK,2011) nüfusu ile metropol olma yolunda hızla gelişmektedir. Nüfus yapısı 1970-2011 yılları arasında incelendiğinde kent nüfusunun toplamda artış gösterdiği ancak kırsal nüfusun giderek azaldığı gözlemlenmektedir. Sanayi alanında gerçekten çok gelişmeler kaydetmiştir. Kayseri'de, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kamu yatırımları olarak sanayide gelişmenin öncüsü Tayyare Fabrikası, Sümerbank Bez Fabrikası ve Askeri Anatamir Fabrikası kurulmuştur. 1980 sonrasında ise büyük işletmelerde artış görülmüştür. 1989 yılında faaliyete geçen 1. Organize Sanayi Bölgesi'nin ardından Hacılar Organize Sanayi Bölgesi, İncesu Org. San. Bölgesi ve Mimar Sinan Organize Sanayi Bölgesi kurulmuştur.

Ekonomik olarak hızla gelişen, büyüyen ve metropol olmaya çalışan, hatta sık sık da dünya kenti olma gayesini ortaya koyan kentte ne türlü gelişmeler var, bu gelişmelerle ilgili neler konuşmalıyız, bu çalıştayda neler düşünmeliyiz gibi sorular gündeme geldiğinde aşağıdaki başlıklar önem kazanmaktadır.

Konut alanlarında neler oluyor?

Kentin konut bölgesi 1950'lere kadar geleneksel sınırlar içinde kalmıştır. 1950 yılında İç Kale'nin güneyinden Kiçikapı' ya kadar olan bölge kamulaştırılmış, bu alanda yıkım kararı ile eski kentten tek yapı örneği kalmamıştır. Geleneksel konut alanlarında organik dokudan gridal yeni bir dokuya geçilmiştir. Ancak tek ya da iki katlı açık, yarı açık mekan kurguları ile yaşayan bu doku anlayışı da günümüzde terk edilmiş, çok katlı yeni bir konut dokusu anlayışına geçiş yaşanmıştır. Bu yeni konut alanlarında mahalle ve sokak ölçeği terkedilmekte, 13-15 katlı yapay yeni bir yapılaşma kentte hakim olmaktadır. Dönüşüm şüphesiz kaçınılmaz bir süreçtir, ancak ;tarih, bellek, iz gibi kavramlarla bir arada düşünülmesi gereken bir şey olduğunu kabul etmeli ve bu konuyu tartışmalıyız.

Şekil.6. Kayseri Geleneksel Konut Dokusu Çeperinde Yeni Konut Alanları (Neşe Yılmaz Bakır Arşivi, 2010)

[5] *4856 sayılı Çevre Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri hak. Kanun. Mad 10/c ve 5272 sayılı Belediye Kanunu. Mad 18/c ile Belediye ve Çevre ve Orman Bakanlığı Protokolü gereğince hazırlanmıştır.*

[6] *5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi kanunu madde. 7/b gereğince hazırlanmıştır.*

Sit Alanları ile ilgili neler oluyor?

Kayseri kentsel sit alanı Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 08-02-1975 tarih ve 5271 sayılı kararı ile belirlenmiş, 13-08-1975 tarihinde onaylanarak Kiçikapu Mahallesi'nin güneyinde kalan eski mahallelerin tamamına yakınını 'Sit Alanı' olarak ilan edilmişken 1984 yılında 110 hektarlık alan 11,8 hektar olarak daraltılmıştır. Alanda bulunan binalardan bir bölümün restorasyonu başlatılmıştır. Kent olarak temel deneyimimiz sit alanında olduğu gibi önce yıkmak, sonra yenileme gayreti ile tekrar o yıktığımız şeyi günümüz teknolojisiyle, günümüz anlayışıyla yeniden yapmaya çalışmak olarak biçimlenmeye başlamıştır. Bu alandaki evler korunamadı ve yeni bir dönüşüm çalışması ile yeniden bir mahalle olara var edilmeye çalışılıyor. Bu üretimin de yöntemi ve süreci ile tartışılmasını umuyoruz.

Toplu konut alanlarında neler oluyor?

Kentin doğu ve batı bölgesinde pek çok Toplu Konut projesi yer almakta, ayrık yapı düzeninde ve mekansal kurgusu zayıf olan bu projeler eleştirilirken son dönemdeki kent merkezi de dahil pek çok yerdeki konut uygulamaları nitelik ve yaşam kalitesi adına daha olumsuz koşulları barındırmaktadır. Ancak burada tartışılması gereken temel bir konu; toplu konut projelerinin çeperinde kırsal karaktere sahip yerleşmeler bulunmaktadır. Toplu konut alanları ile bu yerleşmeler büyük baskı altında kalmakta, hepimiz bu durumu gözlemlemekteyiz. Bu konunun ekoloji ve sürdürülebilirlik kapsamında ele alınarak tartışılması gerekmektedir.

Şekil.7. Kayseri Geleneksel Yerleşmeleri ve Çeperinde Toplu Konut Alanları (Neşe Yılmaz Bakır Arşivi, 2010)

Bağ alanlarında neler oluyor?

Kayseri kenti son dönemde kapalı siteler olarak tanımlanan yeni bir özellikle Talas ve Erenköy civarındaki bağ alanları bu yeni yapı ile dönüşmektedir. Kentin kültüründe başka bir anlamı olan bağ evi, bağ alanı kurgusunun yeni düzende kapalı lüks siteler ile kendi içerisinde gelişen yaşam alanlarına dönüşmesi,bu yeni deneyimin kentin sosyo-kültürel ve

kentsel anlamda bir dönüşüm yaşamasını mekansal ayrışmanın artması adına kaygı verici bir durum yaratmakta bu nedenle konunun da tartışılması ele alınması gerekmektedir.

Ulaşım ve altyapı yatırımları kenti nasıl etkiliyor?

Ulaşım ve teknik alt yapının iyileştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen en önemli proje, Kayseray raylı sistem projesidir. Kayseray Raylı Sistem Projesi 2000 yılında hazırlanan, 2005 yılında revize edilen ulaşım planı sonucunda gerçekleştirilmiş, ilk etap 01 Ağustos 2009 yılında tamamlanmıştır. 17.815 km uzunluğunda olan tramvay hattı kentin doğu-batı aksı üzerinde, Mimarsinan Kavşağı ile Kayseri Organize Sanayi bölgesi arasında yer almaktadır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2011).Hafif raylı sistem hattında ikinci etap olarak Erciyes üniversitesi ve Talas bağlantıları da tamamlanmış durumdadır. Ancak özellikle raylı sistem hattı üzerinde büyük oranda bir yeni yapılaşma yönünde ivmelenme, bir kentsel hareketlilikle karşı karşıya kalınmıştır. Raylı sistem gibi toplu ulaşıma yönelik çalışmalar şüphesiz çok değerlidir ancak ulaşım planı ve kent planının birlikte entegre olma zorunluluğu vardır. Kentte raylı sistem güzergahında örneğin sanayi alanı olarak planlanana bir yerin çok hızlı bir şekilde konut alanına dönüşmesi gündeme gelmektedir.

Kentte çok sayıda alışveriş ve karma kullanıma yönelik proje üretilmektedir. Bu projeler kendilerini bu hatla bağlantılı olarak var etme çabası içerisindeler ve giderek de sayıları artmaktadır.Stadyum gibi bir spor alanı AVM'ye dönüştürüldü ve elde edilen birikimle uluslararası standartlara sahip yeni bir stadyum ve spor kompleksi gerçekleştirildi. Ancak yıkılan eski stadyum ve alanı kamusal alan ve bu doğrudan kamusal alanın özelleştirilmesi anlamı taşımakta olduğu göz ardı edilmektedir. Kamu olarak bu yatırımlar zaten gerçekleştirilmek zorunda, bu yatırımın üretim biçimi ile örnek uygulama olarak tariflenmesi, sürekli bu şekilde sunulması aslında ne kadar doğru, bu konu da tartışılması gerekli diğer bir durumdur.

Yeşil Alanlarda neler oluyor?

Günümüz kentlerinde hızla gelişen yapılanmada mekansal iletişim ve sosyalleşmenin kontrol edilebildiği mekanlar yaratılmakta bu süreçte yeşil alanlar özellikle tematik parklar ön plana çıkmaktadır. Kayseri kenti de bu süreçten etkilenmiş, Anadolu Harikalar Diyarı projesi ile özellikle turizm yönünden cazip bir yapılanma gerçekleştirilmek hedeflenmiştir. Kayseri - Kumarlı Parkı bölgede bilinen bölgede 497 bin m² alanda kurulu bu proje ile hayvanat bahçesi, akvaryum, buz pateni pisti, at binme alanları olan çok fonksiyonlu bir eğlence merkezi inşa edilmiştir. Bu parkta yine kamusal alanın özelleşmesidir. Kamuya Ait kamusal kullanıma açık Kumarlı parkının özelin kullanımına sunulması meselesidir. Tabii ki ücretler şu an düşük, her kesim için erişilebilir boyutta olabilir ancak uzun vadede sıkıntıları neler olacaktır bu konunun da tartışılması gereklidir.

Kayseri'nin özellikle 2000 yılı sonrası yaşadığı gelişmelerin şüphesiz olumlu-olumsuz pek çok yönü söz konusudur ancak kısaca anlatmaya çalıştığım bu süreçte kaybettiğimiz de pek çok değerimiz bulunmaktadır. Şimdi Hikmet Hanım o değerleri detaylı olarak bize anlatacak. Katılımınız ve katkınız için tekrar teşekkür ediyorum.

Hikmet ELDEK

Merhaba, Neşe Yılmaz Bakır ile beraber bu sunumları hazırlarken nasıl yapabiliriz, nelere değinmeliyiz diye uzunca bir süre tartıştık. Genel bir Kayseri tanıtımını kitaplardan ya da günümüz kutsal bilgi kaynağı olan **"GOOGLE"**dan kolaylıkla yapabileceğiniz aşikâr. Bizler daha bilinmeyeni sizlere anlatmak, aktarmak ve bunlar üzerinden Kayseri'yi tartışmak istedik. Kenti farklı yönleri ile anlatarak, yapacağımız **ÇALIŞTAY'A** da bir zemin oluşturmak, aklınızda soru işaretleri yaratmak sunumlarımızın ana hedefi oldu. Neşe kentin planlama sürecini tarihsel gelişim bağlamında anlattı, tabii yaşanan süreçleri hızlı geçerek, sadece nereden nereye geldiğimizi gösterdi. Neşe'nin anlatımından da anlaşılacağı gibi tarihsel anlatı, planlama bilgilerinin üst üste getirilmesi ile oluşturulmaktadır. Kent her yeni oluşumda, planlamada sanki bomboş ve terk edilmiş gibi kabul edilmiş ve o yaklaşım ile tasarlanmıştır. Biz sanki **BOŞLUK** üzerine planlar yaptık, yapıları inşa ettik. Planlama yaklaşımlarından en temel olan, var olanı, **"DEĞERLİLERİ"** belgeleyerek, diğerlerini yok sayarak, üzerlerine yeniden plan yapmak Türkiye kentleri için vazgeçilmez bir yaklaşım olmuştur.

Ben Kayseri genelinde her plan aşamasında kentte neler vardı, yeni planlar ile neler kaybedildi, neler kazanıldı, hangi yapılar **ARTIK** yok sizlere bunları anlatmaya çalışırken, konuşmamın sonunda ufak bir **SAHABİYE MAHALLESİ** serzenişi de yapacağım. Anlatımım görseller üzerinden olacak, Kayseri'yi iyi bildiğini zanneden birçok kişi kaybedilenleri görünce kentlinin hafızasının ne kadar değişken olduğunu ve nasıl kaydetmediğini görecek. Bizler görsel bilgilerin daha yoğun kaldığını düşünürüz, görsel hafızanın daha uzun zamanda unutan bölüm olduğunu var sayarız. Ancak kentler için durumun, pekte öyle olmadığını bu sunum ile göstermek istiyorum.

Plan paftaları, kentte hiçbir şey yokmuşçasına sanki elimizdeki temiz sayfalar gibiymişçesine tertemiz hazırlanıyor. Yollar çiziliyor, meydanlar tasarlanıyor, parseller bölünüyor ve yapılar inşa ediliyor. Hiçbir şey yokmuş gibi üst üste planlanıyor. **RÜYA** kentler, bölgeler ülkeler inşa ediliyor. Kayseri'ye uzun süredir gelmeyenler, günümüz Kayseri'sinin nasıl yükseldiğini ve yükselmeye nasıl devam ettiğini görünce şaşkınlığa düşüyorlar. Hedefimiz gökyüzüne yakın olmak ancak neyin üzerinde yükseldiğimizi bilmiyoruz, bilmekte istemiyoruz. Kent katmanlarını hiçbir şekilde düşünmüyoruz, yükseliyoruz ve yoğunlaşıyoruz. Yoğunlaştıkça da yaşanmaz hale geldiğini bilerek ancak bilinçli olarak bu gerçeği reddederek, sevimli hale getirmek için kendi kendimize yeni söylemler, hayaller, sahneler yaratıyoruz. Bu bağlamda üzerine yükseldiğimiz katmanları karıştırmak, içinde neler var diye bakmak istiyorum. Öncelikle Neşe'nin de anlatımında yer aldığı gibi kronolojik bir tarih anlatısı ile kentin modern tarihini ifade eden bir görsel göstereceğim.

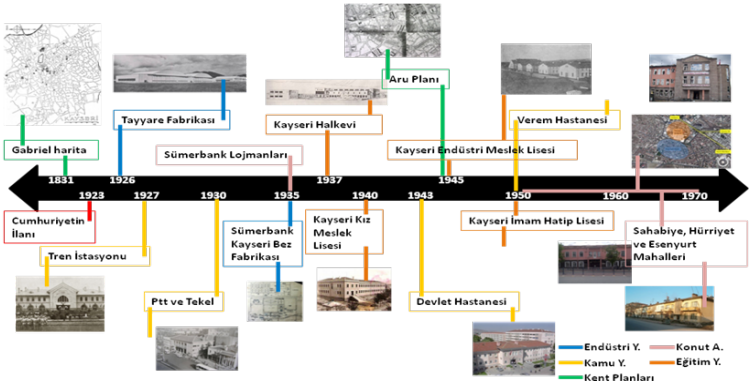

Şekil 1. 1980'lerin Sonunda Başlayarak 1970'lere Kadar Uzanan Dönemde Kentin Gelişimine Yön Veren Yapılar

1800'lerde Albert Gabriel tarafından hazırlanan planda kentin **ORGANİK YAPISI** göze çarpıyor. Sonrasındaki gelişmelerde kentin nasıl değiştiği açık bir biçimde görülebiliyor. Kronolojik olarak eklenen yapılarda çizelgeden okunabiliyor. Neşe bu gelişimi detaylı bir biçimde anlattığı için ben sadece çizelgeyi göstereceğim. Çizelgeden organik bir yapıya sahip olan kentin zamanla nasıl gridal bir plana sahip olduğu izlenebilmektedir.

Cumhuriyetin ilanıyla Türkiye'de yaşanan modernleşme ile yeni yaşam sistemi, Kayseri'de de diğer Anadolu kentlerindeki gibi, dönüşümün yaşanmasına neden olmuştur. Meydan ile bütünleşen ana yolların açılması, trenin kentte gelmesi, tren istasyonlarının inşası, endüstri yatırımlarının yapılması gibi uygulamalar kent için önemli gelişim dinamiklerinden olmuştur. Günümüzde **ENDÜSTRİ KENTİ** olarak değerlendirilen Kayseri'nin bu noktaya gelmesinde 1926 yılında kurulan **TAYYARA FABRİKASI** ve1935 yılında inşa edilen **SÜMERBANK BEZ FABRİKASI** etkili olmuştur.

Şekil 2. Tayyare Fabrikası[1] ve Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası[2]

Endüstri yatırımları, kentte ekonominin kısmen düzelmesine ve kamu yatırımlarının sayının artmasına neden olmuştur. Kentin merkezine inşa edilen bu **KAMU YATIRIMLARI** (PTT, Tekel, Halk Eğitim Merkezi, Kız Sanat Okulu gibi) modern kent görünümü için **LOKOMOTİF** olmuştur.

[1] *http://www.kayseriliyim.com/*
[2] *http://www.kayseriliyim.com/*

Şekil 3. PTT ve Tekel Yapıları[3]

Ayrıca endüstri yatırımları nedeni ile ekonominin daha iyi bir seviyeye gelmesi, kentin göç almasına ve konut sayısının yetersiz olmasına neden olmuştur. 1945 planlama kararları ile geleneksel konut bölgesi "**MERKEZİ İŞ ALANI**" olarak ilan edilmiş ve kullanıcılar yeni modern yapılara, mahallelere yerleştirilmişlerdir. Planlama kararları ile gelen dönüşümler kent tarihi boyunca yaşanmıştır. Modern kent inşası için geleneksel olan feda edilmiştir. Endüstri yatırımları için tarım alanları feda edilmiştir. Kentler dönüşüm sürecini her plan kararı ile yaşamışlardır. Kayseri için bugün tartıştığımız dönüşüm de böylesi bir kararın getirdiği **ZORUNLU** değişimdir.

Kamu tarafından, 1945 yılında inşa edilen ve kentin en önemli yapılarından olan PTT ve TEKEL yapıları 1990'ların sonunda kent meydan düzenlemesi için yıkılmış ve **KENT BELLEĞİNDEN** silinmiştir. İstasyon binası, demir yolu sisteminin az kullanılması ve güzergâh değişikliği nedeni ile yıkılmak istenmiş ancak tescilli olduğu için korunabilmiştir. Sümerbank Bez Fabrikası'nın yıkılması için uzun yıllar uğraş verilmiş ancak, gerek sivil toplum örgütleri gerekse uzmanlar tarafından, alanın ve yapıların değeri belgelenerek koruma tescili yapılmış ve alan korunmuştur. Kentin ana gelişim aksı, kent meydanı her plan ile nerdeyse her yeni gelen siyasi yönetim ile yeniden ele alınmış ve değiştirilmiştir. Yeni gelen yönetim kendi izini kente bırakabilmek için hafıza **"SİL-YENİSİNİ YAP"** politikası izlemiş ve katmanları kalmayan bir kent ortaya çıkmıştır.

Şekil 4. İstasyon Caddesinin Değişimi[4]

[3] *http://www.kayseriliyim.com/*

[4] *http://www.kayseriliyim.com/ istasyon caddesi, Kayseri'nin kamu aksı olarak geçiyor ve cadde açılırken geleneksel konut stokunun tamamı yok sayılıyor ve üzerine yeni yapılar inşa ediliyor. Bu dönüşüm 1940-45'lerde yaşanıyor.*

Şekil 5. Kayseri Hükümet Konağı ve Valilik Binası[5]

Şekil 6. Kayseri Kent Stadyumu ve Alış Veriş Merkezi[6]

Kayseri'de yaşanan son dönüşüm örneği yine kentsel sit alanında yaşanmıştır. Sadece yedi tane olan geleneksel yapılardan referanslar alındığı var sayılarak "**YENİ KAYSERİ MAHALLESİ"** inşa edilmiştir.

Gösterdiğim görseller ile kaybettiğimiz yapıları ve yerlerine uygun bulduğumuz, layık gördüğümüz eserleri ortaya çıkarmaya çalıştım. Bu süreç geçmişten başlayarak devam ediyor ve edecek. Birçok kent, Kayseri gibi şu an **3. DÖNÜŞÜM** sürecini yaşamaktadır.

Şekil 7. Kayseri Mahallesi[7]

---

[5] *http://www.kayseriliyim.com/ Siyah-Beyaz fotoğrafta görünen hükümet binası 1900'lerin başında inşa ediliyor. Hükümet konağı yetersiz ve küçük bulunduğu için yıkılıyor. Yerine Melih Karaarslan'ın tasarımı olan valilik binası inşa ediliyor. Ancak inşa edilen yeni yapının da kullanımı beğenilmiyor. Günümüzde 3. arayış başladı ve sonuç olarak eski hükümet binasının yapılmasına karar verildi. Yeni projenin görselleri Haziran-2015 seçim döneminde gösterildi.*

[6] *http://www.kayseriliyim.com/, http://cbs.kayseri.bel.tr/1970'lerde Atatürk Stadyumu cumhuriyetin en büyük getirilerinden biri olarak inşa edilmiştir. Ancak bölgenin stadyum işlevini kaldırmadığı gerekçesi ile yapı yıkılmış yenine AVM inşa edilmiştir.*

[7] *http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php*

Bugün tartıştığımız kentsel dönüşümün odağında Kayseri bağlamında **SAHABİYE MAHALLESİ** bulunmaktadır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nce alan, çöküntü olarak tariflenmektedir. Peki, belediyenin çöküntü alanı olarak ilan ettiği, yıkmaya, değiştirmeye, dönüştürmeye çalıştığı alanı neden biz bu kadar önemsiyoruz. Çünkü;

- Kent Merkezinde;
- Kent merkezinde bu kadar düşük yoğunlukta başka bir alan yok;
- Kent merkezinde bu kadar yoğun bir yeşil alan yok;
- Türkiye Cumhuriyeti'nin yapmak istediği modern yaşam kültürünün ilk temsilcisi;
- 1945 planı ile tasarlanan ve uygulanan ilk modern mahalle;
- Geleneksel yaşamdan modern yaşama geçişin görsel ve mekânsal belgeleri, tanıkları;
- İlk modern konut bloklarının inşa edildiği alan;
- İlk betonarmenin kullanıldığı alan;
- Sadece konut tasarımları ile değil sosyal donatıları ile de tasarlanmış bir alan;
- Müteahhit konutlarının ilk inşa edilmeye başlandığı alan;
- Mimari anlamda nitelikli yapıların bulunduğu alan;
- Kent belleğinde bir dönenimin ne prestijli yaşam alanı;
- Kentin ve kentlinin belleğinde oldukça önemli bir alan;

SAHABİYE MAHALLESİ'NİN önemini anlatacak bunlar gibi birçok neden sayılabilir. Bu değerler alanın yaşamına devam etmesi için, koruma pratiği içinde yer alan uzmanlar veya korumanın bilincine varan yerel yönetimler için yeterlidir ancak dönüşümü rant olarak gören yerel yönetim için yetersizdir. Kent merkezinde yer alan **ÇÖKÜNTÜYÜ** temizlemek esas görev olarak kabul edilmiştir. Sahabiye Mahallesi bütün bu değerlerin yanı sıra doğal bir dönüşüm içindedir. Bu kaçınılmaz bir süreçtir. Özgün kullanıcısı bölgeyi terk etmiş ve yerine gelen kiracılarda alanı geçiş bölgesi olarak görmekte ve böylece kullanım niteliği düşmektedir. Gerçekte alanda ciddi bir kullanıcı problemi vardır. Ayrıca konut alanı olarak tasarlanan bölge zamanla kent merkezine olan yakınlığından dolayı iş merkezine dönüşmeye başlamıştır. Bu durum alanın özellikle geceleri oldukça güvensiz olmasına neden olmaktadır. **SAHABİYE MAHALLESİ** için dönüşüm kaçınılmazdır. Ancak nasıl yapılacağı, neye dönüşeceği önemlidir. Alanın tamamen yıkılması bambaşka bir bölgeye dönüşmesi kabul edilemez. Uzmanlar, yerel yönetim ve halk tarafından kabul gören bir **KORUMA YÖNETİM PLANI** ile alan dönüşmelidir. Bizim tartışmamız gereken bu yönetim planın detayları olmalıdır. Alanın yıkılıp yeniden yapılması, yerine 40 katlı 13 adet gökdelenin nasıl inşa edileceğini tartışmamamız gerekmektedir. **YIK-YAP-SAT** mantığından uzaklaşarak; **"NASIL KORURUZ, NASIL YENİLERİZ, NASIL KULLANIRIZ, NASIL DEĞERLENDİRİRİZ?"** sorularına odaklanarak projeler geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, sunumumda temel olarak **KAYBETTİĞİMİZ** yapıları anlatmaya, göstermeye çalıştım. Sahabiye Mahallesi de kaybettiğimiz alanlardan biri olacak. Kayseri Büyükşehir tarafından yayınlanan görsel, kaybın ne kadar büyük olacağını ortaya koymaktadır.

Şekil 8. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kullanılan Dönüşüm Görseli[8]

Teşekkür ederim.

[8] *http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php*

Kent Çalıştayı'na, Kayseri'nin tüm üniversite, belediyeler, valilik dahil olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri davet edilmiştir.
Katılarak katkı yapan tüm aktörlerin görüşleri

KENT ÇALIŞTAYI[1]:

FARUK GÖKSU- Öncelikle bir yöntem belirlemeliyiz, yöntemi belirlemeden önce de herkesin kendini tanıtmasını istiyoruz. Kamuda çalışanlar, belediye, valilik, Şehircilik İl Müdürlüğü, bir kamu kendini tanıtabilir mi?Hemen nereden?

-Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
-Pınarbaşı Belediyesi …
-Büyükşehir Belediyesi
-Şehir Plancıları Odası
-Harita Mühendisleri Odası.

FARUK GÖKSU- Meslek kuruluşları var, hocalarımız var. Peki, şöyle yapalım, yaklaşık 3 saatlik bir Çalıştay yapalım. Öyle çok sıkmayalım, ama herkes konuşsun, olur mu? Çünkü herkesi konuşturacak bir yöntem geliştirmemiz lazım. Şimdi birinci koşul şu olsun: Sözü alan iki dakikadan fazla konuşmasın. İtirazı olan var mı? Herkesin konuşması için şöyle bakıyorum, bayağı yukarıya da alıyorum, iki dakikayı geçmesin. Biraz tolerans tanırız. O zaman biraz temalar seçelim, ne üzerine konuşacağız? Bir kere Kayseri nerede çok güzel anlatıldı. Kayseri'nin olduğu şeyi şu slaytlarda izledik. Çok detayına girmeyelim, herkes konuşmasında birtakım şeyler söyleyecek, ama konuşacağımız esas konu Kayseri nereye gidecek, Kayseri hayali ne olmalı? Herkese göre ister katıldığı kurum adına, isterse kişisel olarak ben şöyle bir Kayseri hayal ediyorum, önce bir genel tartışma yapalım, herkesin hayalindeki Kayseri'nin ne olmalı? Yani sorum şu: 6 aylığına belediye başkanı oldunuz, yetkiniz var, başbakan oldunuz, 6 ay da süreniz var, Kayseri'yi nasıl planlarsınız? Elinize öyle bir yetki geçti ki ben şu havaalanını alır, şuradan buraya koyarım, ulaşımı şöyle çözerim gibi somut önerilerle hayali gerçekleştirilecek önerileri istiyorum. Daha çok gençleri konuşturmak için bunları söylüyorum. Ondan sonra bu geneli tartışalım, genelden sonra biraz özele inip, kentteki dönüşüm projelerini örneğin Sahabiye dönüşüm projesne ilişkin görüşlerini açıklasın.

SALONDAN- Faruk bir şey söyleyebilir miyim?

FARUK GÖKSU- Yönteme ilişkin mi?

SALONDAN- Yönteme ilişkin. Sahabiye ağırlıklı gibi görülebilir, ama biz şimdi şehrin içine girdik. Mesela Sahabiye gibi Bezirhan da tartışılabilir bir tema.

FARUK GÖKSU- Tamam, şimdi şöyle yapacağız: 10-15 dakika herkesi konuşturmak için herkes bir şekilde Kayseri'nin temel sorunlarını birer tane söylesin. Kendine göre öncelikli bir 10 tane temel sorun çıkartalım, olur mu? Şimdi başlayalım, nedir sana göre Kayseri'nin en temel sorunu? İşsizlik mi, ulaşım mı?

1 Çalıştay süresince salondan yöneltilen sorular ve tartışmalar kayda alınmış, yayın kurulu tarafından müdahale edilmemiş, çözümleme sonucu aynen yayınlanmıştır.

SALONDAN- Bence en büyük problemi başta ulaşım. Acelecilik diyebilirim

FARUK GÖKSU- Sana göre nedir Kayseri'nin en büyük problemi? Çok güzel, akşam 07.00'den sonra yaşam yok, hayat yok diyor, çok güzel.

SALONDAN- Odaklanmış bir şekilde hayat ölüyor mu?

FARUK GÖKSU- Tamam, hayat ölüyor.

SALONDAN- Betonarme problemimiz var.

FARUK GÖKSU- Betonlaşma, yoğun yapılaşma.

SALONDAN- Sadece maddi düşünce üzerine yapılanmış bir şey.

FARUK GÖKSU- Çok güzel, bravo ve Kayserispor. Araç sayısında aşırı artış, sosyalleşememe.

SALONDAN- Bisiklet, engelli ve yaya.

FARUK GÖKSU- Evet.

SALONDAN- Daha çok düşünenin ve uygulananın farklı olması.Yoğunlaşma herkesin bir noktada yaşaması.

FARUK GÖKSU- Bir yerde ulaşım.

SALONDAN- Bence en büyük sorun siyasi rekabette olmamamsı .

FARUK GÖKSU- Aykırı görüş var mı? Siyasi rekabetin olmaması, doğru.

SALONDAN- Kültürel değerlerin korunmaması.

FARUK GÖKSU- Evet, kültürel değerlerin korunmaması, bilinmemesi, sürdürülebilirlik (bizim şirkette yasaktır o laf.)

SALONDAN- Ulaşım, tramvay yerine metro olabilir.

FARUK GÖKSU- Bravo, tramvay yerine metro olabilirdi diyor estetik açıdan herhalde.

SALONDAN- Trafik yoğunluğu.

FARUK GÖKSU- Öğrenciye yönelik faaliyetlerin azlığı, ulaşım, sosyal aktivite, üniversite gençliği bravo, başka? Şehir merkezindeki karmaşa, bu da çok iyi, geri dönüşüm, bravo, kentsel dönüşüm değil, geri dönüşüm projelerinin, sen söyle. Yanlış restorasyon, tramvay yanlış yerden geçiyormuş. Aykırı görüşü olan var mı? Tramvay doğru yoldan geçiyor diyen var mı? Doğru, neden doğru?

SALONDAN- Sistem, işletim sistemi olarak farklı olabilir, ama güzergâh bu olmalı.

FARUK GÖKSU- Güzergâh doğru, sistem yanlış.

SALONDAN- Acaba Sivas tarafından geçmesi yerine Sivas Caddesine paralel olan bir arka caddeden geçseydi de, ben şunu söylemek istiyorum, Sivas Caddesinden geçtiği zaman buradaki şerit sayısı fazlayken şimdi daha daraldı. Yani trafik yükü, buradaki caddedeki trafik yükü arttı. Sivas Caddesinden geçmesi gerekirken buraya paralel diğer caddeden geçseydi de Sivas Caddesinin yükü bu kadar artmasaydı nasıl olurdu acaba?

FARUK GÖKSU- Peki, Sivas Caddesinden tramvay geçtiğinde orada kullanımlar değişti mi? Kafeler kapandı mı ya da yeni kafeler mi açıldı, ne oldu?

SALONDAN- Caddenin karşı tarafına geçiş sadece ….

SALONDAN- Şimdi Kayseri'yle alakalı sorunlardan bahsederken şunu söylemek istiyorum: Yeşil alan azlığından kaynaklanan hava sirkülasyonunun olmaması.

FARUK GÖKSU- Peki, başka? Güvenlik söylenmemişti. Sosyal sorunlar, ekonomik sorunlar, mekansal sorunlar, yani bunları çoğaltabiliriz. Herhalde çok farklı şey söylemek isteyen, buyurun.

SALONDAN- Bence ticari konutunda mimarlar sıkıntı yaşıyorlar ki Veli Bey de öğleden önceki oturumda hani kimsenin bir fikri olmazsa üç beş kuruş birilerine bir para verir, yaptırırız dedi. Yani demek ki bizim yaptığımız hizmetin karşılığı üç beş kuruş, yani öyle gibi görünüyor. Algı da böyle olduğu için maalesef mimarlara çok da fazla söz düşmüyor ya da düşürülmüyor.

FARUK GÖKSU- Peki, biraz sonra bu söz nasıl alınır, onu konuşalım. Peki, şimdi gelelim Kayseri'yi ve bölgeyi düşünerek lütfen fırsatları, nelerdir? Tamam, sorunlar belli, bunların çözüm yollarını bir şekilde bulacaksınız, ama fırsatlar, Kayseri'de şu fırsat var, belediye göremiyor, Kayseri'de şu fırsat var, sivil toplum örgütleri engelliyor, Kayseri'de şu var, özel sektör çok aşırı davranıyor gibi böyle fırsat kavramları.

SALONDAN- İlk aklıma gelen var, ben başlayabilir miyim? Az önceki sorunlara eklemek istediğim bir şey var, ticaret demişken ben Kayseri'nin bu ticaret kültürünün kendi içinde bir nevi ben çok sıkıntılı bir duruma geldiğini düşünüyorum. Çünkü ticaret şey haline geliyor, herkes kendince kurnaz olarak kendi işini yapıyor, ama aslında etrafındaki herkesle iş yapıyor. Dolayısıyla hiç kimse emeğinin karşılığında hak ettiği büyümeyi sağlayamıyor. Burada organize sanayi bölgesi var. Baktığınızda organize sanayi bölgesinde daha büyüyen firmaların birçoğu ithalata çalışıyor. Yani iç pazara hitap eden bir şey yok, yani potansiyele döndüğünüzde, fırsata döndüğümüzde burada kurulmuş bir organize sanayi bölgesi ticaret geçmişi, kültürü var, ama bu ticaret kültürü bir yandan da kendisini baltalıyor.

SALONDAN- Bir başka fırsat da dört üniversitemiz var, 70 000 öğrencimiz var. Buna

sabahki oturumda da değinildi, bunların şehre katabileceği çok şey olacaktır. Avantaj haline gelebileceğini düşünüyor, diğer şehirlerden baz alarak ben söylüyorum, Kayseri'de mesela bizim bildiğimiz en azından büyük iki barajımız var Sarımsalı Barajı ve Yamula Barajı.

FARUK GÖKSU- Niye fırsat bu barajlar?

SALONDAN- Şu şekilde, mesela, Isparta'da falan yanlış hatırlamıyorsam kenti gezip gördüğümden dahi bunu söyleyebilirim. Nerede bu tip yerleşke olduysa, etrafında kampingler, moteller yapılaşmaya başlıyor.

FARUK GÖKSU- Turizm, kültürel turizm için fırsat olabilir diyorsunuz, çok güzel.

SALONDAN- Biraz önceki konuşmada da olduğu gibi sadece Erciyes'imiz yok hani.

FARUK GÖKSU- Bravo, güzel. Sadece Erciyes'e odaklanmayalım, başka değerler var, bu değerleri fırsata çevirebiliriz, güzel. Başka?

SALONDAN- Diğer şehirlere bakarak genç nüfusu fazla olan bir şehiriz. Üniversitelerimizle son 5-10 yılda oldukça arttı, gençlerin potansiyeli kullanılmıyor.

FARUK GÖKSU- Peki, gençlere soralım, Kayseri'de iş verseler kalır mıydınız?

SALONDAN- Kalmayız.

FARUK GÖKSU- Niye kalmazsınız, deminki tartıştığımız konular mı? Nerede yaşamak isterdiniz?

SALONDAN- Ama Kayseri iyi bir yer olarak görmek istiyorsak bunun için çaba sarf etmemiz lazım. Biz aslında kendi aramızda tartışıyorduk, ama arkadaşım bana bene Ağrı'dan geldim, Ağrılıyım. Burada Kayseri'de kalmamın, hani küçük şehirden büyük şehre kaldım, büyük şehirde rahat olabilirim diye düşünmüş. Onu tartışıyorduk. Bence ben Kayseri'de kalırdım bana iş imkânı verilirse.

FARUK GÖKSU- Güzel, sen niye kalmazdın? Kayseri'nin yemekleri de güzel.

SALONDAN- Ben Gaziantep'te kalmayı tercih ederim.

FARUK GÖKSU- Peki, sen? Fırsatı ne Kayseri'nin?

SALONDAN- Kayseri ticaret açısından fırsat olabilir, ama Kayseri çok eski bir şehir ve çok tarihi yapıları var. Bunlar da ön planda değil, bilinmiyor.

FARUK GÖKSU- Evet, tarihi yapıları, kültürel mirası fırsat olarak değerlendirmemiz lazım. Nasıl yok, fırsat yok mu? Yabancı mısın?

SALONDAN- Evet. Ben Kayseri'ye yeni geldim de, yani bilmiyorum.

FARUK GÖKSU- Güzel mi Kayseri?

SALONDAN- Güzel.

FARUK GÖKSU- Bu fırsatlar Kayseri halkına, size söyleyeyim. Öğrenci potansiyeli dediniz, iki tane mesaj aldık. Ticaret zaten vardı, başka? Yani öyle fırsatlar bulun ki Kayseri …

SALONDAN- Sürekli Kayseri ticareti, Kayseri ticareti denilip duruluyor. Öğrenci var, bir sürü öğrenci var. Bu da yeni bir potansiyel açmadı mı sonuçta? Konutlar kiralanıyor, yeni yurtlar yapılıyor. Bunlar katkı sağlıyor.

FARUK GÖKSU- Hiç tartışmasız öğrenci bir fırsattır, katma değer yaratır, ama esas sorun o öğrencinin mezun olduktan sonra kentte sağlamaması, bunu sağlamak lazım. Başka yok mu fırsatı?

SALONDAN- Kayseri çok zengin bir kent, ancak bu zenginliğini kullanmıyor. Nasıl kullanmıyor? Sadece konut alışverişinde kullanıyor, yani ek olarak aldıkları şeyler o paranın harcandığı yer konut, başka bir şey yok. İnsanların harcayabileceği yerler yok çünkü.

FARUK GÖKSU- Bravo, güzel. Başka?

SALONDAN- Kayseri'nin bölge içindeki yerine baktığımız zaman tarihi ipek yolunun güzergahının üzerinde bulunması, bu da ticari anlamda iyi bir potansiyel olduğunu düşünüyorum. Kayseri ticari potansiyeline baktığımız zaman demin arkadaşımızın dediği gibi sadece konut anlamında değerlendiriliyor.

FARUK GÖKSU- Tamam, peki. Gençlerdeki girişimcilik ruhunu Kayserililer ortaya çıkarmıyor, doğru mu? Peki.

SALONDAN- Tarihi yapı stokunun yönlendirilmesi konusunda büyük eksiklikler olduğunu düşünüyorum.

FARUK GÖKSU- Pek güzel, şu coğrafyayı bana söylesenize, Kayseri'nin doğusunda ne var? Batıda ne var? Şimdi Kayseri kuzeye bakıyorsunuz, doğusunda ne var? Sivas. Batısında ne var? Nevşehir. Kuzeyde ne var? Yozgat, güneyde Adana. Peki. Bu kentlere kaç saat uzaklıkta? 2, yani ortalama 2-2.5 saatte Kayseri'ye koyun, bu 4-5 kenti görebilirsiniz. Ne demek bu? Bölgesel ulaşabilirliği ya da stratejik konumu çok elverişli bir kent. Böyle birkaç kent daha var. Şimdi bunu fırsata çevirebiliyor mu Kayseri? Çeviriyor denildi.

SALONDAN- Sağlık sektörü.

FARUK GÖKSU- Bravo, sağlık sektörü bir fırsat olarak kullanılabilir. AVM'ler, ticaret mekanları.

SALONDAN- Diğer şehirlerden gelen çok fazla kişi var, o da AVM'de bir avantaj.

FARUK GÖKSU- Avantaj diyorsun, peki.

SALONDAN- Kapadokya'ya gelen turist potansiyelinin Kayseri'ye de akabilmesi için şöyle bir şey var: Güney çevre yolu yapıldı. Güney çevre yolunun yapılmasıyla Erciyes ve Kapadokya arasında daha kolay bir bağlantı sağlandı. Bu bir potansiyeldir. Bir de Kayseri'deki havaalanının daha çok kullanılmasının sebebi de sefer sayılarının daha fazla olması.

FARUK GÖKSU- Peki, var mı başka?

SALONDAN- Kayseri'de bilim açısından da fazla şey var, Sultan Sazlığı'mız var mesela,bilmem kaç çeşit bitki yetiştiği söyleniyor. Artı geometri olarak bir Selçuklu şehrindeyiz. Aynı zamanda halımız var, kilimimiz var, Bünyan halısı ….

FARUK GÖKSU- Mimar Sinan nerede doğdu? Peki, şimdi biraz kente gelelim. Bir de öğrencilere şunu soracağım: Meslek ne, ne okuyorsunuz?

SALONDAN- Şehir planlama, mimarlık.

FARUK GÖKSU- Peki, o zaman gelin biraz kente yoğunlaşalım, kenti biraz planlayalım mı? 3-4 tane strateji konuşalım. Birinci strateji merkez kademelenmesini konuşalım, bunu biraz tartışalım. Şimdi slaytlarda gördüm, tek merkezli mi kent?

SALONDAN- Evet.

FARUK GÖKSU- Peki, biraz tartışalım. İkinci bir merkeze ihtiyaç var mı, böyle bir eğilim oluşmuş mu? Oluşmuştur mutlaka, bu ulaşımı rahatlatır mı, başka sorunlar mı yaratır? Yani bir merkez stratejisini tartışalım. Buna yalnız hocalar da katılsın, hocalarımız da buna katılsın. Aykırı görüş olabilir, şey olabilir, tecrübelerimizle, ama önce gençlerden başlayalım. Tek merkezli olmasının yarattığı sorunlar, iki merkezli olursa ne olur, bunun konumu nerede olmalı, bunun yaratacağı sorunları bir tartışalım. Hadi bakalım. Ulaşımcı olmanıza gerek yok, bir kentin olmazsa olmaz temel stratejisini tartışalım.

SALONDAN- Aslında Kayseri'nin bir alt merkeze evet, ihtiyacı var. Çünkü Kayseri çok sıkışık bir şehir, işte bir alan yaratılıyor. Hemen oraya bir kamu alanı, yanında kamu alanı, işte yanında bir şey, konut çok sıkışık bir şehir, ayrıca böyle başımızı göğe kaldırmadığımız sürece gökyüzünü göremiyoruz. Yani insan ölçeğinden tamamen kopuk bir şehir, bunun sonucu olarak da bir alt merkeze ihtiyacı var. Bu kullanımlar, mesela adliye yapılıyor, hastane yapılıyor, bir alt merkez seçilip de oraya başka bir ilçeye yakın bir merkez oluşturulursa bence çok daha iyi olur. Çünkü ben şimdi Talas'ta yaşıyorum. Talas'tan bir adliyeye gitmek için zaten iki otobüs değiştiriyorum, bir merkeze gitmek için de yine aynı şeyi yapacağım, yani değişen bir şey yok. Neden Kayserililer her şeyi merkeze yığmaya çalışıyorlar, ben bunu anlayamıyorum. Çünkü hiç açık alan yok.

FARUK GÖKSU- Peki, güzel bir şeye değindi. Diyor ki ikinci merkez gerekli, buna aykırı görüş, böyle olursa geleneksel merkez çöker, zaten çökmeye başlamış benim gördüğüm .

SALONDAN- Yok, aslında şehrin merkezi çökmüş değil, canlı, ama benim çok kısa bir bölgede gördüğüm, yani Kaleiçi dediğimiz yer herhalde. Şey de, mesela kentin kendi alışverişe uygun bir Kapalıçarşı'sı var. Orta, alt, orta üst yani hareket var. Sadece şu, orada beklenmedik bir biçimde o Bezirhan çöküntü binasına dönüşmüş ve çok potansiyeli olan bir bina, yani tam bir kervansaray. . Mimar arkadaşlar daha iyi bilirler, biz tahmin ettik. Türkiye'nin başka mesela, Muğla'da biliyorsunuz bu eski alanlar çok iyi restore edildi, ama kamusal olarak restore edildi, yani kamu kullanımı için restore edildi. Ya sanat merkezi oldu, ya güzel sanatlar fakültelerine verildi, mutlaka kamusal kullanımda kaldı. Ya çay bahçesi oldu, ortası, etrafında küçük kafeler oldu. Yani şöyle, orası bir alışveriş merkezi olursa kamusal özelliğini kaybeder. Yani şık bir, butik bir alışveriş merkezi olursa, kamusaldır, herkes girer, ama giremez. Yani sembolik engeller olur. Orasını özellikle konuşmak isterim.

SALONDAN- Kapalıçarşı'yı gezdik az önce, bu İstanbul'daki Kapalıçarşı'dan sonra ikinci büyük, Türkiye'deki ikinci büyük Kapalıçarşı'dır. Bence bundan daha büyük bir merkez fırsatı olamaz. Bütün AVM'lerdeki mağazalardansa böyle bir geleneksel merkezdeki Kapalıçarşı'nın mutlaka dikkate alınması lazım.

FARUK GÖKSU- Peki, sorum şöyle: 1 000 000 nüfuslu orta ölçekli bir kentten bahsediyoruz. Bunun bilimsel tartışmaları da yapıldı, bunun iki merkezli olup olmamasının artıları, eksileri araştırılmalı, ama arkadaşım bir konuyu belirtti. Yani ikinci bir merkeze ihtiyaç var ulaşabilirlik açısından, dağılım açısından dedi. Buna aykırı hayır, gerek yok ya da doğrudur diyecek arkadaşlar var mı?

SALONDAN- Çok özür dilerim, bir şey daha söyleyeyim merkezle ilgili tartışmayı biraz yönlendirmesi açısından. Şimdi surların içi, surlar neredeyse görülmüyor. Tamam, kültür ve restorasyon parkı, ama unutalım onu, surlar yeniden restore edilebilir, yıkılabilir, eski haliyle restore edilebilir. İyi bir restorasyon, o ayrı bir şey, ama surun hemen içinden yüksek binalar başlıyor. Bunlar 70'lerin, 80'lerin, belki 90'ların binaları bir kısmı ve surun içinde hemen bir hamam var, şu anda restorasyonda olan hamam, hamamı bile görme için dibine kadar gitmeniz gerekiyor. Çünkü yine binalarla kapanmış. Mesela, ben yine bir hayal atıyorum ortaya, Sahabiye de bir Manhattan orada yaratılacak. Peki, oradan ortaya çıkmış rantla surlar içi bölgesi yeniden düzenlenemez mi? Bütün o binalarda oturanlar işyerlerinin hepsine Sahabiye'den bir konut verilemez mi ve orası boşaltılamaz mı? Madem Sahabiye bir kamusal proje aynı zamanda, hani halk da kazansın deniliyor, peki, o zaman surlar içini boşaltın, götürün Sahabiye'ye yerleştirin madem ki ev veriyorsunuz orada.

FARUK GÖKSU- Bu konuyu projeler kısmında kaynak yaratma şeyinde tartışalım.

SALONDAN- Kaleyi bu şekilde boşalttılar zaten, onu tartışmıyoruz. Hep olumsuzları söylüyoruz. Kent bir şeyleri de aslında dönüştürdü, olumlu ….

FARUK GÖKSU- Tamam, peki, şu merkez konusunu kapatalım. Başka söyleyecek, Erdem bir şey söyleyecekti.

ERDEM ERBAŞ- Teorik olarak şöyle bir şey var: Nüfusu 1 000 000 milyona yaklaşan kentlerde mutlaka ve mutlaka merkez farklılaşmak ve uzmanlaşmak zorundadır.

FARUK GÖKSU- Evet, bir daha tekrarla.

ERDEM ERBAŞ- Yani nüfusu 1 000 000'a yaklaşan kentlerde teorik olarak merkez farklılaşmak ve uzmanlaşmak zorunda. Bu literatürde holisentrik yaklaşım diye teoriyle açıklanabiliyor. Monosentrik ve holisentrik, hani holisentrik yaklaşımın bu kaosa girmiş hanımefendinin de söylediği tek merkezin yarattığı yoğunlaşmadan kaçmak için kullanılan bir yanı var. Yalnız buradaki en önemli konu holisentrik yaklaşımın uzmanlaşmış alt merkezlerinin oluşturulması, yani hizmet merkezleriyle ticaret merkezlerini birbirinden ayırmak gerekiyor. Yani üretim merkezi farklı, diğer MİA farklı bir şekilde, ticaret merkezi farklı bir şekilde, hani bu ayrıma Kayseri gelmiş vaziyette, 800 000 nüfusun getirdiği sancı bence böyle bir doğum sancısı.

FARUK GÖKSU- Başka var mı bu merkez kademelenmesiyle ilgili? Aynısıysa tekrara gerek yok. Ben daha uzman gözüyle böyle, uzmanlardan aykırı görüşler varsa alayım.

SEZAİ GÖKSU - Hayır, şimdi şöyle, orada biraz dikkatli olmakta fayda var. Şimdi merkez kaydırma büyük bir problem, ben Türkiye'de böyle iki tane örneği çok iyi biliyorum. Bir tanesi Ankara ikinci bir merkezin yaratılması, özel bir yasayla kamulaştırılması ve ikinci bir merkezin alternatifi, ikincisi de Konya'dır. Konya'ya geleneksel merkeze alternatif, ama orada çok önemli bir plan problemini aşmak üzere ikinci merkez yaratmışlar. Kayseri ikinci bir merkez, yani mevcut merkeziyle yarışabilecek bir ikinci merkezi yaratma konusunda ne kadar başarılı olabilir bilmiyorum.

FARUK GÖKSU- Tamam, peki, biz o zaman bu Çalıştaydan şu mesajı veriyoruz kamu yöneticilerine, bu Çalıştayı düzenleyen arkadaşlara: Yakın bir gelecekte böyle bir sorunsalımız var. Bunu şimdiden düşünmeye başlayın.

SALONDAN- Şöyle bir tezat yaklaşım olarak algılanmasını istemem, ama Kayseri'nin biraz daha kendi içerisindeki insanların tutuculuğu, yenilikçi yaklaşımları Kayseri'de her an yutmaya, yani bu böyle zaten. Nasıl ki dışarıdan yeni bir iş getirildiğinde bile bunun yutulabilme oranı çok yüksek olduğu için göç de almıyor. Kayseri şimdi gördüğüm kadarıyla 2013 senesiyle 1 200 000 küsurlu bir nüfusla devam ediyor. Hani ikinci merkezde dedik ya 800 000-1 000 000'u aşmış şehirlerde artık bir ihtiyaç haline geliyor ikinci merkez, yalnız ikinci merkezin yapılamaması Kayseri nüfusu yavaş artıyor, göç alıyor, ama insanların korkusuyla yaklaştığı bir şehir burası. Yani

yenilikleri de yuttuğu için hep böyle bir arada kalınmış bir şehir, ikinci merkez de gelir mi, gelmez mi?

FARUK GÖKSU- Yani bir soru işareti, o zaman bütün bu yönleriyle, toplumsal yönleriyle, ekonomik yönleriyle dengeyi dikkate alarak bu konuyu tartışalım.

SALONDAN- Kayseri'de şöyle bir şey, kendi kültürüne göre aslında merkezi gelişiyor. Şu anda tek merkezli , şöyle katılıyorum: Hakikaten halk dışarıdan gelen gelenekselleri çok kabullendi. Çünkü kendi bir geleneği var, ondan memnun ve onunla yaşamak istiyor. Geldiğinde de bunu karşısındakine vermeden.

FARUK GÖKSU- Evet, güzel özetlediniz.

SALONDAN- Şöyle özetlemek gerekirse, buraya gelmek isteyen insan dışarıdan geldiğinde ya hepten küçülüyor ya da hepten büyüyor. Yani zengin daha zengin, alt kesim alt kesime doğru gitmeye başlıyor.

FARUK GÖKSU- Güzel bir tartışma konusu, bunu da not alalım, bunu da ayrı bir tartışma konusu olarak tamam, güzel.

SALONDAN- Kültürel yapısıyla da alakası var.

SALONDAN- Merkezlerle ilgili şöyle bir şey var, mesela erişilebilirlikte eşitlik sağlamak için mesela kırsal bir alan ya da bir kasabanın içinde çok kaliteli bir konser salonu yapılabiliyor, bir kütüphane yapılabiliyor, sanat merkezi yapılabiliyor. Türkiye'de tabii şey görmedik, böyle bir avangard imkânlar yok.

FARUK GÖKSU- Kötü mü yönetiyoruz?

SALONDAN- Mutlaka merkezde yoğunlaştırıyoruz bütün işleri, halbuki erişilebilirliği sağlamak için İtalya'da mesela çok yenilikçi bir planlama şeyi kullanılıyor. Çok şaşırtıcı, yani şehrin merkezinde o kalitede kültür merkezi yok. Biliyorsunuz bir kasabanın içinde bölgeyi hesaplamışlar, o bölgedeki insanların şehir merkezine gitmeden, ille de göç etmeden çok kaliteli bir yaşam sürmesini sağlıyorlar.

FARUK GÖKSU- Peki, bunu kapatalım. Yine söylersiniz, ikinci bir tartışma başlığını açayım, bir öncekinden de katkı sağlarsınız. Biraz bütünleşmeyi de konuşalım. Çünkü Kayseri bölgesel bir kent, bütünleşme stratejisine ihtiyaç var. Bunu her anlamda kullanabilirsiniz. Bunu da dikkate alarak ulaşımı da işin içine katalım böyle bir başlık içerisinde, yani bütünleşmeyi hem sosyal ki tartışmamız oraya da gitti, ekonomik, kentsel anlamda dikkate alarak ulaşımı da işin içine sokarak bu kentin bölgesiyle birtakım değerleri paylaşarak nasıl büyüyebileceğine ilişkin birtakım stratejileri tartışalım, olur mu?

SALONDAN- Sadece büyüme tartışılabilir bir şey değil 1 000 000'luk şehirde, onu demek istiyorum.

FARUK GÖKSU- Bütün bunları tartışalım bu bütünleşme strateji içerisinde, Kayseri'nin, yani bizim kentlerimizin pek çoğunun kompakt kent olduğunu biliyoruz, ama kentlerimizin kontrolsüzce büyüdüğünü de biliyoruz. Bunlar hep tartıştığımız konu, stratejik yönünün Kayseri'nin neresi olduğunu ben de bilmiyorum. Çok geldim, Kayseri üzerinde de çalıştım, yani doğu mu, batı mı, kuzey mi, güney mi, bunun için sordum kentlerle olan ilişkiyi. Yani bir kentin geleceğini konuşacaksak o ortak vizyonu, dikkat ederseniz vizyonu tartıştırmadım, bunu en sonda tartışacağız. Bu kentin stratejik yönü nedir, bunu ortaya koymamız lazım ki böyle serseri mayın gibi kentlerimiz oradan oraya gidiyor. Bunda projelerin çok büyük bir etkisi var, bu kamusal yatırımların çok büyük bir etkisi var. Dediğim gibi bütün konuları dikkate alarak Kayseri'yi nasıl kontrollü büyütebiliriz? İşte yeni trendler var, akıllı büyüme, falan filan sunumlarda vardı. Bütün bunları dikkate alarak doğal eşikler var, bütün bunları entegre ederek bu tartışmayı başlatalım.

SALONDAN- Bu tartışmaya bir küçük şey söyleyeyim. Bunu bölge olarak anladığımız anlamda bir coğrafi bölgeden ziyade bir çerçeve olarak alırsak Kayseri'nin kurulduğu tüm networku düşünerek yanıtlamak da mümkün olabilir. Hani onu da açmış olalım.

FARUK GÖKSU- Tamam, güzel.

SALONDAN- Tam da bu network üzerinden aslında hocam çok güzel ekledi, şimdi Kayseri hem bölgesi içerisindeki yerleşme ağı, hem de kent merkezinde yakın çevresindeki yerleşmeler açısından bakıldığında bir küçük detayı yakalamamız gerekiyor. Merkez ve hinterlandı içerisindeki yerleşmeler arasındaki oransızlık, tek merkezli bir şehir, doğru, hem bölgesi içerisindeki büyük şehir, hem de kent merkezi ve çevresi içerisinden baktığımızda merkez çok aşırı büyük, periferisindeki yerleşmeler de bir o kadar küçük. Sizin de bahsettiğiniz bütünleşme sorunu açısından baktığımızda bu tek hâkim merkezin, güçlü merkezin etrafındaki yerleşmeleri hem bölge anlamında, hem mekansal yerleşme anlamında kapsayıcılığı konusu soru işareti haline gelecek. Çünkü bu bir süre sonra bastırılma ya da kendi bünyesinde eritme, yok etme risklerini de taşıyabilir çeşitlilik adına bence, yöresel çeşitlilik adına …

Bir ikinci detay Kayseri merkeziyle ilgili onu da söylemeden geçemeyeceğim. Şimdi Kayseri bugüne kadar tek merkezli, ama büyük bir ticaret merkezi, kentin büyük merkezli kentlerden biriydi. Ancak 86 planından itibaren Kayseri kent merkezine getirilen bir tanım var. Merkezi iş alanı, yani İngilizcedeki CBD'nin karşılığı olarak, zaten Sahabiye projesine önayak olan finans merkezi yapalım düşüncesinin de aslında kaynağı bir yerde son 20 yıldır bu. Sonra Kayseri Sahabiye'nin de yaşadığı bu, merkezi iş alanı, yani cvd fonksiyonlarının mevcut mekansal yapıya nasıl yerleştirileceği ya da nasıl orada barındırılacağı büyük bir soru işareti, belediye en pragmatik yolu seçti. Yani bu yapılarak yıkalım, yerine onun gerektirdiği yapıları yapalım, merkez tartışmalarında sanıyorum buna da değinmek lazım.

SALONDAN - Şimdi Kayseri son dönemde bu Büyükşehir Yasasıyla birlikte çevre ilçelerde daha büyüyen bir bütün haline geldi, ama yine de merkez ilçe güçlü. Kocasinan ve Melikgazii'den oluşan bu büyükşehir, yani başlangıç büyükşehir sınırları içerisindeki o iki belediyenin ilişkileri çok güçlü, bağımlılık da kentin bu bölgesinde yoğunlaşmış. Burada şöyle bir şey var, kentin çeperlerindeki ilçe belediyelerinin özellikle barındırdığı hem tarımsal ve kültürel pek çok değer var. Şimdi 1/100 000 plan yapıldıktan sonra 25 ve 50 000 revize ediliyor. Özellikle 50 000'in bugün toplantısı varmış, bizler burada olduğumuz için katılamadık. Şimdi orada tartışılması gereken temel şeylerden biri tamam, bu merkez yapıya bağlı olarak büyürken bunun getirdiği yükle birlikte öbürlerinin bununla bütünleşme perdesi oluyor, ama bu bütünleşme perdesi mekansal ifadeyle oradaki o küçük şeylerin erimesini, özellikle Germir, Talas o çeperdeki pek çok küçük ilçe bazında ya da mahalle bazındaki tarihsel niteliği güçlü yerlerin de giderek kentleşme baskısıyla karşı karşıya kalmasına neden oluyor. Bununla ilgili önlem alınması gerekiyor, çünkü hakikaten bu aks özellikle doğu-batı aksındaki bu gelişmeler o alanlar içerisinde yoğun bir konut baskısını da getiriyor. Bununla ilgili bir derdimiz ve böyle bir çalışma zeminimizin olması gerekiyor.

FARUK GÖKSU- Evet, aldığım mesaj şey, kent-kır dengesi, kent-kır bütünleşmesi, bunu da dikkate almakta yarar var.

SALONDAN- Ben de Kayseri'ye ilk geldiğimde korktum, büyüyen bir kentte hep başımıza gelen şey, tarım alanları gitti mi, kent nereye doğru gelişiyor ve ben bunun şu an cevabını bilmiyorum, ama bunu önemsiyorum. Çünkü büyüyen kentlerde en çok gördüğüm şey, en kolay iş bu tür alanların yok olması, dönüşmesi oluyor. Bu da bir sıkıntı aslında.

İkinci konu da eğer odak diye düşündüğümüz kent uzmanlaşmalara dayalı ve uzmanlaşmalar bunu besliyorsa anlamlı oluyor. Yani bu merkez dediğimiz şey o küçük dağların ya da uzmanlaşmış merkezin bunu desteklemesi lazım, ama değilse o zaman da şimdi sıkıntı şu oluyor. İşte tabii gördüğümüz konu, büyüyen böyle giderek etrafındaki her şeyi yutan bir canavar olmuş oluyor. İşte o zaman tarım alanı kalmıyor, çevrede bir şey kalmıyor, vesaire. Esas sıkıntı o olmaya başlıyor. Yani belki uzmanlaşmanın bir esprisi bu baskıyı azaltabilmek, öne çıkan her şeyi yok eden bir şeyden kurtulabilmek, ama şuna çok dikkat etmek lazım. Uzmanlaşmayan merkezler ne olacak? Bu sefer onların da kaybolup gitme tehlikesi de var. Yani bypass edilme tehlikesi var. Buna çok dikkat etmek lazım, o zaman gerçekten bölgeyle birlikte ele alınacak bir bakış, ama bu bakış içinde de yerleşimler nasıl yer alacak, hangi bağlantılarla anakente bağlanacaklar sorusunu düşünmemiz lazım. Bu sadece tematik bir mesele değil, aynı zamanda fiziksel de bir mesele, yani dönüşüm yolunu oluşturacaksın.

SALONDAN- Hocam, şimdi Kayseri merkezine baktığımızda insanlardan daha çok araçlara önem veriliyor. Merkezin içerisindeki otoparkların sayısı oldukça çok, oto-

park sayesinde araçları kent merkezine çekiyor. Merkezin daha çok insan odaklı, insanların ön planda olması, insanlar daha çok iç içe olacaktır. Tramvayımızı daha çok transfer noktası olarak kullanabiliriz. Otoparkları kentin biraz merkezin dışına koyarsak insanlar burayı daha çok yaya şeklinde, bisikletleriyle daha rahat şekilde yürüyecek, engeliler bile daha rahat bir şekilde hareket edebilecek bir alan haline gelecektir. Sosyalleşme anlamında da önemli bir adım atılacaktır.

FARUK GÖKSU- Ya da hiç gelmeyecektir diyor.

SALONDAN- Ama maalesef bilinçle alakalı bir şey, şimdi Kayseri'de herkes evi A caddesindeyse evinin dibine kadar araçla gitmeyi istiyor. Hiç kimsenin şey diye bir kaygısı yok. Arkadaşlar, 5-10 metre ileriye park edeyim, yürüyerek evime ulaşayım şeyi yok. İlla evinin kapısının, yani elinden gelse 10. katta oturuyorsa evine 10. katına çıkacak ki böyle projeler de yapıldı Kayseri'de.

SALONDAN- Yapı yoğunluğu, insan yoğunluğu filan diyoruz, doğru, ama sadece araçla mı gidiliyor? Mesela, bunu bisiklete de çevirebiliriz, daha kolay, daha sağlıklı şeyler ki eskiden bisikletler daha çok yoğunluktaydı.

SALONDAN- Hocam, şimdi arkadaş bisiklet diyor da, bisikletle de gidemiyoruz bir yerlere.

FARUK GÖKSU- Peki, biraz artık bu detaydan çıkalım, Sezai uyardı, biraz ekonomiyi tartışalım diyor. Doğru diyor, yani kent ekonomidir, kenti canlandırmazsak sizlerin hiçbiri zaten kalmıyor, ne yapacağız? Kentin ekonomisi neye dayanıyor?

SALONDAN- Hocam, istatistiklere baktığımızda Türkiye'nin ilk 10 şehrinden biriyiz ihracatta.

FARUK GÖKSU- Kaç milyar, ben 5 milyar dolar diye biliyorum, doğru mu?

SALONDAN- Ne konuda?

SALONDAN- Şimdi tamam, Kayserili zeki, tamam, Kayserili ticaretten anlıyor, parası var, parasını gösteriyor, ama bunu bir avantaja çeviremiyoruz. İhracatımız varsa tamam, herkes coğrafyasında yaşar.

FARUK GÖKSU- Peki, sanayi, başka? Ticaret.

SALONDAN- Uluslararası ilişkiler bağlamına getirmek istiyorum ben bunu, yani bir yurtdışına dokunuyoruz, tamam, parayı alıyoruz, ürünü veriyoruz, kaçıp geliyoruz.

FARUK GÖKSU- Peki, yeni sektörler ne olabilir? Bunları biraz önerin

SALONDAN- Burada küçük üretim strüktürünü yenilikçilik için kullanmak lazım. Şimdi burada mobilya ihracatı var anladığım kadarıyla, Türkiye'nin mobilyası, ev tekstili, birçok alanda endüstrisi var, yani ev donanımı konusunda, sadece inşaat değil.

Dolayısıyla bunun stratejik bir ürün haline gelmesi için özellikle küçük üreticilerin tasarım diliyle konuşması uluslararası networkların içinde sadece pazarlama açısından satmak için değil, aynı zamanda ürün geliştirme konularına yönelmesi gerekli diye düşünüyorum.

FARUK GÖKSU- Katma değer, ürün çeşitliliği.

SALONDAN- Rekabetçi alana gelmesi lazım. Bunu kamunun da piyasa dışı mekanizmalarla desteklemesi lazım, bu çünkü piyasaya bırakılamaz. Sadece piyasa bunu sağlayamaz. O yüzden bu üretimi, katma değeri üretecek piyasa dışı mekanizmalardır. Burada entelektüel bilgiyi güçlendirecek mesela, faaliyetler olabilir tasarım konusunda, şey konusunda. Üniversiteler zaten bunun için ..

FARUK GÖKSU- Evet, bu taraf ne diyor? Ne tür ekonomiler? Hatice bu işi iyi öğrenmiş, içerik, gönderme, güzel.

SALONDAN- Yani ben ilk defa geliyorum Kayseri'ye, nasılsa bir daha gelmeyeceğim, ama önemli bir şey söylemek istiyorum. Bence ekonomi bazında konuşulduğunda şöyle bir mesele var: Kayseri'nin ekonomik büyüme sorunu yok. Kayseri ekonomik olarak büyüyen kentlerden biri, tam da sorun bu. Yani bu hızlı büyümeyi Kayseri mekanda çok yanlış bir biçimde yansıtıyor. Kayseri iktisaden parasal olarak büyürken -biz maddi sermaye diyoruz buna- maddi sermaye birikimi artarken bunu mekana yansıtıyor, hızlı yansıtıyor ve yansıtırken rant çok hızlı ortaya çıkıyor ve problem burada, yani Kayseri kentsel problemi bir iktisadi problem değil, bir mekan problemi.

FARUK GÖKSU- Yani parayı gayrimenkule mi çeviriyor?

SALONDAN- Parayı gayrimenkule çeviriyor ya da onu olmadık spekülatif şeylerde kullanıyor. Bunu şu anda tespit etmemiz mümkün değil.

SALONDAN- Paranın nerede olduğunu bilemeyiz, ama istatistikler bize şunu söylüyor: Kayseri büyüyen odak kentlerden bir tanesi, bu büyüme maddi bir büyümedir, yani sermaye birikimi çok yoğun, ihracatı çok yoğun. O nedenle bu büyümenin mekana nasıl yansıyacağı da bizim sorunumuz. Biz istiyoruz ki bu büyüme mekana iyi, planlı bir kentleşme, insani bir kentleşme, büyüme hızlı olabilir, ama kentleşme daha yavaş ve daha insani ölçekte olmalı. Yani sermayeye para katlamak yerine kamusal alanı yaşanabilir hale getirecek bir çerçevede tartışmayı öneriyorum.

FARUK GÖKSU- Peki, ben gençlere şu soruyu soracağım: Mezun olduğunuzda burada hangi tür işler olmalı ki çalışırım, kalırım diyorsunuz? Sanayide çalışır mısınız? Çoğunuz plancıymışsınız, değil mi? Tasarımcılık, buradan bir hareket edelim. Yani niye kalacaksınız? Korhan güzel bir şey söyledi, yani küçük üretim şeylerini tasarımla, katma değer yaratan şeylerle falan bütünleştirilmeli diye bu ürün çeşitliliği sağlansın ki bir pazar, rekabet şeyi. Yığınla ofis açılsa kalır mısınız? Ne için kalırsınız?

SALONDAN- Tabii, biz 2000 yılından itibaren bugüne kadar Kayseri'de şu anda 5 büroyum, böyle bir vahamet içerisindeyiz. Yani ciddi bir sıkıntı, çünkü Kayseri'de planlama bürolarına hiçbir şekilde itibar edilmiyor …

FARUK GÖKSU- Ama bunu da tartışıyorsunuzdur aranızda herhalde.

SALONDAN- Tartışamıyoruz, biz kendi aramızda tartışıyoruz da işverenlerle tartışamıyoruz.

FARUK GÖKSU- Ama burada sizin bir çözüm bulmanız lazım, bu artık nasıl olur tartışalım.Kent gelişiyor, projeler yapılıyor, kimler yapıyor bunları?

SALONDAN- Şehir dışı, Ankara, İstanbul.

FARUK GÖKSU- Konuşacağız biraz sonra. Peki, var mı ekonomide, kent ekonomisiyle ilgili.

SALONDAN- Hocam, bir şey söyleyebilir miyim? Bir gösterge var çok ilginç, son dönemde açıklandı. Kentlerin ihracat payında yeni ve yenilikçi ekonominin yarattığı katma değer ne kadar? Bu konuda kümülatif olarak çok güçlü olan İstanbul tabii ki önde olmasına rağmen çıkan bir Eskişehir, Eskişehir bir numarada, çünkü ihracat payında yüzde 27 oranında yanılmıyorsam teknolojik, yenilikçi katma değer var. Yani yeni bir şey katıyor. Bu konuda gelişmekte olan ikinci bir kent Manisa, mesela Vestel'le ilgili malzemeleri şey yapıyor. Hani acaba Kayseri'ye şunu sormak lazım: Gelecekte katma değer açısından bu yenilikçi teknolojinin yüzde kaçı ihracatta belli bir pay alacak ve bu hangi teknolojide olacak? Hocanın sözünü ettiği acaba işte ormancılık ve bu ağaç endüstrisi, kereste endüstrisi veya başka bir mobilyacılık sektörü mü olacak, yoksa başka bir endüstri mi olacak?

SALONDAN- Hocam, burada bir sorundan da bahsetmek lazım sanayi anlamında, sanayi buradaki merkezileşmeden kaynaklı olan ve o merkeze üretim yapmak için … Yani bizim o yapmamız gereken araştırmayı bir firma yapıyor ve bu şekilde üreteceksiniz diye küçük firmalara söylüyor. Yani burada bir firma batarsa buranın sanayisi çöker. Bunu herkes bilir, sanayi bunun üzerine.

FARUK GÖKSU- Zincir diye şey var.

SALONDAN- Şöyle bir şey var, ben burada hak veriyorum size, organize sanayide büyük birkaç tane fabrika var ve kalan neredeyse yüzde 90 fabrika bu fabrikalara parça üretmekle.

FARUK GÖKSU- Fason imalat.

SALONDAN- 5 milyar dediğimiz ihracatın…

SALONDAN- Sanayide bir santralizasyon var. Kayseri'nin bir tane organize sana-

yisi var, ikincisi ve üçüncüsü 2-3 senedir ancak yeni yeni gelişmeye başladı. İNCES Organize 95 yılında planlandı, benim ilk girdiğim ihaleydi, iyi biliyorum, hâlâ daha yeni gelişmeye başladı. Mimar Sinan, Hatice Hocam dedi, sanayi olarak gelişiyor mu? Hayır, bence gelişmiyor. Bakın, bir Gaziantep, bir Konya, bir Denizli'yle karşılaştırdığınız zaman o düzeyde gelişmiyor Kayseri.

FARUK GÖKSU- Peki, şimdi biraz şey, İlhami, sen yokken sana biraz sataştım.

İLHAMİ AKKUM- O yüzden geldim, dışarıda söylediler. 5 milyar dolar ihracat deniliyor. İthalat ne kadar, onu ben bilmiyorum. Katma değerimiz ne burada?

SALONDAN- Rakamı düzelteyim, 1.4 milyar dolar.

SALONDAN- 1.7 milyar dolar Kayseri'nin geçen seneki ihracatı var.

FARUK GÖKSU- Kalkınma Ajansı mı söyledi? Doğru söylüyor. Peki, tamam.

İLHAMİ AKKUM … Ne kadar üretiyor, o çok önemli.

SALONDAN- İthalat hâlâ 1.4, ihracat 1.7 diye biliyorum.

İLHAMİ AKKUM - Net 300 milyon dolar demek ki katma değer üretiyor, dolayısıyla 1.7 satıyoruz.

SALONDAN- Hiç konuşmayalım diyorsun sen şimdi.

İLHAMİ AKKUM- Hayır, şunu söylemek istiyorum. Şimdi biraz önce çok önemli veri geldi. İnovasyonda Eskişehir'in öne çıkması. Eskişehir yaşam biçimiyle baktığımız zaman bayağı farklı bir yaşam biçimi var. Dolayısıyla bu akıl, bilgi ve teknoloji üçgenini çok iyi kullanabilen bir aura var orada, dolayısıyla bu çok önemli, Mesela korkunç bir ar-ge yatırımı var. Dolayısıyla bunlara mutlaka bir üstünde düşünülmesi gerekiyor.

FARUK GÖKSU- Peki, ben şurada bir maden buldum.

İLHAMİ AKKUM - Ekonomi de, kent ekonomisiyle ilgili olarak bir şey söyleyeceğim, hemen kapatıyorum mikrofonu. Son slaydım benim gayrimenkul yatırım ortaklığı üzerineydi. Kent ekonomisinde de çok ciddi olarak kullanılabilir. Örneğin, altyapıların finansmanında kullanılabilir ve bu coğrafyada üretilen katma değerin ya da sermayenin bir bölümü en azından altyapı yatırımlarının ve diğer yatırımların finansmanında kullanılabilir.

FARUK GÖKSU- Şimdi ajansa şu soruyu soracağım: Ajansların 2020 kalkınma planı bitti. Hayırlı olsun. Şimdi birtakım stratejik kararlar aldınız. Bu ekonomilerle ilgili çok kısa iki dakika içerisinde Kayseri hangi illerle şey, tek başına mı?

SALONDAN- Sivas, Yozgat.

FARUK GÖKSU- O rakamları verir misiniz, hangi sektörlerle ön plana çıkıyor, ne tür stratejik kalkınma kararları alınıyor?

SALONDAN- Burada yine bahsettiğiniz gibi Hocam, bölge planımız yeni onaylandı. 2014-2023 bölge planımız, bu bölge planına göre öne çıkan sektörlerimiz mobilya, elektrikli teçhizat, çelik kapı, gıda her bölgede olduğu gibi ve kısmi olarak gıda ve tekstil, yani bunlar her bölgede olduğu için öne çıkan sektörler. Stratejik olarak belirlediğimiz sektörlerse bir önceki bölge planımız da aynı doğrultuda devam ediyor. Savunma sanayi, enerji ve enerji ekipmanları, sağlık, medikal ve gıda olarak dört sektörü de stratejik sektör olarak belirledik. Burada Hocam özellikle dikkat etti, hani ihracat rakamını verdiğinde ithalat rakamını sordu hemen, doğru olan katma değer orada, daha doğrusu yapılan ihracatın önemli bir bölümünün aslında ithalat olduğu..

FARUK GÖKSU- Başka planda ne önerdiniz? Bu bölgenin, ajansın bulunduğu bölgenin kalkınması için bu sektörlerin dışında önerdiğiniz başka şeyler var mı?

SALONDAN- Bu sektörlerin değil de, daha çok yatay eksenlerimiz var.

SALONDAN- Ben ajansa bir şey sorabilir miyim?

SALONDAN- Biz bölge planında biraz da şöyle hani turizm değerlerinden bahsettik, Kapadokya-Erciyes bütünleşmesi, bu tür hani turizm potansiyelinin arttırılmasına yönelik valiliklerin de şu an için yaptığı çalışmalar var. Onun dışında yine bölgesel bütünleşme dediğiniz hani Kayseri, Sivas, Yozgat olsak da , Türkiye'de bunlara da yakın olduğumuz illerle bütünleşmeye yönelik belki çalışmalar olabilir.

SALONDAN- Burada turizm koridoru oluşturulması, işte 2015 yılı sonunda çalışmalara başlanacağı belirtilmişti bakanlık tarafından Antalya, onun dışında başka, yine bu bizim yenilikçilikten bahsettik. Hem planlama açısından yenilikçilik, hem de sanayinin yeni ürün, yenilikçilik ar-ge potansiyelinin arttırılmasına yönelik çalışmalarımız var. Yine bunlar alt stratejiler bazında detaylandırılacak.

FARUK GÖKSU- Tamam, teşekkür ederim. Hocalara soruyorum, tartışılması gereken bir konu var mı bu stratejilerde? Çoğunu birleştirdik ama.

SALONDAN- Ajansta çok önemli bilgiler vardı. Şimdi ben merak ettiğim bir-iki şey var, onu izninizle sorabilir miyim size? Şimdi Kayseri'de üretilen bir sermaye var. Buna kentsel kapital de diyebiliriz. Bunun toplam üretilen sermayenin belirli bir sektörü veya sektörlere yatırılıyor olması lazım. Bu hangi sektörlere yatırılıyor? Yani yaratılan toplam sermayenin kentteki yatırım dağılımı nasıl? Bu bir, ikincisi toplam istihdamı yüz desek, üç temel sektöre, tarım, sanayi ve hizmetlere dağılımı nedir? Yani istihdam dağılımıyla sermayenin dağılımı arasındaki paralelliği merak ediyoruz.

SALONDAN- Gelir eşitsizliğini ölçen katsayılar nedir? yani burada muhtemelen sermaye çok az elde birikiyor. Tahmin ettiğim üç-beş aile şirketinin elinde birikiyor. O

dağılımı, gelir dağılımını gösteren katsayıyı ölçtünüz mü? Yani kaç çıkıyor bu? Türkiye'de bazı kentlerde bu yüzde 48'e kadar çıkar. Bu tabii sıfıra geldikçe iyi bir gelir dağılımı var demektir, 1'e doğru gittikçe kötü bir dağılım var demektir. Bunu hesapladınız mı? Bazı kalkınma ajansları bunu hesaplıyorlar. Dolayısıyla üç şey sordum. İstihdamın üç temel sektör, tarım, sanayi, hizmetler arasındaki dağılımı, yaratılan toplam kentsel sermayenin hangi sektörlere ne oranda yatırıldığı, bir de bu gelir eşitsizliğine ilişkin bir çalışma yaptınız mı?

SALONDAN- Şimdi diğer bölgelerin çoğunda olduğu gibi hizmetler sektöründe ağırlıklı olarak istihdam var, ama bu pay tabii ki sanayiyle birbirine çok yakın bir pay kendi bölgesinde, onun dışında tabii biz bölgesel olarak değerlendiriyoruz. Yalnız Kayseri olarak şu an için evet, bölge bazlı da değerlendirdiğimiz için biraz daha farklı değerler çıkıyor. Onun dışında TÜİK'de açıklanmış veriler var. Bu sene içinde bir sosyal çalışmamız olacak sosyal stratejinin belirlenmesine yönelik sosyal durum raporumuz, o kapsamda çalışmalar yapmayı i düşünüyoruz il bazında.

SALONDAN- Peki, toplam sermaye nereye yatıyor? Yaratılan kapital hangi sektörlere yatırılıyor?

SALONDAN- Sanayinin alt sektörü olarak mı?

SALONDAN- Tarıma mı yatırıyorlar, hizmetlere mi yatırıyorlar?

SALONDAN- Genelde sanayi mobilya ve çelik kapı ağırlıklı.

SALONDAN- Yani para yaratılan sektör içine mi yatıyor? Şimdi bunu niye soruyorum, biliyor musunuz? Kentlerin büyümesinde çok önemli faktörlerden bir tanesi çeşitlilik, çeşitliliği arttırmak. O nedenle kapitali kendi sektörü içinde mi döndürüyor, yoksa farklı sektörlere mi yatırıyor? Mesela, turizme, mesela bilmem neye gibi, yani sermaye sektör çeşitliliğini arttıracak bir strateji mi izliyor, yoksa aynı sektör içinde mi dönüyor?

SALONDAN- Aynı sektör içinde dönüyor, hatta gayrimenkul sektörü Kayseri'de çok gelişmiş durumda

FARUK GÖKSU- Peki, şimdi Sezai'nin o sorularından şu çıkıyor: Bu kentsel dayanıklılık son kavram, yani şu anda günümüzde tartışılan, ama kentsel, hani yumurtaları aynı sepete koymama gibi bu sektörlere dağılım önemli. Çünkü bir ekonomik kırılganlık o kentte yığınla sorunu ortaya çıkarabiliyor. Şimdi şöyle yapalım: Salon boşalmadan insanların gözlerinden de alıyorum şeyi, biraz projelere girelim. Genel şeyi tartıştık, havayı kokladık, sorunlar belli, fırsatlar belli. Şimdi Kayseri'nin projelerini tartışırken şu soruyu, en iyi yaptığı proje nedir size göre? Kayseri'de yapılan en iyi proje, kötüyü sormuyorum, en iyi proje.

SALONDAN- Erciyes'te yapılan yatırım.

FARUK GÖKSU- Aykırı görüş var mı?

SALONDAN- Onun dışında bence bir projenin yapıldığını düşünmüyorum.

FARUK GÖKSU- Başka?

SALONDAN- Kaleiçi.

SALONDAN- Gerçekleşirse havalimanı

FARUK GÖKSU- Tamam, başka? Lojistik diye bir şey duydum, nerede?

SALONDAN- Boğazköprüde.

FARUK GÖKSU- Yapıldı mı? Gündemde, güzel. Başka?

SALONDAN- Anadolu Harikalar Diyarı.

FARUK GÖKSU- Anadolu Harikalar Diyarı varmış, Tema Park.

SALONDAN- Kayseri Mahallesi

FARUK GÖKSU- Aferin, bravo, müthiş. Bir daha söyle, genel müzeye dönüşümü, değil mi? …

SALONDAN- Oradaki çok büyük yanlış, arkadaşım bilmiyor, orada onu yaparken oradaki koskoca bir kent dokusunu yok ettik.

FARUK GÖKSU- Peki.

SALONDAN- Benim için en başarılı projelerden birisi … Kayseri bisiklet sistemi.

FARUK GÖKSU- Kayseri bisiklet sistemi başarılı bir proje mi?

SALONDAN- Oldu mu … var mı şu anda?

SALONDAN- Var … bisiklet noktaları var.

FARUK GÖKSU- Yalnız bir dakika.

SALONDAN- Bir kültür yolu projesi var, ama tabii ki restorasyon, yani tarihi eserlere sahip çıkmada belki geç kalındığını, bunu şu andaki yöneticilerin büyük bir kısmı da kabul ediyor, ama Kayseri'de en azından ben kısa zamandır çalışıyorum, ben girdikten sonra yapılan en iyi işlerden birinin kültür yolu projesi olduğunu düşünüyorum.

FARUK GÖKSU- Doğru söylüyor, Tarihi Kentler Birliği Toplantısına girdik.

SALONDAN- Restorasyon işi yapılıyor, binalar ayağa kaldırılıyor, ama bunu bir şekilde hem yabancı turisti, hem yerli turisti bir simgeyle ifade etmesi, bu anlamda başarılı.

SALONDAN- Onu yapana kadar engelli yolu yapsalar.

FARUK GÖKSU- Ama sorumu öyle sormadım. Şimdi onun yerine bu diye sormadık, şey diye sorduk, en iyi proje. Başka, üniversite gençliği, Kayseri'de dolaşıyorsunuz. Ya, bravo bu kamu yönetimine, belediyeye, kalkınma ajansına, şu proje çok iyi oldu dediğiniz var mı?

SALONDAN- Nevşehir'le Erciyes Dağını birbirine birleştiren yol.

FARUK GÖKSU- Peki, başka?

SALONDAN- Stadyum

FARUK GÖKSU- Stadyum, tamam.

SALONDAN- Kayseri'ye entegre sağlıklı kampüsü projesi.

FARUK GÖKSU- Entegre sağlık merkezi kampüsü projesi. Tamam, güzel. Peki, sorum şu: Kötü projeler, ya bu olmasın dediğiniz sabahki tartıştığımız proje dışında, onu ayrı tartışacağız, var mı? Keşke şu proje olmasaydı.

SALONDAN- Meydandaki cephe düzenleme.

SALONDAN- Kültür yolu oluyor.

FARUK GÖKSU- Neyse, onu kendi aranızda halledin.

SALONDAN- Kayseri Forum.

FARUK GÖKSU- Kayseri Forum keşke yapılmasaydı. Sen Kayserili misin?

SALONDAN- Kayseriliyiz, bugün herkes Kayserili.

SALONDAN- Bence Erciyes Dağına otel yapılmamalı, çünkü Erciyes'e otel yapılınca şehirle dağı bir anlamda kopartıyorsunuz. Yani kayak yapmaya, dağ turizmi, kayak artı dağ turizmi, o hikayeyi düşünün, dağ turizmine gelen insan gidiyor dağda kalıyor, şehre bir faydası olmuyor. Bunun çok kötü örneklerini örneğin, Uludağ'da ve Erzurum'da görebilirsiniz. Palandöken'de şehirden kopuk bir dağ turizmi var.

SALONDAN- Kenti beslemiyor yani o kaynak.

SALONDAN- Şehir yararlanamıyor.

SALONDAN- 70'li yıllarda Amerikan Kolejinin hocaları özellikle Hisarcık'ta kendilerine arkadaş olsun diye Hisarcık'taki insanları toplayıp, Erciyes'e dağa götürüp kayak yaparlardı kayağı öğretmek, özendirmek adına, ama yeni yapılan tesisleşme halktan bir nevi kopartmaya başladı kayağı, neden? Yaklaşamadı. Hem fiyatlar, pahalı bir spor, pahalı bir turizm, koparttı diye düşünüyorum.

FARUK GÖKSU- Gidiyor musunuz kaymaya, kim kayıyor?

SALONDAN- Şu anda bir günlük kullanma ücreti Uludağ'da, Kartalkaya'da 100-150 liralardayken şu anda 30 lira.

FARUK GÖKSU- Peki, niye kaymıyorsunuz arkadaşlar?

SALONDAN- Kayak kursu adına ucuz bile o fiyat.

FARUK GÖKSU- Bak, her şey ucuz diyor, altyapı var diyor.

SALONDAN- Çünkü belediye yatırımı, özel işletme değil.

FARUK GÖKSU- Niye kaymıyorsunuz?

SALONDAN- Mesela, ben 10 yaşından beri kayıyorum. Şöyle bir şey söyleyeyim, şunu diyorum: Eskiden bu spor belki pahalı olarak bakılıyordu, ama hocamızın da dediği gibi şu an Türkiye'nin en ucuz kayak merkezlerinden bir tanesi değil, en ucuz kayak merkezi diyebiliriz.

FARUK GÖKSU- Sorum şu: Niye kaymıyorsunuz gençler? Hani sosyal yaşam yok dediniz, niye kaymıyorsunuz? Peki, başka?

SALONDAN- Sivas Caddesinden tramvay geçmeseydi de oradaki kentsel yaşam alışkanlığı bitmeseydi.

FARUK GÖKSU- Yani bir bellek gitti diyor.

SALONDAN- Keşke merkezdeki Hilton Oteli olmasaydı.

FARUK GÖKSU- Hilton Oteli olmasaydı, niye?

SALONDAN- Hocanın dediği gibi çevresiyle tamamen bütünleşememiş olması.

FARUK GÖKSU- Peki, sorum şu: İyi projeleri söylediniz, kötü projeleri söylediniz. Şimdi 6 aylığına belediye başkanısınız, ne yapardınız? Proje olarak ben bunu gündeme alıyorum, işliyorum, bu yapılacak diyeceğiniz seçim vaadi olarak. 6 yıl olsun, ne yapacaksın?

SALONDAN- Kentlerin planlamasını şehir plancılara bırakırdım.

SALONDAN- Kayserili şehir plancılar, yani burayı tanıyan.

FARUK GÖKSU- Güzel, Kayseri Kayserili plancılara planlatılır.

SALONDAN- Ama şöyle bir durum var: Sosyalleşme yok diyoruz, sosyal aktivite diyoruz evet, sonra kültür merkezinden bahsedildi. Kültür merkezi yok diyoruz, ama burada bir kültür merkezi var, ne kadar talep var? Öncelikle insanların buna alışmalarını sağlamalıyız.

FARUK GÖKSU- Nasıl sağlardın, nasıl bir proje geliştirirdin?

SALONDAN- Şu öncelikle meydana girişte balıkçıların önü daha önce tek şeritli yolda, yani şehrin merkezini boğarcasına böyle bir yol yaptılar, tramvay yaptılar. Ya tramvayı alta alalım, ya trafiği alta alalım. Böylesi daha mantıklı geliyor bana .

FARUK GÖKSU- Peki, başka?

SALONDAN- Ben en büyük proje olarak geri dönüşümü düşünüyorum. Ben Talas'ta oturuyorum mesela, seçimler yaklaştıkça böyle evlerin kapılarının önüne geri dönüşüm poşetleri bırakıyorlar mesela, yani 5 senedir, 10 senedir geri dönüşüm konuştuk, 25 sene sonrasını görebiliyor musunuz diyorsunuz.

FARUK GÖKSU- Öncelik meselesi, tamam.

SALONDAN- Geri dönüşüm konusunda biraz da yine halkın eğitimi ve bilinçlenmesi de önemli, çünkü ben birçok kere oturduğumuz noktaya ki bilinçli olmasını beklediğimiz bir grupta oturuyoruz. Geri dönüşüm belediyeden çağırıyoruz, ama belediye bir süre sonra çıkmadığı için toplamaya gelmiyor.

SALONDAN- Orada bir şey söyleyeyim mi? Çok ilginç yaratıcı çözümler var. Yani yurtdışında kendi yaşadığım bir örneği söyleyebilirim. Eğer geri dönüşüme katkı sağlarsanız kentin birtakım aktivitelerini ücretsiz kullanma hakkınız var. Yani ücretsiz otobüs bileti almak gibi…

SALONDAN- Şimdi çöp konusu bence müthiş iyi bir deney alanı, çünkü çöp bile sadece çöp diye toplanamayacak kadar önemli bir şey. Bir kere yönetimlerin bugünkü kurumsal yapısının uygun olmadığını gösteriyor, bugünkü şehirlerin sorunlarını algılamaya ve yönetmeye yeterli değil. Onlar çok önemli, ama katılımcı değiller. Biz baştan beri katılımcı diyoruz ya, bütün dünyada yerel yönetimler transformasyon geçirdi. Özellikle vizyon odaklı örgütler kuruyorlar. Karma bütçe kullanabilen, yani ajans mesela bunun aslında Türkiye'deki genel bir uygulaması ve bu işi, mesela çöp toplamak için biz ihaleyle yaptırıyoruz. Bütün belediyeler ihaleyle çöpü toplatıyor. Halbuki çöp toplamak her şeyden önce bilgi toplamak demek, nasıl ayrıştırılacak, insanlar nasıl katılacak, yani bunu yönetim bürokratı bilemez. İhale dosyasını hazırlayan teknokrat bilemez. Çünkü bu teknik şartnameyle hazırlanabilecek bir şey değil. Kadın çalışmaları konusu gene böyle, ayrışmaya karşı, dışlayıcılığa karşı güvenlik konusu, her şey böyle, dolayısıyla bizim bu 19. Yüzyıldan kalma yerel yönetim modelini yenilemek için arayüz oluşturacak bir şeyle başlamak lazım ve bu işin içine uluslararası planda çalışması lazım şehrin, şehir lokaldir, ama hitap ettiği deneyimler küreseldir. Çöp toplamak da öyle, niye şehri sadece bu şehirde yaşayan şeye mahkûm edeceksiniz, yani buradaki deneyimlere? Buradaki insanların öğrenmesi için de o geçerli, bugün İtalya'da mesela Japon uzmanlar çalışıyor, Hollanda'da Fransız uzmanlar çalışıyor. Yani enternasyonal hale getirmek lazım bu şehri yarışabilmesi için ve bilgi yönelimli olması lazım. Bunun için de karma bütçe kullanabilen bütün odaklı örgütler mesela, bir belediyesinde Martin Odrey çok başarılı bir belediye başkanıdır, 5-6 uzmandan çalışan bir arayüz oluşturur. Bu kişiler asla ve asla kendileri proje yapmaz. Kendileri sadece inkübatör rol oynar. Onlar çünkü proje yaptığı takdirde şehir koniğinin ağzını tıkamış olurlar. Mümkün olduğu kadar değişik katılıma açarlar ve çok iyi hakemlik mekanizmalarıyla en iyi projeleri seçerler. Ben Kayseri'nin böyle bir şeye layık olduğunu düşünüyorum.

FARUK GÖKSU- Bu sosyal yenilik tasarımı kavramını duydunuz mu? Şimdi çok moda, gündemde olan sosyal bilişimcilik, sosyal yenilik bu çok şeyle, ben Amerika'dan top getirdim. Daha gelmedi, gelecek, bir de ip getirdim. Olay şu: Sadece bir deneyim şeyi olsun diye yaptırıyorum. Afrika'nın bir bölgesinde elektriği olmayan bir köyde çocuklara okuma-yazma öğretiyorlar ve kitap okumak için teşvikler veriyorlar, ama hiçbiri yemiyor, okumuyor. Kitaplar basılıyor, yığınla para harcıyorlar. Sonra Amerika'dan bir şirket çağırıyorlar. Diyorlar ki ne yapacağız, biz bu kadar şey yaptık? 3 ay deneyimliyorlar, sosyal tasarımın özü deneyimleme, yani empati yapma. Sonunda çocuklarla konuşuyorlar, çocuklar diyorlar ki biz gündüz okuldan çıkınca enerjimizi boşaltmak için top oynuyoruz, akşam eve gittiğimizde elektrik yok, onun için okuyamıyoruz. Peki diyorlar, top tasarlıyorlar. Topun içerisine bir mekanizma yerleştiriyorlar, çocuklara dağıtıyorlar. Çocuklar top oynadıkça orada enerji birikiyor. Eve götürdüklerinde topu dağıtıyorlar, bir ampul tasarlıyorlar, onu taktığında enerji veriyor. Bakın diyor, sorununuzu çözdük ve birden kitap okumaya başlıyorlar. Yani bir sorunsalı farklı bir yenilik tasarımıyla çözebildiler. Sonra kızlar dedi ki biz ne yapacağız? Top oynamıyoruz. Siz de ip atlıyorsunuz, değil mi diyorlar, ip tasarımı yapıyorlar. Oradan da o üretilen enerji şu anda Iphone'ların şarj aleti olarak da satılıyor. Yani bu zorluğu yaratıcılığa çevirerek farklı sosyal girişim projeleri, niye söyledim ben bunu? Bugün belediyeler hep tek taraflı verme, yemek dağıtma, onu verme, kömür dağıtma gibi tek taraflı şeylerle gidiyor 10-15 yıldır, bizim bunu daha farklı yaklaşımlara çevirerek, bu sosyal yenilik tasarımını teşvik edecek yeni girişimleri ortaya çıkarmamız lazım diye arada ben böyle bir deneyimimi sizinle paylaşmış olayım.

Şimdi gelelim bir projeye odaklanalım. Sahabiye. Ne demek Sahabiye, araştırdınız mı?

SALONDAN- Sahi Bata Medresesinden, bir vakıf var Sahi Bata Vakfı, orada Sahi Bata'nın medresesine külliye gibi Selçuklu döneminde yapılan bir külliyenin devamında inşa edilmiş Sahabiye bölgesi, o yüzden adı da o medreseden geliyor.

FARUK GÖKSU- Peki, şimdi bunu tartışalım. Belediyenin bir yaklaşımı var, sabah dinledik. Belediye diyor ki ben burada mülkiyeti çözeceğim, mülkiyeti çözmemin bir koşulu burada metrekareye metrekare vereceğim, artı bir şey daha vereceğim ki kabul etsinler. Yani 100 m2 inşaat alanı varsa bu 200 m2'ye ya da 300 m2'ye kaç misli artıyor bilmiyorum şey olarak ve bunu bir tasarım yarışmasıyla, farklı bir tasarım yarışmasıyla ortaya koyuyor. Şimdi elinizde yetki olsa, yani belediye, belediyeler aldı mı?

SALONDAN- Ama şu var, yarışmanın başında bir dayatma var. Devlet yapı kapitalini nasıl daha iyi değerlendirirsin diye değil, bunu yıktık, ondan sonra yarışma yapılacak.

FARUK GÖKSU- Ben soruyu çok basit soracağım. Siz olsaydınız nasıl yapardınız, ne yapardınız?

SALONDAN- Özgür bir yarışma olması lazım.

FARUK GÖKSU- Neyse, gençlere soralım önce, bu projeyi belediye başkanı dedi ki tamam, size veriyorum. İnsanlarla nasıl uzlaşacaksınız, ne yapacaksınız, yarışma mı yapacaksınız? Bu projeyi almak isteyen var mı?

SALONDAN- Proje değil de, önce bir senaryonun belirlenmesi lazım.

FARUK GÖKSU- Tamam, nasıl belirlersiniz senaryoyu?

SALONDAN- Toplumsal kesimde kullanılan kültür alanı olacak, yani niçin kullanılacak, orada neye ihtiyaç var, bunların analizleri ve şehrin analizi yapılması gerekir ki proje ortaya çıksın.

FARUK GÖKSU- Tamam, bunu sorduğumda kime soracağım bunu, analizleri nasıl yapacaksın?

SALONDAN- Analizleri o konunun uzmanları.

FARUK GÖKSU- Tamam, konunun uzmanları yaptı.

SALONDAN- Proje ofisi kurulur orada bölgede.

FARUK GÖKSU- Proje ofisi kuruldu, başka?

SALONDAN- STK'larla yalnız, bürokratlar değil.

SALONDAN- Kent belleğine ait çalışmalar yapılır.

FARUK GÖKSU- Belleğe ilişkin çalışmalar yapılabilir. Başka, yani nasıl başlarsınız öyle bir projeye?

SALONDAN- Suriyelilerle ve göçmen statüsüne kavuşmamış vatandaşlık statüsü olmayan insanlarla ilgili bir politika üretilebilir ilk önce.

FARUK GÖKSU- Güzel, başka?

SALONDAN- Bölgenin avantaj ve dezavantajına göre swot analiz yapılabilir.

FARUK GÖKSU- Bütün bunları yaptınız, halkla karşı karşıya geldiniz. Halka dediniz ki burada 100 m2 evin var.

SALONDAN- Yaşayanları unutmayalım. Orada yaşayanların yüzde 70'i kiracı …

FARUK GÖKSU- Yaşayanlar mülk sahipleri var, hak sahipleri var anlamında da kiracılar var. Ben mülk sahiplerinden başlıyorum. 100 m2'ne 100 m2 verdim, onun dışında bir şey vermiyorum.

SALONDAN- Ama bir tane de komşu veriyor. Apartmanda 5 daire varsa 10 daire oluyor. O zaman gelecek yeni nüfusla birlikte sorunları artacak ve elindekinden de

olacak. Aslında mülkün şu anda tamamına sahip, aile apartmanı, o yüzden kolaylık gibi gözüküyor aile apartmanı olduğu için mülkiyet meselesi, ama aslında mülkiyetinin yarısını vermiş olacak.

FARUK GÖKSU- Soru şu: Şimdi siz mülk sahibisiniz. Resimlerini gördüm ben çünkü şurada, apartmanlar var 2-3 katlı, benim metrekareme metrekare verdiğinde o aile apartmanı ya da o benim birimim verdiğinden daha mı değerli, daha mı az değerli olacak, bu soruyu sormayacak mıyız?

SALONDAN- Fizibilitesi yapılmadı. Örekiler gibi daha değerli olacak, ama şimdilik daha değerli olacak, ama bu yüksek binalar işte Fransa örneğinden, dünyanın başka yerlerinden bildiğimiz gibi 20 yıl sonra değersizleşecektir.

FARUK GÖKSU- Tamam, bunu nasıl anlatacağız?

SALONDAN- Bakım masrafları bu binaların çok yüksek, asansörü, ısıtması, her ay 500 lira para ödeyecekler bir kere, ikincisi bu yapıların nasıl güncelleneceğine dair, yani yapı yıkılabilir, ayrıca yıkıma karşı değilim, bazı yapılar da yıkılabilir, tabii, yalnız bir envanter hazırlanmalı. Bu yapı stokunun potansiyelleri araştırılmalı yaratıcı bir gözle, ıslak hacimler nasıl iyileştirilebilir, yani günümüzün ihtiyaçlarına nasıl daha iyi cevap verebilir diye, o zaman hangisi daha değerli, bakalım.

FARUK GÖKSU- Peki, yarımız dedi ki hayır, ben aile apartmanından memnunum. Hani heterojen dağıldı, homojen dağılmadı. Yarısı dedi ki ben memnunum, dokunma, çünkü 10 yıl sonra değeri düşük, yenileneceği şeyin değeri düşük olacak. Ne yapacaksınız, hayır mı diyeceksiniz, yoksa tamamını yıkıp, yeniden yapma stratejisini mi diyeceksiniz? Ara bir çözüm var mı, olabilir mi, nasıl olur?

SALONDAN- Şartlı olmadan bağımsız olarak ilk önce bu stratejinin belirlenmesi lazım. Çünkü buraya getirilecek imar artışı başka semtlerin değersizleşmesi demek. Bu semti ilgilendirmiyor ki şimdi siz sadece o bölgeden sorumlu değilsiniz ki kamu sistemi bütünü üstünden bu haksızlığı ve adaleti tanımlaması lazım.

FARUK GÖKSU- Yani?

SALONDAN- Yani o zaman planlama denilen şeyin mantığı ortadan kalkıyor, hukuk ortadan kalkıyor. Ben o zaman bir yere istediğim kadar izin vereyim, böyle şey olur mu?

SALONDAN- Adaletli olması lazım, adaletli olmuyor.

SALONDAN- Hocam, konu şu: Niye Sahabiye, yani Kayseri'de sadece Sahabiye mi var? Sahabiye gibi en az 10 tane daha mahalle var. Aynı durumda belki daha da yıkılmaya yüz tutmuş, ama müteahhitler tarafından bir şekilde girilmiş parseller.

FARUK GÖKSU- Ama aynı sorunlar orada da yaşanacak. Yine imar artışı, yine mül-

kiyet kamulaştırılması falan, yani Sahabiye'yi de unutabilirsiniz, yer seçimi olarak düşünmeyin de, böyle bir alanın dönüşümünde bir yöntem, tamamını yıkalım, kamu eliyle yapalım. Bir seçenek bu, bugünlerde yapılan bu. Bir başka seçenek: Bunu piyasa koşullarına bırakabiliriz. Veli Bey söylemişti biz bunu istemiyoruz diye, bir ara çözüm yok mu? Onu söylemeye çalışıyorum.

SALONDAN- O sınırlar içerisinde zaten 2000 yılından sonra yapılmış bir sürü iş merkezi de var. O Sahabiye'nin içinde bir sürü yeni yapılmış yapılar var. Bunları yıkıp yapmanın ne tür bir faydası olacak, onu da anlamış değilim.

SALONDAN- Bu kent zaten onun mümkünatı yok, çünkü Anayasa Mahkemesi 6306 sayılı Kanundaki o hükmü iptal etti. Yani plan bütünlüğü içinde kalan sağlam yapıları daha önce yıkabiliyorduk plan bütünü içerisinde, ama Anayasa Mahkemesi iptal etti. Bu sınırı tespit ederken bu tür veriler hiçbir şekilde dikkate alınmadan bu sınır deyip, o sağlam yapılar ne olacak?

FARUK GÖKSU- Peki, bir soru soracağım: Kaç yapı var burada?

SALONDAN- 296.

SALONDAN- 5300 bağımsız bölüm var.1 500 bağımsız bölüm var, dedi Veli Bey.

SALONDAN- Bina sayısını soruyorsunuz.

SALONDAN- 5 000 küsur bağımsız.

FARUK GÖKSU- Bakın, 5 000 bağımsız birim var, doğru mu? Yani 5 000 hane var, 5 000 tane minimum birim yapılacak, doğru mu? Şimdi bu piyasa koşullarında yapılacağı için herhalde bu 5 000'i de 10 000 yapacaklar, doğru mu? Ki yapamazlar, 15 000 yapacaklar 1/3 oranıyla. Sorum şu: 5 000 tanesine mülk sahiplerine, hak sahiplerine vereceksin, daha kiracılara gelmedik, onu şu anda bu tarafa alıyorum. 10 000 tane piyasa sunulacak. Sorum şu: 10 000 konut, çünkü sat-yap olacak. Müteahhit satacak ki kazanacak, yapacak. 10 000 konut piyasa koşullarında pazar bulabilir mi, bu tartışılıyor mu ya da bunun fizibilitesi yapıldı mı? Çok ciddi bir rakam.

SALONDAN- Galiba oranın proje kapsamında sadece konut yok. Şöyle düşünün, onun 5 000'i konuta ayrılıp, konut sahiplerine dağıtılırken kalan 10 000'i iş odaklı, ofisler…

FARUK GÖKSU- Ama o daha tehlikeli, bu kadar ofis talebi var mı?

SALONDAN- Yok, vatandaşa zaten aynen böyle söyleniyor. Deniliyor ki eğer istiyorsanız ticaret isteyin, istiyorsanız konut isteyin, rezidans isteyin deniliyor. Yani oradaki vatandaşın orayla ilgili büyük bir talebi oluştu artık, bu geri dönülmez bir yola girdi.

FARUK GÖKSU- Güzel, bu da beklenti, doğru diyorsunuz.

SALONDAN- Bu proje yapılmadığı takdirde orası çöküntü alanı olacak.

SALONDAN- O daha vahim bir durum.

FARUK GÖKSU- Sorum şu: Piyasa koşullarında bunun yapılabilirlik olanağı var mı?

SALONDAN- Sizin dediğiniz o müşteri mantığıyla bir soruyoruz 1/3 mi diye, hayır, 1/2 diyor. Yani iki kat artacak, üç değil.

FARUK GÖKSU- Tamam, iki kat arttı, 5 000 birim, satılabilir mi?

SALONDAN- Hocam, burada yalnız bir kavramdan dikkatli konuşmak lazım. Elde edilen değerle getirilen yüklerin paylaşılması konusunda bir eşitlik olmalı, yani burası için getirdiğimiz artışla yüklediğimiz yük kente, kentin elde ettiğiyle verdiği arasında bir denge olmalı. Sizin bir sorunuz vardı, o tam karşılamıyor bence, hani toplumun geneli ya da kentin genelinin buradaki kazancı ne olacak? Aslında bu kavramı sabahki bir tartışmada çok da fazla hani açılmadı, ama kamu yararı diye bir kavram var, ama bu kamu yararı kavramı, yani idare hukuku açısından genişletilmiş kamu yararı diye bir şeye döndü. Fakat bizde mesela, kamu yararıyla toplum yararı arasında çok büyük bir fark yok. Yani ben Sahabiye bölgesinde yaşayanların bu projeden bir kamu yararı elde edeceğini düşünüyorum, ama Talas'taki adamın bundaki yararı ne olacak diye bir soruyla bir toplum yararı içerisinde sorgulamak gerektiğini düşünüyorum. Yani buradan ilin bütünü ya da kentin…

FARUK GÖKSU- Bütününü sağlayacak toplumsal yarar ne olabilir?

SALONDAN- Yalnız orada bir şey var, şimdi kamu yararı kavramı çok kritik bir kavram, onun için o genişletilmiş kamu yararını aslında bu tür bir projede kamu yararı yok gerekçelendirilebilecek, sadece şu var, kamu yararını meşrulaştıracak şey şu: Orası bir çöküntü alanı, hırsızlar, onlar bunlar orada yaşıyor, tehlikeli, kentin güvenliğini bozuyor. O nedenle dönüştüreceğiz, bu nedenle kamu yararı.

FARUK GÖKSU- Ben gerekçesi için sormadım bunu, bu projenin yapılabilirlik gerekçesi olarak sormadım.

SALONDAN- Hayır, kamu yararı kavramını tartışırken bu çok önemli bir şey, aslında Sahabiye projesinde bu kısmı bırakırsak güvenlik meselesini -ki onun anlaşılan ki öyle bir şey çok ciddi değil- orada kamu yararı yok aslında, orada maddi bir yarar var ve bu bireyseldir.

FARUK GÖKSU- Peki, başka öneri istiyorum ben sizden, yani bunları tartıştık, … tartışıldı.

SALONDAN- Zaten adı kentsel dönüşüm değil mi? Yani kentin tümüne yayılması gerektirmiyor mu bu durum?

FARUK GÖKSU- Nasıl yayacaksın kentin geneline?

SALONDAN- Yani böyle bir uygulama biliyorum.

SALONDAN- Ben birim çalışanı olarak, yani bizim az önce arkadaşımızın dediği gibi bizim asıl problemimiz bu, yani bu değil. Bizim karşılaştığımız şey bu değil veya bizim karşılaştığımız şey yazan rakamlar falan, bilmem ne, ben yazdım ya ruhsat şeylerini işte 1900 bilmem kaçtan sonra şu kadar filan, dün girdim. Ben hocama vermediysem bu rakamlarda bir sıkıntı var demektir. Çünkü ruhsatları ben girdim ya da arkadaşımızın dediği gibi işte bu değil, yani ben bu olmadığını biliyorum değil. Suriyeli yok diyor, Suriyeli var.

FARUK GÖKSU- Ben uygulama modeli çıkabilir mi diye.

SALONDAN- Bir şey söyleyebilir miyim?

Hani şunu yapabiliriz, bunu yapabiliriz, anket yapabiliriz, falan bilmem ne dediğimiz her şeyi biz yaptık. Vatandaşları bilgilendirme toplantısı yaptık, Alo-Sahabiye diye bir hattımız var, günde 400 tane telefon alıyoruz. Bunları yaptık.

FARUK GÖKSU- Ama bunları yayınlıyor musunuz? Bir bilgi kirliliği var anladığım kadarıyla ya da eksikliği var. Bu tür olumsuzlukları belediye gözüyle bakıyor, ortadan kaldırmanın tek yolu var, şeffaf bilgi, doğru bilgilendirme. Bunu hızla yapmanız lazım ki Suriyeli var mı/yok mu sorusu sorulmasın. Varsa işte 10 hane yaşıyor, 20 hani yaşıyor gibi.

SALONDAN- Avrupa Birliği'ne göre mesela, siz proje oluştururken vatandaşın sürece katılmasını sağlamak için mesela, STK'larla hareket etmeniz gerekiyor, değil mi? Yoksa piyasa aktörleri şey oluşturuyorlar. Burada özgürce vatandaşın bilgi sahibi olması lazım alternatifler hakkında, yani güncelleme mi yapılacak, yıkılacak mı, yeşil alan miktarı artacak mı, yaşam kalitesi nasıl iyileşecek, oradaki komşuluk ağları nasıl korunacak gibi bunlar.

SALONDAN- Böyle STK'ların bizden herhangi talebi olmadı. Şehir Plancıları Odası saymanıyım, Sahabiye'yle ilgili hiçbir toplantıya girmedim, taraf olmamak için hiçbir toplantıya girmedim.

FARUK GÖKSU- Şimdi arkadaş bilgi versin, evet.

SALONDAN- Ben saymanım, Şehir Plancıları Odasının ve katkı için ben çok rica ettim, gelin arkadaşlar dedim, hiçbir şekilde talep olmadı. Mimarlar Odasından olduysa benim haberim yok, ben kaçırmışım demek ki…

SALONDAN- Onlar kamu kuruluşu, ben STK dediğim zaman Avrupa Birliğine biz madem üye olmak istiyoruz, bununla ilgili deneyim üreten yüzlerce STK var dünyada, Avrupa'da, eğer burada yoksa açmak zorundasınız. Yani bu işin teknokrat sorunu

değil, ama belediyede çalışan bir insan kamuoyunu bilgilendiremez. Bu çok büyük bir hatadır. Yani kamuoyunu özgürce bilgilendirmesi için normlar…

SALONDAN- Ne yapacağımızı vatandaşımızı bilgilendirmeyeceksek kim bilgilendirecek?

SALONDAN- Benim iki gündür söylemek istediğim birkaç tane şey var. Öncelikle Kayseri'nin şöyle bir geleneği olmaya başladı: 2003 yılında Kayseri kentsel SİT alanında tez çalışmaya başladım ve 100 küsur hektarlık alanın neredeyse yarısından fazlası duruyordu. 2003 yılından bahsediyorum, yani çok fazla bir zaman geçmemiş. Ben çalışmayı bitirdiğimde 2005 yılıydı ve alanın neredeyse yarısından fazlası yok olmuştu. Şimdi bu süreçte orada muhtarlarla, güvenlik görevlisi gruplarla, bir sürü kişilerle çünkü alanda çok yoğun anket, analiz çalışmaları da yaptım ben, hepsinin temel derdi şimdi hani bu Suriyeliler falan filan diyoruz ya, o dönemde başka bir gruptular. O grubun orada olması onlara dert olmuştu ve bu alanın bir an önce yıkılmasını istiyorlardı, bir an önce ortadan kalkmasını istiyorlardı. Dert buydu ve gerçekten de ben iki yıl içinde bir hafta gitmediğimde, alana ertesi hafta gittiğimde 7 tane binanın birden yıkıldığını gördüm. Gece birileri nasıl oluyor bilmiyorum, gidiyordu, alandaki yapılarla ilgili birtakım sıkıntılar yaratılıyordu ve o sıkıntıların akabinde başvurular oluyordu Bir bakıyordum ki insanlar bir şekilde karar alıyor, ya legal ya da illegal o alanı yok ediyorlardı. Alan yok oldu mu şimdi? Yok oldu, çünkü alan Merkezi İş Alanının hemen yanında yer alıyordu ve şu an MİA'nın büyük bir bölümünü karşılayan bir bölge oldu. Sonra ne oldu? Aradan 4 sene geçti, o 4 senenin sonunda ya, biz SİT alanını, o alan ve çevresinin bizim için çok değerli olduğunu çünkü biz o dönemde turizmin de çok değerli bir, getirisi olan bir ekonomik değer olduğunu gördük. Bir baktık ki o alan çok değerli, hemen o 7 yapının önüne bir mahalle kuralım ve biz burada yeniden anılarımızla yüzleşelim gibi birtakım duygular içerisine girildi. Şimdi bu bir hata mıydı? O hatanın üzerinden biz bir ders alabildik mi? Alamadık, şimdi aynı senaryo aynen Sahabiye için yapılmış oluyor. Ben yarışmayı nereden duydum? Belediyenin internet sitesinde yayınlanınca duydum. Yarışmayla ilgili ön hazırlıkta, ön çalışmalarda herhangi bir şekilde biz üniversite olarak ya da kamu olarak ya da burada yaşayan vatandaş olarak en küçük bir bilgimiz oldu mu? Olmadı. Peki, bu yarışmanın şartnamesini inceliyoruz, herkes jüriye falan takıldı. O çok yanlış, ama onu bir kere koyduğunuz zaman orada bir madde var. Şehir Plancıları Odası olarak da bununla ilgili bir yazı hazırlayıp gönderildi. Mesela, orada diyor ki Ekine 25 000, 50 000 plan kararlarınızı koymanız gerekli. Konulsa ne çıkar. 25 000, 50 000'i bırakın, plana dair en küçük bir şeyi bile orada geçmiyor. Hiç bakmayın deniliyor, onlar bizi ilgilendirmiyor deniliyor, siz burada serbesttiniz diyor. Bir, biz plancı olarak çok iyi biliriz ki plan hiyerarşik bir bütündür. Bu bütünselliği böyle böyle parçaladığınız zaman onun sonu nereye varacak? İşte demin arkadaşlar söyledi herkes her istediğini yapacak mı, o buna gider. Bunun yaratacağı kaosa hangi şehir hazır, hangimiz hazırız? Sahabiye böyle bir şey, böyle bir örnek.

FARUK GÖKSU- Şöyle yapalım, somut öneriler alalım ki yararı olsun. Yani buradan çıkacak şeyler belediyeye…

SALONDAN- Bir tek somut öneri için ben bir şey söylemek istiyorum. O 2/3, 1/3 meselesinden önce lütfen bu projede hazır burada kurumdan var herkes, karma kullanımla ilgili lütfen çok net bir şey oluşturulmasını istiyorum. Karma kullanım, karma kullanıcı ve lütfen yatırımcı olarak da bir karma, yani bu üçünün de karma bir şekilde o alanın içerisinde eğer ki tüm bunlara rağmen bir şeyler, böyle kulakta bir şey kalacaksa, bu üçünün orada bir şekilde iyi bir formülasyona ihtiyacı var diye düşünüyorum.

FARUK GÖKSU- Benim aldığım şu tartışmalardan mesaj, birinci mesaj çok iyi bir bilgilendirme sürecine doğru, şeffaf bilgilendirme sürecine girildiğinde ki belediye de bundan yana senin anlattıklarından, bir bilgi kirliliği var. Şimdi birinci aşama bakın, bu gibi şeylerde birinci aşama, yani ben uzlaşma yönetiminin en önemli aşaması bilgilendirmedir, bilgiyi paylaşmadır. Orada sokaktaki adama yasalar hakkında bilgi vermektir, alternatifler hakkında bilgi vermek, adam nereden bilsin? Orası afet riskli alanlar, ne alanı orası? 73'le mi gidiyor? Tamam, 73. madde nedir biz biliyoruz, ama sokaktaki vatandaşın da, yani orada yaşayanın da haklarını bilmesi lazım. Yarın kapıyı çaldığında ne oluyor bir, iki, insanları bilinçlendirmeniz lazım. Yani orası çöküntü alanı, burada neler olacak, burayı nasıl daha yaşanabilir hale getirebiliriz, yıkacaksak nasıl olacak gibi birtakım bilinçlendirme çalışmalarının yapılması lazım. Üçüncüsü, en önemli konu buluşmalar. Şimdi üniversiteyle, sivil toplum örgütleriyle -Korhan mı söyledi- sadece onlarla değil bence, halkla, ama bir de piyasa koşullarında yapacaksanız bunun yapılabilirlik analizi yatırımcılarla buluşmanız lazım. Yani riskli alacak oysa, diyelim ki belediyenin söylediği proje oldu. 10 000 konut satılacak mı, en doğru kim karar verir?

SALONDAN- Politika geliştirirken yatırımcı giremez.

FARUK GÖKSU- Giremez, olur mu öyle şey?

SALONDAN- O zaman simetri oluşuyor.

FARUK GÖKSU- O da bir taraf değil mi? Şimdi yaşayanı sokuyorsun, üniversiteyi sokuyorsun, sivil toplum örgütü, olmaz öyle şey.

SALONDAN- Başta girmez, yatırımcı başta girmez. Çünkü hangi yatırımcıyı seçeceğini bilemezsin, yani bilmeden bilmediği şeyi nasıl yatırımcıya açıklayacaksın?

FARUK GÖKSU- Yatırımcı dediğim onu yapacak adamdan bahsetmiyorum. Yatırımcı kafası olan, bu işi yapan, tabii ki özel sektörden bahsediyorum.

SALONDAN- Onu STK'lar düzeyinde temsil var yatırımcının.

FARUK GÖKSU- Bakın, sivil toplum örgütü rakamları bilmez, doğası gereği bilmez. Üniversite bir yere kadar bilir, ama herkesin bir bilgi poatnsiyeli vardır, bunları özümseyecek, bunları toparlayacak ortamları, bu Çalıştay mı, toplantı mı, herkesin gireceği bir ortamın yaratılması lazım. Bu buluşmalar olmadan olmaz, yani bir de bakın, en büyük şey ben o projede uzlaşma yönetimi yaptığım için en zoru Tarlabaşı'ydı. Belirsizlik bakın, orada yaşadığınızı düşünün, bir anda empati yapın, Tarlabaşı'nda şu soruyu soruyorlardı: Yahu kömürümü alayım mı, almayayım mı bu kış? Çok doğal bir soru değil mi? Çocuğumu okuldan alayım, hangi okula yazdırayım? Çok temel sorular, belediyeye gidiyorduk, belediye dedi ki bunu hiç düşünmedim. Adam çok temel bir soru soruyor. Şimdi bütün bunları koyduğunuzda bir dizi şey çıkıyor. Şimdi adam diyor ki gece uykum kaçıyor. Doğru, kaçar. Kömürümü alacak mıyım, almayacak mıyım? Çok temel bir soru, yani yıkılacak mı diyor. Yıkılacaksa kardeşim, kiraya mı çıkarım, bunları belirle, ama bizim proje geliştirme mantığımızda bunlar yazmaz. Şimdi bu sosyal ya da insani gereksinimlerin çeklistlerinin bizim proje geliştirme şeyine girmesi lazım. Bu belirsizlikleri çözmediğinizde, işte metrekarede ne veriyorsun? O ayrı bir konu, onu tartışılırlar ama insani, yaşamsal belirsizlikler çok çok önemli. Beklentilere geliyorsun, maşallah müteahhitlerle konuştuğunda birebir gelsen bire iki istiyorum diyecek. Nereye kadar duracaksınız? Fikirtepe bire beş verildi, hâlâ farklı bir şeyde, yani doymuyor, onu söylemek istiyorum. Her yerde bunları konuşamıyoruz, ama şimdi insanız, insanın beklentileri sonsuzdur. Bunları nerede, işte bakın, belediye geliştirecekse bu projeyi, yani lideri belediyeyse, lideri belediye olabilir, ama işbirliği yapacağı aktörlerle kırmızı çizgileri çizmezi lazım. Şimdi bu çizilmediği sürece bir gün toplantıda başka şey konuşursunuz, öbürsü gün başka şey, birisi çok tepki gösteriyorsa başka bir şey konuşursun. Onun için bu demin anlatmış olduğum kavramların gereğinin yazılması lazım. Benim anladığım şey burada belirsizlik çok fazla, kimin rolü üstlendiği belli değil. Bunları oturup, belli değil daha, yani belediyenin hangi koşullarda yapacağını da bilmiyor, kaç konut yapacağını da bilmiyor. İşte idealler var, işte finans merkezi yapacağım diyebilir. Bir politikacı böyle bir vizyonu vardır, der, ama bunun karşılığı ne olacak? İşte demin konuştuğunuz şeylerle, sektörlerle tartışılması gerekir. Onun için bu sosyal etki dediğiniz şeyin özellikle bu projede yapılmasında ben yarar görüyorum. Şu soruların hepsinin ekonomik ve sosyal karşılığı yazılmalı. Yüzde 30'u karşılanıyor, tamam, bu projede…

SALONDAN- Faruk, orada böyle karşılanamayacak meseleler de var. Mesela, bugün hiç konuşmadık, İstanbul'da bu çok tartışılıyor: Şimdi Türkiye'de 1960'larda ve 70'lerde yapılan binalarda asbest kullanıldı. Şimdi biliyorsunuz, Almanya'da 1930'lardan itibaren asbest kullanımı var. Eğer 30'ların, 40'ların binasını Almanya'da yıkmaya kalkarsanız belediyeye başvuruyorsunuz, bağımsız asbest kontrol eden firmalar eve geliyorlar, kontrolü yapıyorlar, ona göre bir bina giydiriliyor, bütün çalışanlar giydiriliyor, böyle sökülüyor binalar. Şimdi Türkiye'deki kentsel dönüşümde katiyen böyle bir şey yok ve bütün o asbest havaya çıkıyor. Şimdi bunun da bir maliyeti var. Siz

sadece o binada çalışacak olan inşaat işçilerini değil, bütün mahalleyi asbestliyorsunuz. Asbest doğrudan kanser yapan bir şey, şimdi bunun maliyetini hesaplayabilir miyiz biz? Var mı bizim bir kamu kuruluşumuz gidip asbest denetimi yapacak ve ona uygun giydirme yapacak binalara? Yani çok ciddi sorunlar var kentsel dönüşümde, hesaplayamayacağımız maliyetler var. Şimdi Türkiye'de kanser oranları Avrupa'nın en yüksek artışı, tamam, Avrupa'da önlemler alındı, çeşitli önlemler alındı, 80'lere göre düşürüldü oranlar, ama Türkiye'de çok hızlı bir artış var. Bunun nedenlerinin bir kısmının çevresel olduğunu biliyoruz artık, şimdi kaç tane sökülen binadan ne kadar asbest çıktı, bilen var mı? Hiçbir bilgimiz var mı? İstanbul'da bir grup var bunu çalışan, bu müdahale etmek istiyorlar. Yani en azından çalışanların asbesti solumasına inşaat işçilerinin, vesaire, böyle de maliyetler var.

FARUK GÖKSU- En azından bütün bunları kayıt altına alt alta yazılıp, tabii ki önceliklere göre bunlar sıralamaları denetlenir, ama bütün bunların…

SALONDAN- Biz şimdi kentsel dönüşümü ülke çapında konuşuyoruz, merkezi otoriteden bütün yerel birime kadar herkes bu işin içine girişmiş durumda, ama daha bir asbest ölçen kamu kuruluşumuz yok. Onu kurmadan nasıl kentsel dönüşüm yapabiliriz?

FARUK GÖKSU- Tabii, bunların hepsi söylediklerinizi doğru, önceliklerini de dikkate almak lazım, ona göre planları, programları şey yapmak lazım.

SALONDAN- Kayseri'yi nasıl bir şehir olarak düşlediğini Kayserililer karar vermesi lazım. Yani şimdi kadın-erkek eşitliğinin sağlanması mesela, hiç alakası yok gibi gözüküyor kentsel dönüşümde, ama kadınlar eve hapsoluyorsa ve onun yarattığı bir şey varsa, mesela mahalledeki iyileştirme çalışması mekansal olmaktan çok mesela STK'larda, yani biz bunu hep proje, mimari proje diye bakıyoruz. Mimari proje bile ihaleyle yapılabilecek bir iş değildir, bunun da açık uçlu olması lazım, ama yaşamın bütünlüğünü de almak lazım. En büyük zenginliği bu sağlıyor. İnşaat yoluyla zenginleşmekse sadece gelir transferi yaratıyor, eşitsizlik yaratıyor. İnşaat sürecinin kendi içinde çok ciddi eşitsizlik mekanizmaları harekete geçiriliyor. Oysaki eşitlikçi bir zenginlik yaratılmak isteniyorsa, muhakkak fikir geliştirme aşamasının bağımsız kurullara açık olması lazım. Bunu belediye bürokratları veya piyasa aktörleri tanımlayamaz, tanımladığı takdirde ifade özgürlüğünün çiğnenmesi kadar ciddi bir suç işlemiş olurlar.

FARUK GÖKSU- Evet, bu öyle derin bir konu ki somut şeyler de maalesef çıkmıyor. Benim amacım şuydu: Bir işbirliği ortamında nasıl yaratılır, ne yapılabilirin aşamalarını çıkarmakta…

SALONDAN- Devam etmesi konusunda iyi oldu.

SALONDAN- Şimdi sabahki toplantıda Veli Beyin söylediği bir konu vardı, aslında bence en başta başlanması gereken nokta o. Biz Kayseri'de en son Daire Başkanlığı

kurduk Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak kentsel dönüşüm üzerine, Talas Belediyesinde kurduk Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü, Kocasinan'da kurduk Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü, Gazi biraz daha geç başladı, ama onlar ciddi bir yol aldılar, ama daire başkanlığını en son kurduk en önce kurmamız gerekirken ve hiçbir şekilde strateji üzerine çalışma yapmadık. Kent bütünü içerisinde hiçbir strateji üretmedik, sadece bölgesel politikalar veya kısmi Sahabiye gibi politikalar, en başta aslında yapılması gereken kent bütünü üzerinde bir politika üretmek, nerelerin dönüştürülmesi gerektiğini, nasıl dönüştürülmesi gerektiğini, yöntemlerinin ne olması gerektiğini yönetmedik.

FARUK GÖKSU- Ama geldi, çok güzel öneriler geldi, bunları konuştuk. Yani şeyi biliyoruz, ne yapılacağını biliyoruz, ne yapılması gerektiğini biliyoruz, böyle bir deneyim oluştu.

SALONDAN- Ama Kayseri'de ciddi sorun var.

FARUK GÖKSU- Olsa zaten burada olmayız. Sorun şu galiba: Nasıl sorusunun yanıtını bulamıyoruz. Nasıl? Kamuyla sivil örgütler, üniversite nasıl çalışır?

SALONDAN- Ama işte sorun da oradan kaynaklanıyor.

FARUK GÖKSU- Hayır, arkadaş diyor ki genç arkadaş, kentsel dönüşüm biriminde mi çalışıyorsun? Tartışmalara açığız diyor, bilgileri paylaşıyoruz. Yanlışım varsa düzeltin. Şimdi burada bir iletişimsizlik var. Şimdi bu çok basit, şurada oturuyorsunuz, birlikte bunu ortak komisyonlar mı kuruluyor, karar kurulları mı kuruluyor, bunların adımını atacak sizlersiniz. Siyasetçi buna hayır demez. Belki kafasının arkasında şeyler vardır, ben bunu yapacağım, ama mış gibi yaparım diyebilir, ama en azından aynı meslek gruplarının, aynı neslin bir şekilde bir araya gelmesi lazım. Bu çok zor bir şey değil, bunu da siyasetçilerden beklemeyin, bunu sizin niye bir grup genç biz yapıyoruz İstanbul'da, gidip o bölgede ya siz deli misiniz, belediye size bir proje çiziyor, ne olacağınız belli değil. Burası yarın şantiye olacak, kendi mimarınızla, kendi plancınızla, kendi hukukçunuzla gelin, siz buna bir B planı hazırlayın dese oradakiler hayır mı diyecek? İşte İstanbul'da dernekler kuruluyor …

SALONDAN- Tek bir alternatif??

FARUK GÖKSU- En azından yapılması lazım. Sorum oydu zaten.

SALONDAN- Belediyenin teşvik etmesi lazım.

FARUK GÖKSU- Hayır, belediye teşvik etmez. Belediyenin teşvik etmesini beklersek çok bekleriz. İşte Barselona'nın gürültü sistemi, bunu niye ada bazında yapılmıyor, niye ada birleşmelerine göre teşvikler verilmiyor? Konuştuk, üç ada, bir ada, beş ada falan filan al-ver bonusları filan, yani sistem, araç çok, bunları kamu yöneticilerine anlatmamız lazım. Bu ortamlarda tartışmamız lazım. Bazı şeyleri biz söyleyince işte yarı dinliyorlar. Belki halkı söylettirmemiz lazım, halkın örgütlenme gücünü…

SALONDAN- Biliyor musun, dünkü afişi gösterdim ben burada, ikinci kentsel dönüşüm kongresi afişini gösterdim. Her yönüyle ikinci kentsel dönüşüm afişi İstanbul'da büyük bir kongre oluyor ve bu kongre en büyük otelde oluyor.

FARUK GÖKSU- Ben de vardım orada.

SALONDAN- Hayır, sen yoksun orada.

FARUK GÖKSU- Varım.

SALONDAN- Hayır, Afişte şirketler var, Çevre Bakanlığının, yani afiş bu kongreyi yapanların seni konuşmacı olarak çağırmış olabilirler, onu söylemiyorum, bu kongreyi yapanlar bu kongrenin katılımcıları olarak iki grubu görüyorlar: 1. Devlet, yani kamu, 2. Müteahhitler. Şimdi bu şu demek, çok yani senin oradaki tavrın şöyle: Sanki biz istersek belediye böyle bir şeye hazır. Hayır, değil. Veli Bey de sabah şunu söyledi: Biz istersek zaten şöyle yaparız, ama bak, yapmıyoruz. Şimdi bu önemli bir şey, biz istersek böyle yapamayızı bilmeleri lazım belediyelerin.

FARUK GÖKSU- Onu nasıl bildirecek, onu anlatmaya çalışmalıyız.

SALONDAN- Ama işte o zaman mahalle örgütleri gündeme geliyor.

FARUK GÖKSU- İşte onu söylüyorum.

SALONDAN- Şimdi mahalle örgütü de kiracıların olduğu yerde kurulamıyor, onu söylemeye çalışıyorum.

FARUK GÖKSU- Niye kurulamasın?

SALONDAN- Kurulamıyor, çünkü kiracılar çok risk

FARUK GÖKSU- Kiracılar ayrı bir platform kurar. Bütün bunlar kuruldu, bunlar yapıldı, ülkenin bu deneyimi var.

SALONDAN- İstanbul'da da her yerde yapılamadı.

FARUK GÖKSU- Ama onu söylemiyorum ben de, 1950'li yıllarda gecekondular akıllı çok güzel bir strateji izlemediler mi köyden kente gelen? İki tane şey yaptılar: Bir cami yaptılar, bir de güzelleştirme dernekleri, milyonlarca güzelleştirme derneği kuruldu politik güç kazanmak için, ikinci kurdukları şey de camiydi. Niye? Yıkamazsın kardeşim, burada cami var, burada topluluk var mesajı ve o örgütlülük bütün kentlerin yüzde 50'sini sardı. Neyse, şimdi aynı örgütlülük o güzelleştirme dernekleri şimdi gecekondu dönüşüm derneklerine dönüştü. Aynı kişiler pazarlık yapmak üzere bakın, bunları bilin, İstanbul'da pazarlık yapmak üzere dönüşüm dernekleri kuruluyor. Bunları ayırıyorum, her yönüyle kentsel dönüşüm, kamu gelsin, onlar istediği kadar gelsin. Oraya yaşayan hak sahibi güçlü olursa bunu söküp atmak kolay mı? Değil. Burada da Sahabiye'de yapılacak şey bence örgütlülük biçimlerinin insanlarla

konuşularak yaygınlaştırılması, 500 kişi ya da 5 000 hane belediyeyle karşı karşıya gelmeyecek, temsilcilerini seçecekler, güç oluşturacaklar, tartışmaya başlayacaklar. Bunun başka yolu yok bence, o zaman belediye Veli Bey şunu diyemez, burada hak sahipleri otursaydı Veli Bey o sözü söyleyebilir miydi? Biz olduğumuz için, siz olduğunuz için söyledi.

SALONDAN- Zaten istiyorlar, dönüşüm istiyorlar.

FARUK GÖKSU- Ama başlarına ne geleceklerini bilmiyorlar, onu anlatmaya çalışıyorum.

SALONDAN- Başlarına hiç kötü bir şey gelmeyecek.

FARUK GÖKSU- Nasıl gelmeyecek? O kadar konut yapılamayacak, piyasa koşullarında orası şantiye olacak, öyle kolay mı?

SALONDAN- Hayır, şöyle, kiracıların başına gelecek gelenler, bütün dünyada böyle oldu.

FARUK GÖKSU- Tamam, kiracıları konuşalım.

SALONDAN- İki kesim kazanacak: Bir, şu anda oradaki mal sahipleri ki onlar zaten sabahki sunuşlarda anladığımız kadarıyla zaten Kayseri'nin belirli bir orta üstü aileleri, yani orayı terk etmişler, daha zengin bölgelere taşınmışlar, oradaki evleri çöküntü haline dönmüş. Tamam, şimdi bir onlar kazanacak, şimdi açıkça konuşalım bunu.

FARUK GÖKSU- Bence hiçbiri kazanamayacak bu projede, hiçbiri kazanamayacak. Ne kamu kazanır, benim 30 yıllık tecrübem bakın, sabah dinledik, biraz da arkadaşlarımı dinledim, Kayseri'de o projeden hiç kimse kazanamaz, aynı Fikirtepe'deki gibi, Fikirtepe'de kim kazandı? Hiç kimse kazanamadı.

SALONDAN- Öyle şey olur mu? Fikirtepe'de şu anda mal sahipleri kazandı.

FARUK GÖKSU- Yapmayın, ben çalışıyorum orada bakın, Fikirtepe'de şimdi hiç kimse kazanmadı. Bakın, mülk sahipleri kaybetti. Neden kaybetti, biliyor musunuz? Evleri vardı, yıkıldı, üçüncü yıla girdi, kiralara çıktılar, intiharlar başladı, geri dönemiyorlar. Evlerinden mahrum oldular. O projenin olma olasılığı yok, yıkıldı. Müthiş bir travma, yapılamayacak. İkincisi, müteahhitler kaybetti. Bakın, üç müteahhidin dışında hiç kimse yapamıyor. Neden yapamıyor? Çünkü yapamama nedenleri orada 5 000 000 m2 inşaat var, piyasa yok. Onlar zannettiler ki 5 000 000 m2'den bahsediyoruz, nereye pazarlayacaksın 5 000 000 m2'yi? Üç müteahhit sorunu halletti, inşaatına başlayacak. 2/3'ler bakın, neden kaybettiğini söyleyeyim: 2/3'ler, hani yasa gereği 1/3'ler var ya, belediye kamulaştıracaktı. Bilirkişi kaç para çıkarttı, biliyor musunuz? 9 500 lira değer biçti metrekaresine. Şimdi halk şeyleri iptal etmeye çalışıyor, 9 500 liraya satalım diyor arsanın metrekaresi, müteahhitler bıraktı. Şimdi kamu öyle bir şey yaptı

ki al dedi, ne istiyorsan 5 mislini veriyorum. Açgözlülük yapıldı, kusura bakmasın hiç kimse, yani adamlarla böyle konuştuğum için söylüyorum, atladılar, kurumsal yatırımcılara, iyi yatırımcılara vermediler yüzde 40'la, gittiler farklı bu işle ilgili olmayan başka sektörlerde tekstil, falan filan işte yeni inşaat şeylerine yüzde 60-65'le yaptılar. Şimdi orada çantacılar dolaşıyor, A firmasından B firmasına nasıl şey yapılır? Fikirtepe örneği rezaletin ötesinde bir şey.

SALONDAN- Başarısız bir kentsel dönüşüm örneği, çok başarısız.

FARUK GÖKSU- Kazanan yok işte.

SALONDAN- Ama kazanan var.

FARUK GÖKSU- Kazanan kim? İşte anlattınız. Şu anlattığım çerçevede kazanan var mı?

SALONDAN- Var, müsaade et, söyleyeyim. Evlerinde oradaki konutların değeriyle şu anda oluşmuş, yani olamayan oluşmuş konut değeri arasında hâlâ çok yüksek bir fark var. Evlerine çıkan, yani kiracılık sistemiyle başka evlere çıkan insanların bir kısmının kiraları ödenmeye devam ediyor.

FARUK GÖKSU- Belki olmayacak.

SALONDAN- Olacak olmayacak, ama şunu söylüyoruz: Zaten ne dedik başında? Kentsel dönüşüm projeleri eğer büyük bir master plana, bir kentsel dönüşüm planına bağlı olarak yapılmıyorsa, uzun vadede zaten kaybedecek insanlar ve bütün kent kaybedecek, ama kısa vadede kazanıyorlar. Yani kısa vadede o kazanım maddi bir kazanım, onun üstüne yatıyorlar. Problem orada.

FARUK GÖKSU- Neyse, şeye girmeyelim.

SALONDAN- Bir örnek daha vereyim, yani bununla ilgili, burasını da çok ilgilendirecek çünkü. Şimdi bu kadar büyük bir kentsel parçanın özellikle kiracılık sisteminin yüksek olduğu bir yerin dönüşüme girmesinde şöyle bir şey oluyor: Müteahhitler kiraya onları çıkarttıkları için kentte kiralar aniden artıyor. Ben 1 500 liraya otururken oturduğum evde 2 500 liraya artık oturamaz oluyorum. Sıradan diğer mahallelerdeki kiracılar, yani bütün kentte kiralar artıyor. Çünkü ani bir kiracı sayısı artıyor kentsel dönüşüm nedeniyle, yani bütün kent kaybediyor. Bu Fikirtepe'de oldu. Şu anda siz Kadıköy'de kiralık ev bırakın parasını vermeyi, tutmayı, kiralık ev bulamıyorsunuz. Büyük olasılıkla Sahabiye'de onlar çıkarıldıklarında o Suriyeliler Suriye'ye geri dönmeyecekler. Kentin başka yerlerinde üç kişi birleşecek, beş kişi birleşecek, ev tutacaklar. Orada öğrenciler vardır, başka gruplar vardır, şehrin içindeki kiracılık sistemi tekrar sarsılacaktır. Bunların maliyetlerinin hesaba katılmadan bölgeyi konuşmak imkânsız bir şey, onu demeye çalışıyorum.

FARUK GÖKSU- Zaten şimdi tartıştığımız konu bu sosyal etki dediğim şey bu zaten, şimdi hep mış gibi yaptık. Yani üçüncü dönüşüm süreci diyorum ya ben, hiç kimse yine kazanmıyor, bir depremde her şey bitiyor. Birileri arada kazandı gibi gözüküyor, ama herkesin kaybettiği bir sürece girdi. Şimdi dersler bütün bu konuşmalardan, bitireyim ben, bu tartışmaların bence sonu yok. Sahabiye 5 000 konutluk bir proje 10 000'e, 15 000'e çıkarıyorsanız bu bir proje geliştirme yaklaşımıyla olur. Bu proje geliştirme yaklaşımı bildiğimiz klasik proje geliştirme yaklaşımının dışında sosyal etkiye duyarlı olması lazım. İşte konuştuğumuz konular bunlar. Kimin kazanıp kazanmadığı bence çok önemli değil. Ben kendi açımdan söylüyorum, kent ne kazanıyor, kent ne kaybediyor. Kentlere baktığımız zaman bu dönüşüm sürecinden kentler hiçbir şekilde kazanmadı. Benim tek bakış açım var, kent yeşil alan kazanıyor mu? Çok basit düşünüyorum. Kent açık alan kazanıyor mu? Benim düşünme biçimim bu, siz bunları bir şekilde derinleştirebilirsiniz, daha da şey yapabilirsiniz. Tabii ki bütüncül yaklaşım olacak. Plancıyız, plancıların olduğu bir ortamda konuşuyoruz, ama bizim bilgiyi paylaşacak, katılımı mış gibi yapmayacak ortamlara ihtiyacımız var. Özel sektörüyle, kamu sektörüyle, sivil toplum örgütleriyle, herkesle birlikte tartışarak bu çözümleri bulmamız lazım. Yoksa işte Fikirtepe örneği herkesin kaybettiği bir örnek haline gelir diye düşünüyorum. Var mı başka söz söylemek isteyen?

SALONDAN- Mimarlar Odası adına konuşmak istiyorum. Bizim binamız da Sahabiye'de, aynı zamanda bir yandan da kullanıcıyız. Biz bu bilgileri belediyeden edinmek için ciddi çabalar sarf ediyoruz. Bir anda mesela Sahabiye yarışması açıklandı, biz orada kentsel dönüşüm yapıyorduk. Hemen belediyeye gittik bilgi almak için, yani bunları atlamıyoruz zaten, herkes yerinde bilerek hareket ediyor. Yarışmanın şartnamesi sonrasında gerekli açıklamaları yaptık. Ondan sonra mesela biz kuzey çevre yolunda büyük bir yol yapılıyor, kavşak çalışması var. Onunla ilgili iki defa bilgi istedik belediyeden, bize en son gelen dilekçeye bu bilgiyi bize verebilmeleri için proje parası olan 84 000 Türk Lirasını ödememiz gerekiyor. Yani bazen hepimiz şey düşünmeliyiz, anlatabiliyor muyum? Bir tarafın böyle düşünmesiyle olmuyor bu dediğiniz.

Bir de çok tartışıldı, hani benim orada dayım, teyzem falan oturuyor o muhitte mesela, ne Suriyeliler, ne tiner kullanıyorlar. Yani bir yerde tiner kullanılıyor diye köprüleri mi yıkalım köprünün altında bir şeyler yapılıyor diye? O fikre de, yani şunu da kabul edelim: Orada Suriyeliler var, işte kötü kullanım oldu, insanları kötüleşti, o yüzden dönüşüyoruz değil, bunu kabul edin.

FARUK GÖKSU- Peki, bu temenniyle kapatıyorum. Hepinize teşekkür ederiz.

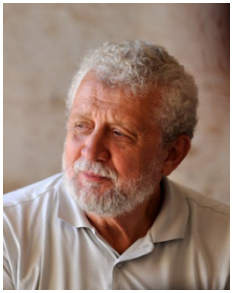

Uğur Tanyeli 1952 yılında Ankara'da doğdu. 1970 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nde (bugün Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi) eğitim almaya başladı. 1976'da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Kürsüsü'nde asistan oldu. Mayıs 1982'de bu görevinden ayrılarak, aynı yılın Kasım ayında İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı'nda çalışmaya başladı. 1990–1991 ders yılında Michigan Üniversitesi Orta Doğu ve Kuzey Afrika Araştırmaları Merkezi'nde konuk öğretim üyesi olarak bulundu. 1992 Ekim'inde doçent unvanına hak kazandı. 1991–92 yaz yarıyılından başlayarak Anadolu Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde görev yaptı. 1994'te TMMOB Mimarlar Odası'nın "Mesleğe Katkı Ödülü"nü aldı. Haziran 1998'de Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne profesör olarak atanan Tanyeli, Ağustos 2011'den itibaren Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi dekanı olarak görevine devam etmektedir.

Korhan Gümüş 1954 yılında İstanbul'da doğdu. 1975 yılında Saint Joseph Lisesi'ni, 1981 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Birçok gazete ve dergide çok sayıda makalesi yayınlandı. Profesyonel yaşamını 1982-1987 yılların arasında Şişecam'da Ürün Geliştirme Koordinatörü, 1988-2000 yılları arasında Makro Mekan Organizasyonları'nda Genel Müdür olarak sürdürdü. 2000-2003 yılları arasında İstanbul Bilgi Üniversitesi Yerel Yönetimler Araştırma Merkezi Direktörlüğü'nü üstlendi. 1996 yılında BM Habitat 2 Konferansı Ev Sahibi Komitesi'nde yer aldı ve 1997 yılında bir grup gönüllü ile İnsan Yerleşimleri Derneği'ni kurdu. Sivil koordinasyon merkezi kuruculuğu, 1999-2000 yılları arasında afet evleri proje koordinatörlüğü, 2001 yılında Galata'nın rehabilitasyonu projesinde proje yöneticiliği yaptı. Bunların yanı sıra Europa-Nostra Türkiye İstanbul Sanat Tanıtım ve Araştırma Vakfı, Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı, Adalar Derneği gibi örgütlerde üyelikleri bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa Kültür Başkenti İstanbul 2010 Danışma ve Yürütme Kurulu Üyesi olarak görev yaptı. Kentsel Uygulamalar Direktörlüğü'nü üstlendi. MSGSÜ'de Şehircilik Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak ders vermekte ve Galata Rum Okulu Vakfı Danışma Kurulu'nda yer almaktadır.

Sezai Göksu Lisans Eğitimini, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Bölümü'nde tamamladı. Yüksek Lisans (1982) eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Anabilim Dalı'nda yapan Sezai Göksu, doktora eğitimini (1987) Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. 1988 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi'nde yardımcı doçent olarak çalışmaya başlayan Sezai Göksu, aynı okulda 1992 yılında doçent 1999 yılında ise profesör olarak çalışmaya devam etmiş, 2010-2013 tarihleri arası DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Bölüm Başkanlığı yapmış, DEÜ'nden 17.02.2014 tarihinde emekli olmuştur. Kentsel Dönüşüm ve Mekansal Siyaset Üzerine Yazılar başlıklı kitapları, Gecekondu 'Karikatür Meskenler Teneke Mahalleler'; 1945-1950 Arası İzmir'in İlk Gecekonduları Üzerine Tarihsel Bir Araştırma; Yenişehir: Ankara'da Bir İmar Öyküsü gibi kitap bölümleri bulunmaktadır. Küreselleşme, planlama, stratejik planlama ve planlama kuramı, iletişimsel eylem ve kentsel dönüşüm gibi pek çok konuda akademik çalışmaları bulunan Sezai Göksu son olarak 2014-2023 İzmir İli Bölge Planı Hazırlanmasına Yönelik Fonksiyonel Bölge ve Alt Bölgelerin ve Bölgelerarası İlişkilerin Tespiti Çalışmasını yürütmüştür.

Hatice Kurtuluş 1987 yılında lisans eğitimini Marmara Üniversitesi, İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümünde, yüksek lisans eğitimini 1990 aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalında, doktora eğitimini ise 1999 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Planlama Anabilim Dalında tamamlamıştır. 2008 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde profesör olarak görevini sürdürmektedir. İstanbul'da Kentsel Ayrışma gibi kitaplarının yanı sıra Kent Kuramı, Yeni Uluslararası Göçler ve Kentsel Yoksulluk, Kentsel Politika, Sosyal Bilimler Metodolojisi ve Kentsel Çalışmalar Araştırma Tasarımı ile ilgili pek çok akademik çalışması bulunmaktadır.

Hakkı Yırtıcı Mimarlık lisans eğitimini 1992 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde tamamladı. Yüksek lisans (1996) ve doktora (2004) çalışmalarını aynı üniversitede yaptı. Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi isimli kitabı 2005 yılında Bilgi Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlandı. Çeşitli editörlükleri, yarışma ödülleri, uluslararası ve ulusal makaleleri, sergileri, konferans ve seminerleri bulunmaktadır. 2009 yılından beri Mekanar Mekan Araştırmaları'nın (www.mekanar.com) genel koordinatörlüğünü yapmaktadır. Araştırma alanları arasında modernleşme ve modernizm, mekanın ekonomi politiği, mekan ve iktidar ilişkileri, kent modernleşme tarihi, gündelik hayat incelemeleri, sinema ve mimarlık sayılabilir.

Koray Velibeyoğlu Lisans eğitimini 1994 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde tamamladı. 1998 yılında yüksek lisans eğitimini İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü "WALKABLE STREETS (Evaluation of Streets in the Context of Urban Theory, Life and Form)" başlıklı tezi ile tamamlayan Koray Velibeyoğlu, doktorasını da 2004 yılında aynı okulda "Institutional Use of Information Technology in City Planning Agencies: Implications from Turkish Metropolitan Municipalities" tezi ile tamamlamıştır. Halen İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görevine devam etmektedir. 'Knowledge-based urban development: planning and applications in the information era' (2008) ve 'Creative urban regions: harnessing urban technologies to support knowledge city initiatives' başlıklı kitapları ile güncel araştırma alanları olan Kentsel Tasarım, Bilgi Yönetimi , Bilgi Tabanlı Kentsel Gelişme ve Ağsal Sistemler, Yaratıcı Kentsel Bölgeler ve Kültürel Sürdürülebilirlik konuları üzerine pek çok akademik çalışması bulunmaktadır.

Hüseyin L. Kahvecioğlu, 1964 yılında İstanbul'da doğdu. 1986 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisans ve doktora eğitimini İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü'nde tamamladı. 1988 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1990 yılında tamamladığı Tatil Köylerinin Tasarım Süreci konulu tezi ile Yüksek Mimar, 1998 yılında tamamladığı "Mimarlıkta Mekansal İmaj" konulu tezi ile doktor unvanı aldı. 1998-1999 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri, University of Cincinnati, DAAP'de (College of Design, Architecture, Art and Planning) misafir araştırmacı olarak görev yaptı. 1990 yılından itibaren katıldığı mimari ve kentsel tasarım proje yarışmalarında çeşitli dereceler aldı. Aynı dönemde, çeşitli proje ve uygulama çalışmaları gerçekleştirdi. Halen İTÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Mehmet Nazım Özer, 1971 yılında Antalya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimi Antalya'da tamamladı. 1994 yılında Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun oldu. Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ne dokuz sene araştırma görevlisi olarak çalıştı. Daha sonra , Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğünde şehir Plancısı olarak çalışmıştır. Ağustos 2011 tarihinden itibaren ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğünde Kentsel Tasarım Şube Müdürü görevini yürütmektedir. Planlama, tasarım ve peyzaj planlama üzerine birçok sempozyum, toplantı ve yayın çalışmaları yapmıştır. Girdiği ulusal ve uluslararası çeşitli yarışmalardan altı ödül, beş mansiyon, dört satın alma kazanmıştır.

Faruk Göksu 3 Şubat 1958 yılı Ankara doğumludur. Ankara Demetevler semtinde orta ve lise eğitimi ile devam eden Göksu ardından Gazi Enstitüsü, Sosyal Bilimler Bölümünü bitirdi. Daha sonra da Orta Doğu Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama bölümünden 1984 yılında mezun oldu. 8 yıl kooperatifçilik sektöründe örgütlenme, işbirliği, proje geliştirme, uzlaşma vb. gibi önemli kavramlar ön planda tutarak çalışmalar yaptı. Ülkemizin gayrimenkul sektöründe belediye, mülk sahipleri ve girişimcinin ortaklığı ile geliştirilen ilk dönüşüm projesi Portakal Çiçeği Vadisi Projesi ile sektörün bir başka alanına geçiş yaptı. Doğuş Grubu içinde Doğuşkent A.Ş'nin başında ise özel sektör odaklı proje geliştirme sürecinde bulundu. 2005 yılından itibaren Kentsel Strateji, (Strateji ve Proje Geliştirme), 2005- Kurucu Ortak olarak görev yapmaktadır. 2000-2010 yılları arasında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Görevlisi olarak çalışmıştır.

İlhami Akkum 1960 yılında İzmir'de doğdu. Mentor İnşaat Yönetimi ortaklarından olan İlhami Akkum, Ankara Çankaya İlkokulunda, İzmir Saint-Joseph Fransız Erkek Ortaokulunda, İstanbul Saint-Joseph Fransız Erkek Lisesinde eğitim gördü. Lisans derecesini Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği'nde yapan Akkum, yüksek lisansı ise İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsünün İnşaat İşletmeciliği ve Finans Yönetimi sertifika programına katıldıktan sonra, yurtiçi ve yurtdışı birçok firmada müteahhitlik ve müşavirlik kuruluşlarında görev aldı. Yapı Kredi Koray ve Finans Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarında Müdür ve Genel Müdür vekili olarak, TSKB GYO A.Ş.ve TAIB Yatırım Bankası'nda ise Genel Müdür ve Başkan Yardımcısı görevlerinde bulundu. İlhami Akkum, Mentor İnşaat Yönetiminde olup aynı zamanda, Fellow, Royal Institution of Chartered Surveyors unvanına sahip. İstanbul Proje Yönetim Derneği yönetici ve akredite eğitmenlerinden olan Akkum, Gayri Menkul Yatırım Ortaklığı Derneği ve PMI (Project Management Institute) üyesidir.

A. Erdem Erbaş Lisans eğitimini, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde (1993), yüksek lisans eğitimini "Planlamaya Ekolojik Yaklaşım, Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde İstanbul Örneği İrdelemesi" başlıklı tezi ile Mimar Sinan Üniversitesi, Kentsel Planlama bölümünde (1995), doktorasını ise aynı üniversitede Şehircilik anabilim dalında, "Enerji Kaynak Çeşitliliğine Dayalı Konut Allanları Planlaması İçin Temel İlkeler ve Ölçütlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma" başlıklı tezi ile 2000 yılında tamamlamıştır. 2012 yılında yayınlanan "Approaches of Strategic Spatial Development, Ecological City and Planning in the Metropolitan Area of Istanbul" başlıklı kitabı ve ilgi alanları olarak Kentleşme ve Siyasal Yapılaşma, Sürdürülebilir Gelişme Planlaması, Yerel Enerji Planlaması, Planlamada Bilişim Teknolojileri alanında pek çok bilimsel çalışması bulunmaktadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapan A. Erdem Erbaş, aynı zamanda MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcısı görevini de yürütmektedir.

Veli Böke Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi'nde yapmış, doktora eğitimine Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Taşınmaz Geliştirme konusunda devam etmektedir. Kocasinan Belediyesi Hukuk Müdürlüğü, KASKİ Teftiş Kurulu Başkanlığı görevlerini yürüten Veli Böke Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Daire Başkanı ve ayrıca da Türkiye Belediyeler Birliği Hukuk Danışmanı olarak görev yapmaktadır. Ağırlıklı olarak imar hukuku ve kamulaştırma üzerine çalışmaları bulunmaktadır.

Eda Velibaşoğlu Lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde, Yüksek Lisans eğitimini de İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Mimarlık bölümünde tamamladı. Doktora eğitimine aynı üniversitede devam etmektedir. 1996 yılından beri kurucu ortağı olduğu EV Mimarlık LTD. ŞTİ. de yönetici olarak serbest mimarlık yapmaktadır. 2006 yılından beri TMMOB Mimarlar Odası Kayseri Şubesi Yönetim Kurulu'nda görev yapmaktadır. 2013 yılı Kasım ayından itibaren de Mimarlar Odası Kayseri Şubesi Başkanı olarak çalışmaktadır. Ayrıca 2010-2014 yılları arasında Mimarlar Odası Yarışmalar Komitesi üyeliği yapmıştır. Halen Mimarlar Odası Sürekli Mesleki Gelişim Komisyonu'nda görev almaktadır. 2010 yılından itibaren de Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde misafir öğretim görevlisi olarak ders yürütmektedir.

Neşe Yılmaz Bakır Lisans eğitimini Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde (2000) tamamladı, yüksek lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Planlama Ana Bilim Dalı'nda "Kent Merkezlerindeki Kentsel Sit Alanlarında Değişim Sürecinin Değerlendirilmesi Kayseri Kentsel Sit Alanı ve Talas Kentsel Sit Alanları Örneği" başlıklı tezi ile, doktora eğitimini ise Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Şehircilik Anabilim Dalı'nda "Kentsel Planlama ve Proje Bütünleşme Süreci Kayseri Kenti Örneği" başlıklı tezi ile tamamlamıştır. Halen Erciyes Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapan Neşe Yılmaz Bakır'ın Kentsel Değişim - Dönüşüm, Kentsel Proje, Kayseri kenti üzerine pek çok bilimsel çalışması bulunmaktadır.

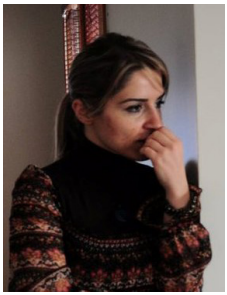

Hikmet Eldek Lisans eğitimini Erciyes Üniversitesi (2003) Mimarlık Bölümü'nde tamamladı. Yüksek Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (2007) Mimarlık Fakültesi Restorasyon bölümünde, "Value Assessment For Defining The Conservation Principles For Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası" başlıklı tezi ile, doktora eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi (2014) Mimarlık Fakültesi Restorasyon Ana Bilim Dalı'nda, "Türkiye'de 1930-55 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Modern Yapıların Koru(n)ma Sorunları" başlıklı tezi ile tamamlamıştır. Erciyes Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapan Hikmet Eldek'in modern dönem yapıların korunması, restorasyon, kentsel koruma planlaması konularında yayınlanmış çalışmaları bulunmaktadır.

tmmob
mimarlar odası
Kayseri Şubesi

KENT TARTIŞMALARI